

Bank Polski

Skonsolidowane sprawozdanie
finansowe Grupy Kapitałowej
PKO Banku Polskiego SA
za rok zakończony dnia
31 grudnia 2015 roku

WYBRANE DANE FINANSOWE DOTYCZĄCE SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

WYBRANE DANE FINANSOWE	w tys. PLN		w tys. EUR	
	okres od 01.01.2015 do 31.12.2015	okres od 01.01.2014 do 31.12.2014	okres od 01.01.2015 do 31.12.2015	okres od 01.01.2014 do 31.12.2014
Wynik z tytułu odsetek	7 028 595	7 522 931	1 679 553	1 795 749
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2 850 628	2 933 506	681 186	700 238
Wynik z działalności operacyjnej	3 152 635	4 002 753	753 354	955 471
Zysk brutto	3 190 750	4 034 563	762 462	963 064
Zysk netto (z uwzględnieniem udziałowców niesprawujących kontroli)	2 601 253	3 242 816	621 596	774 071
Zysk netto przypadający na jednostkę dominującą	2 609 564	3 254 122	623 582	776 770
Zysk na jedną akcję - podstawowy z zysku za okres (w PLN/EUR)	2,09	2,60	0,50	0,62
Zysk na jedną akcję - rozwodniony z zysku za okres (w PLN/EUR)	2,09	2,60	0,50	0,62
Dochody całkowite netto	2 649 362	3 398 726	633 092	811 287
Przepływy pieniężne z działalności operacyjnej	15 394 800	2 024 410	3 678 742	483 233
Przepływy pieniężne z działalności inwestycyjnej	(4 597 473)	(7 703 122)	(1 098 612)	(1 838 761)
Przepływy pieniężne z działalności finansowej	(7 787 480)	11 048 828	(1 860 897)	2 637 392
Przepływy pieniężne netto	3 009 847	5 370 116	719 233	1 281 865

WYBRANE DANE FINANSOWE	w tys. PLN		w tys. EUR	
	stan na 31.12.2015	stan na 31.12.2014	stan na 31.12.2015	stan na 31.12.2014
Aktywa razem	266 939 919	248 700 589	62 639 897	58 348 917
Kapitał własny ogółem	30 264 913	27 615 551	7 101 939	6 479 026
Kapitał przypisany akcjonariuszom jednostki dominującej	30 283 285	27 625 566	7 106 250	6 481 375
Kapitał zakładowy	1 250 000	1 250 000	293 324	293 269
Liczba akcji (w tys.)	1 250 000	1 250 000	1 250 000	1 250 000
Wartość księgowa na jedną akcję (w PLN/EUR)	24,21	22,09	5,68	5,18
Rozwodniona liczba akcji (w tys.)	1 250 000	1 250 000	1 250 000	1 250 000
Rozwodniona wartość księgowa na jedną akcję (w PLN/EUR)	24,21	22,09	5,68	5,18
Współczynnik wypłacalności	14,61%	12,96%	14,61%	12,96%
Fundusze podstawowe (Tier 1)	24 608 318	22 348 472	5 774 567	5 243 289
Fundusze uzupełniające (Tier 2)	2 483 126	2 394 713	582 688	561 836

Wybrane pozycje sprawozdania finansowego przeliczono na EUR według następujących kursów:

- pozycje rachunku zysków i strat, sprawozdania z całkowitych dochodów oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych – kurs liczony, jako średnia kursów NBP, obowiązujących na ostatni dzień każdego miesiąca roku 2015 i 2014, odpowiednio: 1 EUR = 4,1848 PLN i 1 EUR = 4,1893 PLN,
- pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej – kurs średni NBP na dzień 31 grudnia 2015 roku: 1 EUR = 4,2615 PLN oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku: 1 EUR = 4,2623 PLN.

SPIS TREŚCI

SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT.....	4
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW	5
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ.....	6
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE ZE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM.....	7
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH.....	8
NOTY DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO	9

SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

	Nota	2015	2014
Działalność kontynuowana			
Przychody z tytułu odsetek	7	9 657 763	10 737 431
Koszty z tytułu odsetek	7	(2 629 168)	(3 214 500)
Wynik z tytułu odsetek		7 028 595	7 522 931
Przychody z tytułu prowizji i opłat	8	3 598 330	3 901 936
Koszty z tytułu prowizji i opłat	8	(747 702)	(968 430)
Wynik z tytułu prowizji i opłat		2 850 628	2 933 506
Przychody z tytułu dywidend	9	10 658	6 511
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	10	40 577	75 188
Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	11	87 747	150 050
Wynik z pozycji wymiany		369 094	235 797
Pozostałe przychody operacyjne	12	574 640	570 779
Pozostałe koszty operacyjne	12	(297 116)	(348 198)
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto		277 524	222 581
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw	13	(1 475 918)	(1 898 670)
Ogólne koszty administracyjne	14	(6 036 270)	(5 245 141)
Wynik z działalności operacyjnej		3 152 635	4 002 753
Udział w zyskach i stratach jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach		38 115	31 810
Zysk brutto		3 190 750	4 034 563
Podatek dochodowy	15	(589 497)	(791 747)
Zysk netto (z uwzględnieniem udziałowców niesprawujących kontroli)		2 601 253	3 242 816
Zyski i straty udziałowców niesprawujących kontroli		(8 311)	(11 306)
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej		2 609 564	3 254 122

Zysk na jedną akcję

16

– podstawowy z zysku za okres (PLN)

2,09

2,60

– rozwodniony z zysku za okres (PLN)

2,09

2,60

Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie (w tys.)

1 250 000

1 250 000

Średnia ważona rozwodniona liczba akcji zwykłych w okresie (w tys.)

1 250 000

1 250 000

Działalność zaniechana

Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA nie prowadziła w latach 2015 i 2014 działalności zaniechanej.

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW

	Nota	2015	2014
Zysk netto (z uwzględnieniem udziałowców niesprawujących kontroli)		2 601 253	3 242 816
Inne dochody całkowite		48 109	155 910
Pozycje, które mogą być przeklasyfikowane do rachunku zysków i strat		51 692	157 210
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych, brutto	22	(77 607)	161 478
Podatek odroczoney z tytułu zabezpieczenia przepływów pieniężnych	15	14 746	(30 681)
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych, netto		(62 861)	130 797
Aktualizacja wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, brutto	25	171 281	110 437
Podatek odroczoney z tytułu aktualizacji wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	15	(31 681)	(21 594)
Aktualizacja wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, netto		139 600	88 843
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		(23 855)	(63 490)
Udział w innych dochodach całkowitych jednostki stowarzyszonej	27	(1 192)	1 060
Pozycje, które nie mogą być przeklasyfikowane do rachunku zysków i strat		(3 583)	(1 300)
Zyski i straty aktuarialne/ Rozliczenie z tytułu akcji, netto		(3 583)	(1 300)
Zyski i straty aktuarialne, brutto		(4 491)	(1 537)
Podatek odroczoney	15	908	237
Dochody całkowite netto, razem		2 649 362	3 398 726
Dochody całkowite netto, razem przypadające na:		2 649 362	3 398 726
akcjonariuszy PKO Banku Polskiego SA		2 657 719	3 410 250
udziałowców niesprawujących kontroli		(8 357)	(11 524)

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ

	Nota	31.12.2015	31.12.2014
AKTYWA			
Kasa, środki w Banku Centralnym	18	13 743 864	11 738 371
Należności od banków	19	4 552 972	2 486 686
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	20	783 199	1 924 426
Pochodne instrumenty finansowe	21	4 347 269	5 494 822
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	23	15 154 100	15 723 148
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	24	190 413 708	179 497 384
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	25	28 309 515	22 279 225
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	26	210 330	233 358
Inwestycje w jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia	27	391 871	322 486
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	28	220 020	624 992
Zapasy	29	400 948	138 716
Wartości niematerialne	30	3 270 983	3 379 501
Rzeczowe aktywa trwałe, w tym:	31	2 782 186	2 653 555
nieruchomości inwestycyjne		141 813	129 693
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	15	46 532	118 810
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	15	901 645	863 677
Inne aktywa	32	1 410 777	1 221 432
SUMA AKTYWÓW		266 939 919	248 700 589
ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁ WŁASNY			
Zobowiązania			
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	33	4 219	4 427
Zobowiązania wobec banków	34	18 288 797	19 394 482
Pochodne instrumenty finansowe	21	4 624 767	5 545 141
Zobowiązania wobec klientów	35	195 758 461	174 386 766
Zobowiązania z tytułu działalności ubezpieczeniowej	36	2 400 493	2 679 722
Zobowiązania związane z aktywami zaklasyfikowanymi jako przeznaczone do sprzedaży		-	34 964
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	37	9 432 973	13 300 610
Zobowiązania podporządkowane	38	2 499 163	2 413 985
Pozostałe zobowiązania	39	3 356 170	2 954 603
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	15	26 057	17 453
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	15	31 812	29 047
Rezerwy	40	252 094	323 838
SUMA ZOBOWIĄZAŃ		236 675 006	221 085 038
Kapitał własny			
Kapitał zakładowy	41	1 250 000	1 250 000
Pozostałe kapitały	41	25 417 809	23 374 794
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	41	(216 501)	(192 692)
Niepodzielony wynik finansowy	41	1 222 413	(60 658)
Wynik roku bieżącego	41	2 609 564	3 254 122
Kapitał przypisany akcjonariuszom jednostki dominującej	41	30 283 285	27 625 566
Udziały niekontrolujące	41	(18 372)	(10 015)
KAPITAŁ WŁASNY OGÓŁEM		30 264 913	27 615 551
SUMA ZOBOWIĄZAŃ I KAPITAŁU WŁASNEGO		266 939 919	248 700 589
Współczynnik wypłacalności	74	14,61%	12,96%
Wartość księgowa (w tys. PLN)		30 264 913	27 615 551
Liczba akcji (w tys.)	1	1 250 000	1 250 000
Wartość księgowa na jedną akcję (w PLN)		24,21	22,09
Rozwodniona liczba akcji (w tys.)		1 250 000	1 250 000
Rozwodniona wartość księgowa na jedną akcję (w PLN)		24,21	22,09

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE ZE ZMIAN W KAPITAŁE WŁASNYM

2015	Kapitał zakładowy	Pozostałe kapitały								Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	Niepodzielony wynik finansowy	Wynik okresu bieżącego	Kapitał przypisany akcjonariuszom jednostki dominującej, razem	Udziały niekontrolujące	Kapitał własny ogółem
		Kapitały rezerwowe				Inne dochody całkowite									
		Kapitał zapasowy	Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	Pozostałe kapitały rezerwowe	Udziały w innych dochodach całkowitych jednostki stowarzyszonej	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	Zyski i straty aktuarialne	Razem pozostałe kapitały						
Nota 41															
1 stycznia 2015 roku	1 250 000	18 802 387	1 070 000	3 474 127	1 006	31 046	5 204	(8 976)	23 374 794	(192 692)	(60 658)	3 254 122	27 625 566	(10 015)	27 615 551
Przeniesienie wyniku z lat ubiegłych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3 254 122	(3 254 122)	-	-	-
Dochody całkowite razem, w tym:	-	-	-	-	(1 192)	139 600	(62 861)	(3 583)	71 964	(23 809)	-	2 609 564	2 657 719	(8 357)	2 649 362
Zysk netto	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 609 564	2 609 564	(8 311)	2 601 253
Pozostałe dochody całkowite	-	-	-	-	(1 192)	139 600	(62 861)	(3 583)	71 964	(23 809)	-	-	48 155	(46)	48 109
Transfer zysku z przeznaczeniem na kapitał	-	1 908 787	-	62 264	-	-	-	-	1 971 051	(1 971 051)	-	-	-	-	-
31 grudnia 2015 roku	1 250 000	20 711 174	1 070 000	3 536 391	(186)	170 646	(57 657)	(12 559)	25 417 809	(216 501)	1 222 413	2 609 564	30 283 285	(18 372)	30 264 913

2014	Kapitał zakładowy	Pozostałe kapitały							Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	Niepodzielony wynik finansowy	Wynik okresu bieżącego	Kapitał przypisany akcjonariuszom jednostki dominującej, razem	Udziały niekontrolujące	Kapitał własny ogółem	
		Kapitały rezerwowe			Inne dochody całkowite										
		Kapitał zapasowy	Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	Pozostałe kapitały rezerwowe	Udziały w innych dochodach całkowitych jednostki stowarzyszonej	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	Zyski i straty aktuarialne							Razem pozostałe kapitały
Nota 41															
1 stycznia 2014 roku	1 250 000	16 760 686	1 070 000	3 469 107	(54)	(57 797)	(125 593)	(7 676)	21 108 673	(129 420)	(306 230)	3 229 793	25 152 816	1 509	25 154 325
Przeniesienie wyniku z lat ubiegłych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3 229 793	(3 229 793)	-	-	-
Dochody całkowite razem, w tym:	-	-	-	-	1 060	88 843	130 797	(1 300)	219 400	(63 272)	-	3 254 122	3 410 250	(11 524)	3 398 726
Zysk netto	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3 254 122	3 254 122	(11 306)	3 242 816
Pozostałe dochody całkowite	-	-	-	-	1 060	88 843	130 797	(1 300)	219 400	(63 272)	-	-	156 128	(218)	155 910
Transfer zysku z przeznaczeniem na kapitał	-	2 041 701	-	5 020	-	-	-	-	2 046 721	-	(2 046 721)	-	-	-	-
Wypłacono dywidenda	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(937 500)	-	(937 500)	-	(937 500)
31 grudnia 2014 roku	1 250 000	18 802 387	1 070 000	3 474 127	1 006	31 046	5 204	(8 976)	23 374 794	(192 692)	(60 658)	3 254 122	27 625 566	(10 015)	27 615 551

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

	Nota	2015	2014
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Zysk brutto		3 190 750	4 034 563
Korekty razem:		12 204 050	(2 010 153)
Amortyzacja		818 588	747 164
(Zysk) strata z działalności inwestycyjnej	44	(13 524)	(17 629)
Odsetki i dywidendy	44	(110 471)	(70 072)
Zmiana stanu należności od banków	44	(1 029 176)	516 391
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu oraz instrumentów finansowych przy początkowym ujęciu wyznaczonych jako wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	44	1 710 275	3 636 624
Zmiana stanu pochodnych instrumentów finansowych (aktywo)	44	1 147 553	(2 465 578)
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	44	(10 609 636)	(6 368 592)
Zmiana stanu innych aktywów, zapasów oraz aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	44	(78 971)	22 298
Zmiana stanu zobowiązań wobec banków	44	1 590 296	(10 148 916)
Zmiana stanu pochodnych instrumentów finansowych (zobowiązanie)	44	(920 374)	2 205 844
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	44	20 695 190	9 077 138
Zmiana stanu zobowiązań zaklasyfikowanych jako przeznaczone do sprzedaży		(34 964)	32 084
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji papierów wartościowych	44	651 916	797 462
Zmiana stanu rezerw i odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości	44	(63 327)	1 298 353
Zmiana stanu pozostałych zobowiązań, zobowiązań z działalności ubezpieczeniowej oraz zobowiązań podporządkowanych	44	201 744	315 877
Zapłacony podatek dochodowy		(544 111)	(842 623)
Inne korekty	44	(1 206 958)	(745 978)
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej		15 394 800	2 024 410
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Wpływy z działalności inwestycyjnej		45 852 887	44 158 212
Zbycie i odsetki od inwestycyjnych papierów wartościowych		45 423 694	44 056 862
Zbycie wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych		113 656	73 451
Dotacje z tytułu przejęcia jednostki		279 309	-
Inne wpływy inwestycyjne (dywidendy)		36 228	27 899
Wydatki z działalności inwestycyjnej		(50 450 360)	(51 861 334)
Nabycie jednostek zależnych, po potrąceniu nabytych środków pieniężnych		-	(1 797 972)
Nabycie inwestycyjnych papierów wartościowych		(49 618 982)	(49 249 230)
Nabycie wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych		(831 378)	(814 132)
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		(4 597 473)	(7 703 122)
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej			
Wpływy z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych		3 646 201	3 569 624
Wykup wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych		(5 365 160)	-
Umorzenie dłużnych papierów wartościowych		(2 800 594)	(1 612 922)
Dywidendy wypłacone		-	(937 500)
Splata odsetek od wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych i pożyczek podporządkowanych		(544 630)	(475 673)
Zaciągnięcie zobowiązań długoterminowych		240 628	15 287 591
Splata zobowiązań długoterminowych		(2 963 925)	(4 782 292)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej		(7 787 480)	11 048 828
Przepływy pieniężne netto		3 009 847	5 370 116
w tym z tytułu różnic kursowych od gotówki i jej ekwiwalentów		45 152	125 680
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na początek okresu		14 254 855	8 884 739
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na koniec okresu	44	17 264 702	14 254 855
w tym o ograniczonej możliwości dysponowania	18	15 909	11 440

NOTY DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

SPIS TREŚCI

NOTY DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO	11
1. Informacje ogólne.....	11
2. Opis ważniejszych zasad rachunkowości	16
3. Ważniejsze szacunki i oceny	36
4. Objasnienie różnic między wcześniej publikowanymi sprawozdaniami a niniejszym sprawozdaniem finansowym	38
5. Przejęcie przez PKO Bank Polski SA Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej „Wesoła” w Mysłowicach na dzień 1 sierpnia 2015 roku	39
6. Informacje dotyczące segmentów działalności oraz informacje o obszarach geograficznych	42
6.1. Informacje dotyczące segmentów działalności	42
6.2. Informacja o obszarach geograficznych	45
NOTY DO SKONSOLIDOWANEGO RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT.....	46
7. Przychody i koszty z tytułu odsetek.....	46
8. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat.....	46
9. Przychody z tytułu dywidend	47
10. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej.....	47
11. Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży.....	47
12. Pozostałe przychody i koszty operacyjne	48
13. Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw.....	49
14. Ogólne koszty administracyjne.....	51
15. Podatek dochodowy.....	52
16. Zysk przypadający na jedną akcję	54
17. Dywidendy z podziałem na akcje.....	55
NOTY DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ.....	56
18. Kasa, środki w Banku Centralnym	56
19. Należności od banków	56
20. Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu.....	57
21. Pochodne instrumenty finansowe	58
22. Pochodne instrumenty zabezpieczające	61
23. Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	64
24. Kredyty i pożyczki udzielone klientom.....	65
25. Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży.....	69
26. Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności.....	71
27. Inwestycje w jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia	72
28. Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży.....	75
29. Zapasy	75
30. Wartości niematerialne.....	75
31. Rzeczowe aktywa trwałe.....	78
32. Inne aktywa.....	81
33. Zobowiązania wobec Banku Centralnego	81
34. Zobowiązania wobec banków	81
35. Zobowiązania wobec klientów	81
36. Zobowiązania z tytułu działalności ubezpieczeniowej.....	82
37. Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	82
38. Zobowiązania podporządkowane.....	83

39.	Pozostałe zobowiązania.....	84
40.	Rezerwy	85
41.	Kapitały własne i akcjonariat Banku.....	86
POZOSTAŁE NOTY.....		88
42.	Zobowiązania warunkowe oraz pozabilansowe zobowiązania otrzymane	88
43.	Sprawy sporne	90
44.	Informacje uzupełniające do skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych	93
45.	Transakcje ze Skarbem Państwa i jednostkami powiązanymi.....	97
46.	Transakcje z jednostkami powiązanymi kapitałowo	99
47.	Transakcje z jednostkami powiązanymi osobowo	100
48.	Świadczenia dla kluczowego personelu kierowniczego PKO Banku Polskiego SA	100
49.	Zasady ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Grupie Kapitałowej Banku.....	101
50.	Zmiany w Spółkach wchodzących w skład Grupy Kapitałowej	102
51.	Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych.....	105
52.	Kompensowanie aktywów i zobowiązań finansowych	112
53.	Działalność powiernicza.....	113
54.	Wpływ sytuacji makroekonomicznej na wyniki finansowe Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA.....	113
CELE I ZASADY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM		115
55.	Zarządzanie ryzykiem w Grupie Kapitałowej.....	115
56.	Zarządzanie ryzykiem kredytowym.....	121
57.	Zarządzanie ryzykiem stopy procentowej.....	138
58.	Zarządzanie ryzykiem walutowym	141
59.	Zarządzanie ryzykiem płynności.....	143
60.	Zarządzanie ryzykiem cen towarów	147
61.	Zarządzanie ryzykiem cen kapitałowych papierów wartościowych.....	147
62.	Inne ryzyka cenowe.....	148
63.	Zarządzanie ryzykiem instrumentów pochodnych.....	148
64.	Zarządzanie ryzykiem operacyjnym.....	149
65.	Zarządzanie ryzykiem braku zgodności	150
66.	Zarządzanie ryzykiem biznesowym	151
67.	Zarządzanie ryzykiem utraty reputacji.....	152
68.	Zarządzanie ryzykiem modeli.....	152
69.	Zarządzanie ryzykiem zmian makroekonomicznych	153
70.	Zarządzanie ryzykiem kapitałowym	154
71.	Zarządzanie ryzykiem ubezpieczeniowym.....	154
72.	Kompleksowe testy warunków skrajnych.....	155
73.	Zarządzanie ryzykiem nadmiernej dźwigni finansowej	155
74.	Adekwatność kapitałowa.....	156
75.	Informacje o pakietowej sprzedaży wierzytelności.....	160
INFORMACJE DOTYCZĄCE PODMIOTU UPRAWNIONEGO DO BADANIA SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH ORAZ ZDARZENIA NASTĘPUJĄCE PO DNIU KOŃCZĄCYM OKRES SPRAWOZDAWCZY		160
76.	Informacje dotyczące podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych	160
77.	Zdarzenia następujące po dniu kończącym okres sprawozdawczy	161

NOTY DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

1. Informacje ogólne

Podstawowe informacje o Grupie i Banku

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego SA („Grupa PKO Banku Polskiego SA”, „Grupa Kapitałowa Banku”, „Grupa Kapitałowa”) obejmuje rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku oraz zawiera dane porównawcze za rok zakończony dnia 31 grudnia 2014 roku. Dane finansowe prezentowane są w złotych polskich (PLN), w zaokrągleniu do tysiąca złotych, chyba że wskazano inaczej.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna („PKO Bank Polski SA” lub „Bank”) – jednostka dominująca

Bank został utworzony w 1919 roku jako Poczta Kasa Oszczędnościowa. W 1950 roku rozpoczął działalność jako Powszechna Kasa Oszczędności bank państwowy. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2000 roku (Dz. U. z 2000 roku Nr 5, poz. 55 z późniejszymi zmianami) przekształcono Powszechną Kasę Oszczędności bank państwowy w jednoosobową spółkę akcyjną Skarbu Państwa pod nazwą Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie, przy ul. Puławskiej 15, 02-515 Warszawa, w Polsce.

W dniu 12 kwietnia 2000 roku zarejestrowano Powszechną Kasę Oszczędności Bank Polski Spółkę Akcyjną i wpisano do Rejestru Handlowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla Miasta Stołecznego Warszawy, Sąd Gospodarczy XVI Wydział Rejestrowy. Obecnie właściwym sądem jest Sąd Rejonowy dla Miasta Stołecznego Warszawy, XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Bank został zarejestrowany pod numerem KRS 0000026438 oraz nadano mu numer statystyczny REGON 016298263. Kapitał zakładowy (wpłacony) wynosi 1 250 000 000 PLN.

Zgodnie z Cedulą Giełdową Bank zaklasyfikowany jest do makrosektora „Finanse”, sektor „Banki”.

Działalność Grupy

PKO Bank Polski SA jest uniwersalnym bankiem depozytowo-kredytowym obsługującym osoby fizyczne, prawne oraz inne podmioty będące osobami krajowymi i zagranicznymi. PKO Bank Polski SA może posiadać wartości dewizowe i dokonywać obrotu tymi wartościami, jak również wykonywać operacje walutowe i dewizowe oraz otwierać i posiadać rachunki bankowe w bankach za granicą, a także lokować środki dewizowe na tych rachunkach.

Ponadto, poprzez podmioty zależne Grupa Kapitałowa oferuje kredyty hipoteczne, świadczy usługi finansowe w zakresie leasingu, faktoringu, funduszy inwestycyjnych, funduszy emerytalnych, ubezpieczeń oraz usługi agenta transferowego, outsourcingu specjalistów IT i wsparcia w zakresie prowadzenia działalności przez inne podmioty, prowadzi działalność deweloperską i zarządza nieruchomościami, a także poprzez podmioty na Ukrainie prowadzi działalność bankową oraz świadczy usługi finansowe i windykacyjne.

Zakres działalności poszczególnych podmiotów wchodzących w skład Grupy Kapitałowej został przedstawiony w pozycji „Skład Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA”.

Grupa Kapitałowa prowadzi działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz poprzez podmioty zależne: KREDOBANK SA, „Inter-Risk Ukraina” Spółka z dodatkową odpowiedzialnością, Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o., Finansowa Kompania „Idea Kapitał” Sp. z o.o. na terenie Ukrainy, jak również poprzez spółki zależne PKO Finance AB i PKO Leasing Sverige AB na terenie Szwecji.

Ponadto, w dniu 7 grudnia 2015 roku działalność operacyjną rozpoczął oddział PKO Banku Polskiego SA w Republice Federalnej Niemiec (Oddział w Niemczech). Strategia Oddziału polega na oferowaniu kluczowym klientom korporacyjnym Banku oraz ich spółkom zależnym z siedzibą w Niemczech usług i produktów bankowych na rynku niemieckim.

**SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE
GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA
ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2015 ROKU
(W TYSIĄCACH ZŁOTYCH)**

Bank Polski

Skład Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA

W skład Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA wchodzi następujące jednostki zależne bezpośrednio oraz zależne pośrednio:

NAZWA JEDNOSTKI	SIEDZIBA	ZAKRES DZIAŁALNOŚCI	% UDZIAŁ W KAPITAŁE *	
			31.12.2015	31.12.2014
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	Warszawa	zarządzanie funduszami inwestycyjnymi	100,00	100,00
PKO BP BANKOWY PTE SA	Warszawa	zarządzanie funduszami emerytalnymi	100,00	100,00
PKO Leasing SA	Łódź	działalność leasingowa	100,00	100,00
PKO Bankowy Leasing Sp. z o.o.	Łódź	działalność leasingowa	100,00	100,00
PKO Leasing Sverige AB	Sztokholm, Szwecja	działalność leasingowa	100,00	100,00
PKO BP Faktoring SA ¹	Warszawa	działalność faktoringowa	100,00	-
PKO BP Finat Sp. z o.o.	Warszawa	działalność usługowa, w tym usługi agenta transferowego oraz outsourcing specjalistów IT	100,00	100,00
PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	Warszawa	ubezpieczenia na życie	100,00	100,00
Ubezpieczeniowe Usługi Finansowe Sp. z o.o.	Warszawa	działalność usługowa	100,00	100,00
PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA	Warszawa	pozostałe ubezpieczenia osobowe i ubezpieczenia majątkowe	100,00	-
PKO Bank Hipoteczny SA	Gdynia	działalność bankowa	100,00	100,00
PKO Finance AB	Sztokholm, Szwecja	usługi finansowe	100,00	100,00
KREDOBANK SA	Lwów, Ukraina	działalność bankowa	99,5655	99,5655
Finansowa Kompania „Idea Kapital” Sp. z o.o.	Lwów, Ukraina	usługi finansowe	100,00	100,00
„Inter-Risk Ukraina” Spółka z dodatkową odpowiedzialnością	Kijów, Ukraina	działalność windykacyjna	100,00	100,00
Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o. ²	Kijów, Ukraina	usługi finansowe	95,4676	95,4676
Qualia Development Sp. z o.o. ³	Warszawa	działalność deweloperska	100,00	100,00
Qualia 3 Sp. z o.o.	Warszawa	komplementariusz w spółce Qualia 3 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Neptun Park Sp. k. ⁴	100,00	-
Qualia 3 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Neptun Park Sp. k. ⁴	Warszawa	działalność deweloperska	99,9975	99,9975
Qualia 2 Sp. z o.o.	Warszawa	komplementariusz w spółce Qualia 2 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Nowy Wilanów Sp. k. ⁵	100,00	-
Qualia 2 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Nowy Wilanów Sp. k. ⁵	Warszawa	działalność deweloperska	99,9750	99,9750
Qualia Sp. z o.o.	Warszawa	komplementariusz w pozostałych spółkach komandytowych Grupy Qualia Development	100,00	100,00
Qualia sp. z o.o. - Sopot Sp. k.	Warszawa	działalność deweloperska	99,9902	99,9811
Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Jurata Sp. k.	Warszawa	działalność deweloperska	99,9770	99,9770
Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Zakopane Sp. k.	Warszawa	działalność deweloperska	99,9123	99,9123
Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Pomerania Sp. k.	Warszawa	działalność deweloperska	99,8951	99,8951
Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Projekt 1 Sp. k.	Warszawa	działalność deweloperska	50,00	50,00
Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Władysławowo Sp. k.	Warszawa	działalność deweloperska	50,00	50,00
Qualia Hotel Management Sp. z o.o.	Warszawa	działalność deweloperska	100,00	100,00
Qualia - Residence Sp. z o.o.	Warszawa	działalność deweloperska	100,00	100,00
Qualia - Rezydencja Floty Sp. z o.o.	Warszawa	działalność deweloperska	100,00	100,00
„Fort Mokotów Inwestycje” Sp. z o.o.	Warszawa	działalność deweloperska	100,00	100,00
Sarnia Dolina Sp. z o.o.	Warszawa	działalność deweloperska	100,00	100,00
Giełda Nieruchomości Wartościowych Sp. z o.o.	Warszawa	pośrednictwo w sprzedaży nieruchomości	100,00	100,00
FORT MOKOTÓW Sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	w likwidacji	51,00	51,00
Merkury - fiz an ⁶	Warszawa	lokowanie środków zebranych od uczestników funduszu	100,00	100,00
„Zarząd Majątkiem Górczewska” Sp. z o.o.	Warszawa	zarządzanie nieruchomościami	100,00	100,00
Molina Sp. z o.o.	Warszawa	komplementariusz w spółkach komandytowo-akcyjnych Funduszu	100,00	100,00
Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 1 S.K.A.	Warszawa	kupno i sprzedaż nieruchomości na własny rachunek zarządzanie nieruchomościami	100,00	100,00
Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 2 S.K.A.	Warszawa	kupno i sprzedaż nieruchomości na własny rachunek zarządzanie nieruchomościami	100,00	100,00
Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 3 S.K.A.	Warszawa	kupno i sprzedaż nieruchomości na własny rachunek zarządzanie nieruchomościami	100,00	100,00
Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 4 S.K.A.	Warszawa	kupno i sprzedaż nieruchomości na własny rachunek zarządzanie nieruchomościami	100,00	100,00
Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 5 S.K.A.	Warszawa	kupno i sprzedaż nieruchomości na własny rachunek zarządzanie nieruchomościami	100,00	100,00
Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 6 S.K.A.	Warszawa	kupno i sprzedaż nieruchomości na własny rachunek zarządzanie nieruchomościami	100,00	100,00
NEPTUN - fiz an ⁶	Warszawa	lokowanie środków zebranych od uczestników funduszu	100,00	-
Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA ⁷	Warszawa	działalność usługowa	100,00	-
„CENTRUM HAFFNERA” Sp. z o.o. ⁸	Sopot	zarządzanie nieruchomościami spółek zależnych	72,9766	-
„Sopot Zdrój” Sp. z o.o.	Sopot	zarządzanie nieruchomościami	100,00	-
„Promenada Sopocka” Sp. z o.o.	Sopot	usługi najmu i zarządzanie nieruchomościami	100,00	-

* Udział w kapitale podmiotu bezpośrednio dominującego

1) Spółka na koniec 2014 roku była podmiotem zależnym od Bankowego Towarzystwa Kapitałowego SA.

2) Drugim udziałowcem Spółki jest „Inter-Risk Ukraina” Sp. z d.o.

3) W spółkach komandytowych Grupy Kapitałowej Qualia Development w pozycji udział w kapitale prezentowany jest udział komandytariusza - spółki Qualia Development Sp. z o.o. w wartości wniesionych wkładów.

4) Poprzednia nazwa: Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Neptun Park Sp. k.

5) Poprzednia nazwa: Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Nowy Wilanów Sp. k.

6) PKO Bank Polski SA posiada certyfikaty inwestycyjne Funduszu; w pozycji udział w kapitale prezentowany jest udział posiadanych certyfikatów inwestycyjnych Funduszu.

7) Spółka na koniec 2014 roku była podmiotem zależnym od PKO Banku Polskiego SA.

8) Spółka na koniec 2014 roku była podmiotem zależnym od PKO Banku Polskiego SA, a jej spółki zależne podmiotami zależnymi pośrednio od PKO Banku Polskiego SA.

Przedmiot działalności spółek zależnych

PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	Podstawowym przedmiotem działalności spółki PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA jest tworzenie, reprezentowanie wobec osób trzecich i zarządzanie otwartymi i zamkniętymi funduszami inwestycyjnymi oraz zarządzanie portfelami klientów, w skład których wchodzi jeden lub większa liczba instrumentów finansowych. Spółka oferuje również specjalistyczne programy inwestycyjne oraz prowadzi pracownicze programy emerytalne (PPE).
PKO BP BANKOWY PTE SA	PKO BP BANKOWY PTE SA prowadzi działalność w obszarze funduszy emerytalnych. Zarządza PKO BP Bankowym Otwartym Funduszem Emerytalnym (OFE) oraz PKO Dobrowolnym Funduszem Emerytalnym (DFE), w ramach którego oferowane jest Indywidualne Konto Emerytalne i Indywidualne Konto Zabezpieczenia Emerytalnego.
PKO Bank Hipoteczny SA	PKO Bank Hipoteczny SA specjalizuje się w udzielaniu kredytów hipotecznych. W oparciu o strategiczną współpracę z PKO Bankiem Polskim SA, kredyty te są oferowane klientom detalicznym w największej w Polsce sieci oddziałów, pośredników i agentów. Dodatkowo PKO Bank Hipoteczny SA jest emitentem listów zastawnych, które mają stanowić główne źródło długoterminowego finansowania udzielanych przez Spółkę kredytów zabezpieczonych nieruchomości.
PKO Leasing SA	Spółka wraz z podmiotami zależnymi PKO Bankowy Leasing Sp. z o.o. i PKO Leasing Sverige AB świadczy usługi leasingowe. Spółki oferują leasing finansowy i operacyjny: samochodów osobowych, pojazdów ciężarowych, maszyn i urządzeń, nieruchomości, sprzętu i oprogramowania IT, statków, samolotów i sprzętu kolejowego. W ofercie znajduje się usługa zarządzania flotą pojazdów. W skład Grupy Kapitałowej PKO Leasing SA wchodzi także spółka PKO BP Faktoring SA, która świadczy usługi faktoringu krajowego i eksportowego z przejęciem ryzyka i bez przejęcia ryzyka, faktoringu odwrotnego oraz usługę programu faktoringowego dla dostawców.
PKO BP Finat Sp. z o.o.	PKO BP Finat Sp. z o.o. świadczy kompleksowe usługi firmom z sektora finansowego – m.in. usługi agenta transferowego, księgowości funduszy i spółek. Specjalizuje się również w outsourcingu kompetencyjnym specjalistów IT, zespołów projektowych oraz procesów informatycznych. Na podstawie zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego Spółka świadczy również usługi w charakterze krajowej instytucji płatniczej. Jej klientami są zarówno spółki z Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA, w tym m.in. PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA, PKO BANKOWY PTE SA, PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA oraz PKO Bank Hipoteczny SA, jak również spółki spoza Grupy.
PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	Spółka oferuje szeroką gamę produktów ochronnych oraz oszczędnościowo-inwestycyjnych na życie i dożycie. Ubezpieczenia są dopasowane do potrzeb klientów, dedykowane zarówno dla osób młodych, rodzin, jak i osób w dojrzałym wieku. Ochroną ubezpieczeniową objęte jest życie i zdrowie ubezpieczonego.
PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA	Podstawowym przedmiotem działalności Spółki jest działalność ubezpieczeniowa w zakresie działu II ubezpieczeń – pozostałe ubezpieczenia osobowe oraz ubezpieczenia majątkowe. Spółka rozpoczęła działalność operacyjną w styczniu 2016 roku uruchamiając pierwszą ofertę ubezpieczeń majątkowych dla klientów indywidualnych PKO Banku Polskiego SA, którzy są posiadaczami kart kredytowych.
PKO Finance AB	Przedmiotem działalności Spółki jest pozyskiwanie dla Banku środków finansowych z rynków międzynarodowych poprzez emisję obligacji.
Qualia Development Sp. z o.o.	Przedmiotem działalności spółek Grupy Kapitałowej Qualia Development Sp. z o.o. jest prowadzenie działalności deweloperskiej, a w szczególności realizacja projektów budowlanych związanych z wnoszeniem budynków, wykonywanie instalacji budowlanych i robót budowlanych wykończeniowych. Ponadto Grupa zajmuje się prowadzeniem działalności hotelowej oraz pośrednictwem w obrocie nieruchomościami.
KREDOBANK SA	KREDOBANK SA jest bankiem uniwersalnym, ukierunkowanym na obsługę klientów detalicznych oraz klientów małych i średnich przedsiębiorstw prowadzących działalność głównie w zachodniej części Ukrainy i w Kijowie. Jednocześnie Spółka dąży do pozyskania klientów korporacyjnych o wysokiej wiarygodności kredytowej. Spółka oferuje usługi w zakresie m.in. prowadzenia rachunków osób fizycznych i podmiotów gospodarczych, gromadzenia depozytów, udzielania kredytów, udzielania poręczeń i gwarancji, obrotu czekowego i wekslowego, operacji na rynku walutowym, a także operacji na rynku papierów wartościowych. Przedmiotem działalności spółki Finansowa Kompania „Idea Kapitał” Sp. z o.o. – spółki zależnej od KREDOBANK SA – jest świadczenie różnych usług finansowych, w tym usług faktoringu polegających, zgodnie z prawem ukraińskim, na nabywaniu cesji praw do roszczeń pieniężnych z tytułu umów kredytowych. Spółka wspólnie ze spółką „Inter-Risk Ukraina” Sp. z d.o. prowadzi windykację należności kredytowych zakupionych od KREDOBANK SA.

„Inter-Risk Ukraina” Spółka z dodatkową odpowiedzialnością

Spółka prowadzi działalność windykacyjną na Ukrainie, tj. prowadzi działania w celu odzyskania wierzytelności innych podmiotów bez nabywania ich na rachunek własny (negocjacje z dłużnikami, działania restrukturyzacyjne, postępowania sądowe i egzekucyjne oraz uczestniczenie w procesie przejmowania majątku na poczet długu). Jej klientem jest m.in. Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o. oraz spółki z Grupy Kapitałowej KREDO BANK SA. Spółka dodatkowo zarządza nieruchomościami komercyjnymi we Lwowie, w tym budynkiem, w którym znajduje się główna siedziba KREDO BANK SA.

Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o.

Przedmiotem działalności Spółki jest świadczenie różnych usług finansowych, w tym usług faktoringu polegających, zgodnie z prawem ukraińskim, na nabywaniu cesji praw do roszczeń pieniężnych z tytułu umów kredytowych. Spółka wspólnie ze spółką „Inter-Risk Ukraina” Sp. z d.o. prowadzi windykację należności kredytowych zakupionych od KREDO BANK SA.

Merkury - fiz an

Przedmiotem działalności Funduszu jest lokowanie środków pieniężnych zebranych w drodze niepublicznego proponowania nabycia certyfikatów inwestycyjnych. Fundusz jest zarządzany przez PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA.

Fundusz prowadzi działalność inwestycyjną poprzez spółki zależne, których przedmiotem działalności jest kupno i sprzedaż nieruchomości na rachunek własny oraz zarządzanie nieruchomościami.

NEPTUN - fiz an

Przedmiotem działalności Funduszu jest lokowanie środków pieniężnych zebranych w drodze niepublicznego proponowania nabycia certyfikatów inwestycyjnych. Fundusz jest zarządzany przez PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA.

PKO Bank Polski SA na rzecz Funduszu sukcesywnie zbywa akcje i udziały spółek, których działalność nie jest komplementarna do oferty usług finansowych Banku.

Dodatkowo Bank posiada następujące jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia ujęte w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym:

NAZWA JEDNOSTKI	SIEDZIBA	ZAKRES DZIAŁALNOŚCI	% UDZIAŁ W KAPITAŁE*	
			31.12.2015	31.12.2014
Wspólne przedsięwzięcia PKO Banku Polskiego SA				
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o.	Warszawa	działalność wspomagająca usługi finansowe, w tym obsługa transakcji dokonanych przy użyciu instrumentów płatniczych	34,00	34,00
EVO Payments International Sp. z o.o.	Warszawa	działalność wspomagająca usługi finansowe	100,00	-
EVO Payments International s.r.o.	Praga, Czechy	działalność wspomagająca usługi finansowe	100,00	-
Wspólne przedsięwzięcie NEPTUN - fizan				
„Centrum Obsługi Biznesu” Sp. z o.o. ¹	Poznań	prowadzenie hotelu	41,44	-
Jednostki stowarzyszone PKO Banku Polskiego SA				
Bank Pocztowy SA	Bydgoszcz	działalność bankowa	25,0001	25,0001
Centrum Operacyjne Sp. z o.o.	Bydgoszcz	działalność wspomagająca usługi finansowe	100,00	100,00
Spółka Dystrybucyjna Banku Poczтового Sp. z o.o.	Warszawa	pośrednictwo finansowe	100,00	100,00
„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” Sp. z o.o	Poznań	poręczenia	33,33	33,33
FERRUM SA	Katowice	produkcja rur stalowych, kształtowników oraz wykonywanie izolacji rur	20,97	-
Zakład Konstrukcji Spawanych FERRUM SA	Katowice	produkcja konstrukcji metalowych i ich części	100,00	-
FERRUM MARKETING Sp. z o.o.	Katowice	działalność marketingowa i promocyjna	100,00	-

* Udział w kapitale podmiotu bezpośrednio dominującego

¹⁾ Spółka na koniec 2014 roku była wspólnym przedsięwzięciem PKO Banku Polskiego SA.

Informacje na temat zmian udziału w kapitale jednostek zależnych zostały zamieszczone w nocie 50 „Zmiany w Spółkach wchodzących w skład Grupy Kapitałowej”.

Informacje dotyczące składu osobowego Rady Nadzorczej Banku oraz Zarządu Banku

Skład Rady Nadzorczej Banku na dzień 31 grudnia 2015 roku:

• Jerzy Góra	Przewodniczący Rady Nadzorczej
• Mirosław Czekaj	Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej
• Małgorzata Dec-Kruczkowska	Sekretarz Rady Nadzorczej
• Zofia Dzik	Członek Rady Nadzorczej
• Krzysztof Kilian	Członek Rady Nadzorczej
• Piotr Marczak	Członek Rady Nadzorczej
• Elżbieta Mączyńska – Ziemacka	Członek Rady Nadzorczej
• Marek Mroczkowski	Członek Rady Nadzorczej

W dniu 25 czerwca 2015 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku odwołało z tym dniem ze składu Rady Nadzorczej PKO Banku Polskiego SA Pana Jarosława Klimonta, a powołało w skład Rady Nadzorczej Banku Panią Małgorzatę Dec-Kruczkowską oraz Pana Krzysztofa Kiliana. W tym samym dniu Pan Tomasz Zganiacz zrezygnował z pełnienia funkcji członka Rady Nadzorczej. W dniu 23 września 2015 roku Pani Mirosława Boryczka zrezygnowała z pełnienia funkcji członka Rady Nadzorczej Banku z dniem 30 września 2015 roku.

W dniu 25 lutego 2016 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Banku na podstawie art. 385 § 1 Kodeksu spółek handlowych odwołało ze składu Rady Nadzorczej Banku: Jerzego Górę, Mirosława Czekaja, Piotra Marczaka, Marka Mroczkowskiego, Krzysztofa Kiliana oraz Zofię Dzik.

Ponadto Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Banku na podstawie art. 385 § 1 Kodeksu spółek handlowych, powołało w skład Rady Nadzorczej Banku: Mirosława Barszcza, Adama Budnikowskiego, Wojciecha Jasińskiego, Andrzeja Kisielewicz, Janusza Ostaszewskiego, Piotra Sadownika oraz Agnieszkę Winnik – Kalembe. Skarb Państwa, jako Uprawniony Akcjonariusz na podstawie § 12 ust. 1 Statutu Banku wyznaczył Piotra Sadownika na Przewodniczącego Rady Nadzorczej Banku oraz Agnieszkę Winnik – Kalembe na Wiceprzewodniczącą Rady Nadzorczej Banku.

Skład Zarządu Banku na dzień 31 grudnia 2015 roku:

• Zbigniew Jagiełło	Prezes Zarządu
• Piotr Alicki	Wiceprezes Zarządu
• Bartosz Drabikowski	Wiceprezes Zarządu
• Piotr Mazur	Wiceprezes Zarządu
• Jarosław Myjak	Wiceprezes Zarządu
• Jacek Obłękowski	Wiceprezes Zarządu
• Jakub Papierski	Wiceprezes Zarządu

W trakcie roku zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku nie miały miejsca zmiany w składzie Zarządu Banku.

Zatwierdzenie sprawozdania finansowego

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe, podlegające przeglądowi przez Komitet Audytu Rady Nadzorczej Banku w dniu 3 marca 2016 roku, zostało zaakceptowane do publikacji przez Zarząd Banku w dniu 1 marca 2016 roku oraz będzie przyjęte przez Radę Nadzorczą Banku w dniu 3 marca 2016 roku.

2. Opis ważniejszych zasad rachunkowości

2.1 Oświadczenie o zgodności

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) przyjętymi przez Unię Europejską (UE) według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku a w zakresie nieuregulowanym powyższymi standardami zgodnie z wymogami ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz.U. z 2013 roku, poz. 330, tekst jednolity z późniejszymi zmianami) i wydanymi na jej podstawie przepisami wykonawczymi, jak również wymogami odnoszącymi się do emitentów papierów wartościowych dopuszczonych lub będących przedmiotem ubiegania się o dopuszczenie do obrotu na rynku oficjalnych notowań giełdowych.

Komisja Europejska zatwierdziła MSR 39 „Instrumenty Finansowe: ujmowanie i wycena” z wyjątkiem niektórych zapisów dotyczących rachunkowości zabezpieczeń. Z uwagi na fakt, że Bank stosuje MSSF zatwierdzone przez Unię Europejską („UE”), Bank zastosował zapisy MSR 39 OS.99C w kształcie zatwierdzonym przez UE, zezwalającym na desygnację, jako pozycji zabezpieczanej przepływów pieniężnych dotyczących zobowiązań o oprocentowaniu zmiennym, dla których efektywna stopa procentowa jest niższa od referencyjnej stopy procentowej (brak uwzględnienia marży). MSR 39 w wersji wydanej przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) wprowadza ograniczenie w tym zakresie.

2.2 Kontynuacja działalności

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Grupę Kapitałową Banku w okresie co najmniej 12 miesięcy od daty publikacji, czyli od dnia 7 marca 2016 roku. Zarząd Banku nie stwierdza na dzień podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego istnienia faktów i okoliczności, które wskazywałyby na zagrożenia dla możliwości kontynuacji działalności przez Grupę Kapitałową PKO Banku Polskiego SA w okresie 12 miesięcy od daty publikacji na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania, bądź istotnego ograniczenia przez Grupę Kapitałową PKO Banku Polskiego SA dotychczasowej działalności.

2.3 Podstawa sporządzania sprawozdania finansowego

W sprawozdaniu finansowym zastosowano zasadę koncepcji wartości godziwej dla aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, w tym instrumentów pochodnych oraz aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, za wyjątkiem tych, dla których nie można wiarygodnie ustalić wartości godziwej. Pozostałe składniki aktywów i zobowiązań finansowych (w tym kredyty i pożyczki) wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości lub w cenie nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości.

Składniki aktywów trwałych wykazywane są w cenie nabycia pomniejszonej o odpisy umorzeniowe oraz o odpisy z tytułu utraty wartości. Składniki aktywów trwałych lub grupy do sprzedaży zaklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży, wykazywane są w kwocie niższej z dwóch, tj. ich wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia.

2.4 Zasady konsolidacji

2.4.1. Jednostki zależne

Jednostki zależne są to podmioty (w tym jednostki niebędące spółką kapitałową, jak np. spółka cywilna) kontrolowane przez jednostkę dominującą, co oznacza, iż jednostka dominująca w sposób bezpośredni lub pośredni wpływa na politykę finansową i operacyjną danej jednostki w celu osiągnięcia korzyści ekonomicznych z jej działalności. Definicja kontroli stanowi, że:

1. inwestor sprawuje kontrolę nad jednostką, w której dokonano inwestycji, jeżeli z tytułu swojego zaangażowania w tę jednostkę podlega ekspozycji na zmienne zwroty lub gdy ma prawa do zmiennych zwrotów oraz ma możliwość wywierania wpływu na te zwroty poprzez sprawowanie władzy nad jednostką,
2. inwestor sprawuje więc kontrolę nad jednostką w której dokonano inwestycji, wtedy i tylko wtedy, gdy inwestor ten jednocześnie:
 - posiada władzę nad jednostką, w której dokonano inwestycji,
 - podlega ekspozycji na zmienne zwroty lub posiada prawa do zmiennych zwrotów z tytułu swojego zaangażowania w jednostkę, w której dokonano inwestycji, oraz
 - posiada możliwość wykorzystania władzy nad jednostką, w której dokonano inwestycji, do wywierania wpływu na kwotę zwrotów inwestora,
3. aby mieć władzę nad jednostką, w której dokonano inwestycji, inwestor musi posiadać istniejące prawa, które dają mu bieżącą możliwość kierowania istotną działalnością; przy ocenie władzy rozważane są wyłącznie prawa znaczące i prawa, które nie są prawami chronionymi,
4. ustalenie, czy dany inwestor posiada władzę, zależy od istotnej działalności, sposobu podejmowania decyzji o istotnej działalności oraz od praw posiadanych przez inwestora i inne podmioty w stosunku do jednostki, w której dokonano inwestycji.

Proces konsolidacji sprawozdań finansowych jednostek zależnych metodą pełną polega na sumowaniu poszczególnych pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej, rachunku zysków i strat oraz innych całkowitych dochodów jednostki dominującej oraz jednostek zależnych w pełnej wysokości oraz dokonaniu odpowiednich korekt i wyłączeń konsolidacyjnych. Wyłączeniu podlega bilansowa wartość udziałów posiadanych przez Bank w jednostkach zależnych oraz kapitał własny tych jednostek na moment ich nabycia. Wyłączeniu podlegają w całości:

- 1) wzajemne należności i zobowiązania oraz inne rozrachunki o podobnym charakterze jednostek objętych konsolidacją,
- 2) przychody i koszty operacji gospodarczych dokonanych między jednostkami objętymi konsolidacją,
- 3) zyski lub straty powstałe w wyniku operacji gospodarczych dokonanych między jednostkami objętymi konsolidacją, zawarte w wartości aktywów jednostek podlegających konsolidacji, za wyjątkiem strat, które wskazują na występowanie utraty wartości,
- 4) dywidendy naliczone lub wypłacone przez jednostki zależne jednostce dominującej i innym jednostkom, objętym konsolidacją,
- 5) wzajemne przepływy w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych.

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych sporządzone jest na podstawie skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej i skonsolidowanego rachunku zysków i strat oraz dodatkowych objaśnień i informacji.

Sprawozdania finansowe jednostek zależnych sporządzane są za ten sam okres sprawozdawczy, co sprawozdanie jednostki dominującej. W celu wyeliminowania jakichkolwiek rozbieżności w stosowanych zasadach rachunkowości przez Bank oraz jednostki zależne wprowadza się korekty konsolidacyjne.

Wszystkie jednostki Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA konsolidowane są metodą pełną.

2.4.2. Metoda nabycia

Nabycia jednostek zależnych przez Grupę Kapitałową rozlicza się metodą nabycia zgodnie z MSSF 3 zgodnie z którą:

ujmuje się, osobno od wartości firmy, możliwe do zidentyfikowania nabyte aktywa, przejęte zobowiązania oraz wszelkie niekontrolujące udziały w jednostce przejmowanej.

Możliwe do zidentyfikowania nabyte aktywa i przejęte zobowiązania wycenia się według ich wartości godziwych na dzień nabycia.

W przypadku połączenia, wszelkie niekontrolujące udziały w przejmowanym podmiocie wycenia się w wartości godziwej lub w wartości proporcjonalnego udziału niekontrolujących udziałów w możliwych do zidentyfikowania aktywach netto przejmowanego podmiotu.

Wartość firmy ujmuje się na dzień nabycia i wycenia w kwocie nadwyżki sumy:

- 1) przekazanej zapłaty wycenianej według wartości godziwej na dzień nabycia,
- 2) kwoty wszelkich niekontrolujących udziałów w podmiocie przejmowanym wycenionych zgodnie z zasadami opisanymi powyżej, oraz
- 3) w przypadku połączenia realizowanego etapami, wartości godziwej na dzień nabycia udziału w kapitale podmiotu przejmowanego, należącego poprzednio do Banku,

nad kwotę netto, ustaloną na dzień nabycia, wartości możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań wycenionych według wartości godziwej na dzień nabycia. W przypadku odwrotnym różnicę ujmuje się bezpośrednio w rachunku zysków i strat.

W przypadku połączeń spółek Grupy Kapitałowej czyli tzw. transakcji pod wspólną kontrolą zasadą rachunkowości jest stosowanie tzw. metody „wartości od poprzednika” („predecessor accounting”) czyli ujęcie przejmowanej jednostki zależnej według wartości bilansowej aktywów i zobowiązań ujętych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej w odniesieniu do tej spółki zależnej włączając w to również wartość firmy powstałą w wyniku nabycia tej jednostki zależnej.

2.4.3. Jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia

Jednostki stowarzyszone są to jednostki (w tym jednostki nie będące spółką kapitałową, jak np. spółka cywilna), na które Grupa Kapitałowa wywiera znaczący wpływ, lecz nie sprawuje kontroli nad polityką finansową i operacyjną, co zwykle towarzyszy posiadaniu od 20% do 50% ogólnej liczby głosów w organach stanowiących.

Wspólne przedsięwzięcia są to spółki handlowe lub inne jednostki, które są współkontrolowane przez jednostkę dominującą lub znaczącego inwestora i innych udziałowców lub wspólników na podstawie statutu, umowy spółki lub umowy zawartej na okres dłuższy niż rok.

Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach rozlicza się metodą praw własności i ujmuje początkowo według kosztu. Inwestycja Grupy Kapitałowej w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach obejmuje wartość firmy określoną na dzień nabycia, pomniejszoną o ewentualne skumulowane odpisy z tytułu utraty wartości.

Udział Grupy Kapitałowej w wyniku finansowym jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach od dnia nabycia ujmuje się w rachunku zysków i strat, zaś jej udział w zmianach stanu innych dochodów całkowitych od dnia nabycia – w innych dochodach całkowitych. Wartość bilansową inwestycji koryguje się o łączne zmiany stanu poszczególnych elementów kapitału od dnia ich nabycia. Gdy udział Grupy Kapitałowej w stratach jednostki stowarzyszonej i wspólnych przedsięwzięciach staje się równy lub większy od udziału Grupy Kapitałowej w tej jednostce stowarzyszonej i wspólnych przedsięwzięciach, obejmującego ewentualne inne niż zabezpieczone należności, Grupa Kapitałowa zaprzestaje ujmować dalsze straty, chyba, że wzięła na siebie obowiązki lub dokonała płatności w imieniu danej jednostki.

Niezrealizowane zyski na transakcjach pomiędzy Grupą Kapitałową a jej jednostkami stowarzyszonymi i wspólnymi przedsięwzięciami eliminuje się proporcjonalnie do udziału Grupy Kapitałowej w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach. Niezrealizowane straty również są eliminowane, chyba, że transakcja dostarcza dowodów na wystąpienie utraty wartości przekazywanego składnika aktywów.

Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Grupa Kapitałowa ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości inwestycji dokonanych w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach. W przypadku istnienia takiej przesłanki, Grupa Kapitałowa dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej, tj. wartości użytkowej inwestycji lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży składnika aktywów, w zależności od tego, która z nich jest wyższa. W przypadku gdy wartość bilansowa składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną, Grupa Kapitałowa ujmuje w rachunku zysków i strat odpis z tytułu utraty wartości.

2.5 Waluty obce

2.5.1. Waluta funkcjonalna i waluta prezentacji

Pozycje zawarte w sprawozdaniach finansowych poszczególnych jednostek Grupy Kapitałowej działających poza granicami Polski wycenia się w walucie funkcjonalnej, tj. w walucie podstawowego środowiska gospodarczego, w którym dana jednostka prowadzi działalność. Walutą funkcjonalną jednostki dominującej i innych spółek uwzględnionych w niniejszym sprawozdaniu finansowym, z wyjątkiem Oddziału w Niemczech i jednostek prowadzących swoją działalność poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jest złoty polski. Walutą funkcjonalną jednostek działających na terenie Ukrainy jest hrywna ukraińska, walutą funkcjonalną Oddziału w Niemczech oraz jednostki działającej na terenie Szwecji jest euro. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe prezentowane jest w złotych polskich, które są walutą funkcjonalną i walutą prezentacji Grupy Kapitałowej.

2.5.2. Transakcje i salda w walutach obcych

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Grupa Kapitałowa przelicza:

- 1) pozycje pieniężne w walucie obcej przy zastosowaniu kursu zamknięcia, tj. kursu średniego ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego na koniec okresu sprawozdawczego,
- 2) pozycje niepieniężne wyceniane według historycznej ceny nabycia wyrażonej w walucie obcej przy zastosowaniu kursu wymiany z dnia transakcji,
- 3) pozycje niepieniężne wyceniane do wartości godziwej wyrażonej w walucie obcej przeliczane są przy zastosowaniu kursów wymiany, które obowiązywały w dniu, na który wartość godziwa została ustalona.

Zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań pieniężnych oraz niepieniężnych wyrażonych w walutach obcych ujmują się w rachunku zysków i strat.

UAH	2015	2014
Kurs obowiązujący na ostatni dzień okresu	0,1622	0,2246
Kurs stanowiący średnią arytmetyczną kursów obowiązujących na ostatni dzień każdego miesiąca danego okresu	0,1722	0,2637
Najwyższy kurs w okresie	0,2381	0,3630
Najniższy kurs w okresie	0,1096	0,2238

EUR	2015	2014
Kurs obowiązujący na ostatni dzień okresu	4,2615	4,2623
Kurs stanowiący średnią arytmetyczną kursów obowiązujących na ostatni dzień każdego miesiąca danego okresu	4,1848	4,1893
Najwyższy kurs w okresie	4,2652	4,2623
Najniższy kurs w okresie	4,0337	4,1420

2.6 Aktywa i zobowiązania finansowe

2.6.1. Klasyfikacja

Grupa Kapitałowa klasyfikuje aktywa finansowe do następujących kategorii: aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, aktywa finansowe dostępne do sprzedaży, kredyty, pożyczki i inne należności, aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności. Zobowiązania finansowe klasyfikowane są następująco: zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz pozostałe zobowiązania finansowe. Grupa Kapitałowa decyduje o klasyfikacji aktywa i zobowiązania finansowego w momencie jego początkowego ujęcia.

2.6.1.1. Aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Aktywa i zobowiązania wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat są to składniki aktywów i zobowiązań finansowych spełniające którykolwiek z poniższych warunków:

- 1) klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu. Składniki aktywów finansowych lub zobowiązania finansowe kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu, gdy są nabyte lub zaciągnięte głównie w celu sprzedaży lub odkupienia w bliskim terminie, są częścią portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie i dla których istnieje potwierdzenie aktualnego faktycznego wzoru generowania krótkoterminowych zysków. Instrumenty pochodne klasyfikuje się również jako przeznaczone do obrotu chyba że są wyznaczonymi i efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi,
- 2) przy początkowym ujęciu zostały wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Wyznaczenie takie Grupa Kapitałowa może zastosować tylko wówczas, gdy:
 - a) wyznaczony składnik aktywów lub zobowiązań finansowych jest instrumentem łącznym zawierającym jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych kwalifikujących się do odrębnego ich ujmowania, przy czym wbudowany instrument pochodny nie może zmieniać znacząco przepływów pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej lub wydzielenie instrumentu pochodnego jest zabronione,
 - b) zastosowanie takiej kwalifikacji aktywa lub zobowiązania eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność w zakresie wyceny lub ujmowania (tzw. niedopasowanie księgowe na skutek innego sposobu wyceny aktywów lub zobowiązań lub odmiennego ujmowania związanych z nimi zysków lub strat),
 - c) grupa aktywów lub zobowiązań finansowych lub obu tych kategorii jest odpowiednio zarządzana, a jej wyniki oceniane są w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowanymi zasadami zarządzania ryzykiem lub strategią inwestycyjną Grupy Kapitałowej.
- 3) Grupa Kapitałowa posiada politykę zarządzania aktywami i zobowiązaniami finansowymi, zgodnie z którą zarządza odrębnie portfelem aktywów i zobowiązań finansowych klasyfikowanych jako przeznaczone do obrotu oraz portfelem aktywów i zobowiązań finansowych wyznaczonych przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

2.6.1.2. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są to aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, które zostały wyznaczone jako dostępne do sprzedaży lub niebędące aktywami finansowymi:

- 1) wyznaczonymi przez Grupę Kapitałową przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat,
- 2) utrzymywanymi do terminu zapadalności,
- 3) spełniającymi definicję kredytu i pożyczki.

2.6.1.3. Kredyty, pożyczki i inne należności

Do kategorii kredytów, pożyczek i innych należności zalicza się aktywa finansowe nie będące instrumentami pochodnymi, z ustalonymi lub możliwymi do określenia płatnościami, które nie są kwotowane na aktywnym rynku, inne niż:

- 1) aktywa finansowe, które Grupa Kapitałowa zamierza sprzedać natychmiast lub w bliskim terminie, które kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu i te, które przy początkowym ujęciu zostały wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat,
- 2) aktywa finansowe wyznaczone przez Grupę Kapitałową przy początkowym ujęciu jako dostępne do sprzedaży,
- 3) aktywa finansowe, których posiadacz może nie odzyskać zasadniczo pełnej kwoty inwestycji początkowej z innego powodu niż pogorszenie obsługi kredytu, które kwalifikuje się jako dostępne do sprzedaży.

2.6.1.4. Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności są to aktywa finansowe, niebędące instrumentami pochodnymi, o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach i terminie zapadalności, które nabyto z zamiarem utrzymywania i Grupa Kapitałowa jest w stanie utrzymać je do terminu zapadalności, inne niż:

- 1) wyznaczone przez Grupę Kapitałową przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat,
- 2) wyznaczone przez Grupę jako dostępne do sprzedaży,
- 3) spełniające definicję kredytów i pożyczek.

2.6.1.5. Pozostałe zobowiązania finansowe

Pozostałe zobowiązania finansowe są to zobowiązania finansowe inne niż wycenianie do wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszonym do rachunku zysków i strat mające charakter depozytu, pożyczki otrzymanej lub kredytu otrzymanego.

2.6.1.6. Reklasyfikacja aktywów finansowych

Składnik aktywów finansowych sklasyfikowany jako dostępny do sprzedaży, który odpowiada definicji pożyczek i należności, Grupa Kapitałowa może przekwalifikować z kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży do kategorii pożyczek i należności, w przypadku gdy Grupa Kapitałowa ma zamiar i możliwość utrzymać dany składnik aktywów finansowych w dającej się przewidzieć przyszłości lub do terminu jego zapadalności.

Grupa Kapitałowa może dokonać przekwalifikowania instrumentów finansowych zaklasyfikowanych jako przeznaczone do obrotu, innych niż instrumenty pochodne oraz instrumenty finansowe wskazane do wyceny do wartości godziwej przy początkowym ujęciu do kategorii kredytów, pożyczek i należności, jeżeli spełniają one warunki, o których mowa w nocie 2.6.1.1.

2.6.2. Ujmowanie transakcji w księgach

Aktywa finansowe oraz zobowiązania finansowe, w tym również transakcje terminowe, z których wynika zobowiązanie lub prawo do nabycia lub sprzedaży w przyszłym terminie ustalonej ilości określonych instrumentów finansowych po ustalonej cenie, wprowadza się do ksiąg rachunkowych pod datę zawarcia kontraktu, bez względu na przewidziany w umowie termin rozliczenia transakcji.

2.6.3. Wyłączenie ze sprawozdania z sytuacji finansowej instrumentów finansowych

Składnik aktywów finansowych zostaje usunięty ze sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych z aktywów finansowych lub gdy Grupa Kapitałowa przenosi składnik aktywów finansowych na inny podmiot. Przeniesienie to ma miejsce wtedy, gdy Grupa Kapitałowa:

- 1) przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, lub
- 2) zatrzymuje umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, ale przyjmuje umowny obowiązek przekazania tych przepływów jednostce spoza Grupy Kapitałowej.

Przenosząc składniki aktywów finansowych Grupa Kapitałowa ocenia, w jakim stopniu zachowuje ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych. W przypadku:

- 1) jeżeli Grupa Kapitałowa przenosi zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to wyłącza składnik aktywów finansowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej,
- 2) jeżeli Grupa Kapitałowa zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to w dalszym ciągu ujmuje składnik aktywów finansowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej,
- 3) jeżeli Grupa Kapitałowa nie przenosi, ani nie zachowuje zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów finansowych, Grupa Kapitałowa ustala, czy zachowała kontrolę nad tym składnikiem aktywów finansowych.

W przypadku zachowania kontroli składnik aktywów finansowych jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy Kapitałowej do wysokości wynikającej z trwałego zaangażowania, odpowiednio w przypadku braku kontroli jest ze sprawozdania z sytuacji finansowej wyłączany.

Grupa Kapitałowa wyłącza ze swojego sprawozdania z sytuacji finansowej zobowiązanie finansowe (lub jego część), gdy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygaś.

Najczęściej Grupa Kapitałowa wyłącza ze sprawozdania z sytuacji finansowej kredyty, gdy podlegają one umorzeniu, przedawnieniu lub są nieściągalne. Wyłączenie ze sprawozdania z sytuacji finansowej kredytów, pożyczek i innych należności następuje w ciężar utworzonych na nie odpisów z tytułu utraty wartości. W przypadku, gdy nie utworzono odpisów z tytułu utraty wartości lub ich wartość jest mniejsza od wartości kredytu, pożyczki i innej należności, przed odpisaniem należności zwiększa się odpis z tytułu utraty wartości o różnicę pomiędzy wartością należności, a dotychczas utworzoną kwotą odpisu z tytułu utraty wartości.

2.6.4. Wycena

W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych lub zobowiązanie finansowe wycenia się według wartości godziwej, powiększonej w przypadku aktywów lub zobowiązań finansowych niekwalifikowanych jako wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego.

Wartość godziwa to cena, którą otrzymano by za sprzedaż składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach na głównym (lub najkorzystniejszym) rynku na dzień wyceny w aktualnych warunkach rynkowych (tj. ceną wyjścia) bez względu na to, czy cena ta jest bezpośrednio obserwowalna lub oszacowana przy użyciu innej techniki wyceny.

Po początkowym ujęciu jednostka wycenia instrumenty finansowe w następujący sposób:

2.6.4.1. Aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Wyceniane są do wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszonym do rachunku zysków i strat, do pozycji wyniku na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej.

2.6.4.2. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Wyceniane są do wartości godziwej, a skutki zmiany wartości godziwej (z wyjątkiem odpisów z tytułu utraty wartości oraz różnic kursowych) rozpoznawane są w innych dochodach całkowitych aż do momentu wyłączenia składnika aktywów ze sprawozdania z sytuacji finansowej, kiedy skumulowany zysk/strata ujmowane są w rachunku zysków i strat w pozycji wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych. Odsetki naliczone z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej od aktywów dostępnych do sprzedaży rozpoznawane są w wyniku odsetkowym. Odpisy z tytułu utraty wartości ujmowane są w pozycji „Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw”.

2.6.4.3. Kredyty i pożyczki oraz inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności

Wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej i uwzględnieniem utraty wartości. W przypadku kredytów i pożyczek, dla których nie można ustalić harmonogramu przyszłych przepływów pieniężnych, a więc także ustalić efektywnej stopy procentowej, wycenia się je według kwoty wymaganej zapłaty.

2.6.4.4. Pozostałe zobowiązania finansowe, w tym zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych

Wyceniane są według zamortyzowanego kosztu. Jeżeli dla zobowiązania finansowego nie można ustalić harmonogramu przyszłych przepływów pieniężnych, a więc także ustalić efektywnej stopy procentowej, zobowiązanie to wycenia się według kwoty wymaganej zapłaty.

Instrumenty dłużne wyemitowane przez Grupę Kapitałową są wykazywane jako zobowiązania finansowe i wyceniane według zamortyzowanego kosztu.

2.6.5. Instrumenty pochodne

2.6.5.1. Ujęcie i wycena

Pochodne instrumenty finansowe ujmowane są w wartości godziwej począwszy od dnia zawarcia transakcji. Instrument pochodny staje się aktywem, jeśli jego wartość godziwa jest dodatnia, a zobowiązaniem w przypadku, gdy jego wartość godziwa jest ujemna. Przy wycenie tych instrumentów uwzględnia się założenia dotyczące ryzyka kredytowego kontrahenta oraz własnego ryzyka kredytowego Banku.

W przypadku, gdy oszacowana wartość godziwa jest niższa, bądź wyższa od wartości godziwej na poprzedzający koniec okresu sprawozdawczego (dla transakcji zawartych w danym okresie sprawozdawczym w wartości godziwej) Grupa Kapitałowa zalicza tę wartość odpowiednio do wyniku na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat lub do wyniku z pozycji wymiany w korespondencji odpowiednio z pozycją „Pochodne instrumenty finansowe”. Powyższy sposób ujęcia ma zastosowanie dla instrumentów pochodnych niezakwalifikowanych do rachunkowości zabezpieczeń. Sposób ewidencji instrumentów pochodnych zabezpieczających opisany został w nocie 2.6.6.

Efekt ostatecznego rozliczenia transakcji pochodnych wykazuje się w wyniku na instrumentach finansowych wycenianych według wartości godziwej ze skutkiem odnoszonym do rachunku zysków i strat lub w wyniku z pozycji wymiany.

Kwoty bazowe transakcji pochodnych wykazane są w pozycjach pozabilansowych w dniu zawarcia transakcji i przez cały okres ich trwania.

2.6.5.2. Wbudowane instrumenty pochodne

Wbudowany instrument pochodny jest składnikiem hybrydowego (złożonego) instrumentu, który zawiera również umowę zasadniczą niebędącą instrumentem pochodnym (zarówno o charakterze finansowym, jak i niefinansowym), powodującym, że część przepływów pieniężnych wynikających z instrumentu złożonego zmienia się w sposób podobny do przepływów wynikających z samodzielnie występującego instrumentu pochodnego.

Wbudowany instrument pochodny powoduje, że część lub całość przepływów pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej jest modyfikowana w oparciu o określoną stopę procentową, cenę instrumentu finansowego, cenę towaru, kurs walutowy, bądź inną zmienną, pod warunkiem, że zmienna niebędąca finansową nie jest specyficzna dla którejkolwiek ze stron kontraktu.

Oceny, czy dana umowa zawiera wbudowany instrument pochodny dokonuje się na moment przystąpienia do umowy. Ponowna ocena jest dokonywana jedynie wtedy, gdy nastąpią zmiany w umowie istotnie wpływające na wynikające z niej przepływy pieniężne.

Instrumenty pochodne podlegające wydzieleniu z umów zasadniczych i osobnemu ujęciu w księgach rachunkowych wyceniane są według wartości godziwej. Wycena prezentowana jest w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Pochodne instrumenty finansowe”. Zmiany w wycenie do wartości godziwej instrumentów pochodnych odnoszone są do rachunku zysków i strat do pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej” lub „Wynik z pozycji wymiany”.

Instrument pochodny wykazywany jest odrębnie, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- 1) instrument hybrydowy (złożony) nie jest wyceniany w wartości godziwej, ze skutkiem odnoszonym do rachunku zysków i strat,
- 2) charakter ekonomiczny wbudowanego instrumentu oraz ryzyka z nim związane nie są ściśle powiązane z charakterem ekonomicznym umowy zasadniczej i ryzykami z niej wynikającymi,
- 3) odrębny instrument, którego charakterystyka odpowiada cechom wbudowanego instrumentu pochodnego, spełniałby definicję instrumentu pochodnego.

W przypadku umów nie będących instrumentami finansowymi, których składnikiem jest instrument spełniający powyższe warunki, wbudowany instrument pochodny zalicza się do pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej” lub „Wynik z pozycji wymiany”, odnoszonych do rachunku zysku i strat.

2.6.6. Rachunkowość zabezpieczeń

2.6.6.1. Kryteria rachunkowości zabezpieczeń

Rachunkowość zabezpieczeń stosowana jest przez Grupę Kapitałową, gdy spełnione są wszystkie poniższe warunki, określone w MSR 39:

- 1) w momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznaczono i udokumentowano powiązanie zabezpieczające, jak również cel zarządzania ryzykiem przez jednostkę oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia. Dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, zabezpieczanej pozycji lub transakcji, charakter zabezpieczanego ryzyka a także sposób, w jaki jednostka będzie oceniała efektywność instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej pozycji zabezpieczanej lub przepływów pieniężnych związanych z zabezpieczanym ryzykiem,
- 2) oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce efektywne w kompensowaniu zmian wartości godziwej lub przepływów pieniężnych wynikających z zabezpieczanego ryzyka, zgodnie z udokumentowaną pierwotnie strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą tego konkretnego powiązania zabezpieczającego,
- 3) w przypadku zabezpieczeń przepływów pieniężnych, planowana transakcja będąca przedmiotem zabezpieczenia, musi być wysoce prawdopodobna oraz musi podlegać zagrożeniu zmianami przepływów pieniężnych, które w rezultacie mogą wpływać na rachunek zysków i strat,
- 4) efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić, tj. wartość godziwa lub przepływy pieniężne związane z pozycją zabezpieczaną wynikające z zabezpieczanego ryzyka oraz wartość godziwa instrumentu zabezpieczającego, mogą być wiarygodnie wycenione,
- 5) zabezpieczenie jest na bieżąco oceniane i stwierdza się jego wysoką efektywność we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zabezpieczenie zostało ustanowione.

2.6.6.2. Zaprzestanie stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń

Grupa Kapitałowa zaprzestaje stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń, gdy:

- 1) instrument zabezpieczający wygasa, zostaje sprzedany, rozwiązany lub wykonany (zastąpienia jednego instrumentu zabezpieczającego drugim lub przedłużenia terminu ważności danego instrumentu zabezpieczającego nie uważa się za wygaśnięcie lub rozwiązanie, jeśli takie zastąpienie lub przedłużenie terminu stanowi część udokumentowanej strategii zabezpieczania przyjętej przez jednostkę). W takim przypadku skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone są bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji,
- 2) zabezpieczenie przestaje spełniać kryteria rachunkowości zabezpieczeń. W takim przypadku skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone są bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji,
- 3) zaprzestano oczekiwać realizacji planowanej transakcji, wobec tego wszystkie skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się w rachunku zysków i strat,
- 4) Grupa Kapitałowa unieważnia powiązanie zabezpieczające.

2.6.6.3. Zabezpieczenie wartości godziwej

Grupa Kapitałowa odpowiednio na dzień 31 grudnia 2015 i 2014 roku nie stosowała rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej.

2.6.6.4. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych jest to zabezpieczenie przed zagrożeniem zmiennością przepływów pieniężnych, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka związanemu z ujętym składnikiem aktywów lub zobowiązaniem (takim jak całość lub część przyszłych płatności odsetkowych od zadłużenia o zmiennym oprocentowaniu) lub z wysoce prawdopodobną planowaną transakcją, które mogłyby wpływać na rachunek zysków i strat.

Zmiany wartości godziwej pochodnego instrumentu zabezpieczającego wyznaczonego jako zabezpieczenie przepływów pieniężnych ujmowane są bezpośrednio w innych dochodach całkowitych w części stanowiącej efektywną część zabezpieczenia. Część nieefektywną zabezpieczenia ujmuje się w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej”.

Kwoty odniesione bezpośrednio na inne dochody całkowite przenoszone są do rachunku zysków i strat w tym samym okresie lub okresach, w których zabezpieczana planowana transakcja wywiera wpływ na rachunek zysków i strat.

Testy efektywności obejmują wycenę transakcji zabezpieczających, po pomniejszeniu o wartość odsetek naliczonych oraz różnice kursowe od nominalu transakcji zabezpieczających (w przypadku transakcji CIRS). Wykazywane są one w rachunku zysków i strat, odpowiednio w pozycjach „Wynik z tytułu odsetek” oraz „Wynik z pozycji wymiany”.

2.7 Kompensowanie instrumentów finansowych

Grupa Kapitałowa kompensuje aktywa i zobowiązania finansowe i wykazuje w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej netto, jeżeli występuje możliwe do wyegzekwowania na drodze prawnej prawo do skompensowania ujętych kwot oraz zamiar rozliczenia ich w kwocie netto lub jednoczesnej realizacji danego składnika aktywów i uregulowania zobowiązania.

2.8 Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży i odkupu

Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży i odkupu są operacjami sprzedaży lub kupna papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu lub odsprzedaży w umownym terminie i po określonej cenie.

Transakcje sprzedaży papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu na moment zawarcia ujmują się w zobowiązaniach wobec innych banków lub zobowiązaniach wobec klientów z tytułu depozytów, w zależności od kontrahenta transakcji.

Zakupione papiery wartościowe z przyrzeczeniem odsprzedaży ujmują się jako należności od banków lub kredyty i pożyczki udzielone klientom, w zależności od kontrahenta transakcji.

Transakcje z przyrzeczeniem odkupu/sprzedaży są wyceniane według zamortyzowanego kosztu, natomiast papiery wartościowe będące składnikami transakcji z przyrzeczeniem odkupu nie są wyłączone ze sprawozdania z sytuacji finansowej i podlegają wycenie według zasad określonych dla poszczególnych portfeli papierów wartościowych. Różnica między ceną sprzedaży i odkupu jest traktowana odpowiednio jako koszt/przychód odsetkowy i rozliczana w czasie trwania umowy z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

2.9 Utrata wartości aktywów finansowych

2.9.1. Aktywa wyceniane według zamortyzowanego kosztu

Każdorazowo dla kredytu i pożyczki na koniec okresu sprawozdawczego Grupa Kapitałowa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. Jeżeli takie przesłanki istnieją, Grupa Kapitałowa ustala kwoty odpisów z tytułu utraty wartości. Strata z tytułu utraty wartości jest ponoszona, gdy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów („zdarzenie powodujące stratę”), oraz to zdarzenie ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Do obiektywnych przesłanek utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych Grupa Kapitałowa zalicza w szczególności informacje o następujących zdarzeniach:

- 1) wystąpienie znaczących trudności finansowych emitenta lub dłużnika,
- 2) niedotrzymanie postanowień umownych przez emitenta lub dłużnika, np. niespłata odsetek lub kapitału albo zaleganie z ich spłatą,
- 3) przyznanie emitentowi lub dłużnikowi, ze względów ekonomicznych lub prawnych związanych z jego trudnościami finansowymi, udogodnienia, które w innym przypadku nie zostałyby udzielone (szczegółowy opis praktyk w zakresie „forbearance” prezentuje nota 56.4. „Praktyki forbearance”),
- 4) zaistnienie wysokiego prawdopodobieństwa upadłości lub restrukturyzacji emitenta lub dłużnika,
- 5) wystąpienie zdarzenia umożliwiającego oszacowanie spadku wartości przyszłych przepływów pieniężnych, w tym ich ściągłości, w odniesieniu do grupy aktywów.

Ekspozycje kredytowe, w odniesieniu do których na poziomie indywidualnym nie zidentyfikowano obiektywnych przesłanek utraty wartości lub pomimo ich wystąpienia nie rozpoznano straty, poddawane są ocenie pod kątem utraty wartości grupy ekspozycji o takiej samej charakterystyce.

Grupa Kapitałowa dokonuje podziału należności kredytowych ze względu na wielkość zaangażowania.

W portfelu ekspozycji indywidualnie znaczących każda pojedyncza ekspozycja kredytowa jest poddawana zindywidualizowanej analizie pod kątem istnienia przesłanek utraty wartości oraz poziomu rozpoznanej straty. W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie nieznaczących, rozpoznania i pomiaru straty dokonuje się z wykorzystaniem portfelowych parametrów ryzyka, oszacowanych metodami statystycznymi. Jeśli w odniesieniu do pojedynczej ekspozycji kredytowej strata zostanie rozpoznana, tworzony jest na nią adekwatny odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości. Jeśli na poziomie indywidualnej ekspozycji strata nie zostanie rozpoznana, ekspozycja podlega zaszeregowaniu do portfela aktywów o podobnej charakterystyce ocenianego grupowo i obejmowana jest ustalonym dla danej grupy odpisem z tytułu zaistniałej niezareportowanej straty (odpisem IBNR).

Odpis IBNR ustalany jest z wykorzystaniem parametrów portfelowych. Parametry te szacowane są dla grup ekspozycji o tych samych charakterystykach, spełniających określone przesłanki zaistnienia straty na poziomie grupy (niezareportowanej na poziomie indywidualnym) – przesłanki IBNR.

Za przesłanki IBNR uznaje się w szczególności:

- 1) opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek nie dłuższe niż 90 dni,
- 2) nierozpoznanie pogorszenia się sytuacji ekonomiczno-finansowej lub majątkowej dłużnika w ocenie ryzyka związanego z jego finansowaniem (pomimo zachowania obowiązujących procedur w zakresie monitorowania tej sytuacji i aktualizacji oceny),
- 3) powzięcie informacji o potencjalnym wyłudzeniu kredytu.

Kwotę odpisu aktualizacyjnego z tytułu utraty wartości i odpisu IBNR stanowi różnica między wartością bilansową składnika aktywów a bieżącą wartością oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem przyszłych strat kredytowych, które nie zostały poniesione), zdyskontowanych z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

Kalkulacja bieżącej wartości oszacowanych przepływów pieniężnych dotyczących zabezpieczonego składnika aktywów finansowych uwzględnia przepływy pieniężne wynikające z przejęcia zabezpieczenia, pomniejszone o koszty przejęcia i sprzedaży.

Przy ustalaniu odpisu metodą zindywidualizowaną przyszłe przepływy pieniężne szacuje się z uwzględnieniem specyfiki sprawy i prawdopodobnych scenariuszy zarządzania ekspozycją.

Przy szacowaniu odpisów na ekspozycje nieobjęte metodą zindywidualizowaną wykorzystuje się parametry portfelowe:

- 1) stopy odzysku oszacowane dla grup ekspozycji o określonej charakterystyce,
- 2) prawdopodobieństwo zraportowania straty na poziomie indywidualnym (w odniesieniu do ekspozycji z portfela IBNR).

Przyszłe przepływy pieniężne dotyczące grupy aktywów finansowych ocenianych łącznie pod kątem utraty wartości są szacowane na podstawie przepływów pieniężnych wynikających z umów oraz historycznych parametrów odzysków generowanych z aktywów o podobnych cechach ryzyka.

Historyczne parametry odzysków są korygowane na podstawie danych pochodzących z bieżących obserwacji, tak aby uwzględnić oddziaływanie bieżących warunków oraz wykluczyć czynniki mające wpływ w okresie historycznym, które nie występują obecnie. Jeżeli w następnym okresie wysokość straty z tytułu utraty wartości zmniejszy się na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wystąpieniu utraty wartości (np. poprawy oceny zdolności kredytowej dłużnika), wówczas uprzednio dokonany odpis z tytułu utraty wartości jest odwracany poprzez dokonanie odpowiedniej korekty salda odpisów aktualizujących. Kwota dokonanego odwrócenia wykazywana jest w rachunku zysków i strat.

Grupa Kapitałowa planuje, iż przyjęta metodologia szacowania odpisów z tytułu utraty wartości będzie rozwijana wraz ze zwiększającymi się możliwościami pozyskiwania informacji wskazujących na utratę wartości z istniejących oraz wdrażanych aplikacji i systemów informatycznych. W konsekwencji, pozyskiwanie nowych danych może mieć wpływ na poziom odpisów z tytułu utraty wartości w przyszłości.

Metodologia i założenia wykorzystywane przy szacowaniu poddawane są regularnym przeglądom w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową a rzeczywistą wielkością strat.

2.9.2. Aktywa dostępne do sprzedaży

Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Grupa Kapitałowa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych zakwalifikowanych do kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży. Jeżeli takie przesłanki istnieją, Grupa Kapitałowa ustala kwoty odpisów z tytułu utraty wartości.

Do obiektywnych przesłanek utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży Grupa Kapitałowa zalicza informacje o następujących zdarzeniach:

- 1) wystąpienie znaczących trudności finansowych emitenta,
- 2) niedotrzymanie postanowień umownych przez emitenta, np. niespłacenie odsetek lub kapitału albo zaleganie z ich spłatą,
- 3) przyznanie emitentowi, ze względów ekonomicznych lub prawnych związanych z jego trudnościami finansowymi, udogodnienia, które w innym przypadku nie zostałyby udzielone (szczegółowy opis praktyk w zakresie „forbearance” prezentuje nota 56.4. „Praktyki forbearance”),
- 4) pogorszenie się w okresie utrzymywania zaangażowania sytuacji ekonomiczno-finansowej emitenta,
- 5) zaistnienie wysokiego prawdopodobieństwa upadłości lub restrukturyzacji emitenta,
- 6) wzrost, w okresie utrzymywania zaangażowania, ryzyka branży, w której działa emitent wyrażający się uznaniem branży przez Bank za branżę podwyższonego ryzyka.

W pierwszej kolejności Grupa Kapitałowa ustala, czy nastąpiła utrata wartości aktywów na bazie analizy indywidualnej w odniesieniu do należności indywidualnie znaczących.

Jeżeli istnieją obiektywne dowody na utratę wartości aktywów finansowych zakwalifikowanych do kategorii dłużnych nieskarbowych instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży, kwotę odpisu aktualizacyjnego stanowi różnica między wartością bilansową składnika aktywów a bieżącą wartością godziwą ustaloną jako wartość przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych za pomocą rynkowych stóp ustalanych na podstawie krzywych rentowności papierów skarbowych, przesuniętych o marżę ryzyka.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości aktywów zakwalifikowanych do kategorii dostępnych do sprzedaży jest ujmowany w rachunku zysków i strat, co skutkuje koniecznością wysięgowania z innych dochodów całkowitych skumulowanych strat z wyceny, odniesionych uprzednio do tej pozycji, oraz ujęcia ich w rachunku zysków i strat.

Jeśli w następnym okresie wartość godziwa instrumentów dłużnych wzrośnie a wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu straty z tytułu utraty wartości w rachunku zysków i strat, to kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów kapitałowych nie odwraca się poprzez rachunek zysków i strat.

2.10 Leasing

Grupa Kapitałowa jest stroną umów leasingowych, na podstawie których oddaje do odpłatnego używania i pobierania pożytków środki trwałe przez uzgodniony okres.

Grupa Kapitałowa jest również stroną umów leasingowych, na podstawie których przyjmuje do odpłatnego użytkowania środki trwałe na uzgodniony okres.

Podstawą klasyfikacji umów leasingowych przez Grupę Kapitałową jest zakres, w jakim ryzyko i pożytki z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy.

2.10.1. Grupa Kapitałowa jako leasingodawca

W przypadku umów leasingu finansowego Grupa Kapitałowa, jako leasingodawca, ujmuje należności w kwocie równej bieżącej wartości umownych opłat leasingowych powiększonej o ewentualną niegwarantowaną wartość końcową przypisaną leasingodawcy, ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu. Należności te są wykazywane w pozycji aktywów „Kredyty i pożyczki udzielone klientom”. Opłaty leasingowe z tytułu leasingu finansowego są dzielone między przychody z tytułu odsetek i zmniejszenie salda należności w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy procentowej od pozostałej do spłaty należności.

W przypadku umów leasingu operacyjnego, początkowe koszty bezpośrednie poniesione w toku negocjowania umów leasingu operacyjnego dodaje się do wartości bilansowej środka stanowiącego przedmiot leasingu i ujmuje przez okres trwania leasingu na tej samej podstawie, co przychody z tytułu wynajmu. Warunkowe opłaty leasingowe są ujmowane jako przychód w okresie, w którym stają się należne. Opłaty leasingowe należne z tytułu umów, które nie spełniają warunków umowy leasingu finansowego (umowy leasingu operacyjnego), ujmowane są jako przychody w rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

2.10.2. Grupa Kapitałowa jako leasingobiorca

Opłaty leasingowe z tytułu leasingu operacyjnego oraz późniejsze raty leasingowe ujmowane są jako koszty w rachunku zysków i strat metodą liniową w okresie trwania leasingu.

2.11 Rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne

2.11.1 Wartości niematerialne

Składnik wartości niematerialnych to możliwy do zidentyfikowania niepieniężny składnik aktywów nieposiadający postaci fizycznej.

W wyniku rozliczenia transakcji zgodnie z MSSF 3, zidentyfikowane zostały dwa składniki wartości niematerialnych, które zostały ujęte odrębnie od wartości firmy, tj. relacje z klientami oraz value in force, stanowiące wartość obecną przyszłych zysków z zawartych umów ubezpieczenia. Powyższe składniki wartości niematerialnych podlegają amortyzacji metodą degresywną opartą o tempo konsumowania korzyści ekonomicznych wynikających z ich użytkowania. Dodatkowo podlegają one corocznie, według stanu na 31 grudnia testowi na utratę wartości.

2.11.2 Wartość firmy

Wartość firmy z tytułu przejęcia jednostki gospodarczej jest początkowo ujmowana według wartości ustalonej zgodnie z notą 2.4.2.

Po początkowym ujęciu, wartość firmy jest wykazywana według wartości początkowej, pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Wartość firmy na nabyciu spółek zależnych jest wykazywana w wartościach niematerialnych, a wartość firmy na nabyciu spółek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach jest wykazywana w pozycji „Inwestycje w jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia”.

Test na utratę wartości przeprowadza się co najmniej na koniec każdego roku. Utrata wartości ustalana jest poprzez oszacowanie odzyskiwalnej wartości ośrodka wypracowującego środki pieniężne, którego dotyczy dana część wartości firmy. W przypadku, gdy odzyskiwalna wartość ośrodka wypracowującego środki pieniężne jest niższa niż wartość bilansowa, tworzony jest odpis z tytułu utraty wartości.

2.11.3 Oprogramowanie

Nabyte licencje na oprogramowanie komputerowe są aktywowane w wysokości poniesionych kosztów nabycia i przygotowania do użytkowania, z uwzględnieniem umorzeń i odpisów z tytułu utraty wartości.

Późniejsze nakłady związane z utrzymywaniem oprogramowania komputerowego są wykazywane jako koszty w momencie ich poniesienia.

2.11.4 Pozostałe wartości niematerialne

Pozostałe wartości niematerialne nabywane przez Grupę Kapitałową, wykazuje się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia pomniejszonym o umorzenie i łączną kwotę odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

2.11.5 Koszty prac rozwojowych

Koszty zakończonych prac rozwojowych zalicza się do wartości niematerialnych, w związku z uzyskaniem korzyści ekonomicznych oraz spełnieniem określonych warunków, tj. jeżeli istnieje możliwość i zamiar ukończenia oraz użytkowania wytwarzanego składnika, dostępne są stosowne środki techniczne i finansowe służące ukończeniu prac i użytkowania wytwarzanego składnika oraz istnieje możliwość wiarygodnego ustalenia wysokości nakładów poniesionych w czasie prac rozwojowych, które można przyporządkować wytworzeniu składników wartości niematerialnych.

2.11.6 Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe wykazywane są na koniec okresu sprawozdawczego według cen nabycia lub kosztów wytworzenia, po pomniejszeniu o odpisy umorzeniowe oraz odpisy z tytułu trwałej utraty ich wartości.

Nieruchomości zaliczane do inwestycji wycenia się według zasad stosowanych do rzeczowych aktywów trwałych.

2.11.7 Nakłady ponoszone w terminie późniejszym

Wartość bilansową rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych powiększa się o dodatkowe nakłady poniesione w okresie ich użytkowania, gdy:

- 1) istnieje prawdopodobieństwo, że Grupa Kapitałowa uzyska przyszłe korzyści ekonomiczne, które można przyporządkować danemu składnikowi rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych (wyższe od korzyści pierwotnie szacowanych, mierzonych np. okresem użytkowania, poprawą jakości obsługi, kosztami eksploatacji),
- 2) można wiarygodnie ustalić cenę nabycia lub koszt wytworzenia danego składnika rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych.

2.11.8 Odpisy amortyzacyjne

Amortyzacja naliczana jest od wszystkich aktywów trwałych, których wartość ulega obniżeniu na skutek używania lub upływu czasu metodą liniową przez szacowany okres użytkowania danego aktywa. Co najmniej raz w roku weryfikowana jest przyjęta metoda amortyzacji oraz okresy użytkowania.

Rozpoczęcie amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych oraz nieruchomości inwestycyjnych następuje od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym ten środek przyjęto do używania, a jej zakończenie nie później niż z chwilą:

- 1) zrównania wartości odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych z wartością początkową danego składnika aktywów, lub
- 2) przeznaczenia go do likwidacji, lub
- 3) sprzedaży, lub
- 4) stwierdzenia jego niedoboru, lub
- 5) ustalenia w wyniku weryfikacji, że przewidywana wartość końcowa składnika aktywów przewyższa jego wartość bilansową (netto).

Dla niefinansowych aktywów trwałych przyjmuje się, że wartość końcowa wynosi zero, chyba że istnieje zobowiązanie strony trzeciej do ich odkupienia lub, gdy istnieje i będzie istniał pod koniec używania składnika aktywny rynek i można określić jego wartość na tym rynku.

Okresy amortyzacyjne dla podstawowych grup środków trwałych, nieruchomości inwestycyjnych oraz wartości niematerialnych stosowane w Grupie Kapitałowej:

Środki trwałe	Okresy
Budynki, lokale, spółdzielcze prawa do lokalu (w tym nieruchomości inwestycyjne)	od 10 do 75 lat
Ulepszenia w obcych środkach trwałych (budynkach, lokalach)	od 1 do 20 lat (lub okres najmu, jeśli jest krótszy)
Maszyny, urządzenia techniczne, narzędzia i przyrządy	od 2 do 15 lat
Zespoły komputerowe	od 2 do 10 lat
Środki transportu	od 3 do 8 lat
Wartości niematerialne	Okresy
Oprogramowanie	od 2 do 20 lat
Pozostałe wartości niematerialne	od 1 do 20 lat

Koszty związane z nabyciem lub wytworzeniem budynków dzieli się na istotne części składowe tego budynku (komponenty) w przypadku, gdy części składowe posiadają różne okresy użytkowania lub gdy każda z nich dostarcza Grupie Kapitałowej korzyści w inny sposób. Każda część składowa tego budynku amortyzowana jest odrębnie.

Nie amortyzuje się wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania, które podlegają corocznemu testowi na utratę wartości zgodnie z notą 2.11.9.

2.11.9 Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości niefinansowych aktywów trwałych

Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Grupa Kapitałowa ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy nastąpiła utrata wartości któregoś ze składników niefinansowych aktywów trwałych (lub ośrodków wypracowujących środki pieniężne). W momencie rozpoznania takich przesłanek oraz corocznie w przypadku wartości niematerialnych niepodlegających amortyzacji i wartości firmy Grupa Kapitałowa dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej, stanowiącej wyższą z dwóch kwot: wartość godziwą pomniejszoną o koszty sprzedaży lub wartość użytkową składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne), a w przypadku gdy wartość bilansowa składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną, Grupa Kapitałowa ujmuje w rachunku zysków i strat odpis z tytułu utraty wartości. Oszacowanie powyższych wartości wymaga przyjęcia założeń dotyczących m.in. przyszłych prognozowanych przepływów pieniężnych, które Grupa Kapitałowa może uzyskać z tytułu dalszego użytkowania lub sprzedaży danego składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne). Przyjęcie odmiennych założeń dotyczących wyceny przyszłych przepływów pieniężnych może mieć wpływ na wartość bilansową niektórych składników aktywów trwałych.

W przypadku, gdy istnieją przesłanki, że nastąpiła utrata wartości majątku wspólnego, czyli aktywów, które nie wypracowują wpływów pieniężnych niezależnie od innych aktywów lub zespołów aktywów oraz nie można ustalić wartości odzyskiwalnej pojedynczego składnika aktywów zaliczanego do majątku wspólnego, Grupa Kapitałowa ustala wartość odzyskiwaną na poziomie ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego dany składnik należy.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany, jeżeli wartość księgowa aktywa lub jego ośrodka wypracowującego środki pieniężne przekracza wartość odzyskiwalną. Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Odpisy aktualizacyjne z tytułu utraty wartości w przypadku ośrodków wypracowujących środki pieniężne w pierwszej kolejności redukują wartość firmy przypadającą na te ośrodki wypracowujące środki pieniężne (grupę ośrodków), a następnie redukują proporcjonalnie wartość księgową innych aktywów w ośrodku (grupie ośrodków).

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości w odniesieniu do wartości firmy nie podlega odwróceniu. W przypadku innych aktywów, odpis ten podlega odwróceniu, jeżeli nastąpiła zmiana w szacunkach służących do określenia wartości możliwej do odzyskania. Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości może być odwrócony tylko do poziomu, przy którym wartość księgowa aktywa nie przekracza wartości księgowej, która pomniejszona o kwotę amortyzacji, zostałaby wyznaczona, jeżeli nie zostałaby ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości.

2.12 Pozostałe składniki sprawozdania z sytuacji finansowej

2.12.1. Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży

Do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży klasyfikuje się aktywa, których wartość bilansowa ma zostać odzyskana w drodze ich odsprzedaży, a nie dalszego wykorzystania. Jako przeznaczone do sprzedaży klasyfikowane są jedynie aktywa dostępne do natychmiastowej sprzedaży w bieżącym stanie, których sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, tzn. zdecydowano o wypełnieniu planu sprzedaży danego składnika aktywów, rozpoczęto aktywny program znalezienia nabywcy i zakończenia planu zbycia. Ponadto, taki składnik aktywów jest oferowany do sprzedaży po cenie, która jest racjonalna w odniesieniu do jego bieżącej wartości godziwej i oczekuje się, że sprzedaż zostanie ujęta jako sprzedaż zakończona w czasie jednego roku od dnia zaklasyfikowania składnika aktywów do tej kategorii.

Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży ujmuje się w kwocie niższej z dwóch: wartości bilansowej lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia tych aktywów. Odpisy aktualizujące wartość aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży ujmowane są w rachunku zysków i strat za okres, w którym dokonano tych odpisów. W stosunku do aktywów zaklasyfikowanych do tej kategorii nie nalicza się amortyzacji.

W przypadku aktywów trwałych, dla których kryteria klasyfikacji do grupy aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży nie są dłużej spełnione, Grupa Kapitałowa dokonuje ich reklasyfikacji z aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży do odpowiedniej kategorii aktywów. Aktywa trwałe wycofane z aktywów przeznaczonych do sprzedaży wycenia się w niższej z dwóch wartości:

- 1) wartości bilansowej sprzed momentu zaklasyfikowania do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży, pomniejszonej o amortyzację, która zostałaby ujęta, gdyby składnik aktywów (lub grupa do zbycia) nie został zakwalifikowany jako przeznaczony do sprzedaży,
- 2) wartości odzyskiwalnej na dzień podjęcia decyzji o zaniechaniu sprzedaży.

2.12.2. Rozliczenia międzyokresowe i przychody przyszłych okresów

Pozycja obejmuje głównie prowizje rozliczane liniowo oraz inne dochody pobrane z góry, których rozliczenie do rachunku zysków i strat nastąpi w przyszłych okresach sprawozdawczych. Koszty i przychody rozliczane w czasie prezentuje się w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Pozostałe zobowiązania”.

Rozliczenia międzyokresowe czynne dotyczą poszczególnych rodzajów wydatków, których rozliczenie w ciężar rachunku zysków i strat nastąpi stosownie do upływu czasu w przyszłych okresach sprawozdawczych. Rozliczenia międzyokresowe czynne prezentuje się w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Inne aktywa”.

2.13 Rezerwy

Rezerwy są zobowiązaniami, których kwota lub termin zapłaty są niepewne. Rezerwy są tworzone, gdy Grupa Kapitałowa posiada obecny obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych oraz prawdopodobne jest, że wypełnienie obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne oraz można dokonać wiarygodnego szacunku kwoty tego obowiązku.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej przed opodatkowaniem, która odzwierciedla aktualne oceny rynkowe co do wartości pieniądza w czasie oraz ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

Grupa tworzy rezerwy:

- na sprawy sporne z pracownikami, kontrahentami, klientami oraz instytucjami zewnętrznymi (np. UOKiK), po uzyskaniu informacji od właściwej osoby w DPR lub innej osoby reprezentującej Bank przed sądami i innymi organami orzekającymi w ramach świadczenia pomocy prawnej o dużym prawdopodobieństwie przegrania sprawy sądowej (zostały opisane w nocie 43 „Sprawy sporne”)
- rezerwy na świadczenia emerytalno-rentowe (patrz 2.14 „Świadczenia pracownicze”),
- rezerwy na udzielone zobowiązania o charakterze finansowym i gwarancyjnym,
- oraz inne rezerwy, w szczególności rezerwę restrukturyzacyjną oraz rezerwy na potencjalne roszczenia z tytułu sprzedaży wierzytelności.

Szczegółowy opis zmian przedstawiono w nocie 40 „Rezerwy”.

Rezerwy na udzielone zobowiązania o charakterze finansowym i gwarancyjnym tworzy się zgodnie z zasadami określonymi w MSR 37. W celu określenia oczekiwanej wartości ekspozycji bilansowej, która powstanie z udzielonego zobowiązania pozabilansowego, wykorzystuje się wskaźnik konwersji kredytowej (ccf) – oszacowany dla portfela ekspozycji o podobnej charakterystyce. Tak wyliczona wartość jest następnie podstawą do ustalania wysokości rezerwy, bądź poprzez porównanie jej do wartości bieżącej oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z ekspozycji bilansowej powstałej z udzielonego zobowiązania ustalonej metodą zindywidualizowaną, bądź z wykorzystaniem parametrów portfelowych oszacowanych za pomocą metod statystycznych (metoda portfelowa i grupowa). Szczegółowy opis przyjętych zasad przedstawia nota 2.9.1 „Utrata wartości aktywów finansowych” - „Aktywa wyceniane według zamortyzowanego kosztu” oraz nota 56.9. „Rezerwy na ekspozycje pozabilansowe”.

Rezerwę na koszty restrukturyzacji tworzy się, gdy spełnione są ogólne kryteria ujmowania rezerw jak również szczegółowe kryteria dotyczące powstania obowiązku, prawnego lub zwyczajowo oczekiwanego, tworzenia rezerwy na koszty restrukturyzacji określone w MSR 37.

W szczególności, zwyczajowo oczekiwany obowiązek przeprowadzenia restrukturyzacji oraz tworzenia rezerwy powstaje tylko wówczas, gdy Grupa Kapitałowa Banku posiada szczegółowy, formalny plan restrukturyzacji oraz wzbudziła uzasadnione oczekiwanie stron, których plan dotyczy, że przeprowadzi działania restrukturyzacyjne poprzez rozpoczęcie wdrażania planu lub ogłoszenie głównych elementów planu tymże stronom.

Szczegółowy plan restrukturyzacji określa, co najmniej działalność, lub część działalności, której ten plan dotyczy, podstawowe lokalizacje, które zostaną nim objęte, miejsce zatrudnienia, funkcje i przybliżoną liczbę pracowników, którzy mają uzyskać odszkodowania w zamian za zakończenie stosunku pracy, kwotę nakładów, które będą poniesione oraz termin, w jakim plan zostanie wdrożony.

Rezerwa na restrukturyzację obejmuje tylko takie bezpośrednie nakłady powstające w wyniku restrukturyzacji, które jednocześnie w sposób nieodwracalny wynikają z restrukturyzacji i nie są związane z bieżącą działalnością Grupy Kapitałowej. Rezerwa na restrukturyzację nie obejmuje przyszłych strat operacyjnych.

Wszystkie rezerwy tworzone są w ciężar rachunku zysków i strat, oprócz zysków i strat aktuarialnych odnoszonych na inne całkowite dochody.

2.14 Świadczenia pracownicze

Zgodnie z Kodeksem Pracy pracownicy Grupy Kapitałowej mają prawo do odpraw emerytalnych lub rentowych w momencie odchodzenia na emeryturę lub rentę. Grupa Kapitałowa okresowo dokonuje wyliczenia aktuarialnego rezerwy na przyszłe zobowiązania wobec pracowników.

Rezerwa na wynagrodzenia z Kodeksu Pracy odprawy emerytalne i rentowe tworzona jest indywidualnie dla każdego pracownika na podstawie wyceny aktuarialnej sporządzanej okresowo przez niezależną firmę doradztwa aktuarialnego. Podstawę do wyznaczania wartości rezerwy na świadczenia pracownicze stanowią regulacje wewnętrzne, a w szczególności Zakładowe Układy Zbiorowe Pracy obowiązujące w Spółkach Grupy Kapitałowej.

Wycena rezerwy na świadczenia pracownicze dokonywana jest z zastosowaniem technik i założeń aktuarialnych. W kalkulacji rezerwy uwzględniono wszystkie odprawy emerytalne i rentowe, które mogą być w przyszłości wypłacone. Rezerwę utworzono na podstawie listy osób zawierającej wszystkie niezbędne dane o pracownikach, ze szczególnym uwzględnieniem stażu pracy, wieku oraz płci. Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia i dotyczą okresu do końca okresu sprawozdawczego. Zyski i straty z obliczeń aktuarialnych są rozpoznawane w innych dochodach całkowitych.

Grupa Kapitałowa tworzy rezerwę na przyszłe zobowiązania z tytułu odszkodowań i odpraw pieniężnych wypłacanych pracownikom, z którymi zostaje rozwiązany stosunek pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników, a także rozliczenia okresowe z tytułu kosztów przypadających na bieżący okres, które poniesione zostaną w przyszłym okresie, w tym premii oraz z tytułu niewykorzystanych urlopów wypoczynkowych, po uwzględnieniu wszystkich pozostających do wykorzystania zaległych dni urlopów.

Świadczenia pracownicze obejmują również pracowniczy program emerytalny stanowiący program określonych składek, ujmowany w kosztach w pozycji „Wynagrodzenia” oraz program zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze, którego część ujmowana jest jako zobowiązanie z tytułu płatności na bazie akcji rozliczonych w środkach pieniężnych, zgodnie z MSSF 2 „Płatności w formie akcji”.

2.15 Zobowiązania warunkowe

W ramach działalności operacyjnej Grupa Kapitałowa zawiera transakcje, które w momencie ich zawarcia nie są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako aktywa lub zobowiązania, lecz powodują powstanie zobowiązań warunkowych. Zgodnie z MSR 37 zobowiązanie warunkowe jest:

- 1) możliwym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, których istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub niewystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli podmiotów z Grupy Kapitałowej,
- 2) obecnym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, ale nie jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, ponieważ nie jest prawdopodobne, aby konieczne było wydatkowanie środków pieniężnych lub innych aktywów w celu wypełnienia obowiązku lub kwoty zobowiązania nie można oszacować w sposób wiarygodny.

Wyjąwszy przypadek, gdy możliwość wypływu środków z tytułu wypełnienia obowiązku jest znikoma, jednostka podaje na dzień bilansowy, w odniesieniu do każdego rodzaju zobowiązań warunkowych, krótki opis rodzaju zobowiązania warunkowego oraz, jeśli jest to wykonalne, ujawnia:

- a) wartość szacunkową jego skutków finansowych,
- b) przesłanki świadczące o istnieniu niepewności co do kwoty lub terminu wystąpienia wypływu środków oraz
- c) możliwości uzyskania zwrotów.

Szczegółowe informacje przedstawia nota 42 „Zobowiązania warunkowe oraz pozabilansowe zobowiązania otrzymane”.

Zgodnie z MSR 37 w momencie początkowego ujęcia umowę gwarancji finansowej wycenia się do wartości godziwej. Po początkowym ujęciu wycenia się ją według wartości wyższej z:

- 1) wartości ustalonej zgodnie z MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe” oraz
- 2) wartości początkowej pomniejszonej, w odpowiednich przypadkach, o skumulowane odpisy amortyzacyjne ujęte zgodnie z MSR 18 „Przychody”.

2.16 Ustalanie wyniku finansowego

Grupa Kapitałowa ujmuje wszystkie istotne pozycje kosztów i przychodów zgodnie z zasadami: memoriału, współmierności przychodów i kosztów, ujmowania i wyceny aktywów i zobowiązań, tworzenia odpisów z tytułu utraty wartości.

2.16.1 Przychody i koszty z tytułu odsetek

Przychody i koszty z tytułu odsetek obejmują odsetki, w tym premię i dyskonto z tytułu instrumentów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz instrumentów wycenianych do wartości godziwej, z wyjątkiem instrumentów pochodnych. Przychody odsetkowe, w przypadku aktywów finansowych lub grupy podobnych aktywów finansowych, dla których dokonano odpisu z tytułu utraty wartości, są naliczane od wartości bieżącej należności (to jest wartości pomniejszonej o odpis aktualizujący wartość) przy zastosowaniu aktualnej stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów oszacowania straty z tytułu utraty wartości.

Przychody/koszty odsetkowe z tytułu instrumentów pochodnych, wykazywane są w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej” lub „Wynik z pozycji wymiany” (w przypadku CIRS), z wyjątkiem instrumentów pochodnych zakwalifikowanych jako instrumenty zabezpieczające do rachunkowości zabezpieczeń, które prezentowane są w wyniku odsetkowym. W przychodach odsetkowych ujmowane są również rozliczane w czasie z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej opłaty i prowizje otrzymane i zapłacone, wchodzące w skład wyceny instrumentu finansowego.

Przychody i koszty odsetkowe ujmowane są na zasadzie memoriałowej i z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej.

Efektywna stopa jest stopą, która dyskontuje oszacowane przyszłe pieniężne wpływy oraz płatności dokonywane w oczekiwanym okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego, a w uzasadnionych przypadkach w okresie krótszym, do bilansowej wartości netto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego. Wyliczenie efektywnej stopy obejmuje wszelkie płacone i otrzymywane przez strony umowy prowizje, koszty transakcji oraz wszelkie inne premie i dyskonta stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej.

W przychodach odsetkowych ujęty został również efekt wyceny do wartości godziwej aktywów finansowych nabytych spółek Grupy Nordea i przejętego SKOK Wesola.

2.16.2. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat

Przychody z tytułu prowizji i opłat ujmują się zasadniczo według zasady memoriału z chwilą wykonania usługi. Do przychodów zaliczane są jednorazowo opłaty pobierane przez Grupę Kapitałową za wykonanie czynności, niezwiązane bezpośrednio z powstaniem kredytów, pożyczek i innych należności, a także rozliczane liniowo opłaty za świadczenie usług przez Grupę Kapitałową w okresie dłuższym niż 3 miesiące. Do przychodów prowizyjnych zalicza się także opłaty i prowizje rozliczane w czasie metodą liniową, otrzymane od udzielonych kredytów i pożyczek o nieustalonych harmonogramach przyszłych przepływów pieniężnych, dla których nie można ustalić efektywnej stopy procentowej.

2.16.2.1. Przychody i koszty z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych powiązanych z kredytami i pożyczkami

Z uwagi na fakt, iż Grupa Kapitałowa oferuje produkty ubezpieczeniowe wraz z kredytami i pożyczkami i brak jest możliwości zakupu w Grupie identycznego, co do formy prawnej, warunków i treści ekonomicznej produktu ubezpieczeniowego bez zakupu kredytu czy pożyczki, opłaty uzyskiwane przez Grupę z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych traktowane są jako integralna część wynagrodzenia z tytułu oferowanych instrumentów finansowych.

Otrzymane oraz należne Grupie Kapitałowej wynagrodzenie z tytułu oferowania produktów ubezpieczeniowych dla produktów bezpośrednio powiązanych z instrumentami finansowymi jest rozliczane metodą efektywnej stopy procentowej i ujmowane w przychodzie odsetkowym.

Otrzymane oraz należne Grupie Kapitałowej wynagrodzenie z tytułu wykonywania usługi pośrednictwa ujmowane jest w przychodach z tytułu prowizji w momencie sprzedaży produktu ubezpieczeniowego lub jego odnowienia.

Podział wynagrodzenia na część prowizyjną oraz odsetkową dokonywany jest w proporcji wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej usługi pośrednictwa w stosunku do sumy obu tych wartości.

Koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą produktów ubezpieczeniowych są rozliczane w analogiczny sposób do rozliczania przychodów, z zachowaniem zasady współmierności przychodów i kosztów, tj. jako element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego lub jednorazowo.

Grupa Kapitałowa dokonuje okresowego oszacowania kwoty wynagrodzenia, które będzie w przyszłości podlegało zwrotowi w związku z wcześniejszym zakończeniem umowy ubezpieczeniowej i odpowiednio pomniejsza rozpoznawane przychody odsetkowe lub prowizyjne.

2.16.3. Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend są ujmowane w rachunku zysków i strat Grupy Kapitałowej w dniu ustalenia praw udziałowców/akcjonariuszy do ich otrzymywania.

2.16.4. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej

Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaliczonych do aktywów/zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz efekt ich wyceny do wartości godziwej. W pozycji ujmowana jest również, jak opisano w nocie 2.6.6.4. część nieefektywna zabezpieczenia zmienności przepływów pieniężnych.

2.16.5. Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych

Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do portfela dostępnych do sprzedaży oraz utrzymywanych do terminu zapadalności.

2.16.6. Wynik z pozycji wymiany

Wynik z pozycji wymiany obejmuje dodatnie i ujemne różnice kursowe, zarówno zrealizowane, jak i niezrealizowane, wynikające z codziennej wyceny aktywów i zobowiązań walutowych według obowiązującego na koniec okresu sprawozdawczego średniego kursu ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski oraz z wyceny do wartości godziwej niezrealizowanych instrumentów pochodnych (FX forward, FX swap, CIRS oraz opcje walutowe).

Grupa Kapitałowa ujmuje w wyniku z pozycji wymiany walutowej dodatnie i ujemne różnice kursowe zarówno zrealizowane jak i niezrealizowane, z wyceny do wartości godziwej niezrealizowanych opcji walutowych. Z ekonomicznego punktu widzenia, przyjęty sposób prezentacji wyniku z opcji walutowych pozwala na symetryczne ujmowanie wyniku z opcji walutowych i zabezpieczających je transakcji natychmiastowych i terminowych (zabezpieczających pozycję walutową generowaną w efekcie oddziaływania zmian parametrów rynkowych na pozycję w opcjach walutowych).

W wyniku z pozycji wymiany wykazane są również skutki zmiany wartości godziwej oraz wynik zrealizowany na opcji na indeks złota, z uwagi na fakt, iż Bank traktuje złoto jak jedną z walut analogicznie do przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych.

Grupa Kapitałowa wykazała aktywa i zobowiązania pieniężne stanowiące bilansowe i pozabilansowe pozycje walutowe w złotych po przeliczeniu według średniego kursu ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego na koniec okresu sprawozdawczego.

Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów, pożyczek i innych należności wyrażone w walutach obcych, które są tworzone w złotych, podlegają uaktualnieniu wraz ze zmianą wartości wyceny aktywów walutowych, na które są tworzone. Zrealizowane i niezrealizowane różnice kursowe zaliczane są do rachunku zysków i strat.

2.16.7. Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Do pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych zalicza się przychody i koszty niezwiązane bezpośrednio z działalnością bankową. Pozostałe przychody operacyjne obejmują głównie zyski ze sprzedaży inwestycji mieszkaniowych, sprzedaży/likwidacji składników majątku trwałego

i aktywów przejętych za długi, sprzedaży udziałów jednostki zależnej, odzyskanych należności nieściągalnych, otrzymanych odszkodowań, kar, grzywien, przychodów z tytułu dzierżawy/najmu nieruchomości. Natomiast na pozostałe koszty operacyjne składają się głównie straty ze sprzedaży/likwidacji majątku trwałego, w tym aktywów przejętych za długi, koszty windykacji należności oraz koszty przekazanych darowizn.

Do pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych zalicza się również, w spółkach Grupy Kapitałowej, odpowiednio przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, jak również koszty ich wytworzenia.

Przychody ze świadczenia usług budowlanych (działalność deweloperska) rozpoznawane są z zastosowaniem metody zakończonego kontraktu, polegającej na ujmowaniu w trakcie trwania budowy wszystkich kosztów dotyczących inwestycji mieszkaniowych jako produkcji w toku, natomiast wpłat wnoszonych na poczet nabycia lokali jako przychodów przyszłych okresów.

2.17 Podatek dochodowy

Podatek dochodowy ujmowany jest jako podatek bieżący oraz podatek odroczony. Podatek dochodowy bieżący ujmowany jest w rachunku zysków i strat. Podatek dochodowy odroczony w zależności od źródła pochodzenia różnic przejściowych, ujmowany jest w rachunku zysków i strat lub w pozycji „Inne dochody całkowite” w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

2.17.1. Podatek bieżący

Podatek dochodowy bieżący obliczany jest na podstawie zysku księgowego brutto skorygowanego o przychody, które zgodnie z przepisami podatkowymi nie są zaliczane do przychodów podatkowych, przychody podatkowe niebędące przychodami księgowymi, koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów i koszty podatkowe niebędące kosztami księgowymi, zgodnie z właściwymi przepisami prawa podatkowego. Pozycje te obejmują głównie przychody i koszty z tytułu odsetek naliczonych do otrzymania i zapłacenia, odpisy z tytułu utraty wartości należności oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe.

Przy ustaleniu podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych uwzględnia się przepisy właściwe dla poszczególnych krajowych jurysdykcji podatkowych, dotyczące opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych dochodów Spółek Grupy Kapitałowej. Jednocześnie uwzględnia się normy rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 7 maja 2001 roku w sprawie przedłużenia bankom udzielającym pożyczek (kredytów) na cele budownictwa mieszkaniowego terminów wpłat zaliczek i podatku dochodowego od osób prawnych (Dz. U. z 2001 roku Nr 43, poz. 482), zgodnie z którym moment opodatkowania wartości skapitalizowanych odsetek niespłaconych przez kredytobiorcę i niewykupionych przejściowo ze środków budżetu państwa odroczony jest do dnia faktycznej spłaty lub wykupu tych odsetek, w związku z czym Grupa Kapitałowa rozpoznaje odsetek skapitalizowanych od kredytów mieszkaniowych objętych ustawą rezerwę z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

2.17.2. Podatek dochodowy odroczony

Podatek dochodowy odroczony ujmowany jest w wysokości różnicy pomiędzy wartością podatkową aktywów i zobowiązań a ich wartością bilansową dla celów raportowania finansowego. Grupa Kapitałowa tworzy rezerwę oraz aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Wartość podatku dochodowego odroczonego ustalana jest jako różnica między wartością bilansową a podatkową aktywów i zobowiązań przeliczona odpowiednią stawką podatkową. Rezerwa i aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego Grupy Kapitałowej wykazywane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej odpowiednio po stronie aktywów lub zobowiązań. Zmiana stanu rezerwy oraz aktywa z tytułu podatku dochodowego odroczonego zaliczana jest do obowiązkowych obciążeń wyniku finansowego (pozycja: „Podatek dochodowy” w „Rachunku zysków i strat”) z wyjątkiem skutków wyceny aktywów finansowych i zysków i strat aktuarialnych odnoszonych na inne dochody całkowite, w przypadku, których zmiany stanu rezerwy oraz aktywa z tytułu podatku dochodowego odroczonego są również rozliczane z innymi dochodami całkowitymi. Przy ustalaniu podatku dochodowego odroczonego uwzględnia się wartość aktywa i rezerwy na odroczony podatek na początek i koniec okresu sprawozdawczego.

Wartość bilansowa składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku jest weryfikowana każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego i ulega stosownemu obniżeniu, o ile przestało być prawdopodobne osiągnięcie dochodu do opodatkowania wystarczającego do częściowego lub całkowitego zrealizowania składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz rezerwy na podatek odroczony wyceniane są z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub rezerwa rozwiązana, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na koniec okresu sprawozdawczego lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na koniec okresu sprawozdawczego.

Grupa Kapitałowa dla spółek działających na terytorium Polski stosuje dla odroczonego podatku dochodowego stawkę podatkową w wysokości 19%, dla spółek działających na terytorium Ukrainy w wysokości 18%, dla spółek działających na terytorium Szwecji w wysokości 22%.

Grupa Kapitałowa kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat należności ze zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczony podatek dochodowy ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

2.18 Zmiany zasad rachunkowości

Grupa Kapitałowa sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej przyjętymi przez Unię Europejską w formie rozporządzeń Komisji Unii Europejskiej (dalej Komisja UE).

1) Zmiany do opublikowanych standardów i interpretacji, które weszły w życie i zostały zastosowane przez Grupę Kapitałową od 1 stycznia 2015 roku

Standard/interpretacja	Data wydania/ publikacji przez RMSR	Data wejścia w życie	Opis potencjalnych zmian
Rozporządzenie Komisji UE nr 634/2014 z dnia 13 czerwca 2014 roku			
KIMSF 21 „Opłaty publiczne” (interpretacja MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”)	05.2013	Rok obrotowy rozpoczynający się od 1.01.2014 lub później (ma zastosowanie retrospektywne). W Unii Europejskiej obowiązkowe zastosowanie wraz z rozpoczęciem pierwszego roku obrotowego w dniu 17.06.2014 lub później	Interpretacja KIMSF 21 określa, w jaki sposób jednostka powinna rozliczać w swoim sprawozdaniu finansowym zobowiązania do zapłaty opłat nałożonych przez rządy (zobowiązania inne niż z tytułu podatku dochodowego). Zasadnicza kwestia dotyczy tego, kiedy jednostka powinna ujmować zobowiązanie do uiszczenia opłaty. KIMSF 21 określa kryteria dla rozpoznawania zobowiązania. Jednym z tych kryteriów jest wymóg obowiązku wynikającego z przeszłych zdarzeń (tzw. zdarzenia obligującego). Interpretacja wyjaśnia, że zdarzeniem obligującym, powodującym powstanie obowiązku do uiszczenia opłaty, są odpowiednie przepisy prawa powodujące konieczność uiszczenia opłaty. Interpretacja nie dotyczy opłat wchodzących w zakres MSR 12 „Podatek dochodowy”, a także kar i grzywien. W jej zakres nie wchodzi również płatności na rzecz rządu z tytułu usług lub przejęcia aktywów na podstawie umowy. W praktyce dla banków polskich KIMSF 21 ma zastosowanie do opłat ponoszonych przez banki na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, czyli opłaty rocznej oraz opłaty ostrożnościowej. Zgodnie z KIMSF 21 z uwagi na fakt, że zdarzeniem obligującym do poniesienia opłat na rzecz BFG jest fakt bycia objętym systemem gwarantowania BFG w danym roku, opłaty z tego tytułu muszą zostać ujęte jako zobowiązanie już na dzień 1 stycznia 2015 roku.
Rozporządzenie Komisji UE nr 1361/2014 z dnia 18 grudnia 2014 roku			
Poprawki do MSSF 2011-2013	12.2013	Rok obrotowy rozpoczynający się 1.07.2014 lub później. W Unii Europejskiej obowiązkowe zastosowanie wraz z rozpoczęciem pierwszego roku obrotowego w dniu 22.12.2014 lub później	Poprawki zawierają zmiany w prezentacji, ujmowaniu, wycenie oraz zawierają zmiany terminologiczne i edycyjne. - MSSF 3 „Połączenia jednostek” – doprecyzowano, że standard nie ma zastosowania do rozliczania tworzenia wspólnego przedsięwzięcia w sprawozdaniu finansowym tego przedsięwzięcia (zapisy te zdefiniowane są w MSSF 11); - MSSF 13 „Wycena wartości godziwej” – doprecyzowano, że wyjątek zawarty w MSSF 13, dotyczący możliwości wyceny całego portfela wg wartości godziwych, a nie każdego pojedynczego aktywa lub zobowiązania (jak mówi ogólna zasada), należy stosować do wszystkich umów w zakresie MSR 39/MSSF 9; - MSR 40 „Nieruchomości inwestycyjne” – zmiana dotyczy sytuacji nabycia spółki z sektora nieruchomości i ma na celu jednoznaczne określenie, że klasyfikacja przejęcia jako nabycia aktywów albo połączenia przedsięwzięć następuje tylko i wyłącznie na podstawie MSSF 3. Natomiast klasyfikacja danego aktywa jako nieruchomości inwestycyjnej lub nieruchomości dla własnych potrzeb następuje wg MSR 40 oddzielnie. Powyższe zmiany nie miały wpływu na sprawozdania finansowe Grupy Kapitałowej za 2015 rok.

Nowe standardy i interpretacje oraz zmiany do powyższych, które zostały opublikowane a także zostały zatwierdzone przez Unię Europejską, a nie weszły jeszcze w życie i nie zostały jeszcze zastosowane przez Grupę Kapitałową

2) Mające zastosowanie po raz pierwszy dla sprawozdań finansowych Grupy Kapitałowej za rok 2016

Standard/interpretacja	Data wydania/ publikacji przez RMSR	Data wejścia w życie	Opis potencjalnych zmian
Rozporządzenie Komisji UE nr 2015/29 z dnia 17 grudnia 2014 roku			
MSR 19 „Świadczenia pracownicze”	11.2013	Rok obrotowy rozpoczynający się 1.07.2014 lub później. W UE obowiązkowe zastosowanie wraz z rozpoczęciem pierwszego roku obrotowego w dniu 1.02.2015 lub później	Zmiany dotyczą składek wnoszonych do programów określonych świadczeń przez pracowników lub strony trzecie. Celem zmian jest uproszczenie ujęcia składek, które nie zależą od okresu zatrudnienia, na przykład składki pracownicze ustalone jako stały procent wynagrodzenia. Powyższe zmiany nie miały wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej.
Rozporządzenie Komisji UE 2015/28 z dnia 17 grudnia 2014 roku			
Poprawki do MSSF 2010-2012	12.2013	Rok obrotowy rozpoczynający się 1.07.2014 lub później. W UE obowiązkowe zastosowanie wraz z rozpoczęciem pierwszego roku obrotowego w dniu 1.02.2015 lub później	Poprawki do MSSF 2010-2012 dotyczą 7 standardów i zmiany w prezentacji, ujmowaniu oraz wycenie oraz zawierają zmiany terminologiczne i edycyjne. - MSSF 2 „Płatności w formie akcji” – doprecyzowano definicje pojęć „warunek rynkowy”, „warunki związane z dokonaniem (wynikami)”, „warunki związane ze świadczeniem usługi” i „warunki nabycia uprawnień”; - MSSF 3 „Połączenia jednostek” – zmienione zostały zapisy dotyczące ujmowania zmiany wartości godziwej innych zapłat warunkowych, obecnie standard dopuszcza ich ujmowanie jedynie w rachunku zysków i strat; - MSSF 8 „Segmenty operacyjne” – obowiązek ujawniania osądu dokonanego przez zarząd przy agregacji segmentów operacyjnych; - MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe” oraz MSR 38 „Wartości niematerialne” – zmienione zostały zapisy dotyczące modelu przeszacowanej wartości; - MSR 24 „Ujawnianie informacji na temat podmiotów powiązanych” – dodano jako stronę powiązaną jednostkę, która świadczy usługi kluczowego personelu kierowniczego. Wprowadzono wymóg ujawnienia kwot zapłaconych za usługi zarządcze tej jednostce; - MSR 37 „Rezerwy, zobowiązanie warunkowe i aktywa warunkowe” oraz MRS 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena” zmieniające się zgodnie ze zmianami do MSSF 3. Powyższe zmiany będą mieć ewentualne zastosowanie po raz pierwszy dla sprawozdań finansowych Grupy Kapitałowej za 2016 rok i ich charakter będzie prezentacyjny, wymagający ewentualnego poszerzenia ujawnień.

Standard/interpretacja	Data wydania/ publikacji przez RMSR	Data wejścia w życie	Opis potencjalnych zmian
Rozporządzenie Komisji UE nr 2015/2173 z dnia 24 listopada 2015 roku			
Zmiany do MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne”	05.2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1.01.2016 lub później. W UE obowiązkowe zastosowanie wraz z rozpoczęciem pierwszego roku obrotowego w dniu 1.01.2016 lub później	Zgodnie z wprowadzonymi zmianami, nabycie udziałów we wspólnych działaniach stanowiących przedsięwzięcie będzie podlegało analogicznym zasadom jak połączenie jednostek. Oznacza to m.in.: - wycenę dodatkowych nabytych udziałów w wartości godziwej; - rozpoznawanie aktywów bądź zobowiązań z tytułu podatku odroczonego; - prezentowanie analogicznych ujawnień jakie są wymagane przy połączeniach jednostek. Powyższe zmiany będą mieć ewentualne zastosowanie po raz pierwszy dla sprawozdań finansowych Grupy Kapitałowej za 2016 rok w przypadku zaistnienia transakcji o charakterze nabycia udziałów we wspólnych działaniach stanowiących przedsięwzięcie.
Rozporządzenie Komisji UE nr 2015/2231 z dnia 2 grudnia 2015 roku			
Zmiany do MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe” oraz MSR 38 „Wartości niematerialne” dotyczące amortyzacji i umorzenia	05.2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1.01.2016 lub później. W UE obowiązkowe zastosowanie wraz z rozpoczęciem pierwszego roku obrotowego w dniu 1.01.2016 lub później	Zmiana dotyczy metod stosowanych do amortyzacji, w szczególności metod innych niż liniowe, a oparte na uzyskiwaniu korzyści z aktywa w czasie. Jednoznacznie zakazano amortyzować zgodnie ze strumieniem przychodów uzyskiwanych bezpośrednio lub pośrednio z aktywa, gdyż oprócz amortyzacji na przychody wpływa wiele innych czynników. Dodatkowo obniżenie cen nie powinno skutkować obniżeniem amortyzacji, ale raczej jest wskazaniem na utratę wartości. Zmiany te nie będą miały istotnego wpływu na Grupę Kapitałową.
Rozporządzenie Komisji UE nr 2015/2343 z dnia 15 grudnia 2015 roku			
MSSF 5 „Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana”	09.2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1.01.2016 lub później. W UE obowiązkowe zastosowanie wraz z rozpoczęciem pierwszego roku obrotowego w dniu 1.01.2016 lub później	Zmiany wprowadzone na podstawie dokumentu „Roczne zmiany MSSF Okres 2012-2014” polegają na doprecyzowaniu wytycznych dotyczących reklasyfikacji aktywów pomiędzy kategoriami „przeznaczone do sprzedaży” i „przeznaczone do przekazania właścicielom” oraz sytuacji kiedy zaprzestaje się traktować aktywa jako „przeznaczone do przekazania właścicielom”. Zmiany te nie będą miały wpływu na Grupę Kapitałową.
MSSF 7 „Instrumenty finansowe: ujawnienie informacji”	09.2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1.01.2016 lub później. W UE obowiązkowe zastosowanie wraz z rozpoczęciem pierwszego roku obrotowego w dniu 1.01.2016 lub później	Zmiany wprowadzone na podstawie dokumentu „Roczne zmiany MSSF Okres 2012-2014” dotyczą następujących zagadnień: (i) obsługa kontraktów – dodano dodatkowe wytyczne dotyczące tego, czy poprzez umowę na obsługę przekazywanego składnika aktywów finansowych jednostka kontynuuje zaangażowanie w przekazywany składnik aktywów finansowych; (ii) zastosowanie zmian do MSSF 7 - doprecyzowuje kwestię ujawnień w zakresie kompensowania aktywów finansowych i zobowiązań finansowych przy sporządzaniu skróconych śródrocznych sprawozdań finansowych; Zmiany te nie będą miały wpływu na Grupę Kapitałową.

Standard/interpretacja	Data wydania/ publikacji przez RMSR	Data wejścia w życie	Opis potencjalnych zmian
MSR 19 „Świadczenia pracownicze”	09.2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1.01.2016 lub później W UE obowiązkowe zastosowanie wraz z rozpoczęciem pierwszego roku obrotowego w dniu 1.01.2016 lub później	Zmiany wprowadzone na podstawie dokumentu „Roczne zmiany MSSF Okres 2012-2014” polegają na doprecyzowaniu podejścia do ustalania stopy dyskontowej dla walut, dla których nie istnieje rozwinięty rynek obligacji korporacyjnych o wysokiej wiarygodności kredytowej. Zmiany te nie będą miały wpływu na Grupę Kapitałową.
MSR 34 „Śródroczna sprawozdawczość finansowa”	09.2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1.01.2016 lub później. W UE obowiązkowe zastosowanie wraz z rozpoczęciem pierwszego roku obrotowego w dniu 1.01.2016 lub później	Zmiany wprowadzone na podstawie dokumentu „Roczne zmiany MSSF Okres 2012-2014” polegają na wyjaśnieniu określenia „w innym miejscu śródrocznego raportu finansowego” dotyczące ujawniania informacji o znaczących zdarzeniach i transakcjach. Zmiany te nie będą miały wpływu na Grupę Kapitałową.
Rozporządzenie Komisji UE nr 2015/2406 z dnia 18 grudnia 2015 roku			
MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”	12.2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1.01.2016 lub później. W UE obowiązkowe zastosowanie wraz z rozpoczęciem pierwszego roku obrotowego w dniu 1.01.2016 lub później	Wprowadzone zmiany doprecyzowują, że zasada istotności dotyczy zarówno podstawowej części sprawozdania finansowego, jak i not objaśniających, wskazują także, że wymagane jest ujawnianie jedynie informacji istotnych. Grupa Kapitałowa dokonała przeglądu sprawozdań finansowych pod kątem istotności i zasadności ujawniania informacji w notach objaśniających.
Rozporządzenie Komisji UE nr 2015/2441 z dnia 18 grudnia 2015 roku			
Zmiany do MSR 27 „Jednostkowe sprawozdania finansowe”	08.2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1.01.2016 lub później. W UE obowiązkowe zastosowanie wraz z rozpoczęciem pierwszego roku obrotowego w dniu 1.01.2016 lub później	Zmiany umożliwiają jednostce sprawozdawczej zastosowanie metody praw własności w jednostkowym sprawozdaniu finansowym do rozliczania inwestycji w podmiotach zależnych, stowarzyszonych i we wspólnych przedsięwzięciach. Zmiany precyzują również, że jeśli podmiot dominujący zaprzestaje być jednostką inwestycyjną, powinien rozliczać swe inwestycje w jednostkach zależnych według kosztu lub metodą praw własności lub zgodnie z MSSF 9. Zmiany te nie będą miały wpływu na Grupę Kapitałową.

3) Niezatwierdzone jeszcze przez Unię Europejską

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji przez RMSR	Data wejścia w życie	Opis potencjalnych zmian
MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”	05.2014	Data wdrożenia przesunięta na rok obrotowy rozpoczynający się 1.01.2018 lub później (zgodnie z decyzją RMSR z 9.2015)	MSSF 15 zastępuje MSR 11 „Umowy o budowę”, MSR 18 „Przychody”, KIMSF 13 „Programy lojalnościowe”, KIMSF 15 „Umowy dotyczące budowy nieruchomości”, KIMSF 18 „Przekazanie aktywów przez klientów”, oraz SKI 31 „Przychody – transakcje barterowe dotyczące usług reklamowych”. Podstawową zasadą jest ujmowanie przychodów w taki sposób, aby odzwierciedlić transakcję przeniesienia na klienta towarów lub usług w kwocie odzwierciedlającej wartość wynagrodzenia, którego jednostka oczekuje w zamian za te towary lub usługi. W celu odpowiedniego momentu rozpoznania przychodu i jego wysokości, standard przedstawia pięciostopniowy model analizy polegający na: identyfikacji umowy z klientem i wiążącego zobowiązania, następnie określeniu ceny transakcyjnej, jej odpowiedniej alokacji i rozpoznaniu przychodu w momencie, kiedy zobowiązanie zostało wypełnione. Powyzsze zmiany mogą spowodować zmiany w rozliczaniu przychodów w czasie i będą wymagały dodatkowych ujawnień w sprawozdaniu finansowym.
MSSF 9 „Instrumenty finansowe”	07.2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1.01.2018 lub później	W 2014 roku RMSF zakończył prace nad MSSF 9. Do opublikowanych w poprzednich latach części dotyczących klasyfikacji i wyceny (2009 rok) i rachunkowości zabezpieczeń (2013 rok) doszły zagadnienia utraty wartości aktywów finansowych, tym samym standard zastępuje całkowicie dotychczasowy MSR 39. Nowy standard wprowadza: • Model utraty wartości w oparciu o oczekiwaną stratę; • Zmiany do klasyfikacji aktywów finansowych i zobowiązań finansowych; • Zmiany w podejściu do rachunkowości zabezpieczeń. Klasyfikacja aktywów finansowych została oparta o model biznesowy jednostki i charakterystykę generowanych przez te aktywa przepływów pieniężnych. Standard wprowadza nową kategorię wyceny w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (FVOCI), która będzie obejmowała instrumenty dłużne wykorzystywane w ramach modelu biznesowego zakładającego zarówno pozyskiwanie umownych przepływów pieniężnych jak i sprzedaż aktywów finansowych. Odpis z tytułu utraty wartości będzie obejmował straty oczekiwane albo w okresie 12 miesięcy albo przez cały okres obowiązywania umowy. Przychód odsetkowy dla tzw. portfela IBNR liczony będzie od wartości brutto. Nowy Standard zwiększa zakres pozycji jakie można wyznaczać na pozycje zabezpieczane, a także umożliwia wyznaczenia na instrument zabezpieczający aktywów lub zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Zniesiono również obowiązek retrospektywnego pomiaru efektywności zabezpieczenia przy jednoczesnym zniesieniu obowiązującego wcześniej limitu 80%-125% (warunkiem stosowania rachunkowości zabezpieczeń ma być ekonomiczna zależność pomiędzy instrumentem zabezpieczającym a pozycją zabezpieczaną). Ponadto zwiększono zakres wymaganych ujawnień dotyczących strategii zarządzania ryzykiem, przepływów pieniężnych wynikających z transakcji zabezpieczających oraz wpływu rachunkowości zabezpieczeń na sprawozdanie finansowe. Zmiany będą miały wpływ na sprawozdania finansowe Grupy Kapitałowej ze względu na duży posiadany portfel aktywów finansowych wykazywanych według zamortyzowanego kosztu. Obecnie finalizowany jest proces wyboru doradcy w projekcie analizy luk w przygotowaniu do wdrożenia MSSF 9. Celem projektu jest przeprowadzenie przeglądu zawierającego zdefiniowane potrzeby informacyjne, luki, koncepcje oraz sposób zaadresowania wskazanych luk, rekomendacje i możliwości (rozwiązań) w zakresie dostosowania do zmian wynikających z MSSF 9, w tym m.in.: moduł dotyczący pomiaru utraty wartości, moduł dotyczący ujęcia, klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych, rachunkowości zabezpieczeń oraz sprawozdawczości.

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji przez RMSR	Data wejścia w życie	Opis potencjalnych zmian
Zmiany do MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” oraz MSR 28 „Jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia” dotyczące sprzedaży lub wniesienia aktywów przez inwestora do wspólnego przedsięwzięcia lub jednostki stowarzyszonej	09.2014	Wdrożenie odroczone zgodnie z decyzją RMSR z 12.2015 aż do momentu zakończenia projektu badawczego, którego przedmiotem jest konsolidacja metodą praw własności.	W przypadku transakcji, w której bierze udział jednostka stowarzyszona lub wspólne przedsięwzięcie, zakres ujmowania zysków lub strat zależy od tego, czy sprzedane lub wniesione aktywa stanowią przedsięwzięcie. W przypadku gdy jednostka: - sprzedaje lub wnosi aktywa stanowiące przedsięwzięcie do jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia lub - utraci kontrolę nad jednostką zależną, w skład której wchodzi przedsięwzięcie, ale nadal będzie sprawować wspólną kontrolę lub wywierać znaczący wpływ; zyski lub straty wynikające z transakcji są ujmowane w pełnej wysokości. Zmiany te będą miały wpływ na rozszerzenie ujawnień.
Zmiany do MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe”, MSSF 12 „Ujawnienia na temat udziałów w innych jednostkach” oraz MSR 28 „Jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia”	12.2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1.01.2016 lub później	Zmiany dotyczą kwestii zastosowania wyjątku od konsolidacji w przypadku jednostek inwestycyjnych. Potwierdzona została możliwość wyłączenia z konsolidacji jednostek zależnych od jednostek inwestycyjnych, nawet jeśli spółka dominująca jednostki inwestycyjnej wycenia wszystkie swoje jednostki zależne w wartości godziwej. Ponadto poprawki wyjaśniają, kiedy jednostka inwestycyjna powinna konsolidować jednostkę zależną świadczącą usługi związane z działalnością inwestycyjną zamiast wyceniać ją w wartości godziwej a także upraszczają stosowanie metody praw własności dla jednostki, która sama nie jest jednostką inwestycyjną ale posiada udziały w stowarzyszonej jednostce inwestycyjnej. Zmiany te nie będą miały wpływu na Grupę Kapitałową.
MSSF 16 „Leasing”	1.2016	Rok obrotowy rozpoczynający się 1.01.2019 lub później	Nowy standard zastąpi obecnie obowiązujący MSR 17 „Leasing”. Zgodnie z nowym standardem leasingobiorcy mają obowiązek ujmowania prawa do korzystania ze składnika aktywów oraz zobowiązania (obowiązku zapłaty za to prawo, czyli finansowania) w bilansie w przypadku wszystkich umów leasingu (a nie jak poprzednio jedynie w przypadku leasingu finansowego). Wyjątkiem są krótkoterminowe umowy leasingu o okresie obowiązywania do 12 miesięcy oraz umowy leasingu aktywów o niewielkiej wartości. Wpływ zmian na Grupę Kapitałową nie został jeszcze oszacowany.
MSR 12 „Podatek dochodowy”	1.2016	Rok obrotowy rozpoczynający się 1.01.2017 lub później	Zmiany dotyczą wyjaśnienia sposobu wykazywania aktywów z tytułu odroczonego podatku w związku z instrumentami dłużnymi wycenianymi w wartości godziwej. Wpływ zmian na Grupę Kapitałową nie został jeszcze oszacowany.
MSR 7 „Rachunek przepływów pieniężnych”	1.2016	Rok obrotowy rozpoczynający się 1.01.2017 lub później	Zmiany zostały wprowadzone jako efekt prac RMSR dotyczących poprawy jakości ujawnień w sprawozdaniach finansowych i dotyczą wymogu dokonania ujawnień umożliwiających użytkownikom sprawozdań finansowych ocenę zmian zobowiązań wynikających z działalności finansowej, w tym zarówno zmian wynikających z przepływów pieniężnych jak i niepieniężnych. Wpływ zmian na Grupę Kapitałową nie został jeszcze oszacowany.

Podsumowując, Zarząd nie przewiduje, aby wprowadzenie powyższych standardów oraz interpretacji miało istotny wpływ na stosowane przez Grupę Kapitałową zasady rachunkowości, z wyjątkiem MSSF 9, Grupa planuje ich zastosowanie w terminach podanych w określonych standardach i interpretacjach (bez wcześniejszego zastosowania), pod warunkiem zatwierdzenia przez UE.

3. Ważniejsze szacunki i oceny

Grupa Kapitałowa podczas sporządzania sprawozdania finansowego dokonuje pewnych szacunków i przyjmuje założenia, które bezpośrednio mają wpływ zarówno na sprawozdanie finansowe, jak i na ujętą w nim informację uzupełniającą.

Szacunki i założenia, które Grupa Kapitałowa przyjmuje do wykazywania wartości aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów, dokonywane są przy wykorzystaniu danych historycznych oraz innych czynników, które są dostępne oraz uznawane za właściwe w danych okolicznościach.

Założenia, co do przyszłości oraz dostępne dane służą do szacowania wartości bilansowych aktywów oraz zobowiązań, których nie można jednoznacznie określić przy wykorzystaniu innych źródeł. Przy dokonywaniu szacunków Grupa Kapitałowa uwzględnia przyczyny oraz źródła niepewności, które są przewidywane na koniec okresu sprawozdawczego. Wyniki rzeczywiste mogą się różnić od wartości szacunkowych.

Dokonywane przez Grupę Kapitałową szacunki oraz założenia są poddawane bieżącym przeglądom. Korekty szacunków są rozpoznawane w tym okresie, w którym dokonano zmiany szacunków, jeżeli korekty dotyczą tylko tego okresu. Natomiast, jeżeli korekty wpływają zarówno na okres, w którym dokonano zmiany, jak i na przyszłe okresy, są one rozpoznawane w okresie, w którym dokonano zmiany oraz w okresach przyszłych.

Poniżej przedstawiono najistotniejsze obszary, dla których Grupa Kapitałowa dokonuje oszacowań:

3.1. Utrata wartości kredytów i pożyczek

Strata z tytułu utraty wartości jest ponoszona, gdy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów („zdarzenie powodujące stratę”), oraz to zdarzenie ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe. Grupa Kapitałowa planuje przyszłe przepływy pieniężne na podstawie szacunków opartych na historycznych parametrach.

Metodyka i założenia wykorzystywane przy szacowaniu odpisów poddawane są regularnym przeglądom w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową a rzeczywistą wielkością strat.

Wpływ zwiększenia/zmniejszenia przepływów pieniężnych dla portfela kredytów i pożyczek Grupy Kapitałowej, w przypadku których utrata wartości została rozpoznana w oparciu o indywidualną analizę przyszłych przepływów pieniężnych z tytułu spłat i odzysków z zabezpieczeń, czyli ekspozycji objętych metodą zindywidualizowaną oraz wpływ zwiększenia/zmniejszenia wysokości parametrów portfelowych dla portfela kredytów i pożyczek Grupy Kapitałowej ocenianych metodą portfelową i grupową przedstawia poniższa tabela (w milionach PLN):

Szacunkowa zmiana utraty wartości kredytów i pożyczek na skutek:	31.12.2015		31.12.2014	
	scenariusz +10%	scenariusz -10%	scenariusz +10%	scenariusz -10%
zmiany wartości bieżącej szacowanych przepływów pieniężnych dla portfela kredytów i pożyczek Banku z rozpoznaną indywidualnie utratą wartości ocenianych metodą zindywidualizowaną	(204)	364	(260)	405
zmiany prawdopodobieństwa defaultu	60	(60)	84	(84)
zmiany stóp odzysku	(435)	435	(478)	479

Szerzej na temat utraty wartości kredytów i pożyczek opisano w nocie 56 Zarządzanie ryzykiem kredytowym

3.2. Wycena instrumentów pochodnych oraz nienotowanych papierów dłużnych dostępnych do sprzedaży

Wartość godziwą nieopcyjnych instrumentów pochodnych wyznacza się stosując modele wyceny bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych możliwych do otrzymania z danego instrumentu finansowego. Opcje wyceniane są przy użyciu modeli wyceny opcji. Zmienne oraz założenia używane do wyceny obejmują, w miarę dostępności, dane pochodzące z możliwych do obserwacji rynków.

Wartość godziwa instrumentów pochodnych uwzględnia własne ryzyko kredytowe jak i ryzyko kredytowe kontrahenta. W przypadku instrumentów pochodnych kalkulowana jest korekta wyceny instrumentów pochodnych odzwierciedlająca ryzyko kredytowe kontrahenta CVA (credit value adjustment) oraz korekta wyceny instrumentów pochodnych odzwierciedlająca własne ryzyko kredytowe DVA (debit value adjustment). Proces kalkulacji korekt CVA i DVA obejmuje wybór metody wyznaczenia spreadu na ryzyko kredytowe kontrahenta lub Banku (np. metoda ceny rynkowej oparta na płynnych notowaniach cen instrumentów dłużnych wyemitowanych przez kontrahenta, metoda spreadu implikowanego z kontraktów Credit Default Swap), oszacowanie prawdopodobieństwa niewypłacalności kontrahenta lub Banku oraz stopy odzysku, a także wyliczenie wysokości korekt CVA i DVA. Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość z tytułu CVA i DVA wynosiła 2 miliony PLN (na dzień 31 grudnia 2014 roku wynosiła 4 miliony PLN).

Wartość godziwą papierów dłużnych dostępnych do sprzedaży nienotowanych na aktywnym rynku wyznacza się stosując modele wyceny bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych możliwych do otrzymania z danego instrumentu finansowego. Przy wycenie nienotowanych papierów dłużnych dostępnych do sprzedaży przyjmowane są również założenia dotyczące ryzyka kredytowego kontrahenta, które wpływają na wycenę instrumentów. Ryzyko kredytowe dla papierów wartościowych, dla których brak jest dostępnej wiarygodnej ceny rynkowej jest uwzględnione w marży, której metodyka wyceny jest spójna z kalkulacją spreadów kredytowych do wyznaczania korekt CVA i DVA.

Stosowane przez Bank techniki wyceny nieopcyjnych instrumentów pochodnych opierają się na krzywych dochodowości konstruowanych na podstawie dostępnych danych rynkowych (stawki depozytów na rynku międzybankowym, kwotowania transakcji IRS). Grupa przeprowadziła symulację w celu ustalenia możliwego wpływu zmian krzywych dochodowości na wycenę transakcji.

Poniżej przedstawiono wyniki symulacji szacunkowych zmian wyceny nieopcyjnych instrumentów pochodnych przy przesunięciu równoległym krzywych dochodowości:

a) dla całego portfela nieopcyjnych instrumentów pochodnych (w milionach PLN):

Szacunkowa zmiana wyceny przy przesunięciu równoległym krzywych dochodowości o:	31.12.2015		31.12.2014	
	scenariusz +50bp	scenariusz -50bp	scenariusz +50bp	scenariusz -50bp
IRS	(34)	34	(44)	44
CIRS	(95)	99	(99)	104
pozostałe instrumenty	(1)	1	(2)	2
Razem	(130)	134	(145)	150

b) instrumentów objętych rachunkowością zabezpieczeń (w milionach PLN):

Szacunkowa zmiana wyceny przy przesunięciu równoległym krzywych dochodowości o:	31.12.2015		31.12.2014	
	scenariusz +50bp	scenariusz -50bp	scenariusz +50bp	scenariusz -50bp
IRS	(61)	63	(67)	68
CIRS	(95)	99	(99)	104
Razem	(156)	162	(166)	172

3.3. Kalkulacja rezerw na świadczenia pracownicze

Rezerwa na odprawy emerytalne i rentowe tworzona jest na podstawie wyceny aktuarialnej sporządzanej okresowo przez niezależną firmę doradztwa aktuarialnego. Wycena rezerw na świadczenia pracownicze dokonywana jest z zastosowaniem technik i założeń aktuarialnych.

W kalkulacji rezerwy uwzględniono wszystkie odprawy emerytalne i rentowe, które mogą być w przyszłości wypłacone. Grupa Kapitałowa dokonała aktualizacji szacunków na dzień 31 grudnia 2015 roku wykorzystując kalkulacje przeprowadzone przez zewnętrznego, niezależnego aktuarialistę. Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia i dotyczą okresu do dnia kończącego okres sprawozdawczy. Istotnym elementem wpływającym na wysokość rezerwy jest przyjęta stopa dyskonta finansowego, która została przyjęta przez Bank na poziomie 2,75%, podobnie jak w roku poprzednim.

Wpływ zwiększenia/zmniejszenia stopy dyskonta finansowego oraz podstawowych założeń aktuarialnych o 1 p.p. na zmniejszenie/zwiększenie wartości rezerwy na odprawy emerytalne i rentowe na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku przedstawiają poniższe tabele (w milionach PLN):

Szacunkowa zmiana rezerwy na dzień 31.12.2015	Stopa dyskonta finansowego		Planowane wzrosty podstaw	
	scenariusz +1pp	scenariusz -1pp	scenariusz +1pp	scenariusz -1pp
Rezerwa na odprawy emerytalne oraz rentowe	(5)	6	6	(5)

Szacunkowa zmiana rezerwy na dzień 31.12.2014	Stopa dyskonta finansowego		Planowane wzrosty podstaw	
	scenariusz +1pp	scenariusz -1pp	scenariusz +1pp	scenariusz -1pp
Rezerwa na odprawy emerytalne oraz rentowe	(4)	5	5	(4)

Zyski i straty obliczeń aktuarialnych są rozpoznawane w innych dochodach całkowitych.

Grupa Kapitałowa tworzy rezerwę na przyszłe zobowiązania z tytułu niewykorzystanych urlopów wypoczynkowych, po uwzględnieniu wszystkich pozostających do wykorzystania zaległych dni urlopów oraz z tytułu odszkodowań i odpraw pieniężnych wypłacanych pracownikom, z którymi zostaje rozwiązany stosunek pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników, a także z tytułu kosztów przypadających na bieżący okres, które poniesione zostaną w przyszłym okresie, w tym premii.

3.4. Okresy użytkowania rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych oraz nieruchomości inwestycyjnych

Przy szacowaniu długości okresu użytkowania poszczególnych rodzajów rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych oraz nieruchomości inwestycyjnych uwzględniane są następujące czynniki:

- 1) oczekiwane zużycie fizyczne szacowane w oparciu o dotychczasowe przeciętne okresy użytkowania, odzwierciedlające tempo zużycia fizycznego, intensywność wykorzystania, itp.,
- 2) utrata przydatności z przyczyn technologicznych lub rynkowych,
- 3) prawne i inne ograniczenia dotyczące wykorzystania składnika aktywów,
- 4) oczekiwane wykorzystanie składnika aktywów oceniane na podstawie oczekiwanej zdolności produkcyjnej lub wielkości produkcji,
- 5) inne okoliczności mające wpływ na okres użytkowania tego rodzaju aktywów.

W przypadku, gdy okres korzystania ze składnika aktywów wynika z tytułów umownych, okres użytkowania odpowiada okresowi wynikającemu z tych tytułów umownych. W sytuacji, gdy szacowany okres użytkowania jest krótszy niż okres wynikający z tytułów umownych, przyjmuje się szacowany okres użytkowania.

Wpływ zmiany długości okresu użytkowania dla składników majątkowych podlegających amortyzacji, z grupy grunty i budynki, wpływających na zmiany wyniku finansowego przedstawia poniższa tabela (w milionach PLN):

Zmiana długości okresu użytkowania dla składników majątkowych podlegających amortyzacji z grupy grunty i budynki	31.12.2015		31.12.2014	
	scenariusz +10 lat	scenariusz -10 lat	scenariusz +10 lat	scenariusz -10 lat
Koszty amortyzacji	(38)	233	(47)	237

4. Objaśnienie różnic między wcześniej publikowanymi sprawozdaniami a niniejszym sprawozdaniem finansowym

Począwszy od drugiego kwartału 2015 roku Grupa Kapitałowa zmieniła sposób prezentacji w wyniku z tytułu prowizji przychodów i kosztów z tytułu pośrednictwa ubezpieczeniowego (bancassurance). Dotychczas przychody i koszty z tytułu ubezpieczeń prezentowane były w szyku rozwartym, tj. otrzymane oraz należne Grupie Kapitałowej wynagrodzenie z tytułu wykonywania usługi pośrednictwa ujmowane były w przychodach z tytułu prowizji, a koszty związane ze sprzedażą produktów ubezpieczeniowych w kosztach z tytułu prowizji. Po zmianie, przychody i koszty z tytułu pośrednictwa ubezpieczeniowego prezentowane są w szyku netto tj. w przychodzie z tytułu ubezpieczeń ujmowane są otrzymane oraz należne Grupie Kapitałowej wynagrodzenie z tytułu wykonywania usługi pośrednictwa pomniejszone o koszty poniesione przez Grupę Kapitałową bezpośrednio związane ze sprzedażą produktów ubezpieczeniowych.

Powyższe zmiany mają charakter jedynie prezentacyjny i nie mają wpływu na wynik finansowy.

W tabelach poniżej zaprezentowano wpływ zmiany w zakresie prezentacji na dane porównawcze.

	01.01-31.12.2014 dane przed przekształceniem	zmiana ujęcia wyniku z tytułu bancassurance	01.01-31.12.2014 przekształcone
Działalność kontynuowana			
Przychody z tytułu odsetek	10 737 431	-	10 737 431
Koszty z tytułu odsetek	(3 214 500)	-	(3 214 500)
Wynik z tytułu odsetek	7 522 931	-	7 522 931
Przychody z tytułu prowizji i opłat	4 002 155	(100 219)	3 901 936
Koszty z tytułu prowizji i opłat	(1 068 649)	100 219	(968 430)
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2 933 506	-	2 933 506
Wynik z działalności operacyjnej	4 002 753	-	4 002 753
Zysk brutto	4 034 563	-	4 034 563
Podatek dochodowy	(791 747)	-	(791 747)
Zysk netto (z uwzględnieniem udziałowców niesprawujących kontroli)	3 242 816	-	3 242 816
Zyski i straty udziałowców niesprawujących kontroli	(11 306)	-	(11 306)
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej	3 254 122	-	3 254 122

Grupa Kapitałowa zmieniła sposób prezentacji aktywów przejętych za wierzytelności w jednostkach zależnych.

	31.12.2014 dane przed przekształceniem	Zmiana prezentacji aktywów przejętych za wierzytelności	31.12.2014 przekształcone
Zapasy	237 883	(99 167)	138 716
Inne aktywa	1 122 265	99 167	1 221 432
SUMA AKTYWÓW	248 700 589	-	248 700 589

5. Przejęcie przez PKO Bank Polski SA Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej „Wesoła” w Mysłowicach na dzień 1 sierpnia 2015 roku

W dniu 18 czerwca 2015 roku Bank wyraził zgodę na udział w restrukturyzacji Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej „Wesoła” (SKOK „Wesoła”). Na tej podstawie, w dniu 18 czerwca 2015 roku Komisja Nadzoru Finansowego (KNF) podjęła decyzję o przejęciu SKOK Wesoła przez Bank.

Decyzja KNF została podjęta zgodnie z art. 74c ust. 4 ustawy z dnia 5 listopada 2009 roku o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Ustawa o SKOK). Zgodnie z tym przepisem, w przypadku braku możliwości przejęcia kasy przez inną kasę, KNF uwzględniając potrzebę ochrony stabilności rynku finansowego i bezpieczeństwa środków zgromadzonych na rachunkach kasy może podjąć decyzję o przejęciu kasy albo o przejęciu wybranych praw majątkowych lub zobowiązań kasy przez bank krajowy za jego zgodą albo decyzję o likwidacji kasy. Zgodnie z decyzją KNF, z dniem 19 czerwca 2015 roku zarząd majątkiem SKOK „Wesoła” objął Zarząd Banku, a dzień 1 sierpnia 2015 roku wyznaczono jako dzień przejęcia SKOK „Wesoła” przez Bank. Zgodnie z decyzją KNF do dnia przejęcia SKOK „Wesoła”, Kasa prowadziła działalność i oferowała usługi swoim członkom w pełnym dotychczasowym zakresie.

Rozliczenie przejęcia nastąpiło zgodnie z MSSF 3. Zgodnie z MSSF 3.45 Bank ma 12 miesięcy - tj. do dnia 31 lipca 2016 roku na ustalenie ostatecznych wartości. Przejęcie SKOK „Wesoła” nie wiązało się z przekazaniem zapłaty przez Bank. Natomiast proces przejęcia SKOK „Wesoła” przebiegał przy wsparciu finansowym udzielonym przez BFG na podstawie art. 20g Ustawy z dnia 14 grudnia 1994 roku o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym. Bank otrzymał od BFG wsparcie w formie dotacji na pokrycie różnicy pomiędzy wartością przejmowanych praw majątkowych a zobowiązań z tytułu środków gwarantowanych na rachunkach deponentów w kwocie 278 858 tysięcy PLN oraz gwarancji pokrycia strat wynikających z ryzyka związanego z przejmowanymi prawami majątkowymi SKOK „Wesoła”.

W wyniku transakcji rozliczenia brak jest udziałów niekontrolujących w jednostce przejmowanej.

AKTYWA	Dane SKOK „Wesoła” na dzień 31.07.2015 (wg wartości ze sprawozdania finansowego)	Nettowanie podatku odroczonego	Dane wg MSSF	Korekta z tytułu wyceny do wartości godziwej	Wartość godziwa nabytych aktywów
Kasa, środki w Banku Centralnym	6 628	-	6 628	-	6 628
Należności od banków	33 050	-	33 050	-	33 050
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	188 690	-	188 690	50 270	238 960
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	50	-	50	-	50
Wartości niematerialne	691	-	691	-	691
Rzeczowe aktywa trwałe	17 838	-	17 838	-	17 838
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	11	(11)	-	-	-
Inne aktywa	45 833	-	45 833	-	45 833
SUMA AKTYWÓW	292 791	(11)	292 780	50 270	343 050

ZOBOWIĄZANIA	Dane SKOK „Wesoła” na dzień 31.07.2015 (wg wartości ze sprawozdania finansowego)	Nettowanie podatku odroczonego	Dane wg MSSF	Korekta z tytułu wyceny do wartości godziwej	Wartość godziwa nabytych zobowiązań
Zobowiązania wobec klientów	595 128	-	595 128	-	595 128
Pozostałe zobowiązania	5 772	-	5 772	-	5 772
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	383	-	383	-	383
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	9 188	(11)	9 177	9 551	18 728
Rezerwy	2 348	-	2 348	-	2 348
SUMA ZOBOWIĄZAŃ	612 819	(11)	612 808	9 551	622 359

Analizie pod kątem wyceny poddano następujące pozycje bilansowe Kasy:

- portfel kredytów i pożyczek,
- portfel depozytowy,
- nieruchomości.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom wycenione w wartości godziwej

	Dane wg MSSF	Korekta z tytułu wyceny do wartości godziwej	Wartość godziwa nabytych aktywów
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto	521 150	50 270	571 420
Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	(332 460)	-	(332 460)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto	188 690	50 270	238 960

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według metod kalkulacji odpisów	Dane wg MSSF	Korekta z tytułu wyceny do wartości godziwej	Wartość godziwa nabytych aktywów
Wycenione wg metody zindywidualizowanej	211 612	16 205	227 817
ze stwierdzoną utratą wartości	211 612	16 205	227 817
Wyceniane według metody portfelowej	173 528	13 864	187 392
ze stwierdzoną utratą wartości	173 528	13 864	187 392
Wyceniane według metody grupowej (IBNR)	136 010	20 201	156 211
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto	521 150	50 270	571 420
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody zindywidualizowanej	(179 367)	-	(179 367)
ze stwierdzoną utratą wartości	(179 367)	-	(179 367)
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody portfelowej	(153 093)	-	(153 093)
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody grupowej (IBNR)	-	-	-
Odpisy - razem	(332 460)	-	(332 460)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto	188 690	50 270	238 960

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według sektorów	Dane wg MSSF	Korekta z tytułu wyceny do wartości godziwej	Wartość godziwa nabytych aktywów
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto, w tym:	521 150	50 270	571 420
sektor niefinansowy	521 150	50 270	571 420
konsumpcyjne	521 150	50 270	571 420
Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	(332 460)	-	(332 460)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto	188 690	50 270	238 960

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według segmentów klienta	Dane wg MSSF	Korekta z tytułu wyceny do wartości godziwej	Wartość godziwa nabytych aktywów
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto, w tym:	521 150	50 270	571 420
bankowość detaliczna i prywatna	521 150	50 270	571 420
Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	(332 460)	-	(332 460)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto	188 690	50 270	238 960

Przy oszacowaniu wartości godziwej portfela pożyczek posłużono się metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych obejmującą następujące etapy:

- portfel pożyczek podzielony został na podportfele umów pożyczek o zbliżonym profilu ryzyka. Podportfele zostały wydzielone na podstawie okresu udzielenia finansowania (vintage), a także rodzaju produktu (detaliczny lub wyskokowotowy). Cechą różnicującą ryzyko pożyczek był również kanał dystrybucji. Pożyczki detaliczne zostały podzielone również na segment pożyczek detalicznych własnych i zewnętrznych;
- ustalone zostały przyszłe oczekiwane przepływy pieniężne w oparciu o analizę miesięcznych przepływów wynikających z rat kapitałowych oraz płatności odsetkowych skorygowanych o stopę przedpłat, oszacowany koszt ryzyka a następnie o wartość innych kosztów i przychodów związanych z portfelem (np. opłaty i prowizje oraz koszty obsługi danego portfela);
- suma powyższych przepływów pieniężnych została następnie zdyskontowana przy użyciu odpowiedniej stopy dyskontowej, oszacowanej w oparciu o stopy procentowe dla instrumentów wolnych od ryzyka, powiększonej o premię ponad stopę wolną od ryzyka uwzględniając koszt kapitału Banku, koszt finansowania typowego nabywcy, a także wymogi kapitałowe i wagę ryzyka dla danego rodzaju aktywów. Przepływy z niepracującego portfela pożyczek zostały zdyskontowane stopą wolną od ryzyka powiększoną o premię, wyznaczoną jako średnioważona rentowność obligacji polskich spółek z rynku windykacyjnego;
- suma zdyskontowanych przepływów pieniężnych wyznaczyła wartość godziwą portfela pożyczek.

W ramach wyceny do wartości godziwej portfela kredytowego ujęto efekt gwarancji pokrycia strat wynikających z ryzyka związanego z przejmowanymi prawami majątkowymi SKOK „Wesoła”, udzielonej Bankowi przez BFG jako wsparcie procesu restrukturyzacji SKOK „Wesoła” oraz efekt podatkowy w postaci utworzenia rezerwy na odroczony podatek dochodowy.

W ramach rozliczenia transakcji nabycia nie zidentyfikowano dodatkowych aktywów niematerialnych do rozpoznania.

Na pozycję rzeczowych aktywów trwałych składają się przede wszystkim nieruchomości w wartości bilansowej równej 12 127 tysięcy PLN, która odzwierciedla ich wartość godziwą. Wartości nieruchomości wykazywanych przez Kasę w pozycjach rzeczowych aktywów trwałych oraz innych aktywów zostały w księgach skorygowane do wartości aktualnych operatów szacunkowych zleconych zewnętrznym, niezależnym rzeczoznawcom.

Dla nieistotnej części aktywów, w sytuacji, gdy wartość z operatów szacunkowych przewyższała ich wartość księgową brutto, wartość nieruchomości przyjęto w wartości księgowej brutto.

Saldo bilansowe zobowiązań wobec klientów obejmujące rachunki bieżące oraz produkty terminowe Kasy wynosi 595 128 tysięcy PLN, z czego wartość nieoprocentowanych rachunków bieżących wynosi około 9 899 tysięcy PLN. Pozostałe saldo stanowią produkty terminowe (lokaty), z czego ok 90% zapada w przeciągu roku od dnia przejęcia (zgodnie z poniższą tabelą). Różnica pomiędzy wartością godziwą portfela w stosunku do jego wartości księgowej nie jest istotna, z uwagi na szybką zapadalność umów. Przyjęto zatem że wartość godziwa portfela zobowiązań może być odzwierciedlona przez jego wartość księgową.

Zapadalność	Udział kapitału	Średnioważone oprocentowanie
do pół roku	59%	3,31%
powyżej pół roku do roku	31%	3,42%
powyżej roku	10%	4,09%

Na dzień 31 lipca 2015 roku zobowiązania warunkowe SKOK „Wesoła” stanowiły:

- zobowiązania udzielone finansowe: z tytułu niewykorzystanych linii pożyczkowych, debetów wynosiły 216 tysięcy PLN oraz gwarancyjne z tytułu poręczeń wystawionych przez SKOK „Wesoła” (zabezpieczenia robót wykonywanych na rzecz Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad) wynosiły 47,6 tysięcy PLN,
- zobowiązania otrzymane gwarancyjne: z tytułu otrzymanych poręczeń spłaty udzielonych przez Kasę pożyczek wynosiły 45 017 tysięcy PLN.

Na dzień 31 lipca 2015 roku SKOK „Wesoła” nie posiadała promes udzielenia kredytu.

W wyniku nabycia Bank rozpoznał wartość firmy w wysokości 451 tys. złotych obliczoną jako różnica pomiędzy wartością godziwą netto możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań wycenionych zgodnie z MSSF (-279 309 tys. złotych), a kwotą otrzymanej dotacji z BFG (278 858 tys. złotych). Test na odzyskiwalność wartości firmy wykazał utratę wartości. W rezultacie, na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank odpisał w pozostałe koszty operacyjne pełną kwotę wartości firmy. Odpis ten nie jest kosztem uzyskania przychodu w rozumieniu przepisów podatkowych.

Zgodnie z osiągniętym porozumieniem oraz obowiązującymi przepisami prawa, proces przejęcia i restrukturyzacji SKOK „Wesoła” przebiega przy wsparciu BFG. Zgodnie z programem pomocowym uporządkowanej likwidacji spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, BFG udzielił Bankowi gwarancji pokrycia strat wynikających z przejętych praw majątkowych tj. udzielonych kredytów i pożyczek, środków w Kasie Krajowej wynikających z wkładów wniesionych na fundusz stabilizacyjny, nieruchomości i innych rzeczy, aktywów z tytułu wartości niematerialnych i prawnych oraz innych należności, w tym o charakterze handlowym, powstałych w okresie od dnia przejęcia do 30 czerwca 2020 roku.

6. Informacje dotyczące segmentów działalności oraz informacje o obszarach geograficznych

6.1. Informacje dotyczące segmentów działalności

Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA prowadzi działalność biznesową w ramach segmentów, oferujących określone produkty i usługi adresowane do konkretnych grup klientów. Sposób podziału segmentów biznesowych zapewnia spójność z modelem zarządzania sprzedażą i oferowania klientom kompleksowej oferty produktowej obejmującej zarówno tradycyjne produkty bankowe, jak również bardziej złożone produkty o charakterze inwestycyjnym oraz usługi świadczone przez spółki Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA. Przedstawiona poniżej nota segmentacyjna jest ujmowana w wewnętrznym systemie sprawozdawczym, tj. informacjach przekazywanych Zarządowi PKO Banku Polskiego SA, służących do oceny osiąganych wyników oraz alokacji zasobów. Prezentowane poniżej zestawienie wyników segmentów odzwierciedla wewnętrzną strukturę organizacyjną Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA.

W 2014 roku dokonano zmian w zakresie funkcjonowania dotychczasowych segmentów: korporacyjnego i inwestycyjnego, łącząc je w jeden segment korporacyjny i inwestycyjny. Zmiany te miały na celu dalszą poprawę jakości obsługi klientów korporacyjnych oraz instytucji finansowych, w tym poszerzenie wachlarza oferowanych usług i produktów, a tym samym zapewnienie kompleksowej obsługi. Obecnie Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA obejmuje trzy podstawowe segmenty: detaliczny, korporacyjny i inwestycyjny oraz centrum transferowe:

1. Segment detaliczny oferuje pełen zakres obsługi osób prywatnych w ramach bankowości detalicznej i prywatnej oraz bankowości hipotecznej. Ponadto obejmuje transakcje dokonywane z osobami prawnymi, tj. małymi i średnimi przedsiębiorstwami. Do produktów i usług oferowanych klientom tego segmentu należą m.in.: rachunki bieżące, rachunki oszczędnościowe, lokaty terminowe, usługi *private banking*, produkty inwestycyjno-ubezpieczeniowe, karty kredytowe i debetowe, usługi bankowości elektronicznej, kredyty konsumpcyjne i hipoteczne, a także kredyty gospodarcze dla małych i średnich przedsiębiorstw, deweloperów, spółdzielni i zarządców nieruchomości.
2. Segment korporacyjny i inwestycyjny obejmuje transakcje dokonywane z dużymi klientami korporacyjnymi i instytucjami finansowymi. Segment ten obejmuje m.in. następujące produkty i usługi: prowadzenie rachunków bieżących i lokat terminowych, przechowywanie papierów wartościowych, produkty walutowe i pochodne, kredyty gospodarcze oraz leasing i faktoring. W ramach tego segmentu PKO Bank Polski SA zawiera również samodzielnie lub w konsorcjum z innymi bankami umowy finansowania dużych projektów w formie kredytów oraz emisji nieskarbowych papierów wartościowych. Ponadto segment obejmuje działalność własną, tj. działalność inwestycyjną, działalność maklerską, transakcje międzybankowe, instrumentami pochodnymi i dłużnymi papierami wartościowymi. Wyniki segmentu korporacyjnego i inwestycyjnego obejmują wyniki z tytułu działalności spółek zależnych PKO Banku Polskiego SA.
3. Centrum transferowe obejmuje wynik z tytułu wewnętrznych rozliczeń cen transferowych funduszy, wynik długoterminowych źródeł finansowania oraz wynik pozycji zaklasyfikowanych do rachunkowości zabezpieczeń. Wewnętrzny transfer funduszy oparty jest o stawki transferowe bazujące na stopach rynkowych. Transakcje pomiędzy segmentami operacyjnymi odbywają się na normalnych, komercyjnych warunkach. Długoterminowe finansowanie zewnętrzne obejmuje emisje papierów wartościowych, zobowiązania podporządkowane oraz kredyty otrzymane od instytucji finansowych.

Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA zazwyczaj rozlicza transakcje między segmentami w taki sposób, jakby dotyczyły one podmiotów niepowiązanych – przy zastosowaniu wewnętrznych stawek rozliczeniowych. Transakcje pomiędzy segmentami odbywają się na normalnych, komercyjnych warunkach.

Zasady rachunkowości stosowane w raporcie segmentacyjnym są zgodne z zasadami rachunkowości opisanymi w notce 2 niniejszego sprawozdania.

Prezentowane aktywa i zobowiązania segmentu są aktywami i zobowiązaniami operacyjnymi wykorzystywanymi przez segment w działalności operacyjnej. Wartości aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów dla poszczególnych segmentów oparte są o wewnętrzne informacje zarządcze. Poszczególnym segmentom przypisano aktywa i zobowiązania oraz związane z tymi aktywami i zobowiązaniami przychody i koszty.

Obciążenie z tytułu podatku dochodowego w zakresie prezentacji wyniku oraz aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego, należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego, zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego oraz rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego w zakresie prezentacji sprawozdania z sytuacji finansowej zostały ujęte na poziomie Grupy.

W poniższych tabelach przedstawione zostały dane dotyczące przychodów i wyników poszczególnych segmentów operacyjnych Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku oraz 31 grudnia 2014 roku, a także aktywów i zobowiązań na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku.

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku	Działalność kontynuowana			
	Segment detaliczny	Segment korporacyjny i inwestycyjny	Centrum transferowe	Działalność ogółem Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA
Wynik z tytułu odsetek	6 171 873	1 167 382	(310 660)	7 028 595
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2 141 862	708 784	(18)	2 850 628
Wynik pozostały	252 840	531 293	1 467	785 600
Wynik na operacjach finansowych	5 738	131 756	(9 170)	128 324
Wynik z pozycji wymiany	182 911	175 546	10 637	369 094
Przychody z tytułu dywidend	-	10 658	-	10 658
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	38 073	239 451	-	277 524
Przychody/koszty na rzecz klientów wewnętrznych	26 118	(26 118)	-	-
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw	(1 095 665)	(380 253)	-	(1 475 918)
Ogólne koszty administracyjne, w tym:	(4 898 244)	(1 138 026)	-	(6 036 270)
amortyzacja	(692 287)	(126 301)	-	(818 588)
Udział w zyskach (stratach) jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach	-	-	-	38 115
Wynik segmentu brutto	2 572 666	889 180	(309 211)	3 190 750
Podatek dochodowy (obciążenie podatkowe)	-	-	-	(589 497)
Zyski i straty udziałowców niesprawujących kontroli	-	-	-	(8 311)
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej	2 572 666	889 180	(309 211)	2 609 564

Na dzień 31 grudnia 2015 roku	Działalność kontynuowana			
	Segment detaliczny	Segment korporacyjny i inwestycyjny	Centrum transferowe	Działalność ogółem Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA
Aktywa	140 811 660	111 565 843	13 614 239	265 991 742
Aktywa niealokowane	-	-	-	948 177
Suma aktywów	140 811 660	111 565 843	13 614 239	266 939 919
Zobowiązania	150 189 893	63 454 513	22 972 731	236 617 137
Zobowiązania niealokowane	-	-	-	57 869
Suma zobowiązań	150 189 893	63 454 513	22 972 731	236 675 006

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2014 roku	Działalność kontynuowana			
	Segment detaliczny	Segment korporacyjny i inwestycyjny	Centrum transferowe	Działalność ogółem Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA
Wynik z tytułu odsetek	6 254 818	1 122 952	145 161	7 522 931
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2 215 021	720 564	(2 079)	2 933 506
Wynik pozostały	230 527	502 850	(43 250)	690 127
Wynik na operacjach finansowych	8 438	233 733	(16 933)	225 238
Wynik z pozycji wymiany	161 740	100 374	(26 317)	235 797
Przychody z tytułu dywidend	-	6 511	-	6 511
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	34 285	188 296	-	222 581
Przychody/koszty na rzecz klientów wewnętrznych	26 064	(26 064)	-	-
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw	(1 185 795)	(712 875)	-	(1 898 670)
Ogólne koszty administracyjne *, w tym:	(4 137 148)	(1 107 993)	-	(5 245 141)
amortyzacja	(609 341)	(137 823)	-	(747 164)
Udział w zyskach (stratach) jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach	-	-	-	31 810
Wynik segmentu brutto	3 377 423	525 498	99 832	4 034 563
Podatek dochodowy (obciążenie podatkowe)	-	-	-	(791 747)
Zyski i straty udziałowców niesprawujących kontroli	-	-	-	(11 306)
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej	3 377 423	525 498	99 832	3 254 122

*Od danych za 2015 roku zmiana metodologii alokacji kosztów. Dane za 2014 rok doprowadzone do porównywalności, tj. przeliczone wg nowej metodologii.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku	Działalność kontynuowana			
	Segment detaliczny	Segment korporacyjny i inwestycyjny	Centrum transferowe	Działalność ogółem Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA
Aktywa	134 683 184	101 519 005	11 515 913	247 718 102
Aktywa niealokowane	-	-	-	982 487
Suma aktywów	134 683 184	101 519 005	11 515 913	248 700 589
Zobowiązania	141 576 058	57 145 886	22 316 594	221 038 538
Zobowiązania niealokowane	-	-	-	46 500
Suma zobowiązań	141 576 058	57 145 886	22 316 594	221 085 038

6.2. Informacja o obszarach geograficznych

Jako uzupełniający, Grupa PKO Banku Polskiego SA stosuje podział na obszary geograficzne. Działalność Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA prowadzona jest na terenie Rzeczypospolitej Polskiej oraz na terenie Ukrainy przez Grupę Kapitałową KREDOBANK SA, "Inter-Risk Ukraina" Spółkę z dodatkową odpowiedzialnością i Finansową Kompanię "Prywatne Inwestycje" Sp. z o.o., jak również na terenie Szwecji przez spółki zależne: PKO Finance AB oraz PKO Leasing Sverige AB oraz Oddział w Niemczech przez oddział korporacyjny PKO Banku Polskiego SA (PKO Bank Polski Niederlassung Deutschland). Dla celów prezentacyjnych wyniki spółek prowadzących działalność na terenie Szwecji oraz wyniki oddziału działającego na terenie Niemiec, które z punktu widzenia skali działalności Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA nie są znaczące, ujęto w segmencie Polska.

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku	Polska	Ukraina	Razem
Wynik z tytułu odsetek	6 926 013	102 582	7 028 595
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2 807 961	42 667	2 850 628
Wynik pozostały	832 557	(46 957)	785 600
Ogólne koszty administracyjne	(5 935 783)	(100 487)	(6 036 270)
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw	(1 439 935)	(35 983)	(1 475 918)
Udział w zyskach (stratach) jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsiębiorstwach	-	-	38 115
Wynik brutto	3 190 813	(38 178)	3 190 750
Podatek dochodowy (obciążenie podatkowe)	-	-	(589 497)
Zyski i straty udziałowców niesprawujących kontroli	-	-	(8 311)
Zysk/strata netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej	3 190 813	(38 178)	2 609 564

Na dzień 31 grudnia 2015 roku	Polska	Ukraina	Razem
Aktywa, w tym:	265 572 205	1 367 714	266 939 919
niefinansowe aktywa trwałe	6 388 189	65 928	6 454 117
aktywa z tytułu odroczonego podatku oraz należność z tytułu bieżącego podatku dochodowego	936 113	12 064	948 177
Zobowiązania	235 382 254	1 292 752	236 675 006

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2014 roku	Polska	Ukraina	Razem
Wynik z tytułu odsetek	7 457 960	64 971	7 522 931
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2 881 882	51 624	2 933 506
Wynik pozostały	765 991	(75 864)	690 127
Ogólne koszty administracyjne	(5 128 226)	(116 915)	(5 245 141)
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw	(1 824 026)	(74 644)	(1 898 670)
Udział w zyskach (stratach) jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsiębiorstwach	-	-	31 810
Wynik brutto	4 153 581	(150 828)	4 034 563
Podatek dochodowy (obciążenie podatkowe)	-	-	(791 747)
Zyski i straty udziałowców niesprawujących kontroli	-	-	(11 306)
Zysk/strata netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej	4 153 581	(150 828)	3 254 122

Na dzień 31 grudnia 2014 roku	Polska	Ukraina	Razem
Aktywa, w tym:	247 272 349	1 428 240	248 700 589
niefinansowe aktywa trwałe	6 086 703	85 069	6 171 772
aktywa z tytułu odroczonego podatku oraz należność z tytułu bieżącego podatku dochodowego	959 110	23 377	982 487
Zobowiązania	219 733 533	1 351 505	221 085 038

*Dane za 2014 rok doprowadzone do porównywalności. Zmiana prezentacyjna polegająca na uwzględnieniu zapasów w niefinansowych aktywach.

NOTY DO SKONSOLIDOWANEGO RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT

7. Przychody i koszty z tytułu odsetek

Przychody z tytułu odsetek	2015	2014
Przychody z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom, w tym:	8 111 716	9 146 594
od kredytów z rozpoznaną utratą wartości	349 341	467 098
Przychody z tytułu kredytów udzielonych bankom	12 226	7 229
Przychody z tytułu inwestycyjnych papierów wartościowych	703 115	641 242
Przychody z tytułu lokat w bankach	98 515	140 097
Inne	3 321	9 706
Pozostałe przychody, w tym:	728 870	792 563
Przychody z tytułu aktywów finansowych wyznaczonych przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	222 791	388 234
Przychody z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających	450 929	343 316
Przychody z tytułu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	55 150	61 013
Razem	9 657 763	10 737 431

W roku 2015 kwota pomniejszenia przychodu odsetkowego z tytułu ujemnego LIBOR-u wynosi 443 tysiące PLN i została ujęta w pozycji przychody z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom.

Koszty z tytułu odsetek	2015	2014
Koszty z tytułu zobowiązań wobec klientów	(1 955 195)	(2 541 207)
Koszty z tytułu kredytów otrzymanych od banków	(64 918)	(86 052)
Koszty z tytułu własnej emisji papierów dłużnych i zobowiązań podporządkowanych	(508 982)	(512 676)
Koszty premii od dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	(57 230)	(40 927)
Koszty z tytułu depozytów banków	(9 088)	(11 397)
Koszty z tytułu aktywów finansowych wyznaczonych przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	(15 178)	(10 234)
Koszty z tytułu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	(18 577)	(12 007)
Razem	(2 629 168)	(3 214 500)

8. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat

Przychody z tytułu prowizji i opłat	2015	2014
z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	636 918	603 852
kart płatniczych	945 904	1 271 459
obsługi rachunków bankowych	899 043	922 206
ubezpieczenia kredytów	40 466	138 078
obsługi funduszy inwestycyjnych oraz OFE (w tym opłaty za zarządzanie)	468 480	444 980
operacji kasowych	101 229	114 053
operacji papierami wartościowymi	98 670	95 549
masowych operacji zagranicznych	74 435	68 652
pełnienia funkcji agenta emisji obligacji skarbowych	23 218	23 037
sprzedaży i dystrybucji znaków opłaty sądowej	12 265	9 613
produktów inwestycyjno-ubezpieczeniowych	105 839	60 471
z tytułu pośrednictwa ubezpieczeniowego	7 375	2 313
z tytułu administracji polis	6 536	5 328
za zarządzanie funduszami	74 324	45 130
pozostałe	17 604	7 700
inne (m.in.: prowizje Domu Maklerskiego z tytułu obsługi emisji pierwotnej oraz prowizje z tytułu administrowania zadłużeniem kredytobiorców wobec budżetu państwa).	187 593	145 600
Z tytułu usług powierniczych	4 270	4 386
Razem	3 598 330	3 901 936

Koszty z tytułu prowizji i opłat	2015	2014
kart płatniczych	(471 737)	(669 758)
usług akwizycyjnych	(67 843)	(112 432)
usług rozliczeniowych	(29 928)	(27 845)
kosztów poniesionych za zarządzanie aktywami	(10 699)	(18 827)
prowizji za usługi operacyjne banków	(18 884)	(15 927)
inne (m.in.: koszty opłat poniesionych przez Dom Maklerski na rzecz GPW i KDPW_CCP).	(148 611)	(123 641)
Razem	(747 702)	(968 430)

9. Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend	2015	2014
Inwestycyjnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	8 298	5 677
Aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	2 360	834
Razem	10 658	6 511

10. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej

Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	2015	2014
Instrumenty pochodne, w tym:	35 868	692
nieefektywna część zabezpieczenia zmienności przepływów pieniężnych	(2 685)	(6 078)
Bankowe papiery wartościowe strukturyzowane wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	(4 722)	(8 616)
Instrumenty dłużne	9 034	80 540
Instrumenty kapitałowe	(5 856)	1 162
Inne	6 253	1 410
Razem	40 577	75 188

11. Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży

Zyski	2015	2014
Kapitałowe papiery wartościowe	1 811	78
emitowane przez inne podmioty finansowe, akcje PLN	685	-
emitowane przez inne podmioty finansowe, jednostki uczestnictwa PLN	572	-
emitowane przez podmioty niefinansowe, akcje PLN	554	78
Dłużne papiery wartościowe	99 081	170 289
emitowane przez Skarb Państwa, w tym:	91 457	156 980
obligacje skarbowe PLN	88 446	155 802
obligacje skarbowe EUR	2 461	-
obligacje skarbowe USD	306	552
obligacje skarbowe UAH	244	626
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego, obligacje komunalne PLN	5 647	5 636
emitowane przez podmioty niefinansowe, obligacje korporacyjne PLN	107	1 184
emitowane przez podmioty niefinansowe, obligacje korporacyjne UAH	-	6 443
emitowane przez inne podmioty finansowe, obligacje korporacyjne PLN	1 841	-
emitowane przez inne podmioty finansowe, obligacje korporacyjne UAH	29	46
Razem	100 892	170 367

Straty	2015	2014
Kapitałowe papiery wartościowe	(217)	(3 204)
emitowane przez podmioty niefinansowe, akcje PLN	(217)	(3 204)
Dłużne papiery wartościowe	(12 928)	(17 113)
emitowane przez Skarb Państwa, w tym:	(12 794)	(15 705)
obligacje skarbowe PLN	(11 109)	(2 930)
obligacje skarbowe USD	(1 394)	(12 775)
obligacje skarbowe UAH	(291)	-
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego, obligacje komunalne PLN	(111)	(2)
emitowane przez podmioty niefinansowe, obligacje korporacyjne PLN	(5)	(1 176)
emitowane przez inne podmioty finansowe, obligacje korporacyjne UAH	(18)	(230)
Razem	(13 145)	(20 317)
Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży	87 747	150 050

12. Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Pozostałe przychody operacyjne	2015	2014
Przychody netto ze sprzedaży produktów i usług	200 420	249 015
Przychody ze sprzedaży większościowego pakietu udziałów jednostki zależnej	-	3 421
Zyski ze sprzedaży, likwidacji środków trwałych, wartości niematerialnych oraz aktywów do zbycia	103 686	126 086
Otrzymane odszkodowania, kary i grzywny	53 693	35 541
Przychody uboczne	23 295	18 591
Odzyskane należności przedawnione, umorzone, nieściągalne	43 070	18 135
Inne, obejmuje m.in. przychody z działalności ubezpieczeniowej	150 476	119 990
Razem	574 640	570 779

Pozostałe koszty operacyjne	2015	2014
Koszty sprzedanych produktów i usług	(91 227)	(146 945)
Straty ze sprzedaży, likwidacji środków trwałych, wartości niematerialnych oraz aktywów do zbycia	(90 162)	(110 136)
Koszty przekazanych darowizn	(11 378)	(14 969)
Koszty uboczne	(7 537)	(4 332)
Inne	(96 812)	(71 816)
Razem	(297 116)	(348 198)

13. Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku	Nota	Wartość na początek okresu	Zwiększenia			Zmniejszenia				Wartość na koniec okresu	Utworzenie netto - wpływ na rachunek zysków i strat
			Z tytułu połączenia jednostek	Utworzenie w okresie	Inne	Spisania aktywów i rozliczenia	Rozwiązanie w okresie	Różnice kursowe	Inne		
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	25	129 369		61 360	523	54 912	3 601	249	-	132 490	(57 759)
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży		-		56 635	523	-	-	233	-	56 925	(56 635)
Kapitałowe papiery wartościowe		129 369		4 725	-	54 912	3 601	16	-	75 565	(1 124)
Należności od banków	19	111		2 165	378	-	2 238	9	2	405	73
Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	24	8 022 477	332 460	4 889 428	195 970	1 503 313	3 494 235	85 231	70 347	8 287 209	(1 395 193)
Sektor niefinansowy		7 812 724	332 460	4 698 458	194 245	1 491 384	3 350 445	84 181	68 960	8 042 917	(1 348 013)
kredyty gospodarcze		4 089 160		2 513 295	36 316	726 272	1 771 464	60 973	12 671	4 067 391	(741 831)
kredyty konsumpcyjne		1 322 907	332 460	1 045 174	-	396 307	707 154	7 596	20 166	1 569 318	(338 020)
kredyty mieszkaniowe		2 307 712		1 137 312	157 846	368 805	846 169	15 612	35 060	2 337 224	(291 143)
dłużne papiery wartościowe		92 945		2 677	83	-	25 658	-	1 063	68 984	22 981
Sektor finansowy		9 483		54 534	923	1 953	52 994	1 050	1 319	7 624	(1 540)
kredyty gospodarcze		9 483		54 534	923	1 953	52 994	1 050	1 319	7 624	(1 540)
Sektor budżetowy		15 462		33 190	802	1 603	13 183	-	68	34 600	(20 007)
kredyty gospodarcze		12 639		33 190	802	1 603	13 123	-	-	31 905	(20 067)
dłużne papiery wartościowe		2 823		-	-	-	60	-	68	2 695	60
Należności z tytułu leasingu finansowego		184 808		103 246	-	8 373	77 613	-	-	202 068	(25 633)
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	28	93 430		12 383	-	-	150	-	105 478	185	(12 233)
Rzeczowe aktywa trwałe	31	10 080		53 295	33 819	-	35 369	2 911	1 908	57 006	(17 926)
Wartości niematerialne	30	139 726		186	51 612	186	-	-	-	191 338	(186)
Inwestycje w jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia	27	108 715		2 735	-	-	21 624	-	-	89 826	18 889
Zapasy	29	29 164		72	36 719	-	-	-	28 703	37 252	(72)
Inne należności		154 897		84 649	90 099	20 031	43 698	860	-	265 056	(40 951)
Rezerwa na sprawy sporne oraz udzielone zobowiązania i gwarancje	40	151 324	2 343	307 787	13 716	29 303	337 639	95	3 026	105 107	29 852
Rezerwa na przyszłe zobowiązania		11 192		1 172	-	124	760	-	9 404	2 076	(412)
Razem		8 850 485	334 803	5 415 232	422 836	1 607 869	3 939 314	89 355	218 868	9 167 950	(1 475 918)

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE
GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA
ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2015 ROKU
(W TYSIĄCACH ZŁOTYCH)

Bank Polski

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2014 roku	Nota	Wartość na początek okresu	Zwiększenia			Zmniejszenia				Wartość na koniec okresu	Utworzenie netto – wpływ na rachunek zysków i strat
			Zwiększenia odpisów w związku z nabyciem Spółek Nordea Bank Polska i tzw. Portfela Szwedzkiego	Utworzenie w okresie	Inne	Spisania aktywów i rozliczenia	Rozwiązanie w okresie	Różnice kursowe	Inne		
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	25	33 455	-	126 675	-	-	-	40	30 721	129 369	(126 675)
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży		3 296	-	123	-	-	-	-	3 419	-	(123)
Kapitałowe papiery wartościowe		30 159	-	126 552	-	-	-	40	27 302	129 369	(126 552)
Należności od banków	19	28 583	1	18	2 265	5 956	24 800	-	-	111	24 782
Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	24	6 650 780	578 917	5 851 762	264 345	1 153 655	4 118 083	45 541	6 048	8 022 477	(1 733 679)
Sektor niefinansowy		6 501 046	546 877	5 755 884	255 601	1 144 624	4 050 682	45 503	5 875	7 812 724	(1 705 202)
kredyty gospodarcze		3 329 352	273 898	2 882 323	173 041	689 631	1 845 868	33 916	39	4 089 160	(1 036 455)
kredyty konsumpcyjne		1 413 349	4 036	1 272 347	13 914	337 492	1 033 206	7 033	3 008	1 322 907	(239 141)
kredyty mieszkaniowe		1 731 258	267 944	1 536 294	65 278	117 501	1 170 871	4 554	136	2 307 712	(365 423)
dłużne papiery wartościowe		27 087	999	64 920	3 368	-	737	-	2 692	92 945	(64 183)
Sektor finansowy		5 524	867	12 472	8 401	21	17 722	38	-	9 483	5 250
kredyty gospodarcze		5 524	867	12 472	8 401	21	17 722	38	-	9 483	5 250
Sektor budżetowy		11 527	3 036	2 776	343	54	1 993	-	173	15 462	(783)
kredyty gospodarcze		10 549	1 616	2 624	-	54	1 923	-	173	12 639	(701)
dłużne papiery wartościowe		978	1 420	152	343	-	70	-	-	2 823	(82)
Należności z tytułu leasingu finansowego		132 683	28 137	80 630	-	8 956	47 686	-	-	184 808	(32 944)
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	28	365 340	-	23 179	92 566	31 604	22 719	144 071	189 261	93 430	(460)
Rzeczowe aktywa trwałe	31	12 084	-	3 193	-	20	-	5 177	-	10 080	(3 193)
Wartości niematerialne	30	153 011	-	41 067	-	-	3 851	-	50 501	139 726	(37 216)
Inwestycje w jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia	27	116 532	-	214	-	6 234	1 797	-	-	108 715	1 583
Zapasy	29	53 805	-	17 550	-	9 573	218	-	32 400	29 164	(17 332)
Inne należności		158 752	1 755	50 122	-	17 746	33 076	1 480	3 430	154 897	(17 046)
Rezerwa na sprawy sporne oraz udzielone zobowiązania i gwarancje	40	151 603	20 271	394 981	3 223	625	410 408	180	7 541	151 324	15 427
Rezerwa na przyszłe zobowiązania		6 945	3 329	7 029	-	614	2 168	-	3 329	11 192	(4 861)
Razem		7 730 890	604 273	6 515 790	362 399	1 226 027	4 617 120	196 489	323 231	8 850 485	(1 898 670)

14. Ogólne koszty administracyjne

	2015	2014
Świadczenia pracownicze	(2 766 486)	(2 672 435)
Koszty rzeczowe	(1 462 748)	(1 485 414)
Amortyzacja, w tym:	(818 588)	(747 164)
rzeczowe aktywa trwałe	(346 918)	(317 886)
wartości niematerialne	(467 669)	(427 614)
nieruchomości inwestycyjne	(4 001)	(1 664)
Podatki i opłaty	(63 297)	(106 322)
Składka i wpłaty na Bankowy Fundusz Gwarancyjny	(445 254)	(233 806)
Koszty z tytułu dodatkowej składki na BFG (upadłość SBRiR Wołomin)	(337 932)	-
Koszty z tytułu Funduszu Wsparcia dla Kredytobiorców	(141 965)	-
Razem	(6 036 270)	(5 245 141)

W dniu 23 listopada 2015 roku Grupa Kapitałowa otrzymała od BFG informację, zgodnie z którą zobowiązana była wnieść zgodnie z art. 26a ust. 2 ustawy o BFG obowiązkową wpłatę przeznaczoną na wypłatę środków gwarantowanych z tytułu depozytów zgromadzonych w Spółdzielczym Banku Rzemiosła i Rolnictwa w Wołominie (SBRiR). W dniu 26 listopada 2015 roku BFG opublikował uchwałę nr 87/DGD/2015 Zarządu BFG w sprawie realizacji wypłat środków gwarantowanych deponentom SBRiR, oraz powiadomił Grupę Kapitałową o konieczności dokonania na rzecz BFG wpłaty 337 932 tysiące PLN do dnia 30 listopada 2015 roku. Bank wniósł opłatę w dniu 30 listopada 2015 roku.

Na podstawie art. 25 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o wsparciu kredytobiorców znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej, którzy zaciągali kredyt mieszkaniowy, Rada Funduszu Wsparcia dla Kredytobiorców, na podstawie informacji przekazanych przez KNF ustaliła wysokość składki przypadającej na Grupę Kapitałową w wysokości 141 965 tysięcy PLN i określiła termin wpłaty składki do dnia 18 lutego 2016 roku. Na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa Kapitałowa rozpoznała z tego tytułu rezerwę w pozycji zobowiązania w ciężar kosztów 2015 roku.

Świadczenia pracownicze

Świadczenia pracownicze	2015	2014
Wynagrodzenia, w tym:	(2 310 736)	(2 249 319)
koszty pracowniczego programu emerytalnego	(44 738)	(38 549)
Ubezpieczenia, w tym:	(375 402)	(352 581)
składki na świadczenia emerytalne i rentowe	(308 805)	(303 955)
Inne świadczenia na rzecz pracowników	(80 348)	(70 535)
Razem	(2 766 486)	(2 672 435)

W 2013 roku uruchomiony został Pracowniczy Program Emerytalny. Wpis do rejestru PPE prowadzonego przez KNF został zrealizowany w dniu 5 lipca 2013 roku. Zgodnie z postanowieniami Zakładowej Umowy Emerytalnej pracownicy uzyskali możliwość przystępowania do Programu od dnia 15 lipca 2013 roku. Zasady działania PPE w PKO Banku Polskim SA określone zostały w Zakładowej Umowie Emerytalnej podpisanej przez Pracodawcę z zakładowymi organizacjami związkowymi.

W ramach PPE (dla pracowników, którzy przystąpili do Programu) Grupa Kapitałowa nalicza składkę podstawową o wartości 3% składników wynagrodzenia, od których naliczane są składki na ubezpieczenia społeczne. Pracownicy mają prawo do zadeklarowania składek dodatkowych, które są odprowadzane do Programu za pośrednictwem Pracodawcy i potrącane są z wynagrodzenia Pracownika. PPE zarządza PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA.

Leasing operacyjny – leasingobiorca

Definicję leasingu operacyjnego spełniają również umowy najmu i dzierżawy zawierane przez Grupę Kapitałową w ramach normalnej działalności operacyjnej. Wszystkie umowy zawierane są na warunkach rynkowych.

Poniżej przedstawiono dane dotyczące umów leasingu operacyjnego zawartych przez Grupę Kapitałową.

Łączna kwota przyszłych opłat leasingowych z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego dla okresu:	31.12.2015	31.12.2014
do 1 roku	233 589	218 584
od 1 roku do 5 lat	466 383	394 358
powyżej 5 lat	150 333	81 402
Razem	850 305	694 344

Opłaty leasingowe i subleasingowe ujęte jako koszt danego okresu, w okresie od 1 stycznia 2015 roku do 31 grudnia 2015 roku wyniosły 243 399 tysięcy PLN (w okresie od 1 stycznia 2014 roku do 31 grudnia 2014 roku 237 708 tysięcy PLN) i są ujęte w kosztach rzeczowych.

15. Podatek dochodowy

	2015	2014
Bieżące obciążenie podatkowe	(647 928)	(962 625)
Odroczony podatek dochodowy związany z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych	58 431	170 878
Obciążenie podatkowe wykazane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat	(589 497)	(791 747)
Obciążenie podatkowe wykazane w innych dochodach całkowitych związane z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych	(16 027)	(52 038)
Razem	(605 524)	(843 785)

	2015	2014
Wynik finansowy brutto przed opodatkowaniem	3 190 750	4 034 563
Podatek według ustawowej stawki podatkowej obowiązującej w Polsce, wynoszącej 19%	(606 243)	(766 567)
Efekt innych stawek podatkowych jednostek zagranicznych	138	(2 112)
Wpływ trwałych różnic pomiędzy wynikiem finansowym brutto a dochodem do opodatkowania podatkiem dochodowym, w tym:	(12 786)	(19 531)
Wpływ utworzenia /rozwiązania rezerwy oraz aktualizacji wartości, niestanowiących kosztów/przychodów podatkowych	(17 049)	(34 136)
Wpływ pozostałych kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	(3 398)	(2 325)
Wpływ pozostałych różnic trwałych	7 661	16 930
Wpływ innych różnic pomiędzy wynikiem finansowym brutto a dochodem do opodatkowania podatkiem dochodowym, w tym darowizny	28 066	(4 721)
Rozliczenie straty podatkowej	1 328	1 184
Podatek dochodowy wykazany w skonsolidowanym rachunku zysków i strat	(589 497)	(791 747)
Efektywna stopa podatkowa	18,48%	19,62%
Różnica przejściowa wynikająca z podatku odroczonego wykazana w rachunku zysków i strat	58 431	170 878
Razem bieżące obciążenie podatkowe wykazywane w rachunku zysków i strat, w tym:	(647 928)	(962 625)
Podatek według ustawowej stawki podatkowej obowiązującej w Polsce, wynoszącej 19%	(648 019)	(962 751)
Efekt innych stawek podatkowych jednostek zagranicznych	91	126

Spółki Grupy Kapitałowej są podatnikami podatku dochodowego od osób prawnych. Wartość ustalonego bieżącego zobowiązania Spółek przekazywana jest na rzecz właściwych dla nich miejscowo urzędów administracji podatkowej. Ostateczne uregulowanie zobowiązania poszczególnych Spółek Grupy Kapitałowej z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych za 2015 rok nastąpi z zachowaniem terminów przewidzianych przepisami właściwego dla nich prawa podatkowego. W myśl zasad dotyczących przedawnienia zobowiązań podatkowych, kontrola prawidłowości rozliczeń z tytułu podatków może być przeprowadzona w okresie 5 lat licząc od końca roku, w którym upłynął termin złożenia odpowiedniej deklaracji podatkowej.

**SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE
GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA
ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2015 ROKU
(W TYSIĄCACH ZŁOTYCH)**

Bank Polski

Aktywo/rezerwa z tytułu podatku odroczonego

REZERWA Z TYTUŁU PODATKU ODROZONEGO	Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej		Efekt przejścia SKOK 2015	Efekt łączenia z jednostką zależną	Skonsolidowany rachunek zysków i strat	
	31.12.2015	31.12.2014			2015	2014
Odsetki naliczone od należności (kredytów)	260 743	238 026	28 671	-	5 954	3 260
Odsetki skapitalizowane od kredytów mieszkaniowych w sytuacji normalnej	129 021	142 227	-	-	13 206	13 058
Odsetki od papierów wartościowych	27 592	37 627	-	-	10 035	(14 406)
Wycena pochodnych instrumentów finansowych, w tym:	7 879	3 062	-	-	-	-
odniesiona na wynik	21 404	1 841	-	-	(19 563)	(444)
odniesiona na inne dochody całkowite	(13 525)	1 221	-	-	-	-
Wycena papierów wartościowych	-	7 891	-	-	-	-
odniesiona na wynik	-	-	-	-	-	900
odniesiona na inne dochody całkowite	-	7 891	-	-	-	-
Różnica pomiędzy wartością bilansową i podatkową rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych	342 761	348 433	852	-	6 524	(10 200)
Dodatnie różnice przejściowe dotyczące spółek Grupy Kapitałowej, w tym:	31 812	29 047	-	-	-	-
odniesione na wynik	25 054	28 350	-	-	3 296	11 971
odniesione na inne dochody całkowite	6 758	697	-	-	-	-
Rezerwa brutto z tytułu podatku odroczonego, w tym:	799 808	806 313	29 523	-	19 452	4 139
odniesiona na wynik	731 564	751 016	-	-	19 452	4 139
odniesiona na inne dochody całkowite	(6 767)	9 809	-	-	-	-
efekt przejścia (bez wpływu na rachunek zysków i strat)	75 011	45 488	29 523	-	-	-

AKTYWO Z TYTUŁU PODATKU ODROZONEGO	Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej		Efekt przejścia SKOK 2015	Efekt łączenia z jednostką zależną	Skonsolidowany rachunek zysków i strat	
	31.12.2015	31.12.2014			2015	2014
Odsetki naliczone od zobowiązań	161 382	214 153	1 834	-	(54 605)	49 755
Odsetki od papierów wartościowych	-	-	-	-	-	(1 212)
Wycena pochodnych instrumentów finansowych, w tym:	-	8 062	-	-	-	-
odniesiona na wynik	-	8 062	-	-	(8 062)	26 991
odniesione na inne dochody całkowite	-	-	-	-	-	-
Wycena papierów wartościowych, w tym:	(26 734)	16 673	-	-	-	-
odniesiona na wynik	7 201	16 673	-	-	(9 472)	15 196
odniesiona na inne dochody całkowite	(33 935)	-	-	-	-	-
Rezerwa na świadczenia pracownicze, w tym:	84 824	86 746	-	-	-	-
odniesiona na wynik	81 878	84 710	-	-	(2 832)	2 771
odniesiona na inne dochody całkowite	2 946	2 036	-	-	-	-
Odpisy z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych	579 135	575 238	1 923	-	1 974	15 166
Wpływ wyceny według zamortyzowanego kosztu	509 816	449 916	2 102	-	57 798	28 298
Pozostała wartość ujemnych różnic przejściowych	104 185	97 882	4 937	-	1 366	3 077
Ujemne różnice przejściowe dotyczące spółek Grupy Kapitałowej, w tym	257 033	192 273	-	(6 487)	-	-
odniesione na wynik	238 598	192 273	-	(6 487)	52 812	26 697
odniesione na inne dochody całkowite	614	-	-	-	-	-
zmiana prezentacji w efekcie reklasyfikacji z aktywów przeznaczonych do sprzedaży	17 821	-	17 821	-	-	-
Aktywo brutto z tytułu podatku odroczonego, w tym:	1 669 641	1 640 943	28 617	(6 487)	38 979	166 739
odniesione na wynik	1 432 201	1 393 222	-	-	38 979	166 739
odniesione na inne dochody całkowite	(30 375)	2 036	-	-	-	-
efekt przejścia i objęcia kontrolą jednostek zależnych (bez wpływu na rachunek zysków i strat)	249 994	245 685	10 796	(6 487)	-	-
zmiana prezentacji w efekcie reklasyfikacji z aktywów przeznaczonych do sprzedaży	17 821	-	17 821	-	-	-

	Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej		Efekt przejścia SKOK 2015	Efekt łączenia z jednostką zależną	Skonsolidowany rachunek zysków i strat	
	31.12.2015	31.12.2014			2015	2014
łączny efekt różnic przejściowych, w tym:	869 833	834 630	(906)	(6 487)	-	-
odniesiony na wynik	700 637	642 206	-	-	58 431	170 878
odniesiony na inne dochody całkowite	(23 608)	(7 773)	-	-	-	-
rozpoznane na dzień połączenia z jednostką zależną (bez wpływu na rachunek zysków i strat)	174 983	200 197	(18 727)	(6 487)	-	-
zmiana prezentacji w efekcie reklasyfikacji z aktywów przeznaczonych do sprzedaży	17 821	-	17 821	-	-	-
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego (prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej)	901 645	863 677	-	-	-	-
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego (prezentowana w sprawozdaniu z sytuacji finansowej)	31 812	29 047	-	-	-	-
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	31 812	29 047	-	-	-	-
Zobowiązanie spółki Finansowa Kompania "Prywatne Inwestycje" z tytułu rezerwy na podatek odroczonego	-	-	-	-	-	-
Wpływ netto podatku odroczonego na rachunek zysków i strat	-	-	-	-	58 431	170 878

KREDOBANK SA

Przedmiotem sporu są wyniki kontroli podatkowej prowadzonej za okres od 1 kwietnia 2011 roku do 30 września 2012 roku. Kwestie sporne dotyczą głównie zaliczenia do kosztów uzyskania przychodów kosztów transakcji sprzedaży wierzytelności kredytowych w okresie objętym kontrolą, prawidłowości tworzenia odpisów na wierzytelności kredytowe, prawidłowości rozliczenia podatku VAT z tytułu sprzedaży nieruchomości oraz podatku u źródła z tytułu wypłaty wynagrodzenia za usługi.

Wartość roszczeń spornych wynosi 877 tysięcy UAH (142 tysiące PLN), a kwota zmniejszenia straty podatkowej z lat ubiegłych - 626 282 tysiące UAH (101 583 tysiące PLN). KREDOBANK SA w lutym 2013 roku zapłacił część roszczeń spornych w łącznej wysokości 439 tysięcy UAH (71 tysięcy PLN) - wartość ta była uwzględniana w kolejnych pozwach odwoławczych.

KREDOBANK SA odwołał się od wyżej wymienionej decyzji podatkowej kolejno do Okręgowej Państwowej Służby Podatkowej (obecnie Międzyregionalnego Departamentu Państwowej Służby Skarbowej - Centralnego Biura ds. Obsługi Dużych Podatników) oraz Ministerstwa Przychodów i Opłat Ukrainy i odwołania te zostały odrzucone.

KREDOBANK SA w dniu 2 sierpnia 2013 roku złożył pozew sądowy zaskarżając wyniki kontroli i wnosząc o unieważnienie wyżej wymienionej decyzji podatkowej. W dniu 5 listopada 2013 roku sąd pierwszej instancji wydał wyrok korzystny dla KREDOBANK SA, który uwzględnił stanowisko Spółki z wyjątkiem prawidłowości naliczenia podatkowych kosztów amortyzacji od środków trwałych w łącznej wysokości 336 tysięcy UAH (54 tysiące PLN).

W dniu 26 listopada 2013 roku organ podatkowy złożył apelację do sądu drugiej instancji. W dniu 2 kwietnia 2014 roku sąd apelacyjny podtrzymał decyzję sądu pierwszej instancji korzystną dla KREDOBANK SA. W dniu 15 kwietnia 2014 roku organ podatkowy złożył wniosek w sprawie kasacji tego wyroku do Wyższego Sądu Administracyjnego.

W dniu 10 lutego 2015 roku Wyższy Sąd Administracyjny wydał wyrok korzystny dla KREDOBANK SA, podtrzymując wyżej opisane decyzje sądu pierwszej i drugiej instancji. Wyrok jest prawomocny. Istnieje możliwość odwołania się organu podatkowego do Sądu Najwyższego Ukrainy.

Wszystkie wartości zostały przeliczone według kursu średniego NBP z 31 grudnia 2015 roku (0,1622 PLN/UAH).

PKO Leasing SA

Na dzień 31 grudnia 2015 roku spółka PKO Bankowy Leasing Sp. z o.o. wykazała należność w wysokości 20 400 tysięcy PLN z tytułu nadpłaty podatku VAT i odsetek karnych od zaległości podatkowych w związku ze złożonymi w grudniu 2014 roku korektami deklaracji VAT za okresy rozliczeniowe od stycznia 2011 roku do czerwca 2013 roku. W dniu 7 stycznia 2015 roku spółka dokonała zapłaty zaległości w podatku VAT wraz z odsetkami karnymi, jednocześnie występując w dniu 26 stycznia 2015 roku z wnioskiem o stwierdzenie nadpłaty i zwrot podatku.

W dniu 6 lutego 2015 roku Urząd skarbowy wydał niekorzystne dla Spółki postanowienie w przedmiocie rozliczenia nadpłat i zwrotów VAT za okresy rozliczeniowe od stycznia 2011 roku do czerwca 2013 roku na poczet zaległości podatkowych w podatku VAT uznając, że rozliczenie zwrotów i nadpłat podatku VAT na poczet zaległości w podatku VAT następuje, zgodnie z art. 76a § 2 Ordynacji podatkowej, w dacie złożenia deklaracji korygujących i wniosku o stwierdzenie nadpłaty.

W dniu 19 lutego 2015 roku Spółka złożyła zażalenie do Dyrektora Izby Skarbowej i następnie w dniu 14 sierpnia 2015 roku skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na zastosowany przez Urząd skarbowy w postanowieniu z dnia 6 lutego 2015 roku sposób rozliczenia nadpłat i zwrotów na poczet zaległości, wskazując na naruszenie przepisów Ordynacji podatkowej skutkujące błędną wykładnią i niewłaściwym zastosowaniem przepisów ordynacji (art. 59 § 1 pkt 4 oraz art. 76 § 1, art. 76a § 1 w związku z art. 76b § 1 Ordynacji podatkowej) oraz niezastosowaniem zasady proporcjonalności w zakresie naliczenia odsetek od zaległości podatkowych (niezastosowanie art. 53 § 1-2 oraz § 5 pkt 1 Ordynacji podatkowej w zw. z art. 273 akapit 1 Dyrektywy 2006/112/WE Rady z dnia 28 listopada 2006 roku w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej oraz art. 2 ustawy z dnia 2 kwietnia 1997 roku Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej).

W dniu 30 grudnia 2015 roku Wojewódzki Sąd Administracyjny wydał wyrok korzystny dla Spółki uchylając zaskarżone postanowienie Urzędu skarbowego z dnia 6 lutego 2015 roku i podtrzymując zarzuty Spółki w zakresie zastosowania przez organy podatkowe błędnej wykładni przepisów ordynacji i niezastosowania zasady proporcjonalności. Wyrok nie jest prawomocny. W dniu 19 lutego 2016 roku Dyrektor Izby Skarbowej w Łodzi wniósł skargę kasacyjną do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Termin rozprawy nie jest ustalony.

W oparciu o opinie doradców podatkowych oraz wyrok WSA z dnia 30 grudnia 2015 roku dla należności z tytułu nadpłaty podatku VAT na dzień 31 grudnia 2015 roku nie stwierdzono przesłanek utraty wartości i należność nie została objęta odpisem aktualizującym..

16. Zysk przypadający na jedną akcję

	2015	2014
Zysk przypadający na akcjonariuszy zwykłych (w tys. PLN)	2 609 564	3 254 122
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie (w tys.)	1 250 000	1 250 000
Zysk przypadający na jedną akcję (w PLN na akcję)	2,09	2,60

Zarówno w 2015 roku jak i w 2014 roku nie występowały instrumenty rozważniające zysk przypadający na jedną akcję. W związku z powyższym wartość rozwodnionego zysku przypadającego na jedną akcję pokrywa się z wartością podstawowego zysku przypadającego na jedną akcję.

17. Dywidendy z podziałem na akcje

W dniu 31 marca 2015 roku Zarząd Banku przyjął w nowym brzmieniu „Zasady zarządzania adekwatnością kapitałową i kapitałem własnym w PKO Banku Polskim SA oraz w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA”, które obejmują swoim zakresem między innymi kwestie polityki dywidendowej.

Ogólnym założeniem polityki dywidendowej Banku jest stabilne realizowanie wypłat dywidend w długim terminie z zachowaniem zasady ostrożnego zarządzania Bankiem i Grupą Kapitałową Banku, stosownie do określanych w oparciu o przyjęte kryteria możliwości finansowych Banku i Grupy Kapitałowej Banku. Celem polityki dywidendowej jest optymalne kształtowanie struktury funduszy własnych Banku i Grupy Kapitałowej Banku z uwzględnieniem zwrotu z kapitału i jego kosztu, potrzeb kapitałowych związanych z rozwojem, przy jednoczesnej konieczności zapewnienia odpowiedniego poziomu współczynników adekwatności kapitałowej. Polityka dywidendowa zakłada możliwość realizowania wypłat z zysku Banku dla akcjonariuszy w długim terminie w kwocie nadwyżki kapitału powyżej minimalnych wskaźników adekwatności kapitałowej, z uwzględnieniem dodatkowego zabezpieczenia kapitałowego. Polityka dywidendowa uwzględnia czynniki związane z działalnością Banku i spółek Grupy Kapitałowej, a w szczególności wymogi i rekomendacje nadzorcze w zakresie adekwatności kapitałowej. Wskaźniki adekwatności kapitałowej określające kryteria dywidendowe wynoszą:

- łączny współczynnik kapitałowy powyżej 12,5% oraz
- współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 powyżej 12%.

Powyższe zasady zostały zatwierdzone przez Radę Nadzorczą 6 maja 2015 roku.

W dniu 31 marca 2015 roku Bank otrzymał od Komisji Nadzoru Finansowego zalecenie zatrzymania przez PKO Bank Polski SA całego zysku wypracowanego w okresie od 1 stycznia 2014 roku do 31 grudnia 2014 roku - do czasu ustalenia przez organ nadzoru wysokości dodatkowego wymogu kapitałowego dla Banku. KNF oczekiwał przedłożenia stanowiska Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej Banku w tym zakresie.

Zarząd Banku w dniu 7 kwietnia 2015 roku oraz Rada Nadzorcza w dniu 8 kwietnia 2015 roku podjęły uchwały o stosowaniu w granicach swoich kompetencji Zalecenia KNF. Jednocześnie Bank poinformował, iż zgodnie z art. 395 §2 pkt 2 Kodeksu spółek handlowych decyzja w zakresie podziału zysku należy do Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia.

W dniu 25 czerwca 2015 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku postanowiło dokonać podziału zysku Banku za rok obrotowy 2014 oraz niepodzielonego zysku z lat ubiegłych, przeznaczając zysk zgodnie z rekomendacją Zarządu Banku na kapitały zapasowy i rezerwy oraz pozostawiając kwotę niepodzielną w wysokości 1 250 000 tys. PLN, bez przeznaczania kwot na wypłatę dywidendy. Uchwała Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku w sprawie podziału zysku za 2014 roku jest spójna z ww. zaleceniem KNF.

W dniu 23 października 2015 roku Zarząd Banku otrzymał od Komisji Nadzoru Finansowego („KNF”) zalecenie dotyczące wysokości dodatkowego wymogu w zakresie funduszy własnych. KNF zaleciła utrzymywanie przez Bank funduszy własnych na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego na poziomie 0,76 pp. w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych, który powinien składać się co najmniej w 75% z kapitału Tier1 (co odpowiada 0,57 pp.). Oznacza to, że:

- minimalne współczynniki kapitałowe Banku uwzględniające dodatkowy wymóg kapitałowy rekomendowane przez KNF wynoszą:
(Tier1) $T1=9+0,57=9,57\%$,
(Total Capital Requirement) $TCR=12+0,76=12,76\%$,
- współczynniki kapitałowe Banku uwzględniające dodatkowy wymóg kapitałowy w kontekście polityki dywidendowej rekomendowane przez KNF wynoszą:
 - kryteria dla wypłaty do 50% zysku za 2014 rok:
(Common Equity Tier 1) $CET1=12+0,57=12,57\%$,
(Total Capital Requirement) $TCR=12,5+0,76=13,26\%$,
 - kryteria dla wypłaty do 100% zysku za 2014 rok:
(Common Equity Tier 1) $CET1=12+0,57=12,57\%$,
(Total Capital Requirement) $TCR=15,5+0,76=16,26\%$.

Zalecenie powyższe powinno być przez Bank respektowane od daty jego otrzymania do odwołania - tzn. do czasu, kiedy KNF uzna - na podstawie analiz i oceny nadzorczej - że ryzyko związane z walutowymi kredytami hipotecznymi, będące powodem nałożenia na Bank dodatkowego wymogu kapitałowego uległo istotnej zmianie. KNF zaleciła również zatrzymanie przez Bank co najmniej 50% zysku wypracowanego w okresie od 1 stycznia 2014 roku do 31 grudnia 2014 roku.

Ponadto banki zostały poinformowane odrębnym pismem o zaleceniu utrzymywania - począwszy od 1 stycznia 2016 roku - wskaźników kapitałowych na poziomie co najmniej: $T1=10,25\%$, $TCR=13,25\%$.

NOTY DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ

18. Kasa, środki w Banku Centralnym

	31.12.2015	31.12.2014
Rachunek bieżący w Banku Centralnym	9 854 137	7 772 859
Gotówka	3 889 658	3 965 456
Inne środki	69	56
Razem	13 743 864	11 738 371

Rezerwa obowiązkowa

Bank może wykorzystywać w ciągu dnia środki na rachunkach rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych na podstawie dyspozycji złożonej do Narodowego Banku Polskiego, musi jednak zapewnić utrzymanie średniego miesięcznego salda na tym rachunku w odpowiedniej wysokości wynikającej z deklaracji rezerwy obowiązkowej.

Środki na rachunku rezerwy obowiązkowej są oprocentowane w wysokości 0,9 stopy referencyjnej. Na dzień 31 grudnia 2015 roku oprocentowanie to wynosiło 1,35% a na dzień 31 grudnia 2014 roku wynosiło 1,8%.

Środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania

Środki pieniężne w kwocie 15 909 tysięcy PLN w tym 5 792 tysięcy PLN stanowią zabezpieczenie transakcji SWAP walutowy w KREDOBANKU oraz 10 117 tysięcy PLN (na dzień 31 grudnia 2014 roku: 11 440 tysięcy PLN) stanowiące zabezpieczenia wykonywanych przez Dom Maklerski PKO BP SA operacji papierami wartościowymi są zdeponowane w KDPW_CCP w ramach Funduszu Gwarantowania Rozliczeń Transakcji Giełdowych. Każdy uczestnik bezpośredni, który posiada status uczestnika rozliczającego zobowiązany jest do dokonania wpłaty do funduszu rozliczeniowego gwarantującego rozliczanie transakcji giełdowych objętych tym funduszem. Wysokość wpłat uzależniona jest od wartości obrotu danego uczestnika i jest codziennie aktualizowana przez KDPW_CCP.

W sprawozdaniu z przepływów pieniężnych środki te prezentowane są jako środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania.

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Środki na rachunku bieżącym w Banku Centralnym, gotówka i inne są w całości traktowane jako środki pieniężne i ich ekwiwalenty dla celów sprawozdania z przepływów pieniężnych.

19. Należności od banków

	31.12.2015	31.12.2014
Lokaty w bankach	2 484 467	1 630 832
Rachunki bieżące	951 480	835 582
Udzielone kredyty i pożyczki	134 180	16 146
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	980 630	-
Środki pieniężne w drodze	2 620	4 237
Razem	4 553 377	2 486 797
Odpis z tytułu utraty wartości należności, w tym:	(405)	(111)
odpis z tytułu utraty wartości na należność od banku zagranicznego	(146)	-
Razem netto	4 552 972	2 486 686

Ryzyko związane z należnościami od banków zostało szerzej opisane w nocie 56 „Zarządzanie ryzykiem kredytowym”.

Zobowiązania z tytułu ujemnej wyceny instrumentów pochodnych

Środki pieniężne na lokatach w bankach zawierają aktywa będące zabezpieczeniem zobowiązań własnych, w tym przypadku rozliczeń z tytułu ujemnej wyceny instrumentów pochodnych. Wartość tych aktywów na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 1 313 091 tysiąca PLN (na dzień 31 grudnia 2014 roku wynosiła 1 051 625 tysięcy PLN).

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Należności od banków w rachunku bieżącym oraz inne środki pieniężne o terminie wymagalności do 3 miesięcy licząc od daty nabycia w kwocie 3 520 838 tysięcy PLN są w całości traktowane jako środki pieniężne i ich ekwiwalenty dla celów sprawozdania z przepływów pieniężnych (na dzień 31 grudnia 2014 roku wynosiły 2 516 484 tysiące PLN).

20. Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu

Według wartości bilansowej	31.12.2015	31.12.2014
Dłużne papiery wartościowe	766 641	1 915 120
emitowane przez Skarb Państwa, w tym:	648 695	1 825 454
obligacje skarbowe PLN	640 009	1 825 454
obligacje skarbowe EUR	8 686	-
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego, obligacje komunalne PLN	48 596	50 563
emitowane przez podmioty niefinansowe, w tym:	46 122	22 146
obligacje korporacyjne PLN	46 052	22 137
obligacje korporacyjne EUR	70	9
emitowane przez inne podmioty finansowe, w tym:	5 344	2 326
obligacje emitowane przez GPW PLN	5 238	2 248
obligacje korporacyjne PLN	106	78
emitowane przez banki, obligacje korporacyjne PLN	17 884	14 631
Udziały i akcje w innych jednostkach – notowane na giełdach	9 910	5 137
Certyfikaty inwestycyjne	6 648	3 891
Prawa do akcji	-	278
Razem	783 199	1 924 426

Dłużne papiery wartościowe według wartości nominalnej	31.12.2015	31.12.2014
obligacje skarbowe PLN	630 764	1 741 972
obligacje komunalne PLN	46 156	48 067
obligacje korporacyjne PLN	69 992	38 323
obligacje korporacyjne EUR	75	9
obligacje skarbowe EUR	8 630	-

Średnia rentowność dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa	31.12.2015	31.12.2014
	2,1472%	1,9975%

Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	2015	2014
Stan na początek okresu	1 924 426	479 881
Różnice kursowe	14 919	58
Zwiększenia	153 956 971	204 794 395
Zmniejszenia	(155 112 529)	(203 348 345)
Zmiany wartości godziwej	(588)	(1 563)
Stan na koniec okresu	783 199	1 924 426

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku Grupa Kapitałowa nie posiadała przeniesionych aktywów finansowych, które są wyłączone ze sprawozdania finansowego w całości, a dla których Grupa Kapitałowa utrzymywałaby zaangażowanie w tych aktywach.

Do przeniesionych aktywów finansowych których Grupa Kapitałowa nie wyłącza ze sprawozdania finansowego należy zaliczyć aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań z tytułu transakcji sell-buy-back (obligacje skarbowe).

Wartość bilansowa	31.12.2015	31.12.2014
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	831 303	926 977
Zobowiązania z tytułu sell-buy-back	829 114	927 553

Wstępny Depozyt Rozliczeniowy KDPW

Dom Maklerski utrzymuje obligacje w Krajowym Depozycie Papierów Wartościowych stanowiące zabezpieczenie rozliczeń transakcji z Izłą Rozliczeniową.

Wartość bilansowa/wartość godziwa	31.12.2015	31.12.2014
Wartość depozytu	7 998	7 998
Wartość nominalna zabezpieczenia	8 000	8 000
Rodzaj zabezpieczenia	obligacje skarbowe	obligacje skarbowe
Wartość bilansowa zabezpieczenia	8 038	8 112

Dłużne papiery wartościowe wg terminów zapadalności na dzień 31 grudnia 2015 roku (w wartości bilansowej)	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Dłużne papiery wartościowe						
emitowane przez Skarb Państwa	188 761	-	267 575	98 281	94 078	648 695
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	-	-	3 587	2 940	42 069	48 596
emitowane przez podmioty niefinansowe	-	-	5 768	31 322	9 032	46 122
emitowane przez inne podmioty finansowe	-	-	47	4 287	1 010	5 344
emitowane przez banki	-	-	40	14 498	3 346	17 884
Razem	188 761	-	277 017	151 328	149 535	766 641

Dłużne papiery wartościowe wg terminów zapadalności na dzień 31 grudnia 2014 roku (w wartości bilansowej)	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Dłużne papiery wartościowe						
emitowane przez Skarb Państwa	54 632	7 281	488 236	709 697	565 608	1 825 454
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	-	255	596	7 535	42 177	50 563
emitowane przez podmioty niefinansowe	-	-	183	20 226	1 737	22 146
emitowane przez inne podmioty finansowe	34	-	-	2 292	-	2 326
emitowane przez banki	102	-	-	11 949	2 580	14 631
Razem	54 768	7 536	489 015	751 699	612 102	1 915 120

21. Pochodne instrumenty finansowe

W ramach swojej działalności Bank i inne spółki Grupy Kapitałowej wykorzystują różnego typu pochodne instrumenty finansowe służące do celów zarządzania ryzykiem związanym z prowadzoną działalnością. Najczęściej wykorzystywanymi typami instrumentów pochodnych w działalności Grupy Kapitałowej są: IRS, CIRS, FX Swap, FRA, Opcje, Forward. Pozostałe spółki zależne Grupy Kapitałowej mogą zawierać transakcje instrumentami pochodnymi wyłącznie w celu zabezpieczania ryzyka wynikającego z działalności podstawowej danej spółki.

Typ instrumentów zabezpieczających	31.12.2015		31.12.2014	
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania
Instrumenty zabezpieczające	508 665	998 527	599 841	494 961
Pozostałe instrumenty pochodne	3 838 604	3 626 240	4 894 981	5 050 180
Razem	4 347 269	4 624 767	5 494 822	5 545 141

Rodzaj kontraktu	31.12.2015		31.12.2014	
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania
IRS	3 206 281	3 053 133	4 591 519	4 439 830
CIRS	472 355	1 210 159	340 972	616 841
FX Swap	309 954	85 953	227 857	237 542
Opcje	237 919	177 513	185 366	133 912
FRA	16 226	22 192	59 078	63 505
Forward	104 534	72 588	89 113	52 838
Inne	-	3 229	917	673
Razem	4 347 269	4 624 767	5 494 822	5 545 141

Wartości nominalne instrumentów bazowych na dzień 31.12.2015 roku						
	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Transakcje walutowe						
Swap walutowy (FX Swap)	31 379 492	10 782 600	7 271 374	2 218 167	-	51 651 633
Zakup walut	15 725 974	5 432 226	3 668 250	1 137 414	-	25 963 864
Sprzedaż walut	15 653 518	5 350 374	3 603 124	1 080 753	-	25 687 769
Forward walutowy (Forward)	4 674 755	2 128 625	5 855 274	3 353 261	-	16 011 915
Zakup walut	2 337 607	1 075 483	2 926 778	1 657 658	-	7 997 526
Sprzedaż walut	2 337 148	1 053 142	2 928 496	1 695 603	-	8 014 389
Opcje	2 026 608	3 215 545	10 167 256	8 121 441	153 990	23 684 840
Zakup	1 087 980	1 787 204	5 413 169	4 123 394	76 995	12 488 742
Sprzedaż	938 628	1 428 341	4 754 087	3 998 047	76 995	11 196 098
Cross Currency (CIRS)	1 719 726	168 970	1 899 495	25 454 347	12 779 312	42 021 850
Zakup	797 283	84 485	914 645	12 436 092	6 436 317	20 668 822
Sprzedaż	922 443	84 485	984 850	13 018 255	6 342 995	21 353 028
Transakcje stopy procentowej						
Swap na stopę procentową (IRS)	17 405 750	44 348 814	82 712 826	225 911 426	41 427 214	411 806 030
Zakup	8 702 875	22 174 555	41 356 846	112 955 713	20 713 607	205 903 596
Sprzedaż	8 702 875	22 174 259	41 355 980	112 955 713	20 713 607	205 902 434
Forward Rate Agreement (FRA)	16 313 000	17 500 000	18 215 000	750 000	-	52 778 000
Zakup	8 824 000	8 625 000	7 155 000	750 000	-	25 354 000
Sprzedaż	7 489 000	8 875 000	11 060 000	-	-	27 424 000
Pozostałe transakcje						
Inne (w tym na indeks giełdowy)	2 309 481	8 373	17 393	1 000	-	2 336 247
Zakup	834 315	43	16 098	-	-	850 456
Sprzedaż	1 475 166	8 330	1 295	1 000	-	1 485 791
Razem instrumenty pochodne	75 828 812	78 152 927	126 138 618	265 809 642	54 360 516	600 290 515

Wartości nominalne instrumentów bazowych na dzień 31.12.2014 roku						
	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Transakcje walutowe						
Swap walutowy (FX Swap)	33 083 683	5 081 541	6 685 243	1 956	-	44 852 423
Zakup walut	16 567 911	2 549 927	3 300 566	972	-	22 419 376
Sprzedaż walut	16 515 772	2 531 614	3 384 677	984	-	22 433 047
Forward walutowy (Forward)	1 923 619	3 856 935	5 868 067	2 492 142	-	14 140 763
Zakup walut	961 724	1 931 692	2 929 934	1 248 425	-	7 071 775
Sprzedaż walut	961 895	1 925 243	2 938 133	1 243 717	-	7 068 988
Opcje	1 674 263	1 685 847	5 169 592	9 643 722	-	18 173 424
Zakup	839 372	838 616	2 579 685	4 784 088	-	9 041 761
Sprzedaż	834 891	847 231	2 589 907	4 859 634	-	9 131 663
Cross Currency (CIRS)	2 667 659	-	9 081 656	19 181 620	19 870 929	50 801 864
Zakup	1 330 822	-	4 434 648	9 513 434	10 032 464	25 311 368
Sprzedaż	1 336 837	-	4 647 008	9 668 186	9 838 465	25 490 496
Transakcje stopy procentowej						
Swap na stopę procentową (IRS)	15 563 390	27 969 212	99 850 642	241 827 138	39 423 204	424 633 586
Zakup	7 781 695	13 984 922	49 925 893	120 913 987	19 711 602	212 318 099
Sprzedaż	7 781 695	13 984 290	49 924 749	120 913 151	19 711 602	212 315 487
Forward Rate Agreement (FRA)	21 823 000	22 975 000	47 575 000	10 850 000	-	103 223 000
Zakup	11 544 000	9 605 000	22 200 000	5 725 000	-	49 074 000
Sprzedaż	10 279 000	13 370 000	25 375 000	5 125 000	-	54 149 000
Pozostałe transakcje						
Inne (w tym na indeks giełdowy)	3 274 082	130 246	1 672 853	1 035 139	-	6 112 320
Zakup	1 296 588	67 802	662 743	552 384	-	2 579 517
Sprzedaż	1 977 494	62 444	1 010 110	482 755	-	3 532 803
Razem instrumenty pochodne	80 009 696	61 698 781	175 903 053	285 031 717	59 294 133	661 937 380

22. Pochodne instrumenty zabezpieczające

Grupa Kapitałowa stosuje następujące rodzaje rachunkowości zabezpieczeń:

22.1. Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych kredytów hipotecznych w CHF oraz lokat negocjowanych w PLN, wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych oraz ryzyka kursowego, z wykorzystaniem transakcji CIRS

Opis relacji zabezpieczającej - eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez kredyty w CHF o zmiennym oprocentowaniu oraz lokat negocjowanych w PLN, z tytułu zmian referencyjnych stóp procentowych w CHF i PLN, oraz zmian kursu walutowego CHF/PLN w ciągu okresu objętego zabezpieczeniem.

Zabezpieczane ryzyko - ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej.

Instrument zabezpieczający - transakcje CIRS, w których Bank płaci kupon oparty o LIBOR 3M CHF, a otrzymuje kupon oparty o WIBOR 3M od kwoty nominalnej zdefiniowanej odpowiednio w CHF oraz PLN.

Pozycja zabezpieczana - portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w CHF i portfel krótkoterminowych lokat negocjowanych, łącznie z ich odnawianiem w przyszłości (wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia). Grupa desygnując pozycję zabezpieczaną zastosowała rozwiązania MSR.39.WS.99C w wersji przyjętej przez Unię Europejską.

Okresy, w których oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki - styczeń 2016 roku - październik 2026 roku.

22.2. Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych kredytów w PLN o zmiennym oprocentowaniu, wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych, z wykorzystaniem transakcji IRS

Opis relacji zabezpieczającej - eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel kredytów w PLN o zmiennym oprocentowaniu wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych w ciągu okresu objętego zabezpieczeniem.

Zabezpieczane ryzyko - ryzyko stopy procentowej.

Instrument zabezpieczający - transakcje IRS, w których Bank płaci kupon oparty o zmienną stopę WIBOR 3M, a otrzymuje kupon oparty o stałą stopę od kwoty nominalnej, na którą został zawarty.

Pozycja zabezpieczana - portfel kredytów w PLN indeksowanych do stopy zmiennej WIBOR 3M.

Okresy, w których oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki - styczeń 2016 roku - czerwiec 2020 roku.

22.3. Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych kredytów w EUR o zmiennym oprocentowaniu, wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych, z wykorzystaniem transakcji IRS

Opis relacji zabezpieczającej:

Eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel kredytów w EUR o zmiennym oprocentowaniu wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych w ciągu okresu objętego zabezpieczeniem.

Zabezpieczane ryzyko - ryzyko stopy procentowej.

Instrument zabezpieczający - transakcje IRS, w których Bank płaci kupon oparty o zmienną stopę EURIBOR 3M, a otrzymuje kupon oparty o stałą stopę od kwoty nominalnej, na którą został zawarty.

Pozycja zabezpieczana - portfel kredytów w EUR indeksowanych do stopy zmiennej EURIBOR.

Okresy, w których oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki - styczeń 2016 roku - czerwiec 2016 roku.

22.4. Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych kredytów w CHF o zmiennym oprocentowaniu, wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych, z wykorzystaniem transakcji IRS

Opis relacji zabezpieczającej - eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel kredytów w CHF o zmiennym oprocentowaniu wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych w ciągu okresu objętego zabezpieczeniem.

Zabezpieczane ryzyko - ryzyko stopy procentowej.

Instrument zabezpieczający - transakcje IRS, w których Bank płaci kupon oparty o zmienną stopę LIBOR CHF 3M, a otrzymuje kupon oparty o stałą stopę od kwoty nominalnej, na którą został zawarty.

Pozycja zabezpieczana - portfel kredytów w CHF indeksowanych do stopy zmiennej LIBOR CHF 3M.

Okresy, w których oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki - styczeń 2016 roku - lipiec 2016 roku.

- 22.5. Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych kredytów w walutach wymienialnych o zmiennym oprocentowaniu, wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych i ryzyka kursowego oraz zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych zobowiązania finansowego o stałym oprocentowaniu w walucie wymienialnej, wynikającej z ryzyka kursowego, z wykorzystaniem transakcji CIRS

Opis relacji zabezpieczającej - eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych kredytów w walutach wymienialnych o zmiennym oprocentowaniu, wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych i ryzyka kursowego oraz eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych zobowiązania finansowego o stałym oprocentowaniu w walucie wymienialnej, wynikającej z ryzyka kursowego, z wykorzystaniem transakcji CIRS.

Zabezpieczane ryzyko - ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej

Instrument zabezpieczający - transakcje CIRS, w których Bank płaci kupon oparty o zmienną stopę LIBOR CHF 3M, a otrzymuje kupon oparty o stałą stopę USD od kwoty nominalnej, na którą został zawarty.

Pozycja zabezpieczana - portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w CHF i zobowiązanie finansowe o stałym oprocentowaniu w USD.

Okresy, w których oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki - styczeń 2016 roku - wrzesień 2022 roku.

- 22.6. Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych kredytów hipotecznych w walutach wymienialnych innych niż CHF oraz lokat negocjowanych w PLN, wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych oraz ryzyka kursowego, z wykorzystaniem transakcji CIRS

Opis relacji zabezpieczającej - eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez kredyty w EUR o zmiennym oprocentowaniu oraz lokat negocjowanych w PLN, z tytułu zmian referencyjnych stóp procentowych w EUR i PLN, oraz zmian kursu walutowego EUR/PLN w ciągu okresu objętego zabezpieczeniem.

Zabezpieczane ryzyko - ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej

Instrument zabezpieczający - transakcje CIRS, w których Bank płaci kupon oparty o EURIBOR 3M, a otrzymuje kupon oparty o WIBOR 3M od kwoty nominalnej zdefiniowanej odpowiednio w EUR oraz PLN.

Pozycja zabezpieczana - portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w EUR i portfel krótkoterminowych lokat negocjowanych, łącznie z ich odnawianiem w przyszłości (wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia). Grupa desygnując pozycję zabezpieczaną zastosowała rozwiązanie MSR.39.WS.99C w wersji przyjętej przez Unię Europejską

Okresy, w których oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki - styczeń 2016 roku - grudzień 2019 roku.

Na dzień 31 grudnia 2015 i 31 grudnia 2014 roku Grupa Kapitałowa Banku nie stosowała zabezpieczenia wartości godziwej.

W 2015 roku Grupa Kapitałowa Banku ustanowiła nową strategię zabezpieczającą „Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych kredytów hipotecznych w walutach wymienialnych innych niż CHF oraz lokat negocjowanych w PLN, wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych oraz ryzyka kursowego, z wykorzystaniem transakcji CIRS”.

Wszystkie rodzaje relacji zabezpieczających stosowanych przez Grupę Kapitałową Banku to rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych (macro cash flow hedge).

Efektywność zabezpieczenia jest weryfikowana poprzez zastosowanie prospektywnych i retrospektywnych testów efektywności. Testy wykonywane są z częstotliwością miesięczną.

Typ instrumentu:	Wartość bilansowa/wartość godziwa instrumentów pochodnych stanowiących zabezpieczenie przepływów pieniężnych związanych ze stopą procentową i/lub kursem walutowym			
	31.12.2015		31.12.2014	
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania
IRS	269 122	-	421 101	-
CIRS	239 543	998 527	178 740	494 961
Razem	508 665	998 527	599 841	494 961

Typ instrumentu:	Wartość nominalna instrumentów zabezpieczających w podziale na terminy do realizacji na dzień 31 grudnia 2015 roku					Razem
	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	
IRS PLN fixed - float	1 680 000	2 910 000	984 000	4 670 000	-	10 244 000
IRS EUR fixed - float:						
w przeliczeniu na PLN	149 153	1 568 232	247 167	-	-	1 964 552
EUR (waluta oryginalna)	35 000	368 000	58 000	-	-	461 000
IRS CHF fixed - float:						
w przeliczeniu na PLN	-	-	984 850	-	-	984 850
CHF (waluta oryginalna)	-	-	250 000	-	-	250 000
CIRS float CHF/float PLN						
float CHF	150 000	-	250 000	1 520 000	300 000	2 220 000
float PLN	465 750	-	914 645	5 421 616	1 039 037	7 841 048
CIRS fixed USD/float CHF						
fixed USD	-	-	-	-	814 481	814 481
float CHF	-	-	-	-	875 000	875 000
CIRS float EUR/float PLN						
float EUR	-	-	-	200 000	-	200 000
float PLN	-	-	-	851 650	-	851 650

Typ instrumentu:	Wartość nominalna instrumentów zabezpieczających w podziale na terminy do realizacji na dzień 31 grudnia 2014 roku					Razem
	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	
IRS PLN fixed - float	-	2 540 000	3 264 000	6 114 000	-	11 918 000
IRS EUR fixed - float:						
w przeliczeniu na PLN	-	-	1 538 690	473 115	-	2 011 806
EUR (waluta oryginalna)	-	-	361 000	111 000	-	472 000
IRS CHF fixed - float:						
w przeliczeniu na PLN	-	-	-	886 175	-	886 175
CHF (waluta oryginalna)	-	-	-	250 000	-	250 000
CIRS float CHF/float PLN						
float PLN	525 690	-	3 598 193	4 079 294	2 664 515	10 867 692
float CHF	150 000	-	1 075 000	1 195 000	775 000	3 195 000
CIRS fixed USD/float CHF						
fixed USD	-	-	-	-	875 000	875 000
float CHF	-	-	-	-	814 481	814 481

Wartości nominalne przeliczone zostały średnim kursem NBP odpowiednio na dzień 31 grudnia 2015 roku i na dzień 31 grudnia 2014 roku.

	31.12.2015	31.12.2014
Inne dochody całkowite na początek okresu brutto	6 425	(155 053)
Zyski/straty odniesione na inne dochody całkowite w okresie	(689 075)	330 221
Kwota przeniesiona w okresie z innych dochodów całkowitych do rachunku zysków i strat, w tym:	611 468	(168 743)
- przychody odsetkowe	(450 929)	(343 316)
- wynik z pozycji wymiany	1 062 397	174 573
Skumulowane inne dochody całkowite na koniec okresu brutto	(71 182)	6 425
Efekt podatkowy	13 525	(1 221)
Skumulowane inne dochody całkowite na koniec okresu netto	(57 657)	5 204
Wpływ w okresie na inne dochody całkowite brutto	(77 607)	161 478
Podatek odroczony z tytułu zabezpieczenia przepływów pieniężnych	14 746	(30 681)
Wpływ w okresie na inne dochody całkowite netto	(62 861)	130 797
Nieefektywna część zabezpieczenia przepływów pieniężnych rozpoznana w rachunku zysków i strat	(2 685)	(6 078)

23. Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Według wartości bilansowej	31.12.2015	31.12.2014
Dłużne papiery wartościowe	13 337 373	13 804 860
emitowane przez banki centralne, bony pieniężne NBP	10 036 898	10 998 812
emitowane przez Skarb Państwa, w tym:	3 052 701	2 478 708
obligacje skarbowe PLN	1 934 817	2 452 213
obligacje skarbowe EUR	91 634	-
obligacje skarbowe CHF	993 615	-
obligacje skarbowe UAH	32 635	26 495
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego, w tym:	247 263	253 817
obligacje komunalne EUR	131 341	139 882
obligacje komunalne PLN	115 922	113 935
emitowane przez podmioty niefinansowe - obligacje korporacyjne PLN	511	511
emitowane przez banki - obligacje strukturyzowane PLN	-	73 012
Jednostki uczestnictwa w UFK (ubezpieczeniowe fundusze kapitałowe) związane z produktami ubezpieczeniowymi należącymi do grupy produktów inwestycyjnych gdzie ryzyko ponosi ubezpieczający.	1 816 727	1 918 288
Razem	15 154 100	15 723 148

Dłużne papiery wartościowe według wartości nominalnej	31.12.2015	31.12.2014
bony pieniężne NBP PLN	10 040 000	11 000 000
obligacje skarbowe PLN	1 916 493	2 371 934
obligacje skarbowe EUR	98 015	-
obligacje skarbowe CHF	984 850	-
obligacje skarbowe UAH	11 192	15 497
obligacje komunalne EUR	106 538	106 558
obligacje komunalne PLN	100 000	100 000
obligacje korporacyjne PLN	500	500
obligacje strukturyzowane PLN	-	74 141

Średnia rentowność dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa	31.12.2015	31.12.2014
	0,9975%	1,9612%

Zmiana stanu instrumentów finansowych przy początkowym ujęciu wyznaczonych jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2015	2014
Stan na początek okresu	15 723 148	15 204 756
Objęcie kontrolą jednostek zależnych	-	5 599 561
Różnice kursowe	(56 020)	(5 792)
Zwiększenia	586 857 662	637 674 906
Zmniejszenia	(587 480 734)	(642 818 356)
Zmiany wartości godziwej	110 044	68 073
Stan na koniec okresu	15 154 100	15 723 148

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku w portfelu Grupy Kapitałowej nie było aktywów finansowych przy początkowym ujęciu wyznaczonych jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat stanowiących zabezpieczenie zobowiązań z tytułu transakcji sell-buy-back (obligacje skarbowe) oraz powiązanych z nimi zobowiązań.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku Grupa Kapitałowa nie posiadała przeniesionych aktywów finansowych, które są wyłączone ze sprawozdania finansowego w całości, ale Grupa Kapitałowa utrzymuje zaangażowanie w tych aktywach.

Dłużne papiery wartościowe wg terminów zapadalności na dzień 31 grudnia 2015 roku w wartości bilansowej	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Dłużne papiery wartościowe						
emitowane przez banki centralne	10 036 898	-	-	-	-	10 036 898
emitowane przez Skarb Państwa	36 072	5 992	371 951	2 262 929	375 757	3 052 701
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	-	-	-	247 263	-	247 263
emitowane przez podmioty niefinansowe	-	511	-	-	-	511
Razem	10 072 970	6 503	371 951	2 510 192	375 757	13 337 373

Dłużne papiery wartościowe wg terminów zapadalności na dzień 31 grudnia 2014 roku w wartości bilansowej	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Dłużne papiery wartościowe						
emitowane przez banki centralne	10 998 812	-	-	-	-	10 998 812
emitowane przez Skarb Państwa	411 437	-	150 515	1 441 084	475 672	2 478 708
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	-	-	-	253 817	-	253 817
emitowane przez banki	10 124	14 068	48 820	-	-	73 012
emitowane przez podmioty niefinansowe	-	-	-	511	-	511
Razem	11 420 373	14 068	199 335	1 695 412	475 672	13 804 860

24. Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Kredyty i pożyczki udzielone klientom ze względu na sektor i typ produktu	31.12.2015	31.12.2014
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto, w tym:	198 700 917	187 519 861
sektor finansowy	4 834 177	1 630 191
gospodarcze, w tym:	391 286	1 319 339
należności z tytułu leasingu finansowego	101	-
środki Domu Maklerskiego w Funduszu Gwarancyjnym Giełdy oraz depozyt początkowy	10 217	11 440
transakcje z przyrzeczeniem odkupu	4 432 239	310 852
międzynarodowe organizacje finansowe	10 652	-
sektor niefinansowy	183 864 042	175 789 529
mieszkaniowe	103 005 812	98 105 676
gospodarcze, w tym:	54 668 212	53 930 247
należności z tytułu leasingu finansowego	5 664 209	5 154 057
konsumpcyjne	23 529 145	21 644 625
dłużne papiery wartościowe (korporacyjne)	2 660 873	2 108 981
sektor budżetowy	10 002 698	10 100 141
gospodarcze, w tym:	7 307 327	7 277 642
należności z tytułu leasingu finansowego	71 584	75 267
dłużne papiery wartościowe (komunalne)	2 695 371	2 822 499
Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek, w tym:	(8 287 209)	(8 022 477)
odpisy z tytułu utraty wartości na należności leasingowe	(202 068)	(184 807)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto	190 413 708	179 497 384

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według metod kalkulacji odpisów	31.12.2015	31.12.2014
Wyceniane według metody zindywidualizowanej	7 549 635	7 377 955
Ze stwierdzoną utratą wartości, w tym:	5 412 768	5 615 878
należności z tytułu leasingu finansowego	407 063	344 975
Bez stwierdzonej utraty wartości, w tym:	2 136 867	1 762 077
należności z tytułu leasingu finansowego	332 905	300 021
Wyceniane według metody portfelowej	7 688 142	7 361 432
Ze stwierdzoną utratą wartości, w tym:	7 688 142	7 361 432
należności z tytułu leasingu finansowego	96 732	106 401
Wyceniane według metody grupowej (IBNR), w tym:	183 463 140	172 780 474
należności z tytułu leasingu finansowego	4 899 194	4 477 927
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto	198 700 917	187 519 861
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody zindywidualizowanej, w tym:	(2 895 857)	(2 963 733)
odpisy z tytułu utraty wartości na należności leasingowe	(111 165)	(95 057)
Ze stwierdzoną utratą wartości, w tym:	(2 882 352)	(2 948 025)
odpisy z tytułu utraty wartości na należności leasingowe	(109 504)	(95 057)
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody portfelowej, w tym:	(4 822 183)	(4 426 869)
odpisy z tytułu utraty wartości na należności leasingowe	(77 804)	(75 273)
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody grupowej (IBNR), w tym:	(569 169)	(631 875)
odpisy z tytułu utraty wartości na należności leasingowe	(13 099)	(14 477)
Odpisy - razem	(8 287 209)	(8 022 477)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto	190 413 708	179 497 384

Szczegółowy opis zmian odpisów zaprezentowano w nocie 13 „Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw”.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku udział kredytów z rozpoznaną utratą wartości wyniósł 6,6% (na dzień 31 grudnia 2014 roku: 6,9%), natomiast wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznaną utratą wartości na dzień 31 grudnia 2015 roku (wyliczony jako udział odpisów aktualizujących wartość kredytów i pożyczek udzielonych klientom ogółem do wartości bilansowej brutto kredytów z rozpoznaną utratą wartości) wyniósł 63,3% (na dzień 31 grudnia 2014 roku: 61,8%).

Na dzień 31 grudnia 2015 roku udział kredytów opóźnionych w spłacie powyżej 90 dni w stosunku do wartości brutto kredytów i pożyczek wyniósł 4,9% (na dzień 31 grudnia 2014 roku: 5,2%).

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według segmentów klienta	31.12.2015	31.12.2014
Kredyty i pożyczki udzielone brutto, w tym:	198 700 917	187 519 861
bankowości hipotecznej	96 060 668	90 768 711
korporacyjne	51 160 753	50 661 094
bankowości detalicznej i prywatnej	23 529 145	21 644 625
małych i średnich przedsiębiorstw	23 497 243	24 123 139
międzynarodowe organizacje finansowe	10 652	-
transakcje z przyrzeczeniem odkupu	4 432 239	310 852
pozostałe należności	10 217	11 440
Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	(8 287 209)	(8 022 477)
Kredyty i pożyczki udzielone netto	190 413 708	179 497 384

Struktura kredytów i pożyczek przedstawiona w nocie obejmuje następującą segmentację:

- kredyty gospodarcze podmiotów finansowych (tj. np. firmy leasingowe, ubezpieczeniowe, towarzystwa inwestycyjne) obejmują bankowość korporacyjną,
- kredyty mieszkaniowe obejmują kredyty bankowości hipotecznej i klientów rynku mieszkaniowego, segmentu klienta korporacyjnego oraz małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie produktów przeznaczonych na cele mieszkaniowe,
- kredyty gospodarcze podmiotów niefinansowych, w zależności od rozmiaru podmiotu, obejmują kredyty dla małych i średnich przedsiębiorstw, rynku mieszkaniowego oraz kredyty korporacyjne udzielane podmiotom gospodarczym z przeznaczeniem innym niż na cele mieszkaniowe,
- kredyty konsumpcyjne obejmują bankowość detaliczną i prywatną,
- kredyty gospodarcze podmiotów budżetowych obejmują kredyty bankowości korporacyjnej,
- reklasyfikowane papiery dłużne prezentowane są w segmencie klienta korporacyjnego.

Dłużne papiery wartościowe w portfelu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	31.12.2015	31.12.2014
Dłużne papiery wartościowe reklasifikowane do portfela kredytów i pożyczek udzielonych klientom, brutto	1 339 721	1 494 983
Dłużne papiery wartościowe bezpośrednio klasyfikowane do portfela kredytów i pożyczek udzielonych klientom, brutto	4 016 523	3 436 497
Odpisy	(71 679)	(94 704)
Razem dłużne papiery wartościowe, netto	5 284 565	4 836 776

Reklasyfikacja papierów wartościowych

W 2012 roku ze względu na zmianę intencji co do utrzymywania wybranego portfela nieskarbowych papierów wartościowych zakwalifikowanych przy początkowym ujęciu do kategorii dostępne do sprzedaży Grupa Kapitałowa dokonała ich przekwalifikowania do kategorii kredyty i pożyczki udzielone klientom. W wyniku reklasyfikacji portfela zmianie uległy zasady wyceny portfela tj. z wyceny do wartości godziwej na wycenę według amortyzowanego kosztu.

Dłużne papiery wartościowe reklasifikowane z kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży do kategorii kredyty i pożyczki udzielone klientom według stanu na dzień reklasyfikacji:

Portfel reklasifikowany w 3 kwartale 2012	wartość nominalna	wartość godziwa	wartość bilansowa
Obligacje komunalne	778 233	807 275	807 275
Obligacje korporacyjne	632 160	632 013	632 013
Razem	1 410 393	1 439 288	1 439 288

Portfel reklasifikowany w 4 kwartale 2012	wartość nominalna	wartość godziwa	wartość bilansowa
Obligacje komunalne	440 950	430 124	430 124
Obligacje korporacyjne	656 630	661 546	661 546
Razem	1 097 580	1 091 670	1 091 670

Dłużne papiery wartościowe reklasifikowane z kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży do kategorii kredyty i pożyczki udzielone klientom według stanu na dzień:

Na dzień 31.12.2015 roku	wartość nominalna	wartość godziwa	wartość bilansowa
Obligacje komunalne	745 362	741 656	747 693
Obligacje korporacyjne	582 000	591 416	537 703
Razem	1 327 362	1 333 072	1 285 396

Na dzień 31.12.2014 roku	wartość nominalna	wartość godziwa	wartość bilansowa
Obligacje komunalne	850 183	847 435	853 129
Obligacje korporacyjne	631 640	640 689	568 483
Razem	1 481 823	1 488 124	1 421 612

Zmiana wartości godziwej jaka zostałaby rozpoznana w rachunku zysków i strat i/lub w innych dochodach całkowitych gdyby nie dokonano przekwalifikowania wyniosłaby za okres od daty reklasyfikacji do dnia 31 grudnia 2015 roku (4 700) tysięcy PLN (31 grudnia 2014 roku (5 720) tysięcy PLN). Na dzień 31 grudnia 2015 roku średnia efektywna stopa procentowa dla portfela dłużnych papierów wartościowych wyniosła 3,2558% (na dzień 31 grudnia 2014 roku wynosiła 3,632%).

Umowy leasingu finansowego

Grupa Kapitałowa prowadzi działalność leasingową poprzez spółki z Grupy PKO Leasing SA.

Wartość kwot inwestycji leasingowych brutto oraz minimalnych opłat leasingowych należnych na dzień 31 grudnia 2015 roku	Inwestycja leasingowa brutto	Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	Niezrealizowane przychody
Należności leasingowe brutto:			
do 1 roku	2 317 051	2 100 243	216 808
od 1 roku do 5 lat	3 483 688	3 204 114	279 574
powyżej 5 lat	477 436	431 537	45 899
Razem brutto	6 278 175	5 735 894	542 281
Odpisy z tytułu utraty wartości	(202 068)	(202 068)	-
Razem netto	6 076 107	5 533 826	542 281

Wartość kwot inwestycji leasingowych brutto oraz minimalnych opłat leasingowych należnych na dzień 31 grudnia 2014 roku	Inwestycja leasingowa brutto	Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	Niezrealizowane przychody
Należności leasingowe brutto:			
do 1 roku	2 117 836	1 899 603	218 233
od 1 roku do 5 lat	3 153 066	2 862 421	290 645
powyżej 5 lat	527 165	467 300	59 865
Razem brutto	5 798 067	5 229 324	568 743
Odpisy z tytułu utraty wartości	(184 808)	(184 808)	-
Razem netto	5 613 259	5 044 516	568 743

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku brak jest niegwarantowanych wartości końcowych przypadających leasingodawcy.

25. Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży

	31.12.2015	31.12.2014
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży brutto	27 661 838	21 961 102
emitowane przez Skarb Państwa, w tym:	18 358 006	12 781 051
obligacje skarbowe PLN	17 920 035	12 601 236
obligacje skarbowe EUR	310 620	-
obligacje skarbowe USD	77 375	149 582
obligacje skarbowe UAH	49 976	30 233
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego, obligacje komunalne PLN	4 613 726	4 480 325
emitowane przez podmioty niefinansowe, w tym:	3 171 012	3 475 594
obligacje korporacyjne PLN	2 626 682	2 960 217
obligacje korporacyjne EUR	320 712	315 965
obligacje korporacyjne USD	223 618	199 412
emitowane przez banki, w tym:	1 519 094	1 224 132
obligacje korporacyjne PLN	1 470 753	1 112 705
obligacje korporacyjne EUR	44 569	90 867
obligacje korporacyjne UAH	3 772	20 560
Odpisy z tytułu utraty wartości dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży, w tym:	(56 925)	-
obligacje korporacyjne PLN	(22 959)	-
obligacje korporacyjne USD	(30 194)	-
obligacje korporacyjne UAH	(3 772)	-
Razem dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży netto	27 604 913	21 961 102
Kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży brutto	567 346	243 475
Kapitałowe papiery wartościowe niedopuszczone do publicznego obrotu	346 941	209 286
Kapitałowe papiery wartościowe dopuszczone do publicznego obrotu	220 405	34 189
Odpisy z tytułu utraty wartości kapitałowych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	(75 565)	(129 369)
Razem kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży netto	491 781	114 106
Jednostki uczestnictwa w fundusze inwestycyjne oraz tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania	212 821	204 017
Razem inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży netto	28 309 515	22 279 225

W dniu 2 listopada 2015 roku PKO Bank Polski SA powziął informację o zawarciu umowy nabycia akcji spółki Visa Europe Limited przez Visa Inc. („Transakcja”). Bank będąc członkiem Visa Europe Limited znajduje się w gronie beneficjentów Transakcji. Zarząd PKO Banku Polskiego SA przyjął warunki udziału Banku w Transakcji, zgodnie z którymi łączny wstępnie oszacowany udział Banku w przychodach (bez uwzględnienia potencjalnej odroczonej płatności typu „earn out”) ma wynieść 88 875 tysięcy EUR, (co stanowi równowartość 378 741 tysięcy PLN według kursu średniego NBP z 31 grudnia 2015 roku), w tym 66 167 tysięcy EUR zostanie opłacone gotówką, a 22 708 tysięcy EUR akcjami Visa Inc. Powyższe kwoty nie są ostateczne i mogą ulec zmianie w związku ze złożonym przez Bank zastrzeżeniem co do zaproponowanego sposobu ustalania udziału Banku w rozliczeniu Transakcji oraz ewentualnymi zastrzeżeniami pozostałych członków Visa Europe Limited, kosztami Transakcji, a także w przypadkach wskazanych w dokumentacji dotyczącej Transakcji (tzw. „leakage”). Ostateczne rozliczenie kwot należnych Bankowi nastąpi w terminie do dnia 30 czerwca 2016 roku. Zgodnie z ramowymi zasadami Transakcji, możliwa jest dodatkowa odroczone płatność typu „earn-out” płatna w gotówce po szesnastu kwartałach od dnia rozliczenia Transakcji, ale jej faktyczna wartość aktualnie nie jest możliwa do określenia. Przeprowadzenie Transakcji uzależnione jest od otrzymania stosownych zgód regulacyjnych.

Według stanu na 31 grudnia 2015 roku część przewidywanego, wyżej opisanego, wynagrodzenia w wysokości 76 840 tysięcy EUR (tj. 327 453 tysiące PLN) została ujęta w wycenie akcji Visa Europe Limited (w innych dochodach całkowitych – w pozycji aktualizacja wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży brutto). Do tej pory akcje Visa Europe Limited były wyceniane po koszcie wynoszącym 42,62 PLN ze względu na brak możliwości ich wyceny do wartości godziwej.

Dłużne papiery wartościowe według wartości nominalnej	31.12.2015	31.12.2014
obligacje skarbowe PLN	17 907 268	12 348 504
obligacje komunalne PLN	4 498 391	4 388 019
obligacje korporacyjne PLN	4 090 736	4 058 660
obligacje skarbowe EUR	304 697	-
obligacje skarbowe UAH	49 976	35 666
obligacje skarbowe USD	77 375	146 088
obligacje korporacyjne UAH	3 731	19 091
obligacje korporacyjne EUR	362 228	404 919
obligacje korporacyjne USD	223 572	200 998

Średnia rentowność dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa	31.12.2015	31.12.2014
w Polsce	2,2939%	2,1232%
na Ukrainie:		
w USD	12,5778%	10,9500%
w UAH	17,9630%	22,6800%

Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	2015	2014
Stan na początek okresu	22 279 225	14 073 078
Objęcie kontrolą jednostek zależnych	-	1 680 696
Różnice kursowe	(30 306)	23 111
Zwiększenia	51 081 847	50 734 768
Zmniejszenia, w tym:	(45 192 532)	(44 342 865)
zmiana stanu odpisu	61 360	126 675
Zmiany wartości godziwej, która odniesiona jest na inne dochody całkowite	171 281	110 437
Stan na koniec okresu	28 309 515	22 279 225

Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży według terminów zapadalności na dzień 31 grudnia 2015 roku w wartości bilansowej	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Dłużne papiery wartościowe						
emitowane przez Skarb Państwa	80 059	2 624	220 940	6 882 091	11 172 292	18 358 006
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	366	4 399	269 987	1 640 552	2 698 422	4 613 726
emitowane przez podmioty niefinansowe	-	81 146	56 215	2 289 796	690 702	3 117 859
emitowane przez banki	-	-	44 569	1 470 753	-	1 515 322
Razem	80 425	88 169	591 711	12 283 192	14 561 416	27 604 913

Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży według terminów zapadalności na dzień 31 grudnia 2014 roku w wartości bilansowej	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Dłużne papiery wartościowe						
emitowane przez Skarb Państwa	373 065	55 508	270 605	7 865 617	4 216 256	12 781 051
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	524	5 324	253 275	1 523 879	2 697 323	4 480 325
emitowane przez podmioty niefinansowe	290 339	84 458	498 351	1 429 631	1 172 815	3 475 594
emitowane przez banki	7 735	52 139	10 459	1 153 799	-	1 224 132
Razem	671 663	197 429	1 032 690	11 972 926	8 086 394	21 961 102

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku Grupa Kapitałowa nie posiadała przeniesionych aktywów finansowych, które są wyłączone ze sprawozdania finansowego w całości, dla których Grupa Kapitałowa utrzymywałaby zaangażowanie w tych aktywach.

Fundusz Ochrony Środków Gwarantowanych

Zgodnie z art. 25 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 roku o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz. U. z 2014 poz. 1866 z późniejszymi zmianami) poniższe aktywa stanowią zabezpieczenie zobowiązań wobec Bankowego Funduszu Gwarancyjnego:

	31.12.2015	31.12.2014
Wartość funduszu	608 499	901 339
Wartość nominalna zabezpieczenia	650 000	930 000
Rodzaj zabezpieczenia	obligacje skarbowe	obligacje skarbowe
Termin wykupu zabezpieczenia	25.01.2024	25.01.2025
Wartość bilansowa zabezpieczenia	627 367	915 957

Wartość aktywów stanowią obligacje skarbowe z terminem wykupu zapewniającym zabezpieczenie wartości bilansowej przez okres określony ustawą. Fundusz jest powiększany lub pomniejszany w dniu 1 lipca każdego roku odpowiednio do wysokości sumy stanowiącej podstawę obliczenia kwoty rezerwy obowiązkowej. Środki te traktowane są jako aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań własnych. W związku z zawieszeniem działalności i zgłoszeniem przez KNF w dniu 21 listopada 2015 roku wniosku o upadłość Spółdzielczego Banku Rzemiosła i Rolnictwa z siedzibą w Wołominie, Bankowy Fundusz Gwarancyjny zobowiązał jednostkę dominującą Grupy Kapitałowej do przekazania kwoty 337 932 tysięcy PLN, przeznaczonej na wypłatę środków gwarantowanych deponentom tego banku.

Jednostka dominująca przekazała w/w środki w dniu 30 listopada 2015 roku a następnie pomniejszyła wartość funduszu ochrony środków gwarantowanych o kwotę odpowiadającą przekazanym środkom:

- wartość funduszu ochrony środków gwarantowanych na II półrocze 2015 946 431 tysięcy PLN
- środki przekazane na rzecz BFG 337 932 tysięcy PLN
- wartość Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych na 31.12.2015 roku: 608 499 tysięcy PLN

26. Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności

	31.12.2015	31.12.2014
Dłużne papiery wartościowe		
emitowane przez Skarb Państwa:	210 330	233 358
emitowane przez Skarb Państwa USD	170 265	193 020
emitowane przez Skarb Państwa PLN	37 436	37 709
emitowane przez Skarb Państwa EUR	2 629	2 629
Razem	210 330	233 358

Dłużne papiery wartościowe według wartości nominalnej	31.12.2015	31.12.2014
obligacje skarbowe PLN	37 436	36 717
obligacje skarbowe EUR (równowartość w PLN)	2 629	2 557
obligacje skarbowe USD (równowartość w PLN)	168 197	189 951

Średnia rentowność dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa:	31.12.2015	31.12.2014
w Polsce	4,33%	5,17%
na Ukrainie	10,16%	9,68%

Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności	2015	2014
Stan na początek okresu	233 358	38 005
Objęcie kontrolą spółki zależnej	-	40 953
Zwiększenia	121 346	1 386 037
Zmniejszenia (wykup)	(157 204)	(1 263 970)
Różnice kursowe	12 830	32 333
Stan na koniec okresu	210 330	233 358

Dłużne papiery wartościowe w portfelu utrzymywanym do terminu zapadalności według terminów zapadalności na dzień 31 grudnia 2015 roku	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Dłużne papiery wartościowe						
emitowane przez Skarb Państwa	23 114	61 193	101 024	11 532	13 467	210 330
Razem	23 114	61 193	101 024	11 532	13 467	210 330

Dłużne papiery wartościowe w portfelu utrzymywanym do terminu zapadalności według terminów zapadalności na dzień 31 grudnia 2014 roku	do 1 miesiąca	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Dłużne papiery wartościowe					
emitowane przez Skarb Państwa	17 943	123 214	74 410	17 791	233 358
Razem	17 943	123 214	74 410	17 791	233 358

27. Inwestycje w jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia

1) wartość inwestycji Grupy we wspólnych przedsięwzięciach wycenianych metodą praw własności

Nazwa jednostki	31.12.2015	31.12.2014
„Centrum Obsługi Biznesu” Sp. z o.o.	-	3 460
Cena nabycia	17 498	17 498
Zmiana w udziale w aktywach netto	(14 819)	(14 038)
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	(2 679)	-
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o.	206 228	201 380
Wartość godziwa pozostałej części udziału na dzień objęcia współkontrolą	197 320	197 320
Zmiana w udziale w aktywach netto	8 908	4 060
Razem	206 228	204 840

2) wartość inwestycji Grupy w jednostkach stowarzyszonych wycenianych metodą praw własności

Nazwa jednostki	31.12.2015	31.12.2014
Grupa Bank Pocztowy SA	161 500	117 646
Cena nabycia	161 500	146 500
Zmiana w udziale w aktywach netto	81 372	74 142
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	(81 372)	(102 996)
„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” Sp. z o.o.	-	-
Cena nabycia	1 500	1 500
Zmiana w udziale w aktywach netto	4 275	4 219
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	(5 775)	(5 719)
Grupa FERRUM SA*	24 143	-
Cena nabycia	24 143	-
Razem	185 643	117 646

* biorąc pod uwagę, że akcje Spółki zostały objęte w dniu 28 grudnia 2015 roku, Spółka jest spółką publiczną i na dzień sporządzenia tego sprawozdania nie opublikowała danych za 2015 rok, w wycenie uwzględniono jedynie cenę nabycia

Zmiana wartości inwestycji we wspólnych przedsięwzięciach	2015	2014
Wartość inwestycji we wspólnych przedsięwzięciach na początek okresu	204 840	202 972
Udział w zyskach i stratach	29 638	23 527
Wynik z tytułu odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości	(2 679)	-
Dywidenda	(25 571)	(21 387)
Pozostałe	-	(272)
Wartość inwestycji we wspólnych przedsięwzięciach na koniec okresu	206 228	204 840

Zmiana wartości inwestycji w jednostkach stowarzyszonych	2015	2014
Wartość inwestycji w jednostkach stowarzyszonych na początek okresu	117 646	106 720
Wynik z tytułu odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości	21 568	1 583
Udział w zyskach i stratach	8 477	8 283
Udział w innych dochodach całkowitych jednostki stowarzyszonej	(1 191)	1 060
Wyplacone dywidendy	-	-
Zwiększenie zaangażowania kapitałowego w jednostki stowarzyszone	39 143	-
Wartość inwestycji w jednostkach stowarzyszonych na koniec okresu	185 643	117 646

W 2015 roku Grupa Kapitałowa zmniejszyła o 21 624 tysiące PLN odpis aktualizujący wartość akcji Banku Pocztowego SA oraz zwiększyła o 56 tysięcy PLN odpis aktualizujący wartość udziałów „Poznańskiego Funduszu Poręczeń Kredytowych” Sp. z o.o.

Wartość akcji Banku Pocztowego SA posiadanych przez PKO Bank Polski SA w bilansie Grupy Kapitałowej została przyjęta w wysokości równej zaangażowaniu Banku w tę Spółkę, w oparciu o test na utratę wartości sporządzony metodą zdyskontowanych dywidend.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku jednostka dominująca nie posiadała udziału w zobowiązaniach warunkowych jednostek stowarzyszonych nabytych wspólnie z innym inwestorem.

Dane finansowe każdego wspólnego przedsięwzięcia oraz każdej jednostki stowarzyszonej Grupy kapitałowej PKO Banku Polskiego SA.

Wykazane kwoty pochodzą ze sprawozdań finansowych poszczególnych jednostek sporządzonych zgodnie z MSSF lub PSR.

Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o.	31.12.2015	31.12.2014
Aktywa obrotowe	103 372	132 100
Aktywa trwałe	132 733	59 069
Zobowiązania krótkoterminowe	70 476	72 219
Zobowiązania długoterminowe	37 259	3 780
	2015	2014
Przychody	456 530	401 429
Zysk (strata) z działalności kontynuowanej	88 408	73 912
Zysk (strata) za rok obrotowy	88 408	73 912
Całkowite dochody razem	88 408	73 912
Otrzymane dywidendy od jednostki zakwalifikowanej jako wspólne przedsięwzięcie	25 571	21 387

Zaprezentowane dane pochodzą z zaudytowanych sprawozdań finansowych Spółki sporządzonych zgodnie z MSSF.

PKO Bank Polski SA wspólnie ze spółką Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o. oferują kompleksowe usługi w zakresie pozyskania oraz obsługi podmiotów pod kątem posadowienia terminali POS oraz rozliczania transakcji dokonywanych instrumentami płatniczymi z wykorzystaniem tych terminali.

Oba podmioty wspólnie biorą udział w przetargach, a współpracę regulują m.in. umowy:

- współpracy marketingowej w zakresie usług o fundamentalnym znaczeniu dla funkcjonowania produktów i usług oferowanych zarówno przez Bank, jak i Spółkę,
- świadczenia usług związanych z obsługą wypłaty gotówki w agencjach i oddziałach Banku oraz urzędach pocztowych przy użyciu kart płatniczych Visa i MasterCard z wykorzystaniem terminali POS,
- współpracy w zakresie świadczenia usług związanych z pozyskiwaniem placówek akceptujących instrumenty płatnicze,
- obsługi transakcji bezgotówkowych dokonywanych przy użyciu instrumentów płatniczych dla dwustronnych umów z akceptantami.

Spółka posiada dwie spółki zależne, w których sprawuje pełną kontrolę.

„Centrum Obsługi Biznesu” Sp. o.o.	31.12.2015	31.12.2014
Aktywa obrotowe	9 589	13 002
Aktywa trwałe	87 378	90 889
Zobowiązania krótkoterminowe	12 888	10 236
Zobowiązania długoterminowe	77 615	84 103
	2015	2014
Przychody	20 461	19 942
Zysk (strata) za rok obrotowy	(3 087)	(3 631)

Zaprezentowane dane pochodzą ze sprawozdań finansowych Spółki sporządzonych zgodnie z Polskimi Standardami Rachunkowości, w tym za 2014 rok ze sprawozdania zaudytowanego.

„Centrum Obsługi Biznesu” Sp. z o.o. to wspólne przedsięwzięcie PKO Banku Polskiego SA, Buildco Poznań SA oraz Miasta Poznań polegające na wybudowaniu hotelu w Poznaniu. PKO Bank Polski SA jest uczestnikiem konsorcjum bankowego, które udzieliło Spółce kredytu inwestycyjnego na realizację powyższego projektu. Hotel został wybudowany i rozpoczął działalność w lutym 2007 roku. Osiągane przez Spółkę wyniki z działalności operacyjnej nie są w stanie zapewnić bieżącej, pełnej obsługi zobowiązań wynikających z umowy kredytowej. W tej sytuacji Spółka wystąpiła z wnioskiem do banków – uczestników konsorcjum o restrukturyzację zadłużenia kredytowego, który na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania jest przedmiotem analizy banków konsorcjum oraz rozmów ze Spółką.

Według stanu na 31 grudnia 2015 roku na udział Spółki w sprawozdaniu Grupy został utworzony odpis w pełnej wysokości zaangażowania.

W czerwcu 2015 roku udziały Spółki zostały sprzedane do NEPTUN – fizan – podmiotu zależnego od Banku (do wyżej wymienionego funduszu sukcesywnie zbywane są akcje i udziały spółek, których działalność nie jest komplementarna do oferty usług finansowych Banku).

Bank Pocztowy SA	30.09.2015	30.09.2014
Aktywa ogółem	6 880 000	7 028 000
Zobowiązania wobec klientów	5 567 000	5 925 000
	9 miesięcy 2015	9 miesięcy 2014
Dochody	245 500	256 800
Zysk (strata) za 9 miesięcy danego roku	33 700	34 600
		2014
Zysk (strata) za rok obrotowy	-	43 639

Zaprezentowane dane pochodzą ze skonsolidowanych sprawozdań finansowych Grupy Kapitałowej Banku Poczтового SA sporządzonych zgodnie z MSSF. Biorąc pod uwagę, że Spółka prowadzi prace związane z pierwszą ofertą publiczną prezentujemy dane finansowe Spółki powszechnie dostępne oraz dane porównawcze za analogiczny okres 2014 roku.

Bank Pocztowy SA specjalizuje się w standardowych produktach bankowych oferowanych dla klientów detalicznych (w tym osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą) oraz klientów instytucjonalnych, prowadzi również działalność w segmencie rozliczeniowym i skarbowym. W ramach strategicznego partnerstwa z Poczta Polska SA (akcjonariuszem posiadającym 75% akcji minus 10 akcji Spółki) korzysta z potencjału akcjonariusza i rozwija ofertę produktową we współpracy z podmiotami całej Grupy Kapitałowej Poczty Polskiej SA. Bank Pocztowy SA jest też klientem PKO Banku Polskiego SA i korzysta z wybranych usług świadczonych przez Bank.

W 2015 roku Bank Pocztowy SA prowadził prace przygotowawcze do pozyskania kapitału w drodze pierwszej oferty publicznej i debiutu na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. PKO Bank Polski SA uczestniczył w procesie jako potencjalny akcjonariusz sprzedający, tj. rozważał sprzedaż części pakietu posiadanych akcji Spółki w drodze wyżej wymienionej oferty. Biorąc pod uwagę aktualny status prac nad ofertą Bank zaprzestał wykazywania akcji Banku Poczowego SA w pozycji aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży (w której to pozycji akcje Spółki były wykazywane począwszy od 31 marca 2015 roku). Akcje Spółki na 31 grudnia 2015 roku wykazywane są w pozycji Inwestycje w jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia.

Spółka posiada dwie spółki zależne, w których sprawuje pełną kontrolę.

„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” Sp. z o.o.	31.12.2015	31.12.2014
Aktywa obrotowe	23 242	22 353
Aktywa trwałe	48	46
Zobowiązania krótkoterminowe	4 021	4 084
Zobowiązania długoterminowe	1 631	1 298
	2015	2014
Przychody	2 440	2 772
Zysk (strata) za rok obrotowy	620	6

Zaprezentowane dane pochodzą ze zaudytowanych sprawozdań finansowych Spółki sporządzonych zgodnie z Polskimi Standardami Rachunkowości.

„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” Sp. z o.o. jest wyspecjalizowanym podmiotem wspierającym rozwój małych i średnich przedsiębiorstw poprzez udzielanie poręczeń oraz doradztwo m.in. w zakresie sporządzania biznesplanów, sprawozdań finansowych i prognoz sprawozdań finansowych w związku z ubieganiem się o kredyt. Spółka poręcza kredyty, pożyczki i gwarancje udzielane przez banki, w tym również przez PKO Bank Polski SA, a także transakcje leasingowe i faktoringowe. Współpracuje m.in. z PKO Leasing SA.

W ofercie Spółki znajdują się również poręczenia dla małych i średnich przedsiębiorstw w ramach inicjatywy JEREMIE (*Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises*), które są re-poręczane w 70% lub 80% ze środków Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, którymi zarządza Bank Gospodarstwa Krajowego.

Zgodnie z Umową Spółki, zysk Spółki jest w całości przeznaczany na pokrycie ewentualnych strat z lat ubiegłych oraz na cele statutowe, w tym na zwiększenie kapitału zapasowego.

FERRUM SA

PKO Bank Polski SA posiada akcje spółki FERRUM SA, będącej jednostką stowarzyszoną Banku. Akcje Spółki zostały objęte w dniu 28 grudnia 2015 roku w ramach działań windykacyjnych (przejęcie na własność przedmiotu zabezpieczenia).

Spółka jest spółką publiczną, której akcje notowane są na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie SA i na dzień sporządzenia przedmiotowego sprawozdania nie opublikowała swoich danych finansowych za 2015 rok.

Przedmiotem działalności Spółki jest produkcja rur stalowych, produkcja profili zamkniętych (kształtowników) oraz wykonywanie izolacji rur.

Spółka posiada dwie spółki zależne, w których sprawuje pełną kontrolę.

28. Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży

	31.12.2015	31.12.2014
Aktywa jednostki zależnej (Qualia Development Sp. z o.o.)	-	373 174
Grunty i budynki	217 359	251 599
Inne	2 661	219
Razem	220 020	624 992

29. Zapasy

Wartość bilansowa zapasów według rodzaju	31.12.2015	31.12.2014
Inwestycje budowlane do sprzedaży	201 468	-
Towary	150 401	143 336
Wyroby gotowe	63 872	-
Materiały	22 459	24 544
Odpisy aktualizujące wartość zapasów	(37 252)	(29 164)
Razem	400 948	138 716

Zapasy są wyceniane według niższej z dwóch wartości: ceny nabycia/kosztu wytworzenia i możliwej do uzyskania ceny sprzedaży netto. Ceną sprzedaży netto możliwą do uzyskania jest szacowana cena sprzedaży dokonywana w toku zwykłej działalności gospodarczej, pomniejszona o koszty wykończenia i szacowane koszty niezbędne do doprowadzenia sprzedaży do skutku. Wartość rozchodu pozycji zapasów ustala się w drodze szczegółowej identyfikacji poszczególnych cen nabycia lub kosztów wytworzenia składników, które dotyczą realizacji konkretnych przedsięwzięć.

30. Wartości niematerialne

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku	Oprogramowanie	Wartość firmy nabyta w wyniku połączenia jednostek gospodarczych (w tym wartość firmy jednostek zależnych)	Przyszłe zyski z zawartych umów ubezpieczeniowych	Relacje z klientami	Inne, w tym nakłady	Ogółem
Wartość bilansowa brutto na początek okresu	3 699 962	1 311 960	140 555	86 499	429 368	5 668 344
Zwiększenia, w tym:	39 707	56 425	-	-	353 062	449 194
nabycie	28 935	-	-	-	351 204	380 139
klasyfikacja z aktywów przeznaczonych do sprzedaży	1 141	56 425	-	-	730	58 296
inne	9 631	-	-	-	1 128	10 759
Zmniejszenia, w tym:	(25 987)	-	-	-	(106 792)	(132 779)
sprzedaż i likwidacja	-	-	-	-	(55 208)	(55 208)
klasyfikacja do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	(16 994)	-	-	-	-	(16 994)
różnice kursowe	(6 372)	-	-	-	(271)	(6 643)
inne	(2 621)	-	-	-	(51 313)	(53 934)
Transfer z nakładów na oprogramowanie	354 650	-	-	-	(354 650)	-
Wartość bilansowa brutto na koniec okresu	4 068 332	1 368 385	140 555	86 499	320 988	5 984 759
Skumulowana amortyzacja (umorzona) na początek okresu	(1 972 687)	-	(18 253)	(19 247)	(138 930)	(2 149 117)
Zwiększenia, w tym:	(419 711)	-	(23 095)	(19 138)	(8 762)	(470 706)
amortyzacja okresu	(417 919)	-	(22 358)	(19 138)	(8 254)	(467 669)
klasyfikacja z aktywów przeznaczonych do sprzedaży	(843)	-	-	-	(508)	(1 351)
inne	(949)	-	(737)	-	-	(1 686)
Zmniejszenia, w tym:	12 621	-	-	-	84 764	97 385
sprzedaż i likwidacja	3 843	-	-	-	52 760	56 603
różnice kursowe	3 329	-	-	-	16	3 345
inne	5 449	-	-	-	31 988	37 437
Skumulowana amortyzacja (umorzona) na koniec okresu	(2 379 777)	-	(41 348)	(38 385)	(62 928)	(2 522 438)
Odpisy aktualizujące na początek okresu	(15 373)	(118 232)	-	-	(6 121)	(139 726)
Zwiększenia, w tym:	(287)	(51 511)	-	-	-	(51 798)
utworzenie w okresie	(186)	-	-	-	-	(186)
klasyfikacja z aktywów przeznaczonych do sprzedaży	(101)	(51 511)	-	-	-	(51 612)
Zmniejszenia, w tym:	186	-	-	-	-	186
zmniejszenie z tytułu spisania aktywów	186	-	-	-	-	186
Odpisy aktualizujące na koniec okresu	(15 474)	(169 743)	-	-	(6 121)	(191 338)
Wartość bilansowa netto na początek okresu	1 711 902	1 193 728	122 302	67 252	284 317	3 379 501
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	1 673 081	1 198 642	99 207	48 114	251 939	3 270 983

**SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE
GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA
ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2015 ROKU
(W TYSIĄCACH ZŁOTYCH)**

Bank Polski

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2014 roku	Oprogramowanie	Wartość firmy nabyta w wyniku połączenia jednostek gospodarczych (w tym wartość firmy jednostek zależnych)	Przyszłe zyski z zawartych umów ubezpieczeniowych	Relacje z klientami	Inne, w tym nakłady	Ogółem
Wartość bilansowa brutto na początek okresu	3 355 468	347 312	-	-	372 625	4 075 405
Zwiększenia, w tym:	64 954	1 021 074	140 555	86 499	368 145	1 681 227
objęcie kontrolą jednostek zależnych	40 646	1 021 074	140 555	86 499	9 324	1 298 098
nabycie	11 927	-	-	-	357 722	369 649
inne	12 381	-	-	-	1 099	13 480
Zmniejszenia, w tym:	(26 239)	(56 426)	-	-	(5 623)	(88 288)
sprzedaż i likwidacja	(1 248)	-	-	-	(237)	(1 485)
klasyfikacja do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	(1 126)	(56 426)	-	-	(710)	(58 262)
różnice kursowe	(16 348)	-	-	-	(249)	(16 597)
inne	(7 517)	-	-	-	(4 427)	(11 944)
Transferzy z nakładów na oprogramowanie	305 779	-	-	-	(305 779)	-
Wartość bilansowa brutto na koniec okresu	3 699 962	1 311 960	140 555	86 499	429 368	5 668 344
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(1 576 520)	-	-	-	(115 652)	(1 692 172)
Zwiększenia, w tym:	(406 624)	-	(18 253)	(19 247)	(24 314)	(468 438)
objęcie kontrolą jednostek zależnych	(32 782)	-	-	-	(7 582)	(40 364)
amortyzacja okresu	(373 395)	-	(18 253)	(19 247)	(16 719)	(427 614)
inne	(447)	-	-	-	(13)	(460)
Zmniejszenia, w tym:	10 457	-	-	-	1 036	11 493
sprzedaż i likwidacja	203	-	-	-	228	431
klasyfikacja do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	843	-	-	-	507	1 350
różnice kursowe	6 958	-	-	-	23	6 981
inne	2 453	-	-	-	278	2 731
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(1 972 687)	-	(18 253)	(19 247)	(138 930)	(2 149 117)
Odpisy aktualizujące na początek okresu	(15 373)	(128 462)	-	-	(9 176)	(153 011)
Zwiększenia, w tym:	-	(40 271)	-	-	(796)	(41 067)
utworzenie w okresie	-	(40 271)	-	-	(796)	(41 067)
Zmniejszenia, w tym:	-	50 501	-	-	3 851	54 352
rozwiązanie w okresie	-	-	-	-	3 851	3 851
klasyfikacja do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	-	50 501	-	-	-	50 501
Odpisy aktualizujące na koniec okresu	(15 373)	(118 232)	-	-	(6 121)	(139 726)
Wartość bilansowa netto na początek okresu	1 763 575	218 850	-	-	247 797	2 230 222
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	1 711 902	1 193 728	122 302	67 252	284 317	3 379 501

Istotną wartością niematerialną z punktu widzenia Grupy Kapitałowej są nakłady poniesione na Zintegrowany System Informatyczny (ZSI). Łączna wartość nakładów poniesionych na ZSI w latach 2005–2015 wyniosła 1 185 473 tysięcy PLN. Wartość bilansowa netto ZSI na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 717 414 tysięcy PLN (na dzień 31 grudnia 2014 roku wynosiła 735 623 tysiące PLN). Przewidywany okres eksploatacji systemu został określony na 17 lat. Na dzień 31 grudnia 2015 roku pozostały okres użytkowania wynosi 8 lat.

W pozycji „Inne, w tym nakłady” na dzień 31 grudnia 2015 roku było ujęte m.in. prawo do zarządzania funduszem z tytułu nabycia OFE POLSAT w 2015 roku w kwocie 47 296 tysięcy PLN netto (w 2014 roku: w kwocie 50 630 tysięcy PLN netto).

W 2015 roku Grupa Kapitałowa nie wytworzyła patentów i licencji (w 2014 roku wytworzyła patenty i licencje we własnym zakresie w kwocie 1 404 tysiące PLN). W 2015 roku Grupa Kapitałowa poniosła nakłady inwestycyjne związane z nabyciem środków trwałych i wartości niematerialnych w kwocie 787 252 tysięcy PLN (w 2014 roku w kwocie 716 620 tysięcy PLN).

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2015 roku oraz dnia 31 grudnia 2014 roku nie występowały ograniczenia prawa dotyczące tytułu prawnego Grupy Kapitałowej do wartości niematerialnych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

Wartość firmy

Wartość firmy netto	31.12.2015	31.12.2014
Spółki Nordea Polska	985 221	985 221
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	149 564	149 564
PKO BP BANKOWY PTE SA	51 158	51 158
Qualia 2 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Nowy Wilanów Sp.k.*	4 914	-
Wartość firmy związana z aktywami przejętymi od spółki Centrum Finansowe Puławska Sp. z o.o.	7 785	7 785
Razem	1 198 642	1 193 728

* Na dzień 31 grudnia 2014 roku aktywa spółki Qualia Development Sp. z o.o. były wykazywane w pozycji aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa Kapitałowa przeprowadziła obligatoryjne testy na utratę wartości firmy zgodnie z modelami opracowanymi na podstawie wytycznych zawartych w MSR 36 z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych aktywów i działalności poszczególnych spółek.

Grupa przeprowadziła obligatoryjny test na utratę wartości firmy powstałej z nabycia Nordea Bank Polska SA, zgodnie z modelem opracowanym na podstawie wytycznych zawartych w MSR 36.

Test na utratę wartości przeprowadza się poprzez porównanie wartości bilansowej ośrodków wypracowujących środki pieniężne („CGU”) z ich wartością odzyskiwalną.

Wyróżniono dwa CGU, do którego przypisano wartość firmy powstałą z nabycia Nordea Bank Polska SA – detaliczny i korporacyjny.

Wartość odzyskiwalna szacowana jest na podstawie wartości użytkowej CGU. Wartość użytkowa to bieżąca, szacunkowa wartość przyszłych przepływów pieniężnych za okres 10 lat z uwzględnieniem wartości rezydualnej CGU. Wartość rezydualna CGU została skalkulowana poprzez ekstrapolację projekcji przepływów pieniężnych poza okres prognozy, przy zastosowaniu stopy wzrostu przyjętej na poziomie 1,5%. Prognozy przepływów pieniężnych opierają się na założeniach zawartych w planie finansowym dla Banku na 2016 rok. Do dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych zastosowano stopę dyskonta w wysokości 7,6%, uwzględniając stopę wolną od ryzyka oraz premię za ryzyko.

Test na utratę wartości przeprowadzony na dzień 31 grudnia 2015 roku wykazał nadwyżkę wartości odzyskiwalnej nad wartością bilansową poszczególnych CGU i w związku z tym nie stwierdzono utraty wartości CGU.

Pozostała wartość firmy powstała z tytułu nabycia spółek Nordea Polska dotyczy nabycia spółki „Nordea Polska Towarzystwo Ubezpieczeń” SA (obecnie PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA) oraz nabycia spółki Nordea Finance Polska SA. Wartość ta została przypisana do segmentu korporacyjnego i inwestycyjnego – ośrodkiem wypracowującym środki pieniężne są odpowiednio: cała spółka PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA oraz cała spółka PKO Leasing SA (jako jednostka bezpośrednio nadrzędna, która w ramach połączenia przejęła aktywa spółki Nordea Finance Polska SA).

Test na utratę wartości spółki PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA został opracowany w oparciu o wartość bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów dla PKO Banku Polskiego SA z uwzględnieniem wartości rezydualnej. Przyszłe przepływy pieniężne oszacowano na podstawie przygotowanej przez Spółkę 10-letniej prognozy finansowej.

Test na utratę wartości spółki PKO Leasing SA został przeprowadzony w oparciu o wartość bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych za 5 lat z uwzględnieniem wygaszania działalności po tym okresie, opracowanych na podstawie projekcji finansowych Spółki.

Test na utratę wartości firmy powstałej z nabycia spółki PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA został przeprowadzony w oparciu o wartość bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów dla PKO Banku Polskiego SA, przygotowanych przez kierownictwo Spółki na podstawie 3-letniej prognozy finansowej. Test uwzględnia 2 warianty przepływów finansowych: samą dywidendę oraz dywidendę i opłatę dystrybucyjną za sprzedaż jednostek uczestnictwa funduszy PKO Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych SA w sieci PKO Banku Polskiego SA, przy czym w obu przypadkach uwzględniona jest wartość rezydualna.

Test na utratę wartości firmy spółki PKO BP BANKOWY PTE SA został przeprowadzony z wykorzystaniem metody *embedded value*, według której ustalono wartość użytkową akcji Spółki. Kluczowymi parametrami determinującymi wartość firmy na dzień 31 grudnia 2015 roku były założenia związane z wprowadzoną od 1 lutego 2014 roku reformą systemu emerytalnego, a w szczególności: transfer w dniu 3 lutego 2014 roku 51,5% aktywów OFE do ZUS, dobrowolność kontynuacji odprowadzania części składki emerytalnej do OFE, mechanizm suwaka emerytalnego oraz obniżana opłata od składki. Model posiada horyzont czasowy do 2066 roku.

Test na utratę wartości firmy związanej z aktywami przejętymi od spółki Centrum Finansowe Puławska Sp. z o.o. został przeprowadzony w oparciu o wycenę wartości godziwej przejętej nieruchomości jako ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego wartość firmy została przypisana.

Wyżej wymienione testy nie wykazały konieczności tworzenia odpisów.

Jednocześnie w 2015 roku, konsekwentnie jak w latach ubiegłych, rozpoznano odpis z tytułu utraty wartości firmy powstałej w wyniku nabycia udziałów spółki Qualia 2 spółką z ograniczoną odpowiedzialnością – Nowy Wilanów Sp. k. w wysokości 1 010 tysięcy PLN., tj. proporcjonalnie do zbytej części ośrodków wypracowujących środki pieniężne, do których wartość firmy została przypisana.

31. Rzeczowe aktywa trwałe

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku	Grunt i budynki	Maszy i urządzenia	Środki transportu	Środki trwałe w budowie	Nieruchomości inwestycyjne	Inne	Ogółem
Wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na początek okresu	2 574 292	2 042 418	106 772	171 047	132 789	585 340	5 612 658
Zwiększenia, w tym:	212 133	22 573	75 511	355 014	26 144	32 679	724 054
nabycie i inne zmiany, w tym:	30 727	17 746	69 246	337 319	25 589	12 554	493 181
z tytułu połączenia jednostek	28 029	5 236	1 484	52	-	7 580	42 381
klasyfikacja z aktywów przeznaczonych do sprzedaży	174 648	4 335	587	329	-	19 940	199 839
inne	6 758	492	5 678	17 366	555	185	31 034
Zmniejszenia, w tym:	(151 654)	(331 523)	(68 647)	(14 547)	(2 349)	(34 417)	(603 137)
likwidacja i sprzedaż	(91 598)	(240 370)	(2 098)	(530)	(1 900)	(28 395)	(364 891)
różnice kursowe	(16 489)	(14 296)	(1 251)	(1 763)	-	(5 755)	(39 554)
klasyfikacja do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	(26 755)	(2 227)	-	-	(108)	(6)	(29 096)
klasyfikacja do zapasów	-	-	-	-	-	-	-
inne	(16 812)	(74 630)	(65 298)	(12 254)	(341)	(261)	(169 596)
Transfery z nakładów na środki trwałe	77 923	116 360	-	(246 769)	-	52 486	-
Wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	2 712 694	1 849 828	113 636	264 745	156 584	636 088	5 733 575
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(967 020)	(1 542 479)	(27 199)	-	(3 096)	(409 229)	(2 949 023)
Zwiększenia, w tym:	(101 291)	(181 328)	(17 997)	(6)	(4 001)	(62 757)	(367 380)
amortyzacja okresu	(99 072)	(175 593)	(15 881)	-	(4 001)	(56 372)	(350 919)
klasyfikacja z aktywów przeznaczonych do sprzedaży	-	(1 450)	(637)	(6)	-	(1 270)	(3 363)
inne, w tym:	(2 219)	(4 285)	(1 479)	-	-	(5 115)	(13 098)
z tytułu połączenia jednostek	(2 219)	(2 792)	(1 458)	-	-	(3 741)	(10 210)
Zmniejszenia, w tym:	62 484	304 062	21 193	-	886	33 395	422 020
likwidacja i sprzedaż	54 586	236 183	1 748	-	(3)	26 785	319 299
klasyfikacja do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	-	-	-	-	10	-	10
różnice kursowe	2 510	8 535	618	-	-	3 210	14 873
inne	5 388	59 344	18 827	-	879	3 400	87 838
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(1 005 827)	(1 419 745)	(24 003)	(6)	(6 211)	(438 591)	(2 894 383)
Odpisy aktualizujące na początek okresu	(4 511)	(109)	-	(5 460)	-	-	(10 080)
Zwiększenia, w tym:	(66 425)	(3 307)	-	-	(8 560)	(8 822)	(87 114)
utworzenie w okresie	(45 962)	(3 194)	-	-	(2 826)	(1 313)	(53 295)
klasyfikacja z aktywów przeznaczonych do sprzedaży	(6 626)	(97)	-	-	-	(6 848)	(13 571)
inne, w tym:	(13 837)	(16)	-	-	(5 734)	(661)	(20 248)
z tytułu połączenia jednostek	(13 683)	-	-	-	-	(651)	(14 334)
Zmniejszenia, w tym:	37 586	791	-	1 517	-	294	40 188
rozwiązanie w okresie	34 284	791	-	-	-	294	35 369
różnice kursowe	2 911	-	-	-	-	-	2 911
inne	391	-	-	1 517	-	-	1 908
Odpisy aktualizujące na koniec okresu	(33 350)	(2 625)	-	(3 943)	(8 560)	(8 528)	(57 006)
Wartość bilansowa netto na początek okresu	1 602 761	499 830	79 573	165 587	129 693	176 111	2 653 555
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	1 673 517	427 458	89 633	260 796	141 813	188 969	2 782 186

**SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE
GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA
ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2015 ROKU
(W TYSIĄCACH ZŁOTYCH)**

Bank Polski

Wartość pozabilansowa maszyn i urządzeń użytkowanych na dzień 31 grudnia 2015 roku na mocy umów leasingu operacyjnego oraz umów dzierżawy z opcją zakupu wyniosła 74 930 tysięcy PLN (na dzień 31 grudnia 2014 roku wyniosła 66 705 tysięcy PLN). W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2015 roku oraz dnia 31 grudnia 2014 roku nie występowały ograniczenia dotyczące tytułu prawnego Grupy Kapitałowej do rzeczowych aktywów trwałych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2014 roku	Grunty i budynki	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Środki trwałe w budowie	Nieruchomości inwestycyjne	Inne	Ogółem
Wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na początek okresu	2 521 878	2 056 907	102 115	145 435	114 605	530 807	5 471 747
Zwiększenia, w tym:	326 886	83 505	30 034	290 753	106 326	55 213	892 717
objęcie kontrolą jednostek zależnych	299 832	69 829	1 859	1 629	63 652	48 569	485 370
nabycie i inne zmiany	133	13 453	27 915	288 850	42 674	6 500	379 525
klasyfikacja z aktywów przeznaczonych do sprzedaży	16 405	145	128	-	-	-	16 678
inne	10 516	78	132	274	-	144	11 144
Zmniejszenia, w tym:	(332 879)	(235 662)	(5 388)	(8 290)	(88 142)	(61 456)	(751 806)
likwidacja i sprzedaż	(35 375)	(200 178)	(1 773)	-	(8 971)	(45 713)	(292 010)
różnice kursowe	(36 867)	(30 214)	(2 453)	(4 308)	-	(12 511)	(86 353)
klasyfikacja do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	(260 507)	-	-	-	-	(72)	(260 579)
klasyfikacja do zapasów	-	-	(19 989)	-	(79 171)	-	(99 160)
inne	(130)	(5 270)	(1 162)	(3 982)	-	(3 160)	(13 704)
Transfery z nakładów na środki trwałe	58 407	137 668	-	(256 851)	-	60 776	-
Wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	2 574 292	2 042 418	106 772	171 047	132 789	585 340	5 612 658
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(887 122)	(1 559 677)	(26 112)	-	(16)	(375 503)	(2 848 430)
Zwiększenia, w tym:	(177 168)	(204 553)	(15 289)	-	(3 080)	(87 685)	(487 775)
objęcie kontrolą jednostek zależnych	(86 467)	(42 703)	(660)	-	(1 416)	(32 998)	(164 244)
amortyzacja okresu	(90 482)	(161 595)	(14 581)	-	(1 664)	(51 228)	(319 550)
klasyfikacja z aktywów przeznaczonych do sprzedaży	-	(116)	(48)	-	-	-	(164)
inne	(219)	(139)	-	-	-	(3 459)	(3 817)
Zmniejszenia, w tym:	97 270	221 751	14 202	-	-	53 959	387 182
likwidacja i sprzedaż	19 449	198 667	1 400	-	-	43 402	262 918
klasyfikacja do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	70 949	-	-	-	-	72	71 021
różnice kursowe	6 769	18 728	1 373	-	-	7 622	34 492
inne	103	4 356	11 429	-	-	2 863	18 751
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(967 020)	(1 542 479)	(27 199)	-	(3 096)	(409 229)	(2 949 023)
Odpisy aktualizujące na początek okresu	(7 447)	(109)	-	(4 528)	-	-	(12 084)
Zwiększenia, w tym:	-	(4)	-	(3 189)	-	-	(3 193)
utworzenie w okresie	-	(4)	-	(3 189)	-	-	(3 193)
Zmniejszenia, w tym:	2 936	4	-	2 257	-	-	5 197
zmniejszenie z tytułu spisania aktywów	16	4	-	-	-	-	20
różnice kursowe	2 920	-	-	2 257	-	-	5 177
Odpisy aktualizujące na koniec okresu	(4 511)	(109)	-	(5 460)	-	-	(10 080)
Wartość bilansowa netto na początek okresu	1 627 309	497 121	76 003	140 907	114 589	155 304	2 611 233
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	1 602 761	499 830	79 573	165 587	129 693	176 111	2 653 555

W 2015 roku i 2014 roku Grupa Kapitałowa otrzymała odpowiednio odszkodowanie od stron trzecich z tytułu utraty wartości lub utraty rzeczowych aktywów trwałych w kwocie 18 993 tysiące PLN i 14 986 tysięcy PLN ujęte w rachunku zysków i strat.

W roku zakończonym dnia 31 grudnia 2015 roku istotną pozycję stanowi wartość 46 243 tysiące PLN dotycząca kosztów organizacji działalności nowego ośrodka (w 2014 roku wynosiła 50 988 tysięcy PLN i dotyczyła nabycia elementów infrastruktury IT).

Leasing operacyjny-leasingodawca

Łączna kwota przyszłych opłat leasingowych z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego	31.12.2015	31.12.2014
Dla okresu:		
do 1 roku	43 351	30 021
od 1 roku do 5 lat	16 415	17 166
powyżej 5 lat	4 902	8 875
Razem	64 668	56 062

Dla umów leasingu operacyjnego, gdzie Grupa Kapitałowa jest leasingodawcą, przeciętny okres trwania umowy wynosi z reguły do 36 miesięcy. Leasingobiorca ponosi koszty serwisu oraz ubezpieczeń.

Na dzień sporządzenia sprawozdania aktywa oddane w leasing na podstawie leasingu operacyjnego przedstawiają się następująco:

za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku	Środki transportu oddane w leasing operacyjny	Nieruchomości oddane w leasing operacyjny	Maszyny i urządzenia oddane w leasing operacyjny	Ogółem
Wartość brutto na początek okresu	39 112	4 970	867	44 949
Zmiany w okresie	(5 393)	(2 264)	-	(7 657)
Wartość brutto	33 719	2 706	867	37 292
Umorzenie na początek okresu	(6 026)	(363)	(235)	(6 624)
Amortyzacja za okres	(5 334)	(32)	(217)	(5 583)
Inne zmiany umorzenia, w tym różnice kursowe	12 174	221	-	12 395
Umorzenie	814	(174)	(452)	188
Odpis aktualizujący na początek okresu	-	(628)	-	(628)
Odpis aktualizujący ujęty w okresie	-	(327)	-	(327)
Odpis aktualizujący	-	(955)	-	(955)
Wartość netto	34 533	1 577	415	36 525

za rok zakończony 31 grudnia 2014 roku	Środki transportu oddane w leasing operacyjny	Nieruchomości oddane w leasing operacyjny	Maszyny i urządzenia oddane w leasing operacyjny	Ogółem
Wartość brutto na początek okresu	37 485	6 510	867	44 862
Zmiany w okresie	1 627	(1 540)	-	87
Wartość brutto	39 112	4 970	867	44 949
Umorzenie na początek okresu	(5 436)	(525)	(18)	(5 979)
Amortyzacja za okres	(5 251)	(89)	(217)	(5 557)
Transfery	4 464	-	-	4 464
Inne zmiany umorzenia, w tym różnice kursowe	197	251	-	448
Umorzenie	(6 026)	(363)	(235)	(6 624)
Odpis aktualizujący na początek okresu	-	(1 036)	-	(1 036)
Różnice kursowe	-	408	-	408
Odpis aktualizujący	-	(628)	-	(628)
Wartość netto	33 086	3 979	632	37 697

32. Inne aktywa

	31.12.2015	31.12.2014
Rozrachunki z tytułu transakcji zrealizowanych przy użyciu kart	384 342	267 879
Czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów	264 331	230 388
Należności od odbiorców	149 962	122 922
Rozliczenie instrumentów finansowych	178 687	191 950
Należności z tytułu innych operacji z podmiotami finansowymi i niefinansowymi	8 790	100 030
Aktywa do zbycia	178 146	170 194
Należności od budżetu z tytułu prowadzonej przez Bank dystrybucji opłaty sądowej	10 191	10 588
Należności i rozliczenia z tytułu obrotu papierami wartościowymi	140 369	9 995
Należności z tytułu nierozliczonych transakcji instrumentami pochodnymi	2 854	6 985
Inne*	93 105	110 501
Razem	1 410 777	1 221 432
w tym aktywa finansowe **	875 195	710 349

* W pozycji „Inne” znajdują się m.in.: „Należności z zakresu gospodarki własnej”, „Należności z tytułu prowizji i opłat”, „Należności z tytułu kaucji i wadium”.

**Do aktywów finansowych zaliczono wszystkie pozycje „Innych aktywów”, z wyjątkiem pozycji „Czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów”, „Aktywa do zbycia” oraz „Inne”.

33. Zobowiązania wobec Banku Centralnego

	31.12.2015	31.12.2014
Do 1 miesiąca	4 219	4 427
Razem	4 219	4 427

34. Zobowiązania wobec banków

	31.12.2015	31.12.2014
Otrzymane kredyty i pożyczki, w tym:	16 418 082	17 643 643
Nordea Bank AB (publ)*	16 371 687	14 927 552
Depozyty banków	1 168 407	823 815
Rachunki bieżące	473 738	609 836
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	197 023	299 530
Inne depozyty z rynku pieniężnego	31 547	17 658
Razem	18 288 797	19 394 482

* Finansowanie portfela kredytów nabytych w transakcji fuzji z Nordea Bank Polska

35. Zobowiązania wobec klientów

	31.12.2015	31.12.2014
Zobowiązania wobec ludności	135 410 367	128 675 561
Depozyty terminowe	71 079 630	69 228 283
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	64 039 511	59 219 213
Pozostałe zobowiązania	291 226	228 065
Zobowiązania wobec podmiotów gospodarczych	51 213 728	40 932 868
Depozyty terminowe	23 032 660	16 068 233
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	22 447 227	19 416 337
Otrzymane kredyty i pożyczki	3 924 099	3 421 704
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	829 114	856 124
Pozostałe zobowiązania	980 628	1 170 470
Zobowiązania wobec jednostek budżetowych	9 134 366	4 778 337
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	5 679 394	4 018 030
Depozyty terminowe	3 435 443	740 995
Pozostałe zobowiązania	19 529	19 312
Razem	195 758 461	174 386 766

Według segmentu klienta	31.12.2015	31.12.2014
Zobowiązania wobec klientów, w tym:		
bankowości detalicznej i prywatnej	128 269 113	122 331 368
korporacyjne	42 606 510	30 295 632
małych i średnich przedsiębiorstw	20 122 652	17 475 288
otrzymane kredyty i pożyczki	3 924 099	3 421 704
transakcje z przyrzeczeniem odkupu	829 114	856 124
pozostałe zobowiązania	6 973	6 650
Razem	195 758 461	174 386 766

Struktura zobowiązań przedstawiona w nocie obejmuje następującą segmentację:

- zobowiązania wobec ludności obejmują bankowość detaliczną i prywatną,
- zobowiązania wobec podmiotów gospodarczych obejmują segment klienta korporacyjnego (z wyłączeniem klienta budżetowego), segment małych i średnich przedsiębiorstw, segment klienta rynku mieszkaniowego,
- zobowiązania wobec jednostek budżetowych obejmują segment klienta korporacyjnego – klient budżetowy.

36. Zobowiązania z tytułu działalności ubezpieczeniowej

	31.12.2015	31.12.2014
Rezerwy techniczno - ubezpieczeniowe	114 597	176 441
Zobowiązania z tytułu kontraktów inwestycyjnych ubezpieczyciela w podziale na:	2 285 896	2 503 281
Produkty strukturyzowane	37 051	252 184
Polisolokaty	2 788	3 732
Ubezpieczeniowe produkty finansowe Unit-Linked	2 246 057	2 247 365
Razem	2 400 493	2 679 722

Większość produktów ubezpieczeniowych należy do grupy produktów inwestycyjnych, gdzie ryzyko ponosi ubezpieczający. Szczegółowy opis dotyczący ryzyka na działalności ubezpieczeniowej znajduje się w nocie 71 „Zarządzanie ryzykiem ubezpieczeniowym”.

	31.12.2015	31.12.2014
Zobowiązania z tytułu działalności ubezpieczeniowej brutto, w tym:		
Rezerwy w ubezpieczeniach na życie	110 239	188 099
Rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia	85 504	67 316
Rezerwy techniczno - ubezpieczeniowe dla ubezpieczeń na życie gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający	2 088 955	2 284 839
Rezerwy świadek i rezerwy na pokrycie ryzyka niewygasłego	115 992	138 909
Rezerwy na premie i rabaty dla ubezpieczonych	48	691
Pozostałe rezerwy techniczno - ubezpieczeniowe określone w statucie	-	1
Zobowiązania z tytułu działalności ubezpieczeniowej brutto, razem	2 400 738	2 679 855
Na udziale reasekuratora	(245)	(133)
Zobowiązania z tytułu działalności ubezpieczeniowej netto	2 400 493	2 679 722

37. Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych

	31.12.2015	31.12.2014
Zobowiązania z tytułu emisji		
Instrumenty finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	9 361 229	13 182 348
obligacje wyemitowane przez PKO Finance AB	7 332 263	12 032 368
obligacje wyemitowane przez PKO Bank Polski SA	1 645 917	747 825
obligacje wyemitowane przez PKO Leasing SA	363 130	402 155
hipoteczne listy zastawne wyemitowane przez PKO Bank Hipoteczny SA	19 919	-
Instrumenty finansowe desygnowane do wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat - bankowe papiery wartościowe wyemitowane przez PKO Bank Polski SA	71 744	118 262
Razem	9 432 973	13 300 610

	31.12.2015	31.12.2014
Zobowiązania z tytułu emisji o okresie spłaty:		
do 1 miesiąca	46 411	557 314
od 1 miesiąca do 3 miesięcy	482 538	635 363
od 3 miesięcy do 1 roku	2 649 916	5 313 454
od 1 roku do 5 lat	2 149 637	3 085 517
powyżej 5 lat	4 104 471	3 708 962
Razem	9 432 973	13 300 610

W 2015 roku Bank wyemitował obligacje bankowe w PLN o wartości nominalnej 2 800 tysięcy PLN, klasyfikowane odpowiednio jako wyceniane według zamortyzowanego kosztu jak również obligacje bankowe w EUR o wartości nominalnej 852 300 tysięcy PLN, klasyfikowane jako zobowiązanie wyceniane według zamortyzowanego kosztu. W 2015 roku zostały umorzone bankowe papiery wartościowe i obligacje bankowe o wartości nominalnej 2 800 594 tysiące PLN.

Zmiana wartości godziwej z tytułu ryzyka kredytowego dotycząca wyemitowanych bankowych papierach wartościowych według stanu na 31 grudnia 2015 roku wynosi 5 tysięcy PLN (na dzień 31 grudnia 2014 roku wynosiła 649 tysięcy PLN).

W 2015 roku PKO Leasing SA wyemitował obligacje o wartości nominalnej 2 045 000 tysięcy PLN oraz wykupił obligacje o wartości nominalnej 2 270 000 tysięcy PLN. Na dzień 31 grudnia 2015 roku zadłużenie Spółki z tytułu emisji obligacji wynosiło w wartości nominalnej 365 000 tysięcy PLN, z czego zadłużenie wobec Banku wynosiło w wartości nominalnej 240 tysięcy PLN.

Obligacje wyemitowane przez PKO Finance AB:

Data emisji	Wartość nominalna	Waluta	Termin zapadalności	wartość bilansowa na dzień 31.12.2015	wartość bilansowa na dzień 31.12.2014
21.10.2010*	800 000	EUR	21.10.2015	-	3 427 536
07.07.2011	250 000	CHF	07.07.2016	1 003 047	901 443
25.07.2012	50 000	EUR	25.07.2022	214 573	213 768
21.09.2012	500 000	CHF	21.12.2015	-	1 772 805
26.09.2012	1 000 000	USD	26.09.2022	3 938 519	3 540 943
23.01.2014	500 000	EUR	23.01.2019	2 176 124	2 175 873
Razem				7 332 263	12 032 368

*Uwzględniono eliminację obligacji będących w portfelu DM PKO Banku Polskiego SA.

38. Zobowiązania podporządkowane

Na dzień 31 grudnia 2015 roku	Wartość nominalna w walucie	Wartość nominalna w PLN	Waluta	Termin zapadalności/ wykupu	Stan zobowiązania w PLN
Obligacje podporządkowane	1 600 700	1 600 700	PLN	14.09.2022	1 616 619
Pożyczka podporządkowana	224 000	882 426	CHF	24.04.2022	882 544
Razem	x	2 483 126	x	x	2 499 163

Na dzień 31 grudnia 2014 roku	Wartość nominalna w walucie	Wartość nominalna w PLN	Waluta	Termin zapadalności/ wykupu	Stan zobowiązania w PLN
Obligacje podporządkowane	1 600 700	1 600 700	PLN	14.09.2022	1 619 833
Pożyczka podporządkowana	224 000	780 013	CHF	24.04.2022	794 152
Razem	x	2 380 713	x	x	2 413 985

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank posiadał zobowiązania podporządkowane z tytułu:

- emisji własnej przeprowadzonej 14 września 2012 roku obligacji podporządkowanych o dziesięcioletnim terminie wykupu, z prawem dla Banku do dokonania przedterminowego wykupu wszystkich papierów dłużnych z tego programu, w terminie 5 lat od daty emisji. Wartość nominalna obligacji wynosi 1 600 700 tysięcy PLN. Środki uzyskane z nowej emisji zostały za zgodą Komisji Nadzoru Finansowego przeznaczone na podwyższenie funduszy uzupełniających Banku.
- pożyczki podporządkowanej przejętej przez PKO BP od Nordea Bank Polska SA o wartości nominalnej 224 000 tysiące CHF otrzymanej od Nordea Bank AB (publ) na podstawie umowy podpisanej w kwietniu 2012 roku z 10 letnim okresem wymagalności. Pożyczka jest zaliczana do funduszy uzupełniających Banku, zgodnie z decyzją Komisji Nadzoru Finansowego wydaną w dniu 27 grudnia 2012 roku.

Zmiana stanu zobowiązań podporządkowanych	2015	2014
Stan na początek okresu	2 413 985	1 620 857
Zwiększenia z tytułu:	168 033	870 178
połączenia jednostek	-	783 583
różnic kursowych	111 744	13 410
odsetek naliczonych	56 204	73 062
inne	85	123
Zmniejszenia z tytułu:	(82 855)	(77 050)
spłaty odsetek	(82 854)	(76 569)
inne	(1)	(481)
Stan zobowiązań podporządkowanych na koniec okresu	2 499 163	2 413 985

39. Pozostałe zobowiązania

	31.12.2015	31.12.2014
Koszty do zapłacenia	658 230	542 514
Przychody pobierane z góry	501 124	400 345
Inne zobowiązania (z tytułu):	2 196 816	2 011 744
zobowiązania z tytułu środków przekazanych przez BFG na rzecz wypłat dla deponentów SKOK w Wołominie	-	356 461
rozliczenia międzybankowe	245 428	313 318
zobowiązania w zakresie działalności inwestycyjnej i gospodarki własnej	141 782	235 231
zobowiązania wobec dostawców	242 561	228 955
zobowiązania i rozliczenia z tytułu obrotu papierami wartościowymi	484 925	228 550
rozliczenia instrumentów finansowych	135 549	139 971
rozliczenia publiczno-prawne	103 146	114 077
zobowiązania z tytułu działalności dewizowej	198 571	88 609
rozliczenie zakupu maszyn i urządzeń oraz materiałów, robót i usług dotyczących budowy środków trwałych i działalności inwestycyjnej	141 868	75 990
zobowiązania z tytułu kart płatniczych	11 517	33 344
zobowiązania z tytułu operacji z podmiotami finansowymi i niefinansowymi	28 373	25 627
zobowiązania wobec instytucji ubezpieczeniowych	22 349	24 529
zobowiązania z tytułu oprocentowania odsetek przejściowo wykupionych z budżetu	18 662	18 603
zobowiązania z tytułu sprzedaży znaków wartościowych	10 989	10 059
zobowiązania DM z tytułu zapisów na akcje	306 549	-
pozostałe*	104 547	118 420
Razem	3 356 170	2 954 603
w tym zobowiązania finansowe **	2 340 804	2 321 761

* Pozycja „pozostałe” obejmuje m.in. zobowiązania z tytułu kaucji i wadium.

** Do zobowiązań finansowych zaliczono wszystkie pozycje „Pozostałych zobowiązań” z wyjątkiem pozycji „Przychody pobierane z góry”, „Rozliczenia publiczno-prawne”, „Zobowiązania DM z tytułu zapisów na akcje” oraz „Pozostałe”.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku Grupa Kapitałowa nie posiadała zobowiązań, w przypadku których nie wywiązywałaby się z płatności wynikających z zawartych umów.

40. Rezerwy

Rezerwy na sprawy sporne zostały opisane w nocie 43 „Sprawy sporne”.

Szerzej na temat rezerw na udzielone zobowiązania pozabilansowe opisano w nocie 56.9 „Rezerwy na ekspozycje pozabilansowe” oraz w nocie 2.15 „Zobowiązania warunkowe”.

Inne rezerwy obejmują głównie rezerwę restrukturyzacyjną oraz rezerwy na potencjalne roszczenia z tytułu sprzedaży wierzytelności, o których więcej zaprezentowane zostało w nocie 75 „Informacje o pakietowej sprzedaży wierzytelności”.

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku	Rezerwa na sprawy sporne	Rezerwa na świadczenia emerytalno - rentowe oraz nagrody jubileuszowe	Rezerwa na udzielone zobowiązania i gwarancje	Inne rezerwy*	Razem
Stan na dzień 1 stycznia 2015 roku, w tym:	47 480	39 847	103 844	132 667	323 838
Rezerwa krótkoterminowa	47 165	3 141	73 707	132 667	256 680
Rezerwa długoterminowa	315	36 706	30 137	-	67 158
Z tytułu połączenia jednostek	2 343	128	-	-	2 471
Utworzenie/aktualizacja rezerw	21 577	3 497	286 210	3 454	314 738
Rozwiązanie rezerw	(33 406)	(1 764)	(304 233)	(7 655)	(347 058)
Wykorzystanie rezerw	(29 303)	(38)	-	(27 532)	(56 873)
Różnice kursowe	(38)	-	(57)	-	(95)
Inne zmiany i reklasifikacje	13 716	4 363	(3 026)	20	15 073
Stan na dzień 31 grudnia 2015 roku, w tym:	22 369	46 033	82 738	100 954	252 094
Rezerwa krótkoterminowa	22 054	3 575	64 045	100 954	190 628
Rezerwa długoterminowa	315	42 458	18 693	-	61 466

* Pozycja „Inne rezerwy” obejmuje m.in. rezerwę restrukturyzacyjną w kwocie 67 410 tysięcy PLN oraz rezerwę na potencjalne roszczenia z tytułu sprzedaży wierzytelności w kwocie 2 069 tysięcy PLN, rezerwy na sprawy sporne, w tym sądowe, których przedmiotem są wynagrodzenia na kwotę 479 tysięcy PLN.

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2014 roku	Rezerwa na sprawy sporne	Rezerwa na świadczenia emerytalno - rentowe oraz nagrody jubileuszowe	Rezerwa na udzielone zobowiązania i gwarancje	Inne rezerwy*	Razem
Stan na dzień 1 stycznia 2014 roku, w tym:	36 289	35 739	115 314	133 528	320 870
Rezerwa krótkoterminowa	36 289	2 458	88 464	133 528	260 739
Rezerwa długoterminowa	-	33 281	26 850	-	60 131
Objęcie kontrolą jednostek zależnych	11 798	12 570	8 473	3 329	36 170
Utworzenie/aktualizacja rezerw	11 472	4 693	383 509	10 380	410 054
Rozwiązanie rezerw	(3 782)	(7 520)	(406 626)	(7 530)	(425 458)
Wykorzystanie rezerw	(625)	(6 881)	-	(3 047)	(10 553)
Różnice kursowe	(131)	-	(49)	-	(180)
Inne zmiany i reklasifikacje	(7 541)	1 246	3 223	(3 993)	(7 065)
Stan na dzień 31 grudnia 2014 roku, w tym:	47 480	39 847	103 844	132 667	323 838
Rezerwa krótkoterminowa	47 165	3 141	73 707	132 667	256 680
Rezerwa długoterminowa	315	36 706	30 137	-	67 158

* Pozycja „Inne rezerwy” obejmuje m.in. rezerwę restrukturyzacyjną w kwocie 93 557 tysięcy PLN oraz rezerwę na potencjalne roszczenia z tytułu sprzedaży wierzytelności w kwocie 1 785 tysięcy PLN.

Rezerwy na sprawy sporne utworzone zostały w wysokości oczekiwanych wpływów korzyści ekonomicznych.

41. Kapitały własne i akcjonariat Banku

	31.12.2015	31.12.2014
Kapitał zakładowy	1 250 000	1 250 000
Kapitał zapasowy	20 711 174	18 802 387
Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	1 070 000	1 070 000
Pozostałe kapitały rezerwowe	3 536 391	3 474 127
Inne dochody całkowite, w tym:	100 244	28 280
Udział w innych dochodach całkowitych jednostki stowarzyszonej	(186)	1 006
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	170 646	31 046
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	(57 657)	5 204
Zyski i straty aktuarialne	(12 559)	(8 976)
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	(216 501)	(192 692)
Niepodzielony wynik finansowy	1 222 413	(60 658)
Wynik okresu bieżącego netto	2 609 564	3 254 122
Udziały niekontrolujące	(18 372)	(10 015)
Kapitał własny ogółem	30 264 913	27 615 551

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone zgodnie z przepisami prawa. Podział na poszczególne pozycje, opisane poniżej wynika z Kodeksu spółek handlowych, ustawy Prawo bankowe oraz wymogów MSR 1.7, MSR 1.78.e, MSR 1.54.q-r i MSR 1.79.b. Pozycje kapitałów własnych jednostek zależnych, inne niż kapitał zakładowy w części, w jakiej jednostka dominująca jest właścicielem jednostki zależnej, dodaje się do odpowiednich pozycji kapitałów własnych jednostki dominującej. Do kapitałów własnych Grupy Kapitałowej włącza się tylko te części kapitałów własnych jednostek zależnych, które powstały po dniu nabycia udziałów lub akcji przez jednostkę dominującą. Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa w Polsce podziałowi i dystrybucji podlegają jedynie kapitały własne jednostki dominującej i poszczególnych spółek zależnych – ustalone na podstawie jednostkowych sprawozdań finansowych.

Składniki kapitałów własnych

- Kapitał zakładowy stanowi kapitał jednostki dominującej i wykazany jest w wysokości zgodnej ze statutem oraz wpisem do rejestru przedsiębiorców według wartości nominalnej.
- Kapitał zapasowy tworzony jest zgodnie ze statutami Spółek Grupy Kapitałowej z odpisów z zysku oraz premii emisyjnych uzyskanych z emisji akcji pomniejszonych o koszty przeprowadzenia emisji i przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych, jakie mogą wyniknąć w związku z działalnością Spółek Grupy Kapitałowej.
- Fundusz ogólnego ryzyka w PKO Banku Polskim SA tworzony jest zgodnie z ustawą Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 roku (Dz. U. z 2015 roku, poz. 128 z późniejszymi zmianami), zwaną dalej ustawą „Prawo bankowe”, z odpisów z zysku netto i przeznaczony jest na niezidentyfikowane ryzyka działalności Banku.
- Kapitały rezerwowe są tworzone z odpisów z zysku netto. Kapitały rezerwowe przeznaczone są wyłącznie na pokrycie mogących powstać strat bilansowych.
- Udziały niekontrolujące stanowią tę część kapitałów w jednostce zależnej, której nie można bezpośrednio lub pośrednio przyporządkować do jednostki dominującej.
- Inne dochody całkowite obejmują skutki wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz związanych z nimi wartość podatku odroczonego, efektywną część zabezpieczenia przepływów pieniężnych w ramach rachunkowości zabezpieczeń oraz związanych z nią wartość podatku odroczonego, jak również zyski i straty aktuarialne oraz związanych z nią wartość podatku odroczonego. Ponadto pozycja obejmuje udział jednostki dominującej w kapitale z aktualizacji wyceny jednostek stowarzyszonych oraz różnice kursowe powstałe z przeliczenia na walutę polską wyniku finansowego netto jednostki zagranicznej po kursie stanowiącym średnią arytmetyczną średnich kursów waluty na dzień kończący każdy miesiąc okresu obrotowego, ogłoszonych przez Narodowy Bank Polski oraz różnice kursowe powstałe z wyceny aktywów netto w jednostce zagranicznej.

Akcjonariat Banku

Według informacji posiadanych na dzień 31 grudnia 2015 roku akcjonariat Banku jest następujący:

Nazwa podmiotu	Ilość akcji	Ilość głosów %	Wartość nominalna 1 akcji	Udział w kapitale podstawowym %
Na dzień 31 grudnia 2015 roku				
Skarb Państwa	367 918 980	29,43	1 zł	29,43
Aviva Otwarty Fundusz Emerytalny ¹	83 952 447	6,72	1 zł	6,72
Nationale Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny	64 594 448	5,17	1 zł	5,17
Pozostali ²	733 534 125	58,68	1 zł	58,68
Razem	1 250 000 000	100,00	---	100,00
Na dzień 31 grudnia 2014 roku				
Skarb Państwa	392 406 277	31,39	1 zł	31,39
Aviva Otwarty Fundusz Emerytalny ¹	83 952 447	6,72	1 zł	6,72
ING Otwarty Fundusz Emerytalny	64 594 448	5,17	1 zł	5,17
Pozostali	709 046 828	56,72	1 zł	56,72
Razem	1 250 000 000	100,00	---	100,00

- 1) Stan posiadania akcji na dzień 29 stycznia 2013 roku, raportowany przez Aviva OFE po przekroczeniu progu 5% udziału w akcjonariacie PKO Banku Polskiego SA po rozliczeniu transakcji sprzedaży 153,1 miliona akcji PKO Banku Polskiego SA przez BGK oraz Skarb Państwa.
- 2) W tym Bank Gospodarstwa Krajowego, który na dzień publikacji raportu za III kwartał 2015 roku posiadał 24 487 297 akcji, co stanowi 1,96% udziału w liczbie głosów na Walnym Zgromadzeniu.

Ze wszystkich akcji PKO Banku Polskiego SA wynikają te same prawa i obowiązki. Akcje nie są uprzywilejowane, ani w zakresie prawa głosu czy dywidendy. Statut PKO Banku Polskiego SA ogranicza jednak prawa głosu przysługujące akcjonariuszom dysponującym powyżej 10% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu i zakazuje wykonywania więcej niż 10% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu przez takich akcjonariuszy. Powyższe nie dotyczy:

- akcjonariuszy, którzy w dniu podjęcia uchwały Walnego Zgromadzenia wprowadzającej ograniczenie prawa głosu byli uprawnieni z akcji reprezentujących więcej niż 10% ogólnej liczby głosów w Banku (tj. Skarb Państwa i BGK),
- akcjonariuszy, którzy są uprawnieni z akcji imiennych serii A (Skarb Państwa) oraz
- akcjonariuszy działających wspólnie z akcjonariuszami, o których mowa w tiret drugim na podstawie porozumienia dotyczącego wspólnego wykonywania prawa głosu z akcji. Ponadto, ograniczenie praw głosu wygasa, kiedy udział Skarbu Państwa w kapitale zakładowym Banku spadnie poniżej 5%.

Zgodnie z § 6 ust. 2 Statutu PKO Banku Polskiego SA zamiana akcji imiennych serii A na akcje na okaziciela oraz przeniesienie tych akcji wymaga zgody wyrażonej w uchwale Rady Ministrów. Zamiana na akcje na okaziciela lub przeniesienie akcji imiennych serii A po uzyskaniu powyższej zgody powoduje wygaśnięcie ograniczeń przewidzianych w zdaniu poprzednim w stosunku do akcji będących przedmiotem zamiany na akcje na okaziciela lub przeniesienia, w zakresie w jakim zgoda została udzielona.

Akcje Banku są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.

Struktura kapitału akcyjnego PKO Banku Polskiego SA:

Seria	Rodzaj akcji	Ilość akcji	Wartość nominalna 1 akcji	Wartość serii wg wartości nominalnej
Seria A	akcje zwykłe imienne	312 500 000	1 zł	312 500 000 zł
Seria A	akcje zwykłe na okaziciela	197 500 000	1 zł	197 500 000 zł
Seria B	akcje zwykłe na okaziciela	105 000 000	1 zł	105 000 000 zł
Seria C	akcje zwykłe na okaziciela	385 000 000	1 zł	385 000 000 zł
Seria D	akcje zwykłe na okaziciela	250 000 000	1 zł	250 000 000 zł
Razem	---	1 250 000 000	---	1 250 000 000 zł

W 2015 roku i 2014 roku nie wystąpiły zmiany w wysokości kapitału zakładowego PKO Banku Polskiego SA. Wyemitowane akcje PKO Banku Polskiego SA nie są uprzywilejowane i są w pełni opłacone.

POZOSTAŁE NOTY

42. Zobowiązania warunkowe oraz pozabilansowe zobowiązania otrzymane

42.1. Programy papierów wartościowych objęte subemisją (maksymalne zobowiązanie Grupy do objęcia papierów wartościowych)

Emitent papierów wartościowych z gwarancją przejęcia emisji	Rodzaj gwarantowanych papierów wartościowych	Zobowiązania pozabilansowe gwarancyjne	Okres obowiązywania umowy
Stan na dzień 31 grudnia 2015 roku			
Spółka A	obligacje korporacyjne	1 950 000	31.12.2020
Spółka B	obligacje korporacyjne	1 055 000	31.07.2020
Spółka C	obligacje korporacyjne	342 700	15.06.2022
Spółka D	obligacje korporacyjne	80 600	31.12.2022
Spółka E	obligacje korporacyjne	60 000	23.11.2021
Spółka F	obligacje korporacyjne	28 224	31.12.2029
Spółka G	obligacje korporacyjne	17 900	31.12.2026
Spółka H	obligacje korporacyjne	4 424	31.01.2016
Spółka I	obligacje korporacyjne	3 403	30.09.2030
Razem		3 542 251	
Stan na dzień 31 grudnia 2014 roku			
Spółka B	obligacje korporacyjne	1 055 000	31.07.2020
Spółka C	obligacje korporacyjne	1 049 000	15.06.2022
Spółka D	obligacje korporacyjne	91 700	31.12.2022
Spółka J	obligacje korporacyjne	50 000	19.12.2022
Razem		2 245 700	

Wszystkie umowy dotyczą Umów Organizacji, Prowadzenia i Obsługi Programu Emisji Obligacji.

Wszystkie papiery wartościowe objęte przez Grupę Kapitałową subemisją zaliczają się do papierów z nieograniczoną zbywalnością, nienotowanych na giełdach i nieznajdujących się w regulowanym obrocie pozagiełdowym.

42.2. Zobowiązania umowne

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość zobowiązań umownych dotyczących wartości niematerialnych wynosiła 178 899 tysięcy PLN (na dzień 31 grudnia 2014 roku wynosiła 200 662 tysięcy PLN).

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość zobowiązań umownych dotyczących rzeczowych aktywów trwałych wynosiła 50 278 tysięcy PLN (na dzień 31 grudnia 2014 roku wynosiła 96 772 tysięcy PLN).

42.3. Udzielone zobowiązania finansowe

według wartości nominalnej	31.12.2015	31.12.2014
Linie i limity kredytowe		
dla podmiotów finansowych	2 306 177	533 975
dla podmiotów niefinansowych	36 157 856	34 540 558
dla podmiotów budżetowych	4 080 379	3 258 574
Razem	42 544 412	38 333 107
w tym: udzielone zobowiązania nieodwołalne	30 513 878	27 730 846

42.4. Udzielone zobowiązania gwarancyjne

	31.12.2015	31.12.2014
Gwarancje w obrocie krajowym i zagranicznym	7 555 837	9 248 321
dla podmiotów finansowych	85 504	160 298
dla podmiotów niefinansowych	7 463 037	9 066 109
dla podmiotów budżetowych	7 296	21 914
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje korporacyjne krajowe	5 430 649	4 516 150
dla podmiotów niefinansowych	4 930 649	4 514 050
dla podmiotów finansowych	500 000	2 100
Udzielone akredytywy	1 838 101	702 768
dla podmiotów niefinansowych	1 838 000	702 768
dla podmiotów budżetowych	101	-
Udzielone gwarancje i poręczenie gwarancja zapłaty dla podmiotów finansowych	143 646	17 278
Udzielone gwarancje i poręczenie - obligacje komunalne krajowe dla podmiotów budżetowych	59 320	55 008
Razem	15 027 553	14 539 525
w tym: udzielone gwarancje dobrego wykonania umowy	2 378 395	1 942 582

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2015 roku oraz dnia 31 grudnia 2014 roku Bank i jednostki zależne nie udzieliły poręczeń kredytu lub pożyczki ani nie udzieliły gwarancji jednemu podmiotowi lub jednostce zależnej od tego podmiotu, których łączna wartość stanowiłaby równowartość 10% kapitałów własnych Grupy Kapitałowej.

Informacje na temat rezerw utworzonych na pozabilansowe zobowiązania gwarancyjne i finansowe znajdują się w notcie 40 „Rezerwy”.

42.5. Zobowiązania udzielone według terminów wymagalności

31 grudnia 2015 roku

	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania udzielone finansowe	28 969 262	814 785	3 746 741	2 897 444	6 116 180	42 544 412
Zobowiązania udzielone gwarancyjne	1 415 091	1 604 025	2 220 096	9 113 673	674 668	15 027 553
Razem	30 384 353	2 418 810	5 966 837	12 011 117	6 790 848	57 571 965

31 grudnia 2014 roku

	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania udzielone finansowe	23 931 316	958 392	4 627 057	3 832 809	4 983 533	38 333 107
Zobowiązania udzielone gwarancyjne	225 396	1 336 294	2 552 934	8 595 674	1 829 227	14 539 525
Razem	24 156 712	2 294 686	7 179 991	12 428 483	6 812 760	52 872 632

42.6. Pozabilansowe zobowiązania otrzymane

Według wartości nominalnej	31.12.2015	31.12.2014
Finansowe	505 350	2 004 673
Gwarancyjne*	6 831 132	4 725 751
Razem	7 336 482	6 730 424

* Pozycja pozabilansowe zobowiązania otrzymane gwarancyjne zawiera głównie gwarancje w ramach programu wspierania mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw - gwarancja de minimis.

W wyniku postanowień Umowy zobowiązujących Grupę Kapitałową Nordea Bank AB (publ) do partycypacji w ryzyku utraty wartości Portfela Hipotecznego, PKO Bank Polski SA oraz Nordea Bank AB (publ) w dniu 1 kwietnia 2014 roku zawarły umowę dotyczącą podziału ryzyka kredytowego („Umowa Podziału Ryzyka”), zgodnie z którą Nordea Bank AB (publ) ponosić będzie w okresie 4 lat od dnia zamknięcia transakcji 50% nadwyżki kosztu ryzyka Portfela Hipotecznego ponad roczny poziom kosztów ryzyka ustalony na poziomie 40 punktów bazowych za każdy rok powyższego, czteroletniego okresu obowiązywania Umowy Podziału Ryzyka.

W ramach prac związanych z rozliczeniem transakcji Bank dokonał wyceny Umowy Podziału Ryzyka w oparciu o przeprowadzaną analizę prawdopodobieństwa przepływów środków pieniężnych wynikających z Umowy. Oszacowana wartość oczekiwana wynosi zero.

Uprawnienie do sprzedaży lub obciążenia zestawem zabezpieczenia ustanowionego na rzecz Grupy Kapitałowej

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku na rzecz Grupy Kapitałowej Banku nie ustanowiono zabezpieczeń, które Grupa Kapitałowa Banku była uprawniona sprzedać lub obciążyć innym zastawem, w przypadku realizacji wszelkich obowiązków przez właściciela zabezpieczenia.

43. Sprawy sporne

Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku, łączna wartość postępowań sądowych (procesów), w których Spółki Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA (łącznie z Bankiem) są pozwany wynosiła 638 019 tysięcy PLN, w tym 45 792 tysiące PLN dotyczyło postępowań sądowych na Ukrainie (na dzień 31 grudnia 2014 roku łączna wartość wyżej wymienionych postępowań sądowych wynosiła 427 555 tysięcy PLN), a kwota łącznej wartości postępowań sądowych (procesów) z powództwa Spółek Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA (łącznie z Bankiem) na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 697 041 tysięcy PLN, w tym 92 680 tysięcy PLN dotyczyło postępowań sądowych na Ukrainie, głównie związanych z windykacją kredytów udzielonych przez KREDOBANK SA (na dzień 31 grudnia 2014 roku łączna wartość wyżej wymienionych postępowań sądowych wynosiła 767 505 tysięcy PLN).

Poniżej przedstawiono opis najistotniejszych spraw spornych Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA:

a) Postępowanie w sprawie stosowania praktyk naruszających konkurencję

• Postępowanie przeciw praktykom ograniczającym konkurencję na rynku płatności za pomocą kart płatniczych w Polsce:

Bank jest stroną postępowania prowadzonego obecnie przed Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów (SOKiK), wszczętego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK) postanowieniem z dnia 23 kwietnia 2001 roku na wniosek Polskiej Organizacji Handlu i Dystrybucji – Związek Pracodawców przeciwko operatorom systemu płatniczego Visa, Europay oraz bankom – emitentom kart Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard. Postępowanie dotyczy praktyk ograniczających konkurencję na rynku płatności za pomocą kart płatniczych w Polsce, mających polegać na wspólnym ustalaniu opłaty „interchange” za transakcje dokonane kartami systemu Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard, a także ograniczaniu dostępu do rynku podmiotom zewnętrznym. Dnia 29 grudnia 2006 roku UOKiK uznał praktyki polegające na wspólnym ustalaniu opłaty „interchange” za ograniczające konkurencję oraz nakazał ich zaniechania, jednocześnie nakładając m.in. na PKO Bank Polski SA karę pieniężną w kwocie 16 597 tysięcy PLN.

Bank odwołał się od decyzji Prezesa UOKiK do SOKiK. W dniu 20 grudnia 2011 roku odbyła się rozprawa, na której nie doszło do merytorycznego rozstrzygnięcia odwołań. Sąd zobowiązał MasterCard do złożenia wyjaśnień w sprawie i wyznaczył termin kolejnego posiedzenia na dzień 9 lutego 2012 roku, który to termin, na wniosek pełnomocnika powodów przesunięto na dzień 24 kwietnia 2012 roku, a następnie SOKiK odroczył ogłoszenie postanowienia w sprawie wniosku o zawieszenie do dnia 8 maja 2012 roku. W dniu 8 maja 2012 roku SOKiK zawiesił postępowanie do czasu prawomocnego zakończenia postępowania przed Sądem Unii Europejskiej w sprawie MasterCard przeciwko Komisji Europejskiej. W dniu 24 maja 2012 roku Sąd Unii Europejskiej utrzymał w mocy decyzję Komisji Europejskiej zakazując wielostronnie uzgadnianych opłat „interchange” stosowanych przez MasterCard. W dniu 28 maja 2012 roku uczestnik postępowania Visa Europe Ltd, a w dniu 29 maja 2012 roku pełnomocnik powodów, w tym PKO Banku Polskiego SA, złożyli zażalenie na postanowienie SOKiK z dnia 8 maja 2012 roku. W sierpniu 2012 roku wpłynęło do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej odwołanie MasterCard do wyroku Sądu UE z dnia 24 maja 2012 roku oddalającego skargę MasterCard. W dniu 25 października 2012 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił postanowienie z dnia 8 maja 2012 roku i oddalił wniosek MasterCard o zawieszenie postępowania. Decyzję sądu w tej sprawie pełnomocnik Banku otrzymał w styczniu 2013 roku, a w lutym 2013 roku akta sądowe zostały przekazane do sądu pierwszej instancji. Obecnie sprawa jest przedmiotem ponownego postępowania przez SOKiK.

W dniu 29 października 2013 roku odbyła się rozprawa, zaś w dniu 21 listopada 2013 roku został ogłoszony wyrok, w którym SOKiK zmniejszył karę wymierzoną Bankowi do kwoty 10 085 tysięcy PLN. Wyrok jest nieprawomocny. W dniu 7 lutego 2014 roku została złożona apelacja od tego wyroku w imieniu Banku oraz ośmiu powodów reprezentowanych przez pełnomocnika Banku. Wyrok został również zaskarżony przez innych uczestników postępowania, tj. przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK) oraz Polskiej Organizacji Handlu i Dystrybucji (POHiD) (apelacje zmierzające do nałożenia na uczestników porozumień surowszych kar pieniężnych), a także: Visa Europe Limited, Bank Poczty S.A., Bank Gospodarki Żywnościowej S.A., mBank S.A. (dawniej: BRE Bank S.A.), Deutsche Bank PBC S.A., HSBC Bank Polska S.A. (apelacje zmierzające przede wszystkim do zmiany rozstrzygnięcia w przedmiocie uznania porozumień za naruszające prawo konkurencji oraz nałożenia kar na ich uczestników). Odpisy tych apelacji zostały doręczone pełnomocnikowi Banku, który złożył odpowiedzi na nie. Akta sprawy zostały przekazane z SOKiK do Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Po wysłuchaniu pełnomocników stron i zainteresowanych Sąd na rozprawie w dniu 22 września 2015 roku odroczył ogłoszenie wyroku do dnia 6 października 2015 roku. W wyroku z dnia 6 października 2015 roku sąd oddalił apelacje banków i Visa, a równocześnie uwzględnił apelację UOKiK. Sąd Apelacyjny przywrócił pierwotną wysokość nałożonych kar pieniężnych określonych w decyzji UOKiK tj. karę w kwocie 16 597 tysięcy PLN - w miejsce kary w kwocie 10 359 tysięcy PLN ustalonej w wyroku sądu z dnia 21 listopada 2013 roku i karę w kwocie 4 825 tysięcy PLN - kara nałożona na Nordea Bank Polska SA w miejsce kary w kwocie 2 586 PLN ustalonej wyrokiem sądu z dnia 21 listopada 2013 roku. Kary zostały zapłacone przez Bank w październiku 2015 roku. Bank nie otrzymał jeszcze wyroku Sądu Apelacyjnego wraz z uzasadnieniem.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku dodatkowo Grupa Kapitałowa (Bank) jest stroną m.in. następujących postępowań:

• przed Sądem Apelacyjnym – w wyniku apelacji strony od orzeczenia SOKiK wydanego w wyniku odwołania prezesa UOKiK

- 1) w związku z podejrzeniem stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów w zakresie prezentowania w kampaniach reklamowych kredytu konsumenckiego pod marketingową nazwą „Max pożyczka Mini Ratka” informacji, która mogła być nieczytelna dla przeciętnego konsumenta i wprowadzać go w błąd co do dostępności kredytów na promowanych warunkach.

W dniu 28 grudnia 2012 roku na Bank została nałożona przez Prezesa UOKiK kara pieniężna w wysokości 2 845 tysięcy PLN. W dniu 16 stycznia 2013 roku Bank odwołał się od decyzji Prezesa UOKiK. W dniu 13 stycznia 2015 roku SOKiK wydał wyrok, którym uchylił decyzję Prezesa UOKiK w całości, tj. uchylił również nałożoną na Bank karę finansową. W dniu 26 lutego 2015 roku Prezes UOKiK złożył od wyroku apelację. W dniu 20 marca 2015 roku Bank udzielił odpowiedzi na apelację wnosząc o oddalenie apelacji w całości jako bezzasadnej. Nie został wyznaczony termin rozprawy. Postępowanie apelacyjne jest w toku. Na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank posiada rezerwę w tej samej kwocie (pozycja w sprawozdaniu z sytuacji finansowej „Rezerwy”).

- 2) w związku z podejrzeniem stosowania niedozwolonych postanowień umownych we wzorcach umów o kredyt konsumencki, z wyłączeniem umów o karty kredytowe.

Decyzją z dnia 31 grudnia 2013 roku Prezes UOKiK uznał działania Banku za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nałożył na Bank karę pieniężną w wysokości 29 064 tysiące PLN. Bank odwołał się od tej decyzji do SOKiK. Wyrokiem z dnia 9 lipca 2015 roku SOKiK uchylił w całości decyzję Prezesa UOKiK. W dniu 28 sierpnia 2015 roku Prezes UOKiK wniósł apelację od tego wyroku. W dniu 11 września 2015 roku Bank udzielił odpowiedzi na apelację odrzucając zarzuty Prezesa UOKiK. Nie został wyznaczony termin rozprawy. Postępowanie apelacyjne jest w toku. Na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank nie posiadał rezerwy z tego tytułu.

- **z powództwa Banku – w wyniku zakończenia postępowania odwoławczego wszczętego przez Bank przed SOKiK od decyzji Prezesa UOKiK w związku z możliwością stosowania niedozwolonych postanowień umownych we wzorcach umów indywidualnych (IKE)**

W dniu 19 grudnia 2012 roku Prezes UOKiK nałożył na Bank łączną karę pieniężną w wysokości 14 697 tysięcy PLN, w tym:

- 1) w wysokości 7 111 tysięcy PLN za niewskazywanie w umowach IKE zakresu odpowiedzialności Banku za terminowe i prawidłowe przeprowadzania rozliczeń pieniężnych oraz odszkodowania za przekroczenie terminu realizacji dyspozycji posiadacza,
- 2) w wysokości 4 741 tysięcy PLN za stosowanie we wzorcach umów IKE otwartego katalogu przesłanek wypowiedzenia,
- 3) w wysokości 2 845 tysięcy PLN za stosowanie klauzuli wpisanej do rejestru określającej dla sporów z konsumentami sądu właściwego dla siedziby oddziału PKO BP SA prowadzącego rachunek lokacyjny IKE.

W dniu 2 stycznia 2013 roku Bank odwołał się do SOKiK od decyzji Prezesa UOKiK i wyrokiem z dnia 25 listopada 2014 roku SOKiK obniżył nałożoną na Bank karę łącznie do kwoty 4 000 tysięcy PLN, w tym odnośnie:

- praktyki opisanej powyżej w lit. 1 obniżył karę do kwoty 2,5 miliona PLN,
- praktyki opisanej powyżej w lit. 2 obniżył karę do kwoty 1,5 miliona PLN,
- praktyki opisanej powyżej w lit. 3 kara została uchylona, gdyż Sąd uznał, że praktyka Banku nie naruszała zbiorowych interesów konsumentów.

W styczniu 2015 roku zarówno Bank, jak i Prezes UOKiK wnieśli apelację od wyroku. Nie wyznaczono terminu rozprawy. Postępowanie apelacyjne jest w toku. Na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank posiadał na powyższe kwoty rezerwę w kwocie 4 000 tysięcy PLN (pozycja w sprawozdaniu z sytuacji finansowej „Rezerwy”).

- **przed SOKiK z powództwa osoby fizycznej:**

- 1) uznanie za niedozwolone i zakazanie pozwanemu wykorzystania w obrocie z konsumentami postanowień wzorca umownego dotyczących kredytu denominowanego w CHF wskazując, że kwestionowane postanowienia dotyczące zasad przeliczania przez Bank kursów walut na potrzeby wypłaty kredytu są sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interesy konsumentów. Pozew został doręczony Bankowi w dniu 20 kwietnia 2015 roku, a w dniu 20 maja 2015 roku Bank wniósł odpowiedź na pozew. W dniu 20 listopada 2015 roku doręczono Bankowi odpowiedź pełnomocnika osoby fizycznej na odpowiedź Banku na pozew. Sprawa w toku;
- 2) uznanie za niedozwolone i zakazanie pozwanemu wykorzystania w obrocie z konsumentami postanowień wzorca umownego dotyczących kredytu denominowanego w CHF wskazując, że kwestionowane postanowienia dotyczące zasad przeliczania przez Bank kursów walut na potrzeby wypłaty kredytu oraz na potrzeby przeliczania rat kredytu, jak również postanowień dotyczących wysokości oprocentowania są sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interesy konsumentów. Pozew został doręczony Bankowi 4 lutego 2015 roku. W dniu 6 marca 2015 roku Bank wniósł odpowiedź na pozew wnosząc o jego odrzucenie. Sąd zarządził doręczenie odpowiedzi na pozew Banku powodowi zobowiązując go do ustosunkowania się do twierdzeń Banku - zarządzenie w tym zakresie doręczone zostało powodowi w dniu 15 maja 2015 roku. W dniu 23 czerwca 2015 roku Bank wniósł o wyłączenie sędziego rozpoznającego sprawę przed Sądem Apelacyjnym. Postanowieniem z dnia 11 sierpnia 2015 roku sąd wyłączył sędziego a postanowieniem z dnia 21 września 2015 roku sąd oddalił wniosek Banku o odrzucenie pozwu. Bank wniósł zażalenie na to postanowienie. Sprawa w toku.
- 3) o ustalenie nieważności zawartych w umowie kredytu hipotecznego klauzul poprzez uznanie ich za niedozwolone (nieistniejące) i zakazanie Bankowi wykorzystywania w umowach z konsumentami postanowień wzorca umownego stosowanego przez pozwanego przy wykonywaniu działalności gospodarczej. Sprawa wpłynęła do Banku w dniu 7 października 2015 roku. Strony wymieniły pisma procesowe. Na rozprawie w dniu 19 stycznia 2016 roku sąd oddalił powództwo. Bank wniósł o doręczenie odpisu wyroku z uzasadnieniem.
- 4) o uznanie za niedozwolone postanowień zawartych we wzorcu umownym obejmującym treść Umowy o kredyt mieszkaniowy Nordea-Habitat oraz umowy poręczenia. W ocenie powoda postanowienia wzorca dotyczące zakresu przedmiotowego i czasowego poręczenia cywilnego kredytu kształtują prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. Postanowienia te stanowią klauzule niedozwolone. Bank złożył odpowiedź na pozew. Sprawa wpłynęła do Banku w dniu 18 sierpnia 2015 roku. W dniu 16 września 2015 roku Bank udzielił odpowiedzi na pozew. Sprawa w toku.
- 5) o uznanie za niedozwolone i zakazanie pozwanemu wykorzystania w obrocie z konsumentami postanowień wzorca umownego dotyczących kredytu denominowanego w CHF wykorzystywanego przez Nordea Bank Polska S.A. wskazując, że kwestionowane postanowienia dotyczące zasad przeliczania przez PKO BP S.A. kursów walut na potrzeby wypłaty kredytu są sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interesy konsumentów. Bank wniósł odpowiedź na pozew. W wykonaniu zobowiązania sadu powód wniósł replikę na odpowiedź na pozew. Sąd oddalił powództwo. Pismem z dnia 22 grudnia 2015 roku Bank wniósł o uzasadnienie wyroku.
- 6) o uznanie postanowień wzorca umowy kredytowej za niedozwolone. Powód (rzeczoznawca majątkowy) zarzuca Bankowi, że akceptuje jedynie wyceny nieruchomości sporządzone przez wyznaczonych rzeczoznawców majątkowych co rażąco narusza interesy konsumentów, poprzez narzucenie konsumentom, jako słabszej stronie umowy, uciążliwych warunków, poprzez eliminowanie prawa zakupu usługi wyceny u wybranej firmy. Bank w dniu 13 stycznia 2016 roku udzielił odpowiedzi na pozew, który wpłynął do Banku w dniu 15 grudnia 2015 roku. Sprawa w toku.

• **przed Prezesem UOKiK:**

- 1) postępowanie wyjaśniające wszczęte 29 sierpnia 2014 roku w sprawie ustalenia, czy Bank w umowie kredytu Aurum wprowadzał w błąd klientów poprzez prezentację kosztów ubezpieczenia w tej umowie i formularzu informacyjnym. Bank udzielił odpowiedzi na wezwanie UOKiK;
- 2) postępowanie wyjaśniające, wszczęte 9 października 2014 roku w sprawie możliwości skorzystania przez klientów z reklamacji „chargeback”. Bank udzielił odpowiedzi na wezwanie UOKiK, że w relacjach Banku z klientami nie funkcjonuje tego typu procedura reklamacyjna (jest ona właściwa dla relacji Bank - organizacja kartowa);
- 3) postępowanie wyjaśniające z dnia 26 stycznia 2015 roku w sprawie przekazania informacji, jakie Bank stosuje aktualnie zasady dotyczące zabezpieczania i przewalutowania kredytu hipotecznego w CHF w kontekście zmian kursu franka szwajcarskiego w styczniu 2015 roku. Do dnia dzisiejszego nastąpiła jedynie wymiana pism w toku postępowania;
- 4) postępowanie wyjaśniające z dnia 5 lutego 2015 roku dotyczące postępowań Banku z kredytami mieszkaniowymi zabezpieczonymi hipotecznie wyrażonymi/denominowanymi/indeksowanymi w CHF (ujemny LIBOR, obniżenie spreadu, tabele kursowe). Sprawa jest w toku;
- 5) postępowanie wyjaśniające wszczęte 12 lutego 2015 roku w sprawie, czy Bank wobec byłych klientów Nordea Bank Polska SA stosuje obowiązującą w Taryfie Nordea Bank Polska SA opłatę 20 PLN za obsługę zajęcia wierzytelności w przypadku wystawienia tytułu egzekucyjnego. Pismem z dnia 24 lutego 2015 roku Bank udzielił UOKiK odpowiedzi, w której poinformował, że Bank nie stosuje takiej opłaty wobec konsumentów;
- 6) postępowanie wyjaśniające z dnia 2 marca 2015 roku dotyczące współpracy Banku z rzeczoznawcami majątkowymi w zakresie tworzenia operatorów szacunkowych na potrzeby wyceny wartości nieruchomości stanowiącej zabezpieczenie kredytu. W dniu 23 marca 2015 roku i 7 maja 2015 roku Bank udzielił odpowiedzi na pismo UOKiK. Pismem z dnia 26 października 2015 roku Bank udzielił odpowiedzi na kolejne wezwanie UOKiK;
- 7) postępowanie wyjaśniające z dnia 9 marca 2015 roku dotyczące stosowanych przez Bank dokumentów określających opłaty i prowizje, wskazania wszystkich zmian w tych dokumentach w latach 2014-2015, przesłanek uprawniających Bank do dokonania zmian oraz sposobu poinformowania konsumentów o tych zmianach. Kolejno w dniach 13 i 21 kwietnia 2015 roku oraz 8 maja 2015 roku Bank przekazał UOKiK wymagane informacje i dokumenty;
- 8) postępowanie wyjaśniające z dnia 2 kwietnia 2015 roku w sprawie badania rynku kredytów konsumenckich, w tym określenia jego struktury oraz struktury opłat związanych z tą grupą produktów. W dniu 29 kwietnia 2015 roku Bank przekazał UOKiK kwestionariusz zawierający wymagane informacje. Na wezwanie UOKiK Bank przekazał w dniu 16 października 2015 roku kolejne kwestionariusze;
- 9) postępowanie wyjaśniające z dnia 2 kwietnia 2015 roku w sprawie badania rynku kredytów hipotecznych. W dniu 24 września 2015 roku Bank przekazał UOKiK kwestionariusz zawierający wymagane informacje. Pismem z dnia 22 grudnia 2015 roku UOKiK wezwał Bank do przekazania kolejnego kwestionariusza. Bank przekazał UOKiK kolejny kwestionariusz;
- 10) postępowanie wyjaśniające z dnia 20 kwietnia 2015 roku dotyczące opłat z tytułu operacji dokonywanych przez konsumentów w związku z korzystaniem przez konsumentów z kart płatniczych za granicą. W dniu 28 maja 2015 roku Bank przekazał UOKiK wymagane informacje i dokumenty;
- 11) postępowanie wyjaśniające z dnia 10 września 2015 roku dotyczące kart debetowych, w tym opłat za kartę i warunków zwolnienia z niej. W dniu 9 października 2015 roku Bank przekazał UOKiK wymagane informacje i dokumenty.

• **Na dzień 31 grudnia 2015 roku PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA – spółka zależna od Banku – jest stroną:**

- 1) postępowania prowadzonego przed Prezesem UOKiK w sprawie stosowanych opłat likwidacyjnych i wartości wykupu polisy w związku z rozwiązaniem umowy ubezpieczenia w niektórych wzorcach umownych do umów ubezpieczenia na życie, a także zastosowaniu w tych wzorcach nieprecyzyjnej informacji o wartości wykupu całkowitego w związku z rozwiązaniem umowy ubezpieczenia.

W dniu 15 października 2015 roku Prezes UOKiK wydał, na wniosek Spółki, decyzję zobowiązującą, na podstawie której PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA zobowiązała się wprowadzić zmiany w zakresie 25 wzorców umownych dotyczących polis z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym w odniesieniu do opłat za wcześniejszą rezygnację. Zobowiązanie Spółki wynikające z wyżej wymienionej decyzji polegać będzie w szczególności na tym, iż w odniesieniu do tychże 25 wzorców umownych:

- a) opłaty likwidacyjne ponoszone przez obecnych klientów w przypadku ubezpieczeń ze składką regularną nie będą wyższe niż 25% wartości wpłaconych składek oraz 4% w przypadku umów ze składką jednorazową,
- b) PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA prześle konsumentom propozycję zawarcia aneksu do umowy ubezpieczenia, bądź równoważnego porozumienia,
- c) PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA będzie informowało konsumentów o możliwości skorzystania z nowych warunków za pośrednictwem strony internetowej, aplikacji dla klientów oraz bezpośrednio klienta - za każdym razem, gdy klient wyrazi wolę rozwiązania umowy.

Przedmiotowa decyzja stała się ostateczna w dniu 17 listopada 2015 roku. PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA ma, co do zasady, 6 miesięczny termin (liczony od dnia uprawomocnienia się decyzji) na wdrożenie zobowiązań z niej wynikających. W terminie 9 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA zobowiązana jest złożyć Prezesowi UOKiK sprawozdanie z wykonania zobowiązań wynikających z decyzji. Decyzja nie wyczerpuje możliwości dochodzenia przez obecnych klientów ich praw na drodze cywilnoprawnej. W związku z uprawomocnieniem się decyzji, rezerwa na potencjalną karę administracyjną związaną z tym postępowaniem w wysokości 8 127 tysięcy PLN została rozwiązana. Na dzień 31 grudnia 2015 roku PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA nie posiada rezerwy na karę administracyjną w zakresie przedmiotowego postępowania. Jednocześnie na dzień 31 grudnia 2015 roku PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA utrzymuje, adekwatny do warunków decyzji zobowiązującej, poziom rezerw szkodowych.

- 2) jedenastu postępowań przed SOKiK z powództwa osób fizycznych o uznanie za niedozwolone niektórych postanowień wzorców umownych dotyczących umów ubezpieczenia na życie; we wszystkich przypadkach Spółka złożyła odpowiedź na pozew wnosząc o jego oddalenie w związku z wniesieniem powództwa po upływie 6 miesięcy od dnia zaniechania ich stosowania, w sprawie tej nie ma ryzyka ukarania Spółki karą finansową,

- 3) postępowania związanego ze skargą kasacyjną wniesioną przez Spółkę od wyroku Sądu Apelacyjnego w związku z karą pieniężną nałożoną na Spółkę w 2010 roku przez Prezesa UOKiK z tytułu naruszenia przez Spółkę zbiorowych interesów konsumentów (kara pieniężna została w 2013 roku zapłacona); Sąd Najwyższy wydał orzeczenie uchylające zaskarżone orzeczenie w części dotyczącej wysokości nałożonej kary i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia sądowi drugiej instancji.

b) Roszczenia reprivatyzacyjne w stosunku do nieruchomości posiadanych przez Grupę Kapitałową

Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego toczy się:

- 1) pięć postępowań administracyjnych, w tym jedno zawieszone oraz jedno postępowanie sądowe, o stwierdzenie nieważności decyzji administracyjnych wydanych przez organy administracji publicznej, a dotyczących nieruchomości posiadanych przez Spółki Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA (łącznie z Bankiem), które to postępowania, w przypadku ich negatywnego dla Grupy rozstrzygnięcia, skutkować mogą zgłoszeniem roszczeń reprivatyzacyjnych; zważywszy na aktualny stan przedmiotowych postępowań dotyczących stwierdzenia nieważności decyzji i orzeczeń organów administracji publicznej, nie jest obecnie możliwe określenie ich ewentualnych negatywnych skutków finansowych dla Grupy,
- 2) pięć postępowań sądowych, w tym jedno zawieszone, w odniesieniu do dwóch nieruchomości Banku dotyczące wydania lub zwrotu lokalu i nieruchomości, wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości oraz regulacji stanu prawnego nieruchomości,
- 3) trzy postępowania administracyjne i dwa postępowanie sądowe w odniesieniu do części dwóch nieruchomości posiadanych przez spółki zależne Banku, dotyczące ich zwrotu lub stwierdzenia zasiedzenia.

Przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w Warszawie toczy się postępowanie w sprawie skargi Centrum Finansowego Puławska Sp. z o.o. (CFP) - dotyczące użytkowania nieruchomości położonej przy ul. Puławskiej i ul. Chocimskiej w Warszawie, na której znajduje się obecnie siedziba Banku - o stwierdzenie nieważności decyzji Samorządowego Kolegium Odwoławczego (SKO), z dnia 10 kwietnia 2001 roku stwierdzającej, że orzeczenia Prezydium Rady Narodowej m. st. Warszawy z dnia 1 marca 1954 roku, wydano z rażącym naruszeniem prawa. Z uwagi na likwidację CFP i wykreślenie z rejestru przedsiębiorców a następnie podział majątku CFP, wydane zostało przeniesienie na Bank prawa użytkowania wieczystego przedmiotowej działki, w dniu 23 maja 2012 roku złożony został w imieniu Banku wniosek o dopuszczenie do udziału w postępowaniu. Podczas rozprawy w dniu 18 grudnia 2012 roku Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie dopuścił Bank do udziału w postępowaniu z racji przejścia na Bank praw do przedmiotowej nieruchomości. Po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 7 maja 2013 roku Sąd oddalił skargę. Od wyroku przysługuje skarga do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem został doręczony Bankowi w dniu 20 czerwca 2013 roku. W dniu 17 lipca 2013 roku złożona została skarga kasacyjna. W dniu 3 czerwca 2015 roku odbyła się rozprawa, podczas której NSA uwzględnił kasację Banku od wyroku WSA w Warszawie z 23 sierpnia 2012 roku w sprawie reprivatyzacyjnej części gruntów przy ulicy Puławskiej 15. W dniu 15 września 2015 roku zostało skierowane do Ministra Infrastruktury i Rozwoju pismo w sprawie odwieszenia postępowania prowadzonego przed Ministrem Infrastruktury i Rozwoju wraz z wnioskiem o umorzenie postępowania ewentualnie o odmowę stwierdzenia nieważności decyzji wojewody warszawskiego z 29 września 1991 roku oraz do SKO w Warszawie pismo w sprawie wydania decyzji o odmowie stwierdzenia nieważności decyzji SKO w Warszawie z dnia 10 kwietnia 2001 roku. Sprawa w toku.

Zarząd PKO Banku Polskiego SA uważa, że prawdopodobieństwo zaistnienia poważnych roszczeń wobec Banku i spółek bezpośrednio i pośrednio zależnych od Banku z tytułu powyższych postępowań jest niewielkie.

44. Informacje uzupełniające do skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Na środki pieniężne oraz ekwiwalenty środków pieniężnych składają się gotówka w kasie oraz środki pieniężne na rachunku nosto w Narodowym Banku Polskim, a także należności od banków w rachunku bieżącym oraz inne środki pieniężne o terminie wymagalności do 3 miesięcy licząc od daty nabycia.

	31.12.2015	31.12.2014
Kasa, środki w Banku Centralnym	13 743 864	11 738 371
Bieżące należności od banków	3 520 838	2 516 484
Razem	17 264 702	14 254 855

Przepływy pieniężne z tytułu odsetek i dywidend otrzymanych i wypłaconych

Przychody z tytułu odsetek - otrzymane	2015	2014
Odsetki otrzymane z tytułu udzielonych kredytów i udzielonych pożyczek	6 183 601	6 593 718
Odsetki otrzymane od inwestycyjnych papierów wartościowych	696 003	577 828
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych przy początkowym ujęciu wyznaczonych jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	243 691	341 615
Odsetki otrzymane z tytułu lokat	134 366	167 377
Odsetki otrzymane od papierów z portfela przeznaczonego do obrotu	55 917	60 282
Odsetki od instrumentów zabezpieczających	476 850	276 638
Pozostałe odsetki otrzymane (głównie odsetki od rachunków bieżących, skupionych wierzytelności, zrealizowanych gwarancji)	1 128 955	1 186 604
Razem	8 919 383	9 204 062

Koszty z tytułu odsetek - zapłacone	2015	2014
Odsetki zapłacone z tytułu depozytów	(1 757 696)	(1 654 030)
Odsetki zapłacone z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	(520 524)	(444 150)
Odsetki zapłacone z tytułu otrzymanych kredytów i pożyczek	(102 252)	(124 620)
Pozostałe odsetki zapłacone (głównie odsetki od rachunków bieżących, premie od dłużnych papierów wartościowych, odsetki od zobowiązań z tytułu zabezpieczeń pieniężnych)	(587 877)	(599 011)
Razem	(2 968 349)	(2 821 811)

Przychody z tytułu dywidend - otrzymane	2015	2014
Otrzymane dywidendy od wspólnych przedsięwzięć i jednostek stowarzyszonych*	25 571	21 387
Otrzymane dywidendy od pozostałych podmiotów	10 658	6 366
Razem	36 229	27 753

Pozycja dotyczy dywidendy otrzymanej od jednostek wycenianych metodą praw własności

Koszty z tytułu dywidend- wypłacone	2015	2014
Dywidendy wypłacone akcjonariuszom jednostki dominującej	-	(937 500)
Razem	-	(937 500)

Przepływy z działalności operacyjnej – inne korekty

Inne korekty	2015	2014
Zmiany wynikające z przejścia jednostki	6 096	-
Zmiany wynikające z objęcia kontrolą jednostek zależnych	-	105 713
Wycena wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych	139 600	88 843
Naliczone odsetki, dyskonto, premia od dłużnych papierów wartościowych	(1 084 615)	(943 465)
Rachunkowość zabezpieczeń	(62 861)	130 797
Zyski i straty aktuarialne	(4 491)	(1 537)
Wycena oraz odpisy aktualizujące dotyczące udziałów w jednostkach stowarzyszonych, wspólnych przedsięwzięciach i inne zmiany	(69 385)	(12 794)
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	(23 855)	(63 490)
Likwidacja oraz odpisy na utratę wartości rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	(107 447)	(50 045)
Razem	(1 206 958)	(745 978)

Objaśnienie przyczyn różnic pomiędzy zmianami stanu pozycji skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej oraz zmianami stanu tych pozycji wykazywanymi w działalności operacyjnej skonsolidowanego rachunku przepływów pieniężnych

(Zysk) strata z działalności inwestycyjnej związanej ze sprzedażą, likwidacją rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	2015	2014
Przychody ze sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	(103 686)	55 822
Zysk ze sprzedaży aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-	(73 451)
Koszty sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	90 162	-
Razem	(13 524)	(17 629)

Odsetki i dywidendy	2015	2014
Odsetki otrzymane od inwestycyjnych papierów wartościowych, wykazywane w działalności inwestycyjnej	(727 359)	(632 863)
Otrzymane dywidendy wykazywane w działalności inwestycyjnej	(36 228)	(27 899)
Odsetki zapłacone od otrzymanych pożyczek i emisji dłużnych papierów wartościowych, wykazywane w działalności finansowej	653 116	590 690
Razem	(110 471)	(70 072)

Zmiana stanu należności od banków	2015	2014
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(2 066 286)	(593 245)
Zmiany wynikające z przejęcia jednostki	33 050	-
Wyłączenie aktywów netto spółek objętych kontrolą	-	420 406
Wyłączenie nabytych środków pieniężnych spółek objętych kontrolą	-	(217 107)
Zmiana stanu odpisów na należności od banków	(294)	28 472
Wyłączenie zmiany stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów	1 004 354	877 865
Razem	(1 029 176)	516 391

Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu oraz instrumentów finansowych przy początkowym ujęciu wyznaczonych jako wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2015	2014
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	1 710 275	(1 962 937)
Wyłączenie aktywów netto spółek objętych kontrolą	-	5 599 561
Razem	1 710 275	3 636 624

Zmiana stanu pochodnych instrumentów finansowych (aktywo)	2015	2014
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	1 147 553	(2 493 962)
Wyłączenie aktywów netto spółek objętych kontrolą	-	28 384
Razem	1 147 553	(2 465 578)

Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	2015	2014
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(10 916 324)	(29 874 122)
Zmiany wynikające z przejęcia jednostki	571 420	-
Wyłączenie aktywów netto spółek objętych kontrolą	-	24 877 227
Zmiana stanu odpisów na należności od klientów	(264 732)	(1 371 697)
Razem	(10 609 636)	(6 368 592)

Zmiana stanu innych aktywów, zapasów oraz aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	2015	2014
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(46 605)	(233 402)
Zmiany wynikające z przejęcia jednostki	45 833	-
Wyłączenie aktywów netto spółek objętych kontrolą	-	78 801
Klasyfikacja do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	-	173 044
Zmiana stanu odpisów na pozostałe należności	(78 199)	3 855
Razem	(78 971)	22 298

Zmiana stanu zobowiązań wobec banków	2015	2014
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(1 105 893)	15 647 507
Wyłączenie aktywów netto spółek objętych kontrolą	-	(14 848 744)
Ujęcie zaciągnięcia/spłaty pożyczek długoterminowych od banków w działalności finansowej	2 696 189	(10 947 679)
Razem	1 590 296	(10 148 916)

Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	2015	2014
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	21 371 695	22 482 585
Zmiany wynikające z przejęcia jednostki	(595 128)	-
Wyłączenie aktywów netto spółek objętych kontrolą	-	(13 490 345)
Ujęcie zaciągnięcia/spłaty pożyczek długoterminowych od innych niż banki instytucji finansowych w działalności finansowej	(81 377)	84 898
Razem	20 695 190	9 077 138

Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji papierów wartościowych	2015	2014
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(3 867 637)	2 754 164
Ujęcie zaciągnięcia/spłaty długoterminowych zobowiązań z tytułu emisji do działalności finansowej	4 519 553	(1 956 702)
Razem	651 916	797 462

Zmiana stanu rezerw i odpisów	2015	2014
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(71 744)	2 968
Zmiany wynikające z przejęcia jednostki	(334 808)	-
Wyłączenie aktywów netto spółek objętych kontrolą	-	(43 985)
Zmiana odpisów z tytułu utraty wartości należności od banków	294	(28 472)
Zmiana odpisów z tytułu utraty wartości należności od klientów	264 732	1 371 697
Zmiana odpisów z tytułu utraty wartości pozostałych należności	78 199	(3 855)
Razem	(63 327)	1 298 353

Zmiana stanu pozostałych zobowiązań, zobowiązań z działalności ubezpieczeniowej oraz zobowiązań podporządkowanych	2015	2014
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	207 516	3 880 216
Zmiany wynikające z przejęcia jednostki	(5 772)	-
Wyłączenie aktywów netto spółek objętych kontrolą	-	(3 806 803)
Ujęcie wpływów/spłaty zobowiązań podporządkowanych w działalności finansowej	-	242 464
Razem	201 744	315 877

W 2015 roku Bank dokonał zbycia spółek zależnych i będących wspólnymi przedsięwzięciami w łącznej kwocie 22 340 tysięcy PLN do NEPTUN – fizon zarządzanego przez PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA, w tym udziały dwóch spółek zostały sprzedane, a akcje jednej spółki wniesione jako wkład niepieniężny. Zbyte spółki zależne i będące wspólnymi przedsięwzięciami posiadały łącznie: środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych w kwocie 21 491 tysięcy PLN, pozostałe aktywa w kwocie 118 591 tysięcy PLN oraz zobowiązania w kwocie 110 355 tysięcy PLN.

45. Transakcje ze Skarbem Państwa i jednostkami powiązanymi

Skarb Państwa jest jednostką sprawującą kontrolę nad jednostką dominującą Grupy Kapitałowej jako podmiot posiadający 29,43% udziału w kapitale podstawowym Banku. Szczegółowo akcjonariat Banku został opisany w nocie 41 „Kapitały własne i akcjonariat Banku” niniejszego sprawozdania.

W sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy Kapitałowej wykazano należności i papiery wartościowe oraz zobowiązania z tytułu transakcji ze Skarbem Państwa, jednostkami budżetowymi oraz podmiotami, w których udziałowcem jest Skarb Państwa. Na mocy ustawy z dnia 30 listopada 1995 roku o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 2013 roku, poz. 763 z późniejszymi zmianami), PKO Bank Polski SA otrzymuje środki z budżetu państwa tytułem wykupu odsetek od kredytów mieszkaniowych.

	2015	2014
Przychody memoriałowe z tytułu przejściowego wykupu przez budżet państwa odsetek od kredytów mieszkaniowych „starego” portfela	85 041	82 007
Przychody otrzymane kasowo z tytułu przejściowego wykupu przez budżet państwa odsetek od kredytów mieszkaniowych „starego” portfela	34 789	44 714
Różnica pomiędzy przychodami memoriałowymi a kasowymi – pozycja „Kredyty i pożyczki udzielone klientom”	50 252	37 293

W dniu 29 listopada 2000 roku przyjęto ustawę o objęciu poręczeniami Skarbu Państwa spłaty niektórych kredytów mieszkaniowych (Dz. U. z 2000 roku, Nr 122, poz. 1310 z późniejszymi zmianami), która weszła w życie 1 stycznia 2001 roku. W wykonaniu postanowień tej ustawy PKO Bank Polski SA zawarł w dniu 3 sierpnia 2001 roku umowę z Ministrem Finansów, działającym w imieniu Skarbu Państwa, na mocy której udzielone zostało Bankowi poręczenie spłaty zadłużenia z tytułu kredytów mieszkaniowych, tzw. „starego” portfela.

W dniu 29 grudnia 2011 roku okres obowiązywania niniejszej umowy (pierwotnie do 31 grudnia 2011 roku) został przedłużony do dnia 31 grudnia 2017 roku. Objęcie poręczeniami Skarbu Państwa należności wynikających z kredytów mieszkaniowych „starego” portfela powoduje neutralizację ryzyka niespłacalności tych kredytów.

Wykonanie przez Skarb Państwa umów poręczenia następuje w przypadku niedokonania przez kredytobiorcę spłaty kredytów w terminach wynikających z umowy kredytowej. Odpowiedzialność Skarbu Państwa ma charakter posiłkowy i skutkuje wówczas, gdy egzekwowanie niespłaconej części kredytów i odsetek, które Bank ma obowiązek podjąć, zanim wystąpi z roszczeniem do Skarbu Państwa, okaże się nieskuteczne. Powyższa ustawa obejmuje poręczeniem 90% pozostałych do spłaty kwot kredytów zaciągniętych, a jeszcze niespłaconych przez spółdzielnie mieszkaniowe. W wyniku wykonania obowiązków poręczyciela Skarb Państwa, zgodnie z instytucją poręczenia, wstępuje w prawa zaspokojonego wierzyciela (Banku) i staje się tym samym wierzycielem w stosunku do kredytobiorcy. PKO Bank Polski SA prowadzi rozliczenia związane z wykupem odsetek od kredytów mieszkaniowych przez Budżet Państwa i z tego tytułu otrzymuje prowizje.

	2015	2014
Przychody z tytułu prowizji	3 081	3 226

Od 1 stycznia 1996 roku Bank został generalnym dystrybutorem znaków wartościowych, z czego otrzymuje prowizję od Budżetu Państwa.

	2015	2014
Przychody z tytułu prowizji	12 265	9 613

Dom Maklerski PKO Banku Polskiego SA pełni funkcję agenta emisji skarbowych obligacji detalicznych na podstawie umowy zawartej 11 lutego 2003 roku z Ministrem Finansów. Dom Maklerski PKO Banku Polskiego SA na podstawie tej umowy otrzymuje wynagrodzenie z tytułu pełnienia funkcji agenta emisji.

	2015	2014
Przychody z tytułu prowizji	23 218	23 037

Istotne transakcje Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA z jednostkami powiązanymi ze Skarbem Państwa

Transakcje zostały zawarte na warunkach nieodbiegających od rynkowych. Marże na transakcjach kredytowych zawierają się w przedziale 0,28%-3,75%.

Podmiot	31.12.2015			2015		
	Należności ogółem	Zobowiązania ogółem	Zobowiązania pozabilansowe udzielone o charakterze gwarancyjnym i finansowym	Przychody z tytułu odsetek	Przychody z tytułu prowizji	Koszty z tytułu odsetek
Podmiot 1	-	-	2 450 000	-	-	-
Podmiot 2	8	1 046 516	1 500 000	11	293	(23 279)
Podmiot 3	-	931 422	-	-	3	(2 203)
Podmiot 4	-	606 343	350 000	1	37	(10 416)
Podmiot 5	-	501 001	715 852	-	4	(6 722)
Podmiot 6	472 602	380 543	386 854	8 245	1 611	(5 651)
Podmiot 7	-	264 443	-	-	971	(1 879)
Podmiot 8	250 057	240 524	2 407 840	1 899	2 857	(1 712)
Podmiot 9	-	219 506	-	10	185	(2 881)
Podmiot 10	-	214 989	-	-	16	(4 993)
Podmiot 11	113 467	196 961	574 780	3 715	6	(964)
Podmiot 12	220	156 451	-	261	1 158	(1 635)
Podmiot 13	-	118 217	-	-	8	(655)
Podmiot 14	163 275	99 099	50 000	5 206	87	(873)
Podmiot 15	-	73 188	354 500	-	870	(1 025)
Pozostałe podmioty	903 202	587 016	2 355 363	28 340	7 504	(34 585)
Razem	1 902 831	5 636 219	11 145 189	47 688	15 610	(99 473)

Podmiot	31.12.2014			2014		
	Należności ogółem	Zobowiązania ogółem	Zobowiązania pozabilansowe udzielone o charakterze gwarancyjnym i finansowym	Przychody z tytułu odsetek	Przychody z tytułu prowizji	Koszty z tytułu odsetek
Podmiot 1	-	-	2 080 000	-	-	-
Podmiot 2	184 925	1 001 114	647 423	3 095	903	(7 633)
Podmiot 4	-	1 099	1 368 860	-	35	(264)
Podmiot 5	-	9 190	1 201 440	48	1 060	(396)
Podmiot 6	-	1 177 873	-	-	2	(13 860)
Podmiot 8	285 955	283 174	422 752	4 335	522	(4 302)
Podmiot 11	-	160 250	701 786	4	302	(4 790)
Podmiot 12	-	98 728	500 000	-	1	(23 708)
Podmiot 17	-	582 771	-	26	1 519	(2 555)
Podmiot 23	386 306	16 294	151 587	13 274	204	(46)
Podmiot 25	113 481	18 235	396 474	7 045	5	(509)
Podmiot 26	-	109 604	400 000	-	12	(245)
Podmiot 38	113 422	80 540	61 819	5 120	1 107	(1 216)
Podmiot 53	67 704	14 487	157 659	3 880	217	(110)
Podmiot 61	62 901	1 984	150 000	2 872	44	(90)
Pozostałe podmioty	259 499	637 143	165 524	16 228	3 771	(12 300)
Razem	1 474 193	4 192 486	8 405 324	55 927	9 704	(72 024)

Odpowiednio na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 na powyższe należności nie zostały utworzone istotne odpisy z tytułu utraty wartości.

46. Transakcje z jednostkami powiązanymi kapitałowo

Transakcje jednostki dominującej z jednostkami stowarzyszonymi i wspólnymi przedsięwzięciami wycenionymi metodą praw własności

Wszystkie opisane poniżej transakcje ze wspólnymi przedsięwzięciami i jednostkami stowarzyszonymi zostały zawarte na warunkach nieodlegających od warunków rynkowych. Terminy spłat transakcji mieszczą się w przedziale od jednego miesiąca do piętnastu lat.

31 grudnia 2015 roku

Podmiot	Należności	w tym kredyty	Zobowiązania	Udzielone zobowiązania pozabilansowe
Wspólne przedsięwzięcia bezpośrednio				
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o.	5 964	-	31 072	2 011
Wspólne przedsięwzięcia pośrednio				
„Centrum Obsługi Biznesu” Sp. z o.o.	27 414	27 414	8 623	-
Jednostki stowarzyszone bezpośrednio				
Bank Pocztowy SA	14 057	-	949	1 086
„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” Sp. z o.o.	-	-	2 788	-
Jednostki stowarzyszone pośrednio				
Centrum Operacyjne Sp. z o.o.	-	-	5	-
Razem	47 435	27 414	43 437	3 097

Podmiot	Przychody ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Koszty ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji
Wspólne przedsięwzięcia bezpośrednio				
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o.	189 514	189 326	107 619	105 484
Wspólne przedsięwzięcia pośrednio				
„Centrum Obsługi Biznesu” Sp. z o.o.	794	794	83	83
Jednostki stowarzyszone bezpośrednio				
Bank Pocztowy SA	183	183	172	-
„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” Sp. z o.o.	3	3	35	35
Ferrum SA	3	3	-	-
Jednostki stowarzyszone pośrednio				
Centrum Operacyjne Sp. z o.o.	3	3	-	-
Razem	190 500	190 312	107 909	105 602

31 grudnia 2014 roku

Podmiot	Należności	w tym kredyty	Zobowiązania	Udzielone zobowiązania pozabilansowe
Wspólne przedsięwzięcia bezpośrednio				
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o.	23 390	-	57 008	5 000
„Centrum Obsługi Biznesu” Sp. z o.o.	28 852	28 852	12 022	-
Jednostki stowarzyszone bezpośrednio				
Bank Pocztowy SA	-	-	299	941
„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” Sp. z o.o.	-	-	966	-
Jednostki stowarzyszone pośrednio				
Centrum Operacyjne Sp. z o.o.	-	-	2	-
Razem	52 242	28 852	70 297	5 941

Podmiot	Przychody ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Koszty ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji
Wspólne przedsięwzięcia bezpośrednio				
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o.	68 725	67 548	111 183	110 971
„Centrum Obsługi Biznesu” Sp. z o.o.	872	872	213	213
Jednostki stowarzyszone bezpośrednio				
Bank Pocztowy SA	575	51	746	-
„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” Sp. z o.o.	2	2	163	163
Jednostki stowarzyszone pośrednio				
Centrum Operacyjne Sp. z o.o.	3	3	-	-
Razem	70 177	68 476	112 305	111 347

47. Transakcje z jednostkami powiązanymi osobowo

Na dzień 31 grudnia 2015 roku jednostkami powiązanymi z Bankiem poprzez kluczowy personel kierowniczy PKO Banku Polskiego SA bądź bliskich członków rodziny kluczowego personelu kierowniczego pozostawały dwa podmioty (na dzień 31 grudnia 2014 roku – jeden podmiot).

W roku 2015 i 2014 w Grupie Kapitałowej nie wystąpiły transakcje wzajemne z tymi podmiotami.

48. Świadczenia dla kluczowego personelu kierowniczego PKO Banku Polskiego SA

a) Wynagrodzenia członków Rady Nadzorczej otrzymane od PKO Banku Polskiego SA

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	2015	2014
Rada Nadzorcza	1 198	1 157
Razem	1 198	1 157

b) Świadczenia dla członków Zarządu Banku otrzymane, należne oraz potencjalnie należne od PKO Banku Polskiego SA

Świadczenia pracownicze	2015						
	Krótkoterminowe świadczenia pracownicze		Pozostałe świadczenia długoterminowe		Płatności na bazie akcji rozliczanych w środkach pieniężnych		
	wynagrodzenie w 2015*	inne otrzymane w 2015	otrzymane w 2015	potencjalnie należne na dzień 31.12.2015	otrzymane w 2015	należne na dzień 31.12.2015	potencjalnie należne na dzień 31.12.2015
Zarząd	11 311	1 694	804	2 360	2 240	1 952	2 360
Razem	11 311	1 694	804	2 360	2 240	1 952	2 360

* Obejmuje wynagrodzenia zasadnicze, doliczenia z tytułu PPE, dodatkowego ubezpieczenia, opieki medycznej i ZFŚS.

Świadczenia pracownicze	2014						
	Krótkoterminowe świadczenia pracownicze		Pozostałe świadczenia długoterminowe		Płatności na bazie akcji rozliczanych w środkach pieniężnych		
	wynagrodzenie w 2014*	inne otrzymane w 2014	otrzymane w 2014	potencjalnie należne na dzień 31.12.2014	otrzymane w 2014	należne na dzień 31.12.2014	potencjalnie należne na dzień 31.12.2014
Zarząd	10 663	1 973	368	2 021	1 639	2 308	2 021
Razem	10 663	1 973	368	2 021	1 639	2 308	2 021

* Obejmuje wynagrodzenia zasadnicze, doliczenia z tytułu PPE, dodatkowego ubezpieczenia, opieki medycznej i ZFŚS.

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze to świadczenia pracownicze, które podlegają w całości rozliczeniu przed upływem 12 miesięcy od końca rocznego okresu sprawozdawczego, w którym pracownicy wykonywali związaną z nimi pracę. Jako krótkoterminowe świadczenie pracownicze obok wynagrodzenia zasadniczego ujęta została nieodroczonego część składnika zmiennego wynagrodzenia w formie gotówkowej (szczegóły w notce „Zasady ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku”).

Jako pozostałe świadczenie długoterminowe ujęta została odroczonego część zmiennego składnika wynagrodzeń przyznawana w formie gotówkowej.

Jako płatności na bazie akcji rozliczane w środkach pieniężnych ujmowany jest nieodroczonego i odroczonego składnik wynagrodzeń przyznawany w formie instrumentu finansowego, tj. akcji fantomowych (których przeliczenie na gotówkę jest dokonywane po dodatkowym okresie retencyjnym) zgodnie z zasadami opisanymi w notce „Zasady ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku”).

W roku zakończonym dnia 31 grudnia 2015 roku oraz odpowiednio dnia 31 grudnia 2014 roku nie wypłacono świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy ani świadczeń po okresie zatrudnienia.

c) Wynagrodzenia otrzymane od jednostek powiązanych (innych niż Skarb Państwa i jednostki powiązane ze Skarbem Państwa)*

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	2015	2014
Zarząd Banku	42	39
Razem	42	39

d) Wynagrodzenie członków zarządów i rad nadzorczych spółek zależnych Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	2015	2014
Rada Nadzorcza	308	389
Zarząd	20 416	21 465
Razem	20 724	21 854

e) kredyty, pożyczki, gwarancje i inne pożytki świadczone przez Bank na rzecz kierownictwa

	31.12.2015	31.12.2014
Rada Nadzorcza	1 093	3 102
Zarząd	946	857
Razem	2 039	3 959

Warunki oprocentowania i terminy spłaty należności nie odbiegają od warunków rynkowych i terminów spłaty dla podobnych produktów bankowych.

49. Zasady ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Grupie Kapitałowej Banku

W celu wypełnienia wymogów uchwały Komisji Nadzoru Finansowego nr 258/2011 z dnia 4 października 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku, Bank wdrożył poprzez uchwałę:

- Rady Nadzorczej Banku: „Zasady zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku” (stanowiące podstawę wydania kolejnych regulacji) oraz „Regulamin zmiennych składników wynagrodzeń dla członków Zarządu”,
- Zarządu Banku: „Regulamin zmiennych składników wynagrodzeń dla osób zajmujących stanowiska kierownicze”,
- Rad Nadzorczych wybranych spółek zależnych Grupy PKO Banku Polskiego SA (PKO Leasing SA, PKO TFI SA, PKO BANKOWY PTE SA, PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA, PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA, PKO Bank Hipoteczny SA): „Regulaminy zmiennych składników wynagrodzeń dla członków Zarządu”.

Przywołane Zasady i wydane na ich podstawie Regulaminy opisują tryb przyznawania wyżej wymienionym osobom zmiennych składników wynagrodzeń powiązanych z wynikami i efektami pracy. Zgodnie z wymogami przywołanej uchwały KNF i w proporcjach w niej określonych zmienne składniki wynagrodzeń przyznawane są w formie:

- nieodroczonej (w pierwszym roku po roku kalendarzowym stanowiącym okres oceny),
- odroczonej (na kolejne trzy lata po pierwszym roku po okresie oceny),

przy czym zarówno wynagrodzenie nieodroczone, jak i odroczone, jest przyznawane w równych częściach w formie gotówkowej oraz w formie instrumentu finansowego, tj. akcji fantomowych (których przeliczenie na gotówkę jest dokonywane po dodatkowym okresie retencyjnym).

Składnik wynagrodzenia w formie instrumentu finansowego jest przeliczany na akcje fantomowe po przyznaniu danego składnika – z uwzględnieniem mediany średniodziennych cen akcji (Volume Weighted Average Price) Banku na Giełdzie Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie, publikowanych w systemie informacyjnym Thomson Reuters albo Bloomberg – z IV kwartału okresu oceny. Następnie, po okresie retencyjnym i okresie odroczenia, akcje są przeliczane na gotówkę – z uwzględnieniem mediany średniodziennych cen akcji (Volume Weighted Average Price) Banku na Giełdzie Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie z III kwartału roku kalendarzowego poprzedzającego wypłatę (zarząd) oraz III kwartału roku kalendarzowego, w którym dokonywana jest wypłata (pozostałe osoby na stanowiskach kierowniczych), publikowanych w systemie informacyjnym Thomson Reuters albo Bloomberg.

Wynagrodzenie odroczone może podlegać redukcji w przypadku pogorszenia wyników finansowych Banku lub odpowiednio Spółki Grupy, straty Banku /Spółki lub pogorszenia innych zmiennych związanych z efektami pracy w okresie oceny osób zajmujących stanowiska kierownicze oraz wynikami nadzorowanych lub kierowanych przez te osoby jednostek/komórek organizacyjnych, które ujawniły się po okresie oceny.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku rezerwa na składniki zmienne łącznie z narzutami za lata 2012- 2015 wynosiła 41 milionów PLN, z czego dla osób zajmujących stanowiska kierownicze bez Zarządu Banku w kwocie 26,7 miliona PLN i dla Zarządu Banku w kwocie 14,2 miliona PLN a dla spółek Grupy Kapitałowej 10 milionów PLN.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku rezerwa na składniki zmienne za lata 2012 - 2014 wynosiła 34 miliony PLN, z czego dla Zarządu Banku wynosiła 11 milionów PLN a dla spółek Grupy Kapitałowej w kwocie 3,4 miliona PLN.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami w 2015 roku wypłacony został składnik nieodroczony – gotówka i instrument finansowy przeliczony na gotówkę (z wyłączeniem Zarządu Banku) z tytułu premii za rok 2014 oraz składnik odroczony z tytułu premii za lata 2012- 2013 dla osób zajmujących stanowiska kierownicze bez Zarządu Banku – w łącznej kwocie bez narzutów 11,5 miliona PLN oraz dla Zarządu Banku - w kwocie 4,7 miliona PLN bez narzutów a dla spółek Grupy Kapitałowej w kwocie 1,9 miliona PLN.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami w 2014 roku z tytułu premii za rok 2012-2013 wypłacono (bez narzutów) dla osób zajmujących stanowiska kierownicze bez Zarządu Banku w kwocie 10,6 miliona PLN, dla Zarządu Banku w kwocie 3,9 miliona PLN a dla spółek Grupy Kapitałowej w kwocie 1,8 miliona PLN.

Wypłata z tytułu akcji fantomowych za lata 2012-2014 wyliczona zgodnie z przepisami, w oparciu o kurs akcji w 3 kwartale 2015 roku w wysokości 29,25 PLN, została zrealizowana w listopadzie 2015 roku dla osób zajmujących stanowiska kierownicze bez Zarządu Banku w wysokości 5,1 miliona PLN a dla spółek Grupy Kapitałowej w kwocie 0,9 miliona PLN. W styczniu 2016 roku dla Zarządu Banku wypłacono – 1,95 miliona PLN (bez narzutów).

50. Zmiany w Spółkach wchodzących w skład Grupy Kapitałowej

W 2015 roku miały miejsca następujące zdarzenia wpływające na strukturę Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA:

1. dotyczące spółki PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA

W dniu 10 lutego 2015 roku PKO Bank Polski SA zawiązał spółkę PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA o kapitale zakładowym w wysokości 20 000 tysięcy PLN. Bank objął 20 000 akcji zwykłych, imiennych, o wartości nominalnej 1 tysiąc PLN każda po cenie emisyjnej równej 3 650 PLN za jedną akcję, tj. za łączną kwotę 73 000 tysięcy PLN. Bank wniósł również do Spółki 15 000 tysięcy PLN na poczet funduszu organizacyjnego.

W dniu 10 marca 2015 roku Komisja Nadzoru Finansowego wydała decyzję, w której zezwoliła na wykonywanie przez wyżej wymienioną Spółkę działalności ubezpieczeniowej w dziale II (pozostałe ubezpieczenia osobowe i ubezpieczenia majątkowe).

W dniu 13 kwietnia 2015 roku wyżej wymieniona Spółka została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Na koniec 2015 roku Spółka osiągnęła gotowość operacyjną. W dniu 9 stycznia 2016 roku spółka PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA uruchomiła ofertę ubezpieczeń majątkowych dla klientów indywidualnych PKO Banku Polskiego SA, którzy nabywają karty kredytowe. W lutym 2016 roku Spółka uruchomiła sprzedaż ubezpieczeń nieruchomości, ruchomości, OC w życiu prywatnym, Assistance oraz ubezpieczeń od utraty dochodu dla klientów PKO Banku Polskiego SA i PKO Banku Hipotecznego SA zaciągających kredyty hipoteczne i dla pożyczkobiorców pożyczek gotówkowych w PKO Banku Polskim SA.

2. dotyczące spółki PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA

W 2015 roku (9 czerwca 2015 roku oraz 20 października 2015 roku) w Krajowym Rejestrze Sądowym zostały zarejestrowane następujące zmiany kapitału zakładowego spółki PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA:

- a) obniżenie kapitału o 103 221 tysięcy PLN poprzez umorzenie 925 000 sztuk akcji o wartości nominalnej 111,59 PLN każda; kwota uzyskana z obniżenia kapitału została przeznaczona na pokrycie straty Spółki z lat ubiegłych,
- b) podwyższenie kapitału zakładowego łącznie o 223,18 PLN - PKO Bank Polski SA objął 2 akcje o wartości nominalnej 111,59 PLN każda, za łączną cenę emisyjną równą 56 000 tysięcy PLN.

Według stanu na 31 grudnia 2015 roku kapitał zakładowy spółki PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA wynosi 89 309 tysięcy PLN i dzieli się na 800 331 akcji o wartości nominalnej 111,59 PLN każda.

3. dotyczące spółek Grupy PKO Leasing SA

W dniu 4 sierpnia 2015 w Krajowym Rejestrze Sądowym zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego spółki PKO Leasing SA o kwotę 80 000 tysięcy PLN. Wszystkie akcje w podwyższonym kapitale zostały objęte przez PKO Bank Polski SA.

Według stanu na 31 grudnia 2015 roku kapitał zakładowy spółki PKO Leasing SA wynosi 174 057 tysięcy PLN i dzieli się na 17 405 690 akcji o wartości nominalnej 10 PLN każda.

W 2015 roku (23 kwietnia 2015 roku oraz 28 października 2015 roku) w Krajowym Rejestrze Sądowym zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego spółki PKO Bankowy Leasing Sp. z o.o. łącznie o kwotę 40 000 tysięcy PLN. Wszystkie udziały w podwyższonym kapitale zostały objęte przez PKO Leasing SA.

Według stanu na 31 grudnia 2015 roku kapitał zakładowy spółki PKO Bankowy Leasing Sp. z o.o. wynosi 140 000 tysięcy PLN i dzieli się na 280 000 udziałów o wartości nominalnej 500 PLN każdy.

4. dotyczące PKO BP BANKOWY PTE SA

W dniu 29 grudnia 2015 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym zostało zarejestrowane obniżenie kapitału zakładowego spółki PKO BP BANKOWY PTE SA o kwotę 69 420 tysięcy PLN, które nastąpiło poprzez obniżenie wartości nominalnej każdej akcji Spółki z kwoty 10 000 PLN do kwoty 7 330 PLN. Obniżenie kapitału zostało przeprowadzone w celu optymalizacji wysokości kapitału własnego Spółki i wykorzystania wolnych zasobów środków pieniężnych w ramach Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA.

Środki z tytułu obniżenia kapitału zakładowego Spółki zostaną wypłacone PKO Bankowi Polskiemu SA – jednemu akcjonariuszowi Spółki, po upływie 6 miesięcy od daty dokonania wyżej wymienionego zarejestrowania.

Według stanu na 31 grudnia 2015 roku kapitał zakładowy Spółki wynosi 190 580 tysięcy PLN i dzieli się na 26 000 sztuk akcji o wartości nominalnej 7 330 PLN każda.

5. dotyczące spółki PKO BP Faktoring SA

W czerwcu 2015 roku spółka Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA posiadająca 8 999 akcji oraz PKO Bank Polski SA posiadający 1 akcję zbyły wszystkie posiadane akcje spółki PKO BP Faktoring SA do spółki PKO Leasing SA.

Według stanu na 31 grudnia 2015 roku jedynym akcjonariuszem spółki PKO BP Faktoring SA jest spółka PKO Leasing SA (spółka zależna od Banku).

6. dotyczące NEPTUN – fundusz inwestycyjny zamknięty aktywów niepublicznych

W 2015 roku PKO Bank Polski SA nabył łącznie 8 588 953 sztuk certyfikatów inwestycyjnych serii A, B i C NEPTUN – fundusz inwestycyjny zamknięty aktywów niepublicznych. Wartość nabycia wyniosła łącznie 94 663 tysiące PLN. Część certyfikatów została objęta w zamian za wkład niepieniężny w postaci akcji Bankowego Towarzystwa Kapitałowego SA oraz akcji wybranych spółek publicznych stanowiących aktywa finansowe Banku. Wyżej wymieniony Fundusz jest zarządzany przez PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA.

Przedmiotem działalności Funduszu jest lokowanie środków pieniężnych zebranych w drodze niepublicznego proponowania nabycia certyfikatów inwestycyjnych w papiery wartościowe, instrumenty rynku pieniężnego i inne prawa majątkowe określone w Statucie Funduszu i Ustawie o funduszach inwestycyjnych.

Jednocześnie w czerwcu 2015 roku PKO Bank Polski SA sprzedał do wyżej wymienionego Funduszu wszystkie posiadane udziały spółki „CENTRUM HAFFNERA” Sp. z o.o. – spółki zależnej od Banku oraz spółki „Centrum Obsługi Biznesu” Sp. z o.o. – spółki stanowiącej wspólne przedsięwzięcie Banku.

Według stanu na 31 grudnia 2015 roku NEPTUN – fizan oraz spółki Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA i „CENTRUM HAFFNERA” Sp. z o.o. (przy czym „CENTRUM HAFFNERA” Sp. z o.o. wraz ze swoimi spółkami zależnymi „Sopot Zdrój” Sp. z o.o. i „Promenada Sopocka” Sp. z o.o.) jako jednostki kontrolowane przez PKO Bank Polski SA są konsolidowane metodą pełną w sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA. Spółka „Centrum Obsługi Biznesu” Sp. z o.o. jest wspólnym przedsięwzięciem Funduszu i w sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA jest nadal wyceniana metodą praw własności.

7. dotyczące spółek Grupy Kapitałowej Qualia Development Sp. z o.o.

W dniu 9 stycznia 2015 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym została zarejestrowana spółka Qualia 2 Sp. z o.o. Kapitał zakładowy Spółki wynosi 5 tysięcy PLN i dzieli się na 100 udziałów o wartości nominalnej 50 PLN każdy. Według stanu na 31 grudnia 2015 roku wszystkie udziały wyżej wymienionej Spółki posiada spółka Qualia Development Sp. z o.o.

Spółka Qualia 2 Sp. z o.o. przejęła od spółki Qualia Sp. z o.o. ogół praw i obowiązków komplementariusza w spółce Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – Nowy Wilanów Sp. k. – umowa zbycia ogółu praw i obowiązków w powyższym zakresie została zawarta 14 stycznia 2015 roku.

Jednocześnie, w związku z wyżej opisanymi zmianami w dniu 2 lutego 2015 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym została zarejestrowana zmiana nazwy spółki Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – Nowy Wilanów Sp. k. – obecna nazwa brzmi: Qualia 2 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – Nowy Wilanów Sp. k.

W dniu 26 października 2015 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym została zarejestrowana spółka Qualia 3 Sp. z o.o. Kapitał zakładowy Spółki wynosi 5 tysięcy PLN i dzieli się na 100 udziałów o wartości nominalnej 50 PLN każdy. Według stanu na 31 grudnia 2015 roku wszystkie udziały wyżej wymienionej Spółki posiada spółka Qualia Development Sp. z o.o.

Spółka Qualia 3 Sp. z o.o. przejęła od spółki Qualia Sp. z o.o. ogół praw i obowiązków komplementariusza w spółce Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – Neptun Park Sp. k. – umowa zbycia ogółu praw i obowiązków w powyższym zakresie została zawarta 4 listopada 2015 roku.

Jednocześnie, w związku z wyżej opisanymi zmianami w dniu 7 grudnia 2015 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym została zarejestrowana zmiana nazwy spółki Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – Neptun Park Sp. k. – obecna nazwa brzmi: Qualia 3 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – Neptun Park Sp. k.

W dniu 3 listopada 2015 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym zostało zarejestrowane podwyższenie wkładu komandytariusza (spółki Qualia Development Sp. z o.o.) w spółce Qualia sp. z o.o. – Sopot Sp. k. o kwotę 4 900 tysięcy PLN, tj. z kwoty 5 300 tysięcy PLN do kwoty 10 200 tysięcy PLN.

W dniu 26 listopada 2015 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego spółki Qualia – Rezydencja Flotylla Sp. z o.o. o kwotę 22 300 tysięcy PLN. Wszystkie udziały w podwyższonym kapitale zostały objęte przez Qualia Development Sp. z o.o.

Według stanu na 31 grudnia 2015 roku kapitał zakładowy spółki Qualia – Rezydencja Flotylla Sp. z o.o. wynosi 33 826 tysięcy PLN i dzieli się na 33 826 udziałów o wartości nominalnej 1 tysiąc PLN każdy.

W 2015 roku spółka Qualia Development Sp. z o.o. wniosła dopłatę do kapitałów spółki Qualia 2 Sp. z o.o. w wysokości 49 500 PLN oraz dopłatę do kapitałów spółki Qualia 3 Sp. z o.o. w wysokości 30 tysięcy PLN, a także otrzymała ze spółki Qualia – Residence Sp. z o.o. 7 000 tysięcy PLN z tytułu zwrotu części dopłat wniesionych do kapitału tej Spółki.

8. dotyczące spółki „Centrum Majkowskiego” Sp. z o.o. w likwidacji

W dniu 4 maja 2015 roku spółka „Centrum Majkowskiego” Sp. z o.o. w likwidacji – spółka zależna od „CENTRUM HAFFNERA” Sp. z o.o. – została wykreślona z Krajowego Rejestru Sądowego.

9. dotyczące spółek zależnych wykazywanych na aktywach trwałych przeznaczonych do sprzedaży

W związku z planem odzyskania wartości udziałów spółki Qualia Development Sp. z o.o. w drodze transakcji sprzedaży w ramach Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA, Spółka przestała być wykazywana jako aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży w sprawozdaniu skonsolidowanym.

10. dotyczące zdarzeń, które spowodują zmiany w Grupie Kapitałowej w następnych kwartałach

W dniu 9 listopada 2015 roku PKO Bank Polski SA opłacił objęcie 33 miliardów akcji KREDOBANK SA nowej emisji o łącznej wartości nominalnej i emisyjnej w wysokości 330 000 tysięcy UAH. Wyżej wymienione podwyższenie do 31 grudnia 2015 roku nie zostało zarejestrowane.

Po zarejestrowaniu wyżej wymienionego podwyższenia udział PKO Banku Polskiego SA w kapitale zakładowym KREDOBANK SA oraz udział w głosach na walnym zgromadzeniu Spółki zwiększy się do 99,6293%.

W zakresie spółek stanowiących wspólne przedsięwzięcia i jednostki stowarzyszone w 2015 roku miały miejsce następujące zdarzenia:

1. dotyczące spółki Bank Pocztowy SA

W dniu 20 listopada 2015 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego spółki Bank Pocztowy SA o kwotę 12 842 480 PLN. PKO Bank Polski SA objął 321 062 akcje o łącznej wartości nominalnej w wysokości 3 210 620 PLN oraz o łącznej wartości emisyjnej w wysokości 15 000 016,64 PLN. Pozostałe akcje objęła Poczta Polska SA. W sumie Bank Pocztowy SA został dokapitalizowany przez dotychczasowych akcjonariuszy kwotą 60 000 tysięcy PLN.

W wyniku wyżej wymienionego podwyższenia PKO Bank Polski SA nadal posiada 25% kapitału zakładowego Spółki plus 10 akcji.

2. dotyczące spółek Grupy Kapitałowej Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o.

Spółka Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o. (stanowiąca wspólne przedsięwzięcie Banku) utworzyła dwie spółki zależne, w tym:

- a) spółkę EVO Payments International Sp. z o.o. z siedzibą w Polsce, która została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 9 lutego 2015 roku; kapitał zakładowy Spółki na koniec 2015 roku wynosi 282 tysiące PLN (przy czym udziały w podwyższonym kapitale o wartości nominalnej 277 tysięcy PLN zostały objęte za cenę emisyjną w wysokości 13 850 tysięcy PLN),
- b) spółkę EVO Payments International s.r.o. z siedzibą w Czechach, która została zarejestrowana w Czeskim Rejestrze Handlowym w dniu 16 lutego 2015 roku; kapitał zakładowy Spółki na koniec 2015 roku wynosi 30 200 tysięcy CZK.

Przedmiotem działalności wyżej wymienionych Spółek jest prowadzenie działalności wspomagającej usługi finansowe.

3. dotyczące spółki FERRUM SA

PKO Bank Polski SA w dniu 28 grudnia 2015 roku objął w ramach działań windykacyjnych (przejęcie na własność przedmiotu zabezpieczenia) 5 147 730 akcji spółki publicznej FERRUM SA, stanowiących 20,97% udziału w kapitale zakładowym Spółki i uprawniających do 20,97% głosów na zgromadzeniu akcjonariuszy. Spółka ta stała się spółką stowarzyszoną. Przedmiotem działalności Spółki jest produkcja rur stalowych, produkcja profili zamkniętych (kształtowników) oraz wykonywanie izolacji rur.

Spółka posiada dwie spółki zależne: Zakład Konstrukcji Spawanych FERRUM SA produkujący konstrukcje metalowe i ich części oraz FERRUM MARKETING Sp. z o.o. prowadzącą działalność marketingową i promocyjną.

51. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

51.1. Kategorie wyceny do wartości godziwej aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej do wartości godziwej

Grupa Kapitałowa klasyfikuje poszczególne składniki aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej do następujących kategorii:

- Poziom 1: Ceny kwotowane na aktywnych rynkach
- Poziom 2: Techniki wyceny oparte na obserwowalnych danych rynkowych
- Poziom 3: Pozostałe techniki wyceny

W tabeli poniżej przedstawiono podział aktywów i zobowiązań finansowych prezentowanych w sprawozdaniu finansowym w wartości godziwej w podziale na 3 kategorie na dzień 31 grudnia 2015 roku:

Aktywa i zobowiązania wyceniane w wartości godziwej na dzień 31.12.2015	Nota	Wartość bilansowa	Poziom 1 Ceny kwotowane na aktywnych rynkach	Poziom 2 Techniki wyceny oparte na obserwowalnych danych rynkowych	Poziom 3 Pozostałe techniki wyceny
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	20	783 199	783 199	-	-
Dłużne papiery wartościowe		766 641	766 641	-	-
Udziały i akcje w innych jednostkach		9 910	9 910	-	-
Certyfikaty inwestycyjne		6 648	6 648	-	-
Pochodne instrumenty finansowe	21	4 347 269	2 163	4 345 106	-
Instrumenty zabezpieczające		508 665	-	508 665	-
Instrumenty o charakterze handlowym		3 838 604	2 163	3 836 441	-
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	23	15 154 100	4 837 304	10 316 796	-
Dłużne papiery wartościowe		13 337 373	3 020 577	10 316 796	-
Jednostki uczestnictwa		1 816 727	1 816 727	-	-
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	25	28 291 352	19 255 389	5 401 333	3 634 630
Dłużne papiery wartościowe		27 604 913	19 093 221	5 401 333	3 110 359
Kapitałowe papiery wartościowe		473 618	145 990	-	327 628
Jednostki uczestnictwa w fundusze inwestycyjne oraz tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania		212 821	16 178	-	196 643
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej razem		48 575 920	24 878 055	20 063 235	3 634 630
Pochodne instrumenty finansowe	21	4 624 767	1 476	4 623 291	-
Instrumenty zabezpieczające		998 527	-	998 527	-
Instrumenty o charakterze handlowym		3 626 240	1 476	3 624 764	-
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	37	71 744	-	71 744	-
Instrumenty finansowe desygnowane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		71 744	-	71 744	-
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej razem		4 696 511	1 476	4 695 035	-

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu na dzień 31.12.2015 (Nota 20)	Wartość bilansowa	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
Dłużne papiery wartościowe	766 641	766 641	-	-
obligacje skarbowe PLN	640 009	640 009	-	-
obligacje skarbowe EUR	8 686	8 686	-	-
obligacje komunalne PLN	48 596	48 596	-	-
obligacje korporacyjne PLN	46 158	46 158	-	-
obligacje korporacyjne EUR	70	70	-	-
obligacje emitowane przez GPW	5 238	5 238	-	-
obligacje emitowane przez banki	17 884	17 884	-	-
Udziały i akcje w innych jednostkach	9 910	9 910	-	-
Certyfikaty inwestycyjne	6 648	6 648	-	-
RAZEM	783 199	783 199	-	-

Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat na dzień 31.12.2015 (Nota 23)	Wartość bilansowa	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
Dłużne papiery wartościowe	13 337 373	3 020 577	10 316 796	-
bony pieniężne NBP	10 036 898	-	10 036 898	-
obligacje skarbowe PLN	1 934 817	1 934 817	-	-
obligacje skarbowe EUR	91 634	91 634	-	-
obligacje skarbowe CHF	993 615	993 615	-	-
obligacje skarbowe UAH	32 635	-	32 635	-
obligacje komunalne EUR	131 341	-	131 341	-
obligacje komunalne PLN	115 922	-	115 922	-
obligacje strukturyzowane PLN	-	-	-	-
obligacje korporacyjne PLN	511	511	-	-
Jednostki uczestnictwa	1 816 727	1 816 727	-	-
RAZEM	15 154 100	4 837 304	10 316 796	-

Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży na dzień 31.12.2015 (Nota 25)	Wartość bilansowa	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	27 604 913	19 093 221	5 401 333	3 110 359
obligacje skarbowe PLN	17 920 035	17 920 035	-	-
obligacje skarbowe EUR	310 620	310 620	-	-
obligacje skarbowe USD	77 375	-	77 375	-
obligacje skarbowe UAH	49 976	-	49 975	-
obligacje komunalne PLN	4 613 726	-	4 613 726	-
obligacje korporacyjne PLN	4 074 476	541 854	660 257	2 872 365
obligacje korporacyjne EUR	365 281	320 712	-	44 569
obligacje korporacyjne USD	193 424	-	-	193 425
obligacje korporacyjne UAH	-	-	-	-
Kapitałowe papiery wartościowe	473 618	145 990	-	327 628
Jednostki uczestnictwa w fundusze inwestycyjne oraz tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania	212 821	16 178	-	196 643
RAZEM	28 291 352	19 255 389	5 401 333	3 634 630

W tabeli poniżej przedstawiono podział aktywów i zobowiązań finansowych prezentowanych w sprawozdaniu finansowym w wartości godziwej w podziale na 3 kategorie na dzień 31 grudnia 2014 roku:

Aktywa i zobowiązania wyceniane w wartości godziwej na dzień 31.12.2014	Nota	Wartość bilansowa	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
			Ceny kwotowane na aktywnych rynkach	Techniki wyceny oparte na obserwowalnych danych rynkowych	Pozostałe techniki wyceny
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	20	1 924 426	1 924 426	-	-
Dłużne papiery wartościowe		1 915 120	1 915 120	-	-
Udziały i akcje w innych jednostkach		5 137	5 137	-	-
Certyfikaty inwestycyjne		3 891	3 891	-	-
Prawa do akcji		278	278	-	-
Pochodne instrumenty finansowe	21	5 494 822	1 397	5 493 425	-
Instrumenty zabezpieczające		599 841	-	599 841	-
Instrumenty o charakterze handlowym		4 894 981	1 397	4 893 584	-
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	23	15 723 148	4 371 012	11 352 136	-
Dłużne papiery wartościowe		13 804 860	2 452 724	11 352 136	-
Jednostki uczestnictwa		1 918 288	1 918 288	-	-
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	25	22 267 433	12 709 259	9 354 898	203 276
Dłużne papiery wartościowe		21 961 102	12 601 236	9 354 898	4 968
Kapitałowe papiery wartościowe		120 205	108 023	-	12 182
Jednostki uczestnictwa w fundusze inwestycyjne oraz tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania		186 126	-	-	186 126
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej razem		45 409 829	19 006 094	26 200 459	203 276
Pochodne instrumenty finansowe	21	5 545 141	523	5 544 618	-
Instrumenty zabezpieczające		494 961	-	494 961	-
Instrumenty o charakterze handlowym		5 050 180	523	5 049 657	-
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	37	118 262	-	118 262	-
Instrumenty finansowe desygnowane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		118 262	-	118 262	-
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej razem		5 663 403	523	5 662 880	-

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu na dzień 31.12.2014 (Nota 20)	Wartość bilansowa	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
Dłużne papiery wartościowe	1 915 120	1 915 120	-	-
obligacje skarbowe PLN	1 825 454	1 825 454	-	-
obligacje skarbowe EUR	-	-	-	-
obligacje komunalne PLN	50 563	50 563	-	-
obligacje korporacyjne PLN	22 215	22 215	-	-
obligacje korporacyjne EUR	9	9	-	-
obligacje emitowane przez GPW	2 248	2 248	-	-
obligacje emitowane przez banki, w tym obligacje BGK	14 631	14 631	-	-
Udziały i akcje w innych jednostkach	5 137	5 137	-	-
Certyfikaty inwestycyjne	3 891	3 891	-	-
Prawa do akcji	278	278	-	-
RAZEM	1 924 426	1 924 426	-	-

Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat na dzień 31.12.2014 (Nota 23)	Wartość bilansowa	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
Dłużne papiery wartościowe	13 804 860	2 452 724	11 352 136	-
bony pieniężne NBP	10 998 812	-	10 998 812	-
obligacje skarbowe PLN	2 452 213	2 452 213	-	-
obligacje skarbowe UAH	26 495	-	26 495	-
obligacje komunalne EUR	139 882	-	139 882	-
obligacje komunalne PLN	113 935	-	113 935	-
obligacje strukturyzowane PLN	73 012	-	73 012	-
obligacje korporacyjne PLN	511	511	-	-
Jednostki uczestnictwa	1 918 288	1 918 288	-	-
RAZEM	15 723 148	4 371 012	11 352 136	-

Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży na dzień 31.12.2014 (Nota 25)	Wartość bilansowa	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	21 961 102	12 601 236	9 354 898	4 968
obligacje skarbowe PLN	12 601 236	12 601 236	-	-
obligacje skarbowe USD	149 582	-	149 582	-
obligacje skarbowe UAH	30 233	-	30 233	-
obligacje komunalne PLN	4 480 325	-	4 480 325	-
obligacje korporacyjne PLN	4 072 922	-	4 072 922	-
obligacje korporacyjne EUR	406 832	-	406 832	-
obligacje korporacyjne USD	199 412	-	199 412	-
obligacje korporacyjne UAH	20 560	-	15 592	4 968
Kapitałowe papiery wartościowe	120 205	108 023	-	12 182
Jednostki uczestnictwa w fundusze inwestycyjne oraz tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania	186 126	-	-	186 126
RAZEM	22 267 433	12 709 259	9 354 898	203 276

W zależności od kategorii klasyfikacji aktywów i zobowiązań finansowych do hierarchii, stosuje się przy tym różnorodne metody ustalania ich wartości godziwej:

Poziom 1: Ceny kwotowane na aktywnych rynkach

Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest bezpośrednio o ceny notowane (nieskorygowane) z aktywnych rynków dla identycznych aktywów lub zobowiązań. Do tej kategorii Grupa Kapitałowa klasyfikuje instrumenty finansowe i kapitałowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz dostępne do sprzedaży, dla których istnieje aktywny rynek i dla których wartość godziwa ustalana jest w oparciu o wartość rynkową, będącą ceną kupna:

- dłużne papiery wartościowe wyceniane do fixingu z platformy Bondspot lub serwisów informacyjnych Bloomberg oraz Reuters,
- dłużne i kapitałowe papiery wartościowe będące przedmiotem obrotu na rynku regulowanym, w tym w portfelu Domu Maklerskiego,
- instrumenty pochodne będące przedmiotem obrotu na rynku regulowanym.

Poziom 2: techniki wyceny oparte na obserwowalnych danych rynkowych

Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadkach, których wszystkie znaczące dane wejściowe są obserwowalne na rynku w sposób bezpośredni (jako ceny) lub pośrednio (bazujące na cenach). Do tej kategorii Grupa Kapitałowa klasyfikuje instrumenty finansowe dla których brak jest aktywnego rynku:

Aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej	Metoda (technika) wyceny	Obserwowalne dane wejściowe
Pochodne instrumenty finansowe – instrumenty zabezpieczające	Wycena instrumentów pochodnych CIRS, IRS odbywa się według modelu zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych. Dyskontowanie odbywa się w oparciu o krzywe rentowności.	Krzywe rentowności zbudowane są w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego, rynku transakcji FRA, IRS, basis swap.
Pochodne instrumenty finansowe – instrumenty o charakterze handlowym	Wycena instrumentów pochodnych CIRS, IRS, FRA odbywa się według modelu zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych. Dyskontowanie odbywa się w oparciu o krzywe rentowności. Wycena opcji walutowych odbywa się według określonych modeli wyceny dla danego typu opcji walutowej. Ceny egzotycznych opcji wbudowanych w produkty strukturyzowane pozyskiwane są z rynku (są cenami rynkowymi).	Krzywe rentowności zbudowane są w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego, rynku transakcji FRA, IRS, basis swap. Danymi wejściowymi do modeli wyceny opcji walutowych są krzywe rentowności budowane w oparciu o stawki rynku pieniężnego, rynkowe stawki punktów swapowych, płaszczyzny zmienności dla określonych par walutowych, walutowe kursy fixingowe NBP. W celu wyceny egzotycznych opcji wbudowanych w produkty strukturyzowane pozyskiwane są ceny rynkowe tych opcji.

Aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej	Metoda (technika) wyceny	Obserwowalne dane wejściowe
Aktywa finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat – bony pieniężne NBP	Wycena metodą krzywej rentowności	Krzywe rentowności dla bonów pieniężnych zbudowane są w oparciu o ceny rynkowe, dane rynku pieniężnego oraz rynku transakcji OIS.
Aktywa finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat – obligacje komunalne EUR	Wycena według przyjętego modelu wyceny	Danymi wejściowymi do modelu wyceny są stawki rynkowe, dane rynkowe: rynek pieniężnych, rynek transakcji IRS, rynek transakcji CDS, zmienność rynku opcji stopy procentowej.
Aktywa finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat – obligacje komunalne PLN	Wycena według modelu krzywej rentowności oraz marży ryzyka	Krzywe rentowności zbudowane są w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego, rynku transakcji IRS.
Aktywa finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat – obligacje skarbowe UAH	Podejście rynkowe	Ceny notowane na mniej aktywnym rynku.
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży – obligacje komunalne	Wycena według modelu krzywej rentowności oraz marży ryzyka	Krzywe rentowności zbudowane są w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego, rynku transakcji IRS.
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży – obligacje korporacyjne	Wycena według modelu krzywej rentowności oraz marży ryzyka	Krzywa rentowności zbudowana jest w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego, rynku transakcji IRS.
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży – ukraińskie obligacje skarbowe UAH, USD	Podejście rynkowe	Ceny notowane na mniej aktywnym rynku.
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży – obligacje korporacyjne UAH	Podejście rynkowe	Ceny notowane na mniej aktywnym rynku.
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych – instrumenty finansowe desygnowane do wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Wycena według metody krzywej rentowności oraz ceny egzotycznych opcji wbudowanych w te papiery	Krzywe rentowności zbudowane są w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego, rynku transakcji IRS. W celu wyceny egzotycznych opcji wbudowanych w produkty strukturyzowane pozyskiwane są ceny rynkowe tych opcji.

Poziom 3: Pozostałe techniki wyceny

Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadku których dane wejściowe nie są oparte na możliwych do zaobserwowania danych rynkowych (dane wejściowe nieobserwowalne).

Do tej kategorii Grupa Kapitałowa zaklasyfikowała akcje nienotowane na GPW, które są wyceniane według wewnętrznych modeli wyceny:

- tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania (Funduszu) - wartość godziwa tych instrumentów finansowych ustalana jest w oparciu o wartość netto aktywów Funduszu tj. wartość godziwą projektów inwestycyjnych (spółek) wchodzących w skład Funduszu, które podlegają co pół roku przeglądom lub badaniom przez biegłego rewidenta. Gdyby Grupa Kapitałowa stosowała wartości parametrów nieobserwowalnych będące ekstremalnymi wartościami z zakresu możliwych wartości, wartość godziwa kapitałowych instrumentów finansowych mogłaby na dzień 31 grudnia 2015 roku być większa o 9 832 tysiące PLN lub mniejsza o 9 832 tysiące PLN,
- akcje Visa Europe Limited (VEL), które zostały wycenione do wartości godziwej na podstawie informacji otrzymanej z VEL w grudniu 2015 roku o proponowanym udziale Grupy Kapitałowej w rozliczeniu transakcji nabycia VEL przez Visa Inc. który ma wynieść łącznie 88 875 079 EUR (66 167 319 EUR w gotówce, 22 707 761 EUR w akcjach Visa Inc). Podane kwoty nie są ostateczne i mogą ulec zmianie w związku ze złożonym przez Grupę Kapitałową zastrzeżeniem co do zaproponowanego sposobu ustalania udziału Grupy Kapitałowej w rozliczeniu transakcji lub ewentualnymi zastrzeżeniami pozostałych członków VEL, kosztami transakcji, a także w przypadkach wskazanych w dokumentacji dotyczącej transakcji. Ostateczne rozliczenie kwot należnych Bankowi nastąpi w terminie do dnia 30 czerwca 2016 roku,
- obligacje korporacyjne ujęte w inwestycyjnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży oraz wycenianych do wartości godziwej ze skutkiem odnoszonym do rachunku zysków i strat- wycena tych instrumentów finansowych ustalana jest według modelu krzywej rentowności oraz marż ryzyka. Krzywa rentowności zbudowana jest w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego oraz rynku transakcji IRS. Marże kredytowe są wyznaczane w oparciu o marże pierwotne zmodyfikowane przez kwotowania indeksów kredytowych przypisanych do emitentów na podstawie ich ratingów oraz sektorów działalności.

Wpływ parametrów estymowanych na wycenę do wartości godziwej instrumentów finansowych, dla których Grupa Kapitałowa stosuje wycenę do wartości godziwej na Poziomie 3 na dzień 31 grudnia 2014 roku jest następujący:

Instrument finansowy	Technika wyceny	Czynnik nieobserwowalny	Wartość godziwa według	
			scenariusza pozytywnego	scenariusza negatywnego
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży				
Tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania - Funduszu	metoda wartości netto aktywów Funduszu (NAV - Net Asset Value)	wartość tytułu uczestnictwa w Funduszu	206 475	186 811
Akcje Visa Europe Limited	ogłoszona cena transakcji (kwota gotówki i wartość akcji Visa Inc.) oraz dyskonto aplikowane do wyceny wspomnianych akcji z tytułu kosztów potencjalnych przyszłych spraw sądowych i ograniczonej płynności tych akcji	ostateczna wartość udziału Banku w rozliczeniu transakcji	378 741	281 972
Obligacje korporacyjne	Metoda indeksów kredytowych	spread kredytowy	3 122 174	3 098 729

Przeniesienia instrumentów pomiędzy Poziomem 1 a Poziomem 2 występują na podstawie dostępności kwotowania z aktywnego rynku według stanu na koniec okresu sprawozdawczego. Przeniesienie z Poziomu 2 do Poziomu 3 następuje w sytuacji zamiany w wycenie czynnika obserwowalnego na nieobserwowalny lub zastosowania do wyceny nowego nieobserwowalnego czynnika ryzyka, która jednocześnie skutkuje istotnym wpływem na wycenę instrumentu. Przeniesienie z Poziomu 3 do Poziomu 2 następuje w sytuacji zamiany w wycenie czynnika nieobserwowalnego na obserwowalny lub gdy wpływ czynnika nieobserwowalnego na wycenę instrumentu przestaje być istotny. Przeniesienia pomiędzy poziomami wyceny następują w dacie i według stanu na koniec okresu sprawozdawczego. W 2015 roku Grupa Kapitałowa dokonała częściowego przeniesienia obligacji korporacyjnych ujętych w inwestycyjnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży z poziomu 2 do poziomu 1 i 3 hierarchii wartości godziwej.

Poniższa tabela prezentuje uzgodnienie w trakcie okresów pomiarów: od 1 stycznia 2015 roku do 31 grudnia 2015 roku oraz od 1 stycznia 2014 roku do 31 grudnia 2014 roku, wartości godziwej na poziomie 3 hierarchii wartości godziwej:

Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	2015	2014
Bilans otwarcia na początek okresu	203 276	137 326
Suma zysków lub strat	334 380	29 965
w wyniku finansowym	(3 649)	-
w innych dochodach całkowitych	338 029	29 965
Różnice kursowe podmiotów walutowych	(1 021)	19 017
Zawarcie warunkowej umowy sprzedaży Spółki notowanej na giełdzie	-	12 000
Sprzedaż akcji Spółki notowanej na giełdzie	(12 000)	-
Rozliczenia	(364)	-
Przeniesienia z Poziomu 2 do Poziomu 3	3 110 359	4 968
Stan na koniec okresu	3 634 630	203 276

51.2. Aktywa i zobowiązania finansowe, które w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej nie są prezentowane w wartości godziwej

Grupa Kapitałowa jest w posiadaniu instrumentów finansowych, które w sprawozdaniu z sytuacji finansowej nie są prezentowane w wartości godziwej.

Dla wielu aktywów i zobowiązań finansowych wartości rynkowe są niedostępne, stąd wartości godziwe są oszacowane przy zastosowaniu szeregu technik wyceny. Do wyceny wartości godziwej instrumentów finansowych zastosowano model oparty na szacowaniach wartości bieżącej przyszłych przepływów pieniężnych poprzez zdyskontowanie przepływów pieniężnych przy zastosowaniu odpowiednich stóp procentowych. Wszystkie wyliczenia modelowe zawierają pewne założenia upraszczające i są wrażliwe na przyjmowane założenia. Poniżej przedstawiono podsumowanie głównych metod i założeń wykorzystywanych podczas szacowania wartości godziwych instrumentów finansowych nie wycenianych do wartości godziwej.

W przypadku pewnych grup instrumentów finansowych, ze względu na brak oczekiwanych istotnych różnic pomiędzy wartością bilansową a godziwą, wynikający z charakterystyki tych grup (np. krótkoterminowy charakter, wysoka korelacja z parametrami rynkowymi, unikalność instrumentu) przyjęto, że wartość bilansowa jest w przybliżeniu zgodna z wartością godziwą. Dotyczy to następujących grup instrumentów finansowych:

- kredyty i pożyczki udzielone przez Grupę Kapitałową klientom: części portfela kredytów mieszkaniowych („stary” portfel kredytów mieszkaniowych), kredyty z brakiem określonego harmonogramu spłaty, kredyty wymagalne na moment wyceny,
- zobowiązania Grupy Kapitałowej wobec klientów: zobowiązania bez określonego harmonogramu spłaty, inne specyficzne produkty, dla których nie można mówić o istnieniu rynku,
- depozyty i lokaty międzybankowe o terminie zapadalności do 7 dni lub o zmiennym oprocentowaniu,
- kredyty lub pożyczki udzielone i zaciągnięte na rynku międzybankowym o zmiennym oprocentowaniu (zmiana oprocentowania maksymalnie co 3 miesiące),
- kasa i środki w Banku Centralnym oraz zobowiązania wobec Banku Centralnego,
- inne aktywa i zobowiązania finansowe.

W odniesieniu do kredytów i pożyczek udzielonych klientom, które nie mają rozpoznanej utraty wartości zastosowano model oparty o szacowania wartości bieżącej przyszłych przepływów pieniężnych poprzez zdyskontowanie przepływów pieniężnych przy zastosowaniu bieżących stóp procentowych uwzględniający wysokość marży na ryzyko kredytowe oraz urealnione terminy spłaty wynikające z umów kredytowych. Bieżący poziom marż został wyznaczony dla transakcji zawartych w ostatnim kwartale zakończonym dniem bilansowym na instrumentach o podobnym ryzyku kredytowym. W przypadku kredytów walutowych zastosowano bieżącą marżę dla kredytów w PLN skorygowaną o koszt pozyskania waluty w transakcjach basis-swap. Wycena nie uwzględnia ryzyka skutków potencjalnego przewalutowania kredytów CHF w związku z projektem ustawy o sposobach przywrócenia równości stron niektórych umów kredytu i umów pożyczki. Dla kredytów z rozpoznaną utratą wartości przyjmuje się, że wartość godziwa jest równa wartości bilansowej.

Wartość godziwą depozytów oraz innych zobowiązań wobec klientów innych niż banki o ustalonym terminie wymagalności oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami procentowymi właściwymi dla poszczególnych produktów depozytowych. Wartość godziwa obliczana jest dla każdego depozytu oraz zobowiązania, następnie wartości godziwe dla całego portfela depozytowego grupowane są według rodzaju produktu oraz segmentu klienta. Dla depozytów płatnych na żądanie przyjmuje się, że dla nich wartość godziwa równa się ich wartości bilansowej.

Wartość godziwą długu podporządkowanego Banku oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych w oparciu o krzywą rentowności.

Wartość godziwą zobowiązania z tytułu emisji papierów dłużnych wyemitowanych przez PKO Bank Polski SA oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami rynku międzybankowego.

Wartość godziwą zobowiązania z tytułu emisji papierów dłużnych wyemitowanych przez PKO Finance AB oszacowano na podstawie kwotowań Bloomberg.

Lokaty i depozyty międzybankowe oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami rynku międzybankowego.

Należności z tytułu leasingu finansowego oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu wewnętrznej stopy zwrotu dla transakcji leasingowych tego samego rodzaju zawieranych przez Grupę Kapitałową w okresie bezpośrednio poprzedzającym dzień kończący okres sprawozdawczy.

W tabeli poniżej przedstawiono podsumowanie wartości bilansowych i godziwych dla poszczególnych grup instrumentów finansowych, które nie zostały wykazane w wartości godziwej w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy Kapitałowej na dzień 31 grudnia 2015 roku:

	poziom hierarchii wartości godziwej	metoda wyceny	31.12.2015	
			wartość bilansowa	wartość godziwa
Kasa, środki w Banku Centralnym	nd	wartość wymaganej zapłaty	13 743 864	13 743 864
Należności od banków	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	4 552 972	4 552 971
Kredyty i pożyczki udzielone klientom			190 413 708	183 613 721
kredyty mieszkaniowe	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	100 668 588	93 429 678
kredyty gospodarcze	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	58 057 837	58 749 000
kredyty konsumpcyjne	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	21 959 827	21 815 550
transakcje z przyrzeczeniem odkupu	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	4 432 239	4 432 239
międzynarodowe organizacje finansowe	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	10 652	10 652
dłużne papiery wartościowe	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	5 284 565	5 176 602
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	210 330	213 624
Inne aktywa finansowe	3	wartość wymaganej zapłaty z uwzględnieniem utraty wartości	875 195	875 195
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	2	wartość wymaganej zapłaty	4 219	4 219
Zobowiązania wobec innych banków	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	18 288 797	18 288 795
Zobowiązania wobec klientów			195 758 461	195 718 940
wobec podmiotów gospodarczych	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	51 213 728	51 214 193
wobec jednostek budżetowych	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	9 134 366	9 134 366
wobec ludności	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	135 410 367	135 370 381
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	1, 2	kwotowania rynkowe/ zdyskontowane przepływy pieniężne	9 361 229	9 637 428
Dług podporządkowany	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	2 499 163	2 486 132
Inne zobowiązania finansowe	3	wartość wymaganej zapłaty	2 340 804	2 340 804

W tabeli poniżej przedstawiono podsumowanie wartości bilansowych i godziwych dla poszczególnych grup instrumentów finansowych, które nie zostały wykazane w wartości godziwej w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy Kapitałowej na dzień 31 grudnia 2014 roku:

	poziom hierarchii wartości godziwej	metoda wyceny	31.12.2014	
			wartość bilansowa	wartość godziwa
Kasa, środki w Banku Centralnym	nd	wartość wymaganej zapłaty	11 738 371	11 738 371
Należności od banków	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	2 486 686	2 486 692
Kredyty i pożyczki udzielone klientom			179 497 384	170 510 276
kredyty mieszkaniowe	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	95 797 964	86 756 438
kredyty gospodarcze	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	58 231 138	58 274 526
kredyty konsumpcyjne	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	20 321 718	20 440 558
transakcje z przyrzeczeniem odkupu	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	310 852	310 852
dłużne papiery wartościowe	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	4 835 712	4 727 902
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	233 358	241 902
Inne aktywa finansowe	3	wartość wymaganej zapłaty z uwzględnieniem utraty wartości	710 349	710 349
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	2	wartość wymaganej zapłaty	4 427	4 427
Zobowiązania wobec innych banków	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	19 394 482	19 394 544
Zobowiązania wobec klientów			174 386 766	174 352 166
wobec podmiotów gospodarczych	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	40 932 868	40 932 943
wobec jednostek budżetowych	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	4 778 337	4 778 337
wobec ludności	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	128 675 561	128 640 886
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	1, 2	kwotowania rynkowe/ zdyskontowane przepływy pieniężne	13 182 348	13 620 129
Dług podporządkowany	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	2 413 985	2 398 946
Inne zobowiązania finansowe	3	wartość wymaganej zapłaty	2 321 761	2 321 761

52. Kompensowanie aktywów i zobowiązań finansowych

Kompensowanie składnika aktywów i zobowiązań finansowych jest dokonywane tylko w przypadku, gdy Grupa posiada ważny tytuł prawny do przeprowadzenia kompensaty ujętych kwot i zamierza się rozliczyć w kwocie netto albo jednocześnie zrealizować składnik aktywów i wykonać zobowiązanie. Z zapisów paragrafu 42 MSR 32 wynika między innymi, że aby kompensata była możliwa, tytuł prawny nie może być uwarunkowany wystąpieniem określonego zdarzenia w przyszłości.

Grupa Kapitałowa zawiera porozumienia dotyczące kompensowania, czyli umowy ISDA (International Swaps and Derivatives Association Master Agreements) oraz GMRA (Global Master Repurchase Agreement), które umożliwiają kompensowanie aktywów i zobowiązań finansowych (końcowe potrącenie i rozliczenie transakcji tzw. close out netting) w przypadku zaistnienia przypadku naruszenia w stosunku do którejś ze stron umowy. Umowy te mają szczególne znaczenie dla ograniczania ryzyka związanego z instrumentami pochodnymi, gdyż umożliwiają zarówno wymagalnych (redukcja ryzyka rozliczeniowego), jak i niewymagalnych zobowiązań stron (redukcja ryzyka przedrozliczeniowego). Umowy te nie spełniają jednak wymogów określonych w MSR 32, gdyż tytuł kompensaty uwarunkowany jest wystąpieniem określonego zdarzenia w przyszłości (przypadki naruszenia).

Dodatkowym zabezpieczeniem ekspozycji wynikającej z instrumentów pochodnych są depozyty zabezpieczające składane przez kontrahentów w ramach realizacji umów CSA (Credit Support Annex).

31.12.2015	Razem Aktywa finansowe	Instrumenty pochodne	Transakcje z przyrzeczeniem odkupu
Kwoty brutto ujętych aktywów finansowych	9 767 054	4 354 185	5 412 869
Kwoty brutto zobowiązań finansowych, które są kompensowane zgodnie z kryteriami określonymi w § 42 MSR 32	(6 916)	(6 916)	-
Wartość netto aktywów finansowych wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	9 760 138	4 347 269	5 412 869
Wartość instrumentów finansowych niepodlegających kompensowaniu w sprawozdaniu finansowym	3 631 779	3 631 779	-
Wartość zobowiązań finansowych objęta egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania (bez zabezpieczeń finansowych)	2 794 948	2 794 948	-
Zabezpieczenie w formie pieniężnej i papierów wartościowych otrzymane	836 831	836 831	-
Kwota netto	6 128 359	715 490	5 412 869

31.12.2015	Razem Zobowiązania finansowe	Instrumenty pochodne	Transakcje z przyrzeczeniem odkupu
Kwoty brutto ujętych zobowiązań finansowych	5 657 820	4 631 683	1 026 137
Kwoty brutto aktywów finansowych, które są kompensowane zgodnie z kryteriami określonymi w § 42 MSR 32	(6 916)	(6 916)	-
Wartość netto zobowiązań finansowych wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	5 650 904	4 624 767	1 026 137
Wartość instrumentów finansowych niepodlegających kompensowaniu w sprawozdaniu finansowym	4 072 660	4 048 592	24 068
Wartość aktywów finansowych objęta egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania (bez zabezpieczeń finansowych)	2 794 948	2 794 948	-
Zabezpieczenie w formie pieniężnej i papierów wartościowych udzielone	1 277 712	1 253 644	24 068
Kwota netto	1 578 244	576 175	1 002 069

31.12.2014	Razem Aktywa finansowe	Instrumenty pochodne	Transakcje z przyrzeczeniem odkupu
Kwoty brutto ujętych aktywów finansowych	5 814 597	5 503 745	310 852
Kwoty brutto zobowiązań finansowych, które są kompensowane zgodnie z kryteriami określonymi w § 42 MSR 32	(8 923)	(8 923)	-
Wartość netto aktywów finansowych wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	5 805 674	5 494 822	310 852
Wartość instrumentów finansowych niepodlegających kompensowaniu w sprawozdaniu finansowym	4 875 714	4 875 714	-
Wartość zobowiązań finansowych objęta egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania (bez zabezpieczeń finansowych)	4 094 094	4 094 094	-
Zabezpieczenie w formie pieniężnej i papierów wartościowych otrzymane	781 620	781 620	-
Kwota netto	929 960	619 108	310 852

31.12.2014	Razem Zobowiązania finansowe	Instrumenty pochodne	Transakcje z przyrzeczeniem odkupu
Kwoty brutto ujętych zobowiązań finansowych	6 709 718	5 554 064	1 155 654
Kwoty brutto aktywów finansowych, które są kompensowane zgodnie z kryteriami określonymi w § 42 MSR 32	(8 923)	(8 923)	-
Wartość netto zobowiązań finansowych wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	6 700 795	5 545 141	1 155 654
Wartość instrumentów finansowych niepodlegających kompensowaniu w sprawozdaniu finansowym	5 262 583	5 257 067	5 516
Wartość aktywów finansowych objęta egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania (bez zabezpieczeń finansowych)	4 094 094	4 094 094	-
Zabezpieczenie w formie pieniężnej i papierów wartościowych udzielone	1 168 489	1 162 973	5 516
Kwota netto	1 438 212	288 074	1 150 138

53. Działalność powiernicza

Podmiot dominujący jest bezpośrednim uczestnikiem Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych oraz Rejestru Papierów Wartościowych (NBP). Bank prowadzi rachunki papierów wartościowych oraz obsługuje transakcje na rynku krajowym i rynkach zagranicznych, świadczy usługi powiernictwa i pełni funkcję depozytariusza dla funduszy emerytalnych i inwestycyjnych. Aktywa przechowywane przez Bank w ramach świadczenia usług powierniczych, ze względu na niespełnienie definicji składnika aktywów Banku, nie zostały wykazane w niniejszym sprawozdaniu finansowym.

Ponadto, jako członek Rady Banków Depozytariuszy i Rady ds. Nieskarbowych Papierów Dłużnych przy Związku Banków Polskich, PKO Bank Polski SA bierze udział w pracach przy tworzeniu regulacji i standardów rynkowych.

54. Wpływ sytuacji makroekonomicznej na wyniki finansowe Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA

Sytuacja makroekonomiczna na świecie miała złożony wpływ na działalność i sytuację finansową Grupy Kapitałowej Banku w 2015 roku. 15 stycznia 2015 roku bank centralny Szwajcarii (SNB) zdecydował się na zniesienie górnego ograniczenia dla kursu EUR/CHF. W rezultacie nastąpiło skokowe umocnienie CHF wobec innych walut, w tym PLN. Negatywne efekty umocnienia CHF były częściowo niwelowane przez decyzję SNB o obniżeniu celu dla LIBOR 3M o 50pb do -0,75%. Z uwagi na utrzymywanie się obniżonej inflacji (m.in. na skutek spadku cen ropy naftowej) oraz w celu obrony przed umocnieniem EUR, Europejski Bank Centralny (EBC) wprowadził w marcu 2015 roku program skupu aktywów (QE) przewidujący skup listów zastawnych i innych papierów wartościowych zabezpieczonych aktywami oraz obligacji skarbowych (60 mld EUR papierów miesięcznie do września 2016 roku). Z uwagi na pogłębienie spadków cen ropy i kontynuację spadku inflacji, w grudniu 2015 r. EBC obniżył stopę depozytową o 10pb do -30%, wydłużył program QE do marca 2017 roku, rozszerzając go na obligacje emitowane przez lokalny sektor publiczny oraz zdecydował o reinwestowaniu środków z zapadających papierów. Oprócz działań EBC, skutkujących pozytywnym impulsem kredytowym oraz słabym euro, gospodarce strefy euro sprzyjał spadek cen ropy. W efekcie wzrost PKB strefy euro przyspieszył w 2015 roku do 1,5% r/r z 0,9% w 2014 roku. Europejskiej gospodarce nie zaszkodziło w istotnym stopniu spowolnienie wzrostu gospodarczego w Chinach (z 7,4% w 2014 roku do 6,9% w 2015 roku). Niepewność co do sytuacji gospodarczej w Chinach i innych rynkach wschodzących stanowiła jednak ważny czynnik, który wpłynął na opóźnienie rozpoczęcia zacieśniania polityki pieniężnej Systemu Rezerwy Federalnej (Federal Reserve System – FED). Kontynuacja solidnego wzrostu PKB w USA (2,5% r/r w 2015 roku wobec 2,4% r/r w 2014 roku) oraz dalszy spadek stopy bezrobocia (do 5% na koniec 2015 roku z 5,6% na koniec 2014 roku) skłoniły jednak Federalny Komitet ds. Operacji Otwartego Rynku (Federal Open Market Committee – FOMC) do dokonania pierwszej od 8 lat podwyżki stóp procentowych (podniesienie w grudniu przedziału dla stopy *fed funds* o 25pb do 0,25-0,50%).

Tempo wzrostu polskiej gospodarki przez cały 2015 rok pozostawało stabilne w pobliżu poziomu 3,5% r/r, mimo zróżnicowanych tendencji w otoczeniu zewnętrznym. Głęboka recesja w Rosji i na Ukrainie wraz ze spowolnieniem/recesją w wielu krajach wschodzących (przede wszystkim w Chinach) ograniczały siłę popytu zewnętrznego, ale dominujący był pozytywny wpływ ożywienia w strefie euro. Pozytywnym impulsem pochodzącym z zewnętrznego otoczenia był znaczny spadek cen ropy. Dzięki temu popyt krajowy pozostał na ścieżce wyraźnego ożywienia. Dynamika konsumpcji utrzymała się na stabilnym poziomie nieco ponad 3% przy dalszej poprawie sytuacji na rynku pracy oraz deflacji zwiększającej realną siłę nabywczą gospodarstw domowych. Silny popyt inwestycyjny na początku roku wspierany był m.in. przez korzystne warunki pogodowe, natomiast w drugiej połowie roku utrzymaniu blisko dwucyfrowej dynamiki inwestycji firm sprzyjała rozbudowa potencjału produkcyjnego w motoryzacji i energetyce. Z drugiej strony spadek inwestycji samorządowych w drugiej połowie roku odzwierciedla zakończenie prosperity finansowej UE 2007-2013. W całym 2015 roku wzrost PKB wyniósł 3,6%. W marcu 2015 roku Rada Polityki Pieniężnej (RPP) zdecydowała się na obniżkę wszystkich stóp procentowych NBP o 50pb (referencyjna: 1,50%), na co wpływ miał spadek inflacji do najniższego poziomu w najnowszej historii polskiej gospodarki. W dalszej części roku RPP nie zdecydowała się na obniżki stóp, co wspierały: stopniowe spływanie deflacji, utrzymywanie się wzrostu PKB powyżej 3% r/r oraz deprecjacja PLN.

PKO Bank Polski SA pozytywnie przeszedł testy warunków skrajnych (stress testy) przeprowadzone w drugiej połowie 2015 roku przez Komisję Nadzoru Finansowego. Celem prowadzonych stress testów było określenie potencjalnego wpływu zmiennego makroekonomicznego na sytuację finansową, a w szczególności kapitałową instytucji polskiego sektora finansowego. Wyniki testów potwierdzają wysoką odporność Banku na występowanie szoków makroekonomicznych. W każdym ze scenariuszy Bank odnotowuje zysk netto, a wartość miar adekwatności kapitałowej pozostaje powyżej limitów wewnętrznych i zewnętrznych.

Uwzględniając wpływ sytuacji makroekonomicznej na kondycję finansową klientów PKO Banku Polskiego SA, Grupa Kapitałowa Banku konsekwentnie stosuje konserwatywne podejście do ryzyka kredytowego, rozpoznając odpisy z tytułu utraty wartości, których skala i struktura odzwierciedla wpływ obecnej sytuacji makroekonomicznej na sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku.

Skonsolidowany zysk netto Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA uzyskany w 2015 roku wyniósł 2 609,6 mln PLN i był o 644,6 mln PLN niższy niż w 2014 roku. Po wyeliminowaniu zdarzeń jednorazowych: - opłaty do Bankowego Funduszu Gwarancyjnego (BFG) w ramach funduszu ochrony środków gwarantowanych (FOŚG) na pokrycie wypłat środków gwarantowanych dla deponentów Spółdzielczego Banku Rzemiosła i Rolnictwa z Wołomia w związku z jego upadłością w wysokości 338 mln PLN, - opłaty na Fundusz Wsparcia Kredytobiorców w wysokości 142 mln PLN, porównywalny zysk netto wyniósł 2 998,3 mln PLN i był niższy o 255,7 mln PLN niż w 2014 roku. Struktura sprawozdania z sytuacji finansowej Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA, charakteryzująca się silną bazą depozytową oraz bezpiecznym poziomem kapitałów własnych, pozwoliła na utrzymanie wysokiego wyniku na działalności biznesowej. W efekcie działań podejmowanych w 2015 roku Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA zwiększyła sumę aktywów o ponad 18 mld PLN, w tym o blisko 11 mld PLN portfel należności od klientów, zachowując wysoki udział w rynku kredytów i depozytów. Poprawie uległa jakość portfela kredytowego, mierzona wskaźnikiem kredytów z rozpoznaną utratą wartości oraz wskaźnikiem kosztu ryzyka.

Ze względu na zaangażowanie w spółki ukraińskie, w szczególności w KREDOBANK SA, Bank wyeksponowany jest na skutki ryzyk charakterystycznych dla rynku ukraińskiego. Na Ukrainie po osiągnięciu dna recesji w pierwszym kwartale 2015 roku (-17,2% r/r), dynamika PKB wzrosła do -1,2% r/r w czwartym kwartale 2015 roku. Załamanie notowań hrywny oraz wzrost cen administrowanych w kwietniu 2015 roku (ciepła woda, gaz, prąd) doprowadziły do drastycznego wzrostu inflacji CPI. Średniorocznie wyniosła ona 48,2% r/r ze szczytem na poziomie 60,9% r/r w marcu i 43,3% r/r na koniec 2015 roku. Bardzo wysoka inflacja przyczyniła się do pogorszenia sytuacji gospodarstw domowych (realna dynamika płac w okresie styczeń-grudzień 2015 roku wynosiła przeciętnie -18,5% r/r). W 2016 roku widoczny będzie spadkowy trend inflacji, który będzie wsparty przez wygaśnięcie efektu podwyżki cen mediów z kwietnia 2015 roku.

Silna deprecjacja kursu hrywny (z 15,82 UAH/USD na koniec grudnia 2014 roku do 33,75 UAH/USD na dzień 26 lutego 2015 roku) zmusiła bank centralny do podniesienia stóp procentowych do 30% (z 14% na koniec 2014 roku). Stabilizacja kursu walutowego umożliwiła (począwszy od sierpnia) obniżenie głównej stopy procentowej do 22%. Po osiągnięciu dna w lutym (5,6 mld USD) rezerwy walutowe systematycznie rosły osiągając 13,3 mld USD w grudniu (co stanowi 3,6-krotność miesięcznego importu). Narodowy Bank Ukrainy (NBU) kontynuował finansowanie ukraińskiego budżetu (wzrost udziału w strukturze posiadaczy obligacji skarbowych z 69,5% do 77,1% na koniec roku). Na początku roku widoczne jest odwrócenie tej tendencji z uwagi na wzrost zakupów obligacji przez banki komercyjne.

Ważnym osiągnięciem 2015 roku stała się restrukturyzacja euroobligacji Ukrainy, co pozwoli na istotne zmniejszenie kosztów obsługi zadłużenia zewnętrznego w ciągu najbliższych 4 lat, a jednocześnie stwarza sprzyjające warunki dla reform gospodarczych. Ze względu na przeprowadzoną restrukturyzację długów ratingi Ukrainy zostały podwyższone do B- z perspektywą stabilną (Standard & Poor's w dniu 19 października 2015 roku), do Caa3 z perspektywą stabilną (Moody's w dniu 19 listopada 2015 roku) oraz do CCC (Fitch w dniu 19 listopada 2015 roku). Pociągnęło to za sobą podwyższenie ratingu banków działających na Ukrainie - w tym spółki KREDOBANK SA do poziomu CCC+.

Sektor bankowy znajdował się w trudnej sytuacji finansowej. Liczba banków prowadzących działalność operacyjną na Ukrainie spadła w 2015 roku (ostatnie dostępne dane na 1 grudnia 2015 roku) ze 163 do 120. Udział kapitału zagranicznego w sektorze spadał w pierwszej połowie roku (z 32,5% w grudniu 2014 roku do 27,5% w czerwcu 2015 roku.), aby wzrosnąć do 35,3% na koniec listopada. Wartość aktywów ogółem w ukraińskim sektorze bankowym w 2015 roku malała (z wyjątkiem okresu gwałtownej deprecjacji UAH) i na początek grudnia wyniosła 1 275,4 miliarda UAH (spadek o 41,5 miliarda UAH wobec końca 2014 roku). Do końca 2015 roku o 30,2 miliarda UAH spadła wartość portfela kredytów (nieznaczna skala spadku wolumenu kredytów wynikała głównie z deprecjacji hrywny - wzrost wolumenu kredytów walutowych o 86 miliardów UAH, tj. 17,5%). Spadek wolumenu kredytów dla gospodarstw domowych o 36,3 miliarda UAH nie został skompensowany przez wzrost portfela kredytów dla przedsiębiorstw o 9 miliardów UAH. Baza depozytowa sektora bankowego na Ukrainie wzrosła w 2015 roku o 47,1 miliarda UAH, głównie dzięki wzrostowi depozytów hrywnowych (28,1 miliarda UAH). Wzrósł wolumen depozytów walutowych (19 miliardów UAH), niemniej wynikało to jedynie z deprecjacji hrywny. Depozyty gospodarstw domowych spadły o 7,2 miliarda UAH, a przedsiębiorstw wzrosły o 46,7 miliarda UAH. Duże zmiany wolumenów kredytów i depozytów mające miejsce w pierwszej połowie roku były związane ze zmiennością kursu hrywny. W 2015 roku poprawiła się relacja kredytów do depozytów (spadek ze 147,4% do 134% w grudniu). Udział należności walutowych w strukturze portfela kredytów wzrósł do 56,9% w grudniu 2015 roku (wobec 47,0% na koniec 2014 roku). W 2015 roku banki stopniowo odbudowywały bazę kapitałową po gwałtownym spadku w 1 kwartale. W porównaniu do końca 2014 roku istotnie wzrósł współczynnik nieobsługiwanych kredytów (21,2% na koniec listopada 2015 roku vs. 13,5% w grudniu 2014 roku). W okresie styczeń-listopad spadł wskaźnik ROA (-5,1% vs -4,1% w 2014 roku) przy głębokim spadku ROE (-47,8% vs -30,5% w 2014 roku). W 2016 roku gospodarka powinna wyjść z recesji i zanotować wzrost o ok. 1-2%.

Jednocześnie utrzymują się istotne ryzyka dla wzrostu gospodarczego na Ukrainie (ryzyko niestabilności makroekonomicznej i wypłacalności Ukrainy, ryzyko dostępności finansowania zagranicznego, ryzyko niestabilności rynku finansowego i kursu hrywny, ryzyka dla stabilności sektora bankowego oraz niepewność regulacyjna). Inne istotne okoliczności, które mogą wpłynąć na perspektywę wzrostu gospodarczego na Ukrainie, to eskalacja konfliktu zbrojnego na wschodzie Ukrainy i zawirowania w otoczeniu politycznym.

PKO Bank Polski SA kontynuuje działania mające zapewnić bezpieczne funkcjonowanie swoich spółek na Ukrainie w warunkach obecnej sytuacji politycznej i makroekonomicznej, obejmujące wzmocnienie działań nadzorczych, w tym m.in. monitorowanie środków przekazanych Spółkom przez Bank oraz kształtowania się wymogów regulacyjnych określonych przez Narodowy Bank Ukrainy. Bank stale analizuje ryzyka makroekonomiczne dla działalności KREDOBANK SA. Rozwój sytuacji na Ukrainie może mieć istotny wpływ na działające na tamtejszym rynku spółki Grupy Kapitałowej.

CELE I ZASADY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

55. Zarządzanie ryzykiem w Grupie Kapitałowej

Zarządzanie ryzykiem jest jednym z najważniejszych procesów wewnętrznych zarówno w PKO Banku Polskim SA, w tym także w Oddziale w Niemczech, jak i w pozostałych podmiotach Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA. Zarządzanie ryzykiem ma na celu zapewnienie rentowności działalności biznesowej, przy zapewnieniu kontroli poziomu ryzyka i jego utrzymaniu w ramach przyjętej przez Bank i Grupę Kapitałową tolerancji na ryzyko i systemu limitów, w zmieniającym się otoczeniu makroekonomicznym i prawnym. Poziom ryzyka stanowi ważny składnik procesu planistycznego.

W Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA zidentyfikowane zostały następujące rodzaje ryzyka, które podlegają zarządzaniu: kredytowe, stopy procentowe, walutowe, płynności, cen towarów, cen kapitałowych papierów wartościowych, instrumentów pochodnych, operacyjne, braku zgodności, zmian makroekonomicznych, modeli, biznesowe (w tym ryzyko strategiczne), utraty reputacji, kapitałowe, nadmiernej dźwigni finansowej oraz ubezpieczeniowe.

55.1. Elementy procesu zarządzania ryzykiem

Na proces zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej składają się następujące elementy:

- **identyfikacja ryzyka:**
polegająca na rozpoznaniu aktualnych i potencjalnych źródeł ryzyka oraz oszacowaniu istotności jego potencjalnego wpływu - na sytuację finansową Grupy Kapitałowej. W ramach identyfikacji ryzyka określone są te rodzaje ryzyka, które uznawane są za istotne w działalności Banku, danej spółki Grupy Kapitałowej lub całej Grupy Kapitałowej,
- **pomiar i ocena ryzyka:**
pomiar ryzyka obejmujący określanie miar ryzyka adekwatnych do rodzaju, istotności ryzyka i dostępności danych oraz ilościowej kwantyfikacji ryzyka za pomocą ustalonych miar, a także ocena ryzyka polegająca na określeniu rozmiarów lub zakresu ryzyka z punktu widzenia realizacji celów zarządzania ryzykiem. W ramach pomiaru ryzyka przeprowadza się prace związane z wyceną ryzyk dla potrzeb polityki cenowej oraz testy warunków skrajnych na podstawie założeń zapewniających rzetelną ocenę ryzyka,
- **kontrola ryzyka:**
polegająca na określeniu narzędzi wykorzystywanych do diagnozowania lub ograniczania poziomu ryzyka w poszczególnych obszarach działalności Grupy Kapitałowej. Obejmuje ustalenie dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku i Grupy Kapitałowej mechanizmów kontrolnych w szczególności w postaci strategicznych limitów tolerancji na poszczególne rodzaje ryzyka.
- **prognozowanie i monitorowanie ryzyka:**
polegające na sporządzaniu prognoz poziomu ryzyka oraz monitorowaniu odchyleń realizacji od prognoz lub założonych punktów odniesienia (np. limitów, wartości progowych, planów, pomiarów z poprzedniego okresu, rekomendacji i zaleceń wydanych przez organ nadzoru i kontroli), a także przeprowadzaniu testów warunków skrajnych (specyficznych i kompleksowych). Prognozy poziomu ryzyka poddaje się weryfikacji. Monitorowanie ryzyka odbywa się z częstotliwością adekwatną do istotności danego rodzaju ryzyka oraz jego zmienności,
- **raportowanie ryzyka:**
polegające na cyklicznym informowaniu organów Banku o wynikach pomiaru ryzyka lub oceny ryzyka, podjętych działaniach i rekomendacjach działań. Zakres, częstotliwość oraz forma raportowania są dostosowane do szczebla zarządczego odbiorców,
- **działania zarządcze:**
polegające w szczególności na wydawaniu przepisów wewnętrznych kształtujących proces zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka, określaniu poziomu tolerancji na ryzyko, ustalaniu wysokości limitów i wartości progowych, wydawaniu zaleceń, podejmowaniu decyzji w tym o wykorzystywaniu narzędzi wspierających zarządzanie ryzykiem. Celem podejmowania działań zarządczych jest kształtowanie procesu zarządzania ryzykiem oraz poziomu ryzyka.

Proces zarządzania ryzykiem obrazuje poniższy schemat:

55.2. Główne zasady zarządzania ryzykiem

Zarządzanie ryzykiem w Grupie Kapitałowej opiera się w szczególności na następujących zasadach:

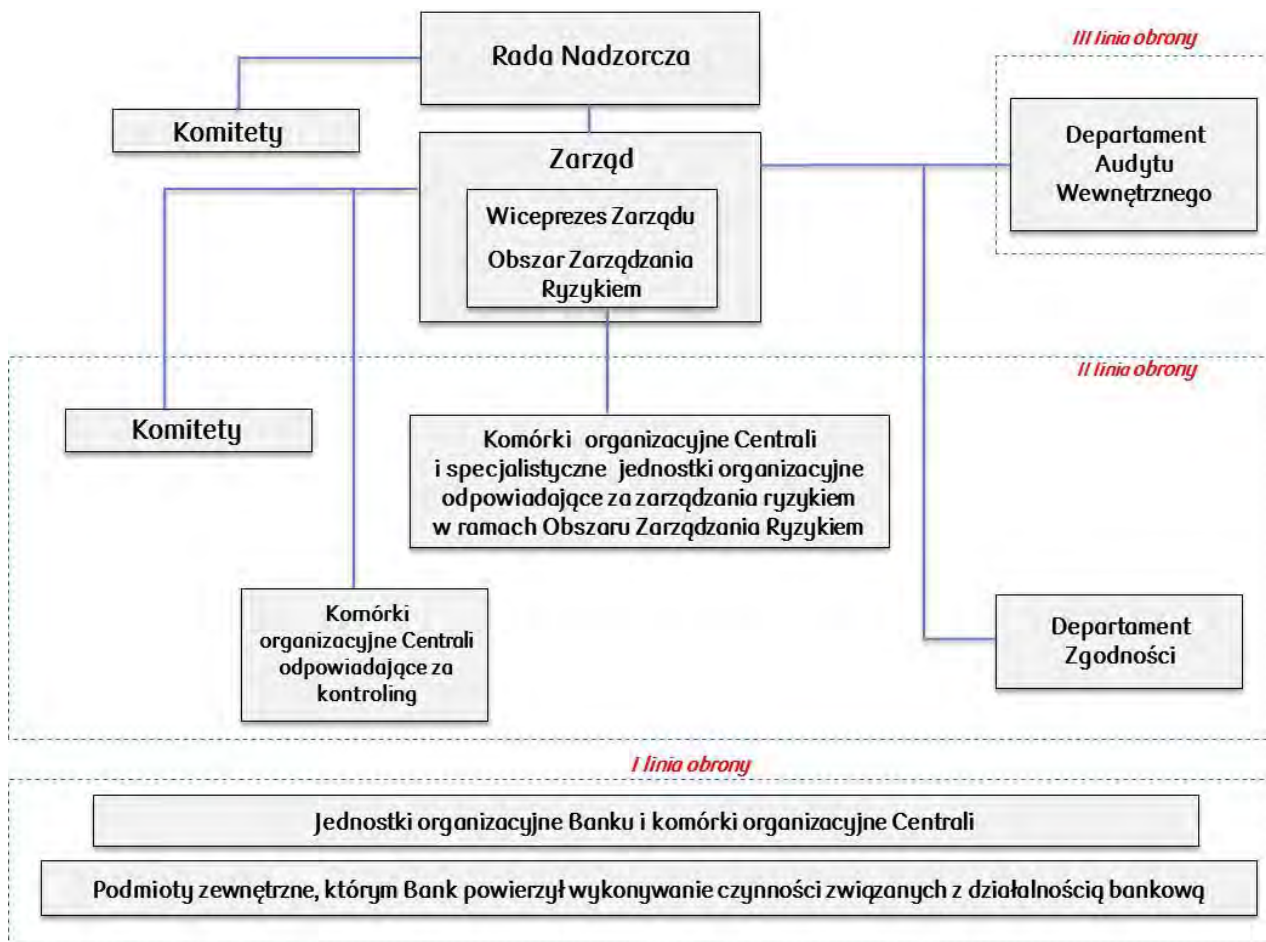
- Grupa Kapitałowa zarządza wszystkimi zidentyfikowanymi rodzajami ryzyka,
- proces zarządzania ryzykiem jest odpowiedni do skali działalności oraz do istotności, skali i złożoności danego ryzyka i na bieżąco dostosowywany do nowych czynników i źródeł ryzyka,
- metody zarządzania ryzykiem (w szczególności modele i ich założenia) oraz systemy pomiaru lub oceny ryzyka są dostosowane do skali i złożoności ryzyka, aktualnie prowadzonej i planowanej działalności Grupy Kapitałowej i otoczenia, w którym Grupa Kapitałowa działa oraz okresowo weryfikowane i walidowane,
- zachowana jest niezależność organizacyjna obszaru zarządzania ryzykiem i windykacji od działalności biznesowej,
- zarządzanie ryzykiem jest zintegrowane z systemami planistycznymi i kontrolingowymi,
- poziom ryzyka jest na bieżąco kontrolowany,
- proces zarządzania ryzykiem wspiera realizację strategii Grupy Kapitałowej przy zachowaniu zgodności ze strategią zarządzania ryzykiem, w szczególności w zakresie poziomu tolerancji na ryzyko.

55.3. Organizacja zarządzania ryzykiem w Banku

Zarządzanie ryzykiem w Banku odbywa się we wszystkich jednostkach organizacyjnych Banku.

Organizacja zarządzania ryzykiem przedstawiona jest na poniższym schemacie:

Schemat organizacji zarządzania ryzykiem

Proces zarządzania ryzykiem jest nadzorowany przez Radę Nadzorczą Banku, która regularnie otrzymuje informacje o profilu ryzyka w Banku i Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA oraz najważniejszych działaniach podejmowanych w zakresie zarządzania ryzykiem.

W IV kwartale 2015 roku w Banku został powołany Komitet do spraw Ryzyka Rady Nadzorczej, który przede wszystkim opiniuje skłonność Banku do podejmowania ryzyka, wyrażoną w szczególności poprzez strategiczne limity tolerancji na ryzyko. W zakresie kompetencji Komitetu ds. Ryzyka Rady Nadzorczej jest nadzór nad wprowadzeniem przez Zarząd Banku systemu zarządzania ryzykiem w Banku oraz ocena adekwatności i skuteczności systemu zarządzania ryzykiem, a także wspieranie Rady Nadzorczej w nadzorowaniu strategii zarządzania ryzykiem.

Zarząd Banku odpowiada za zarządzanie ryzykiem, w tym za nadzorowanie i monitorowanie działań podejmowanych przez Bank w zakresie zarządzania ryzykiem. Zarząd Banku podejmuje najważniejsze decyzje mające wpływ na poziom ryzyka Banku oraz uchwała przepisy wewnętrzne dotyczące zarządzania ryzykiem.

Proces zarządzania ryzykiem jest realizowany w trzech, wzajemnie niezależnych liniach obrony:

- 1) pierwsza linia obrony, którą stanowi kontrola wewnętrzna funkcjonalna zapewniająca stosowanie mechanizmów kontroli ryzyka i zgodność działania z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa,
- 2) druga linia obrony, którą stanowi system zarządzania ryzykiem, w tym metody, narzędzia, proces i organizacja zarządzania ryzykiem oraz
- 3) trzecia linia obrony, którą stanowi audyt wewnętrzny.

Niezależność linii obrony polega na zachowaniu organizacyjnej niezależności w następujących płaszczyznach:

- funkcja drugiej linii obrony w zakresie tworzenia rozwiązań systemowych jest niezależna od funkcji pierwszej linii obrony,
- funkcja trzeciej linii obrony jest niezależna od funkcji pierwszej i drugiej linii obrony,
- funkcja zarządzania ryzykiem braku zgodności podlega Prezesowi Zarządu.

Pierwsza linia obrony realizowana jest w szczególności w jednostkach organizacyjnych Banku, komórkach organizacyjnych Centrali i podmiotach Grupy Kapitałowej i obejmuje te aspekty działalności tych jednostek, komórek i podmiotów, które mogą generować ryzyko. Jednostki, komórki oraz podmioty Grupy Kapitałowej odpowiadają za identyfikację ryzyk, zaprojektowanie i wdrożenie odpowiednich mechanizmów kontroli, o ile nie wdrożono mechanizmów kontrolnych w ramach działań podejmowanych w drugiej linii obrony. Jednocześnie podmioty Grupy Kapitałowej obowiązują zasada spójności i porównywalności oceny i kontroli ryzyka w Banku oraz w spółkach Grupy Kapitałowej, z uwzględnieniem specyfiki działalności spółki oraz rynku, na którym prowadzi ona działalność.

Druga linia obrony realizowana jest w szczególności w Obszarze Zarządzania Ryzykiem, Departamencie Zgodności, Departamencie Planowania i Kontrolingu i właściwych komitetach, a także w pozostałych komórkach organizacyjnych Centrali odpowiadających za kontroling.

Obszar Zarządzania Ryzykiem tworzą Pion Ryzyka Bankowego, Departament Integracji Ryzyka, Departament Restrukturyzacji i Windykacji Klienta Korporacyjnego oraz Centrum Analiz i Oceny Ryzyka Kredytowego, a także Centrum Restrukturyzacji i Windykacji oraz Departament Planowania i Kontrolingu, które zarządzają ryzykiem w zakresie przyznaných kompetencji.

Pion Ryzyka Bankowego odpowiada w szczególności za:

- identyfikację czynników i źródeł ryzyka,
- pomiar, ocenę, kontrolę oraz cykliczne monitorowanie i raportowanie poziomu ryzyka,
- koordynowanie działań w zakresie realizacji strategii zarządzania ryzykiem w PKO Banku Polskim,
- pomiar i ocenę adekwatności kapitałowej,
- przygotowywanie dla Zarządu lub komitetów rekomendacji dotyczących dopuszczalnego poziomu ryzyka,,
- tworzenie i opiniowanie przepisów wewnętrznych dotyczących zarządzania ryzykiem i adekwatnością kapitałową,
- rozwój systemów informatycznych i aplikacji przeznaczonych do wspierania zarządzania ryzykiem i adekwatnością kapitałową.

Departament Integracji Ryzyka odpowiada w szczególności za:

- walidację modeli ryzyka,
- wdrożenie efektywnego systemu zarządzania ryzykiem modeli w Grupie Kapitałowej,
- koordynację wdrożenia zintegrowanego systemu zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej,
- inicjowanie i koordynację działań integracyjnych w odniesieniu do zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej.

Departament Restrukturyzacji i Windykacji Klienta Korporacyjnego odpowiada w szczególności za:

- odzyskiwanie wierzytelności trudnych klientów instytucjonalnych,
- przejmowanie majątku w wyniku dochodzenia należności,
- dokonywanie przeglądu i klasyfikacji wierzytelności będących w zarządzaniu Departamentu oraz udzielonych zobowiązań pozabilansowych i ustalanie poziomu odpisów z tytułu utraty ich wartości.

Centrum Restrukturyzacji i Windykacji odpowiada w szczególności za:

- odzyskiwanie i efektywna sprzedaż wierzytelności trudnych,
- monitorowanie opóźnień w spłacie wierzytelności,
- efektywne zarządzanie majątkiem przejętym i rozliczonym w wyniku dochodzenia należności Banku,
- tworzenie i rozwój rozwiązań systemowych oraz modeli wykorzystywanych w procesach monitorowania wierzytelności trudnych.

Centrum Analiz i Oceny Ryzyka Kredytowego odpowiada w szczególności za:

- ocenę, oszacowanie i mitygowanie ryzyka kredytowego pojedynczych zaangażowań kredytowych,
- ocenę ryzyka instytucji finansowych i monitorowanie wysokości limitów na rynku hurtowym związanych z ryzykiem kredytowym instytucji finansowych,
- usprawnianie i optymalizację procesów kredytowych i narzędzi informatycznych wykorzystywanych w ramach realizowanych zadań.

Zarządzanie ryzykiem wspierają komitety:

Komitet Ryzyka („KR”):

- monitoruje integralność, adekwatność i efektywność systemu zarządzania ryzykiem bankowym, adekwatność kapitałową i wdrażanie obowiązujących w Banku zasad zarządzania ryzykiem zgodnie ze Strategią Banku,
- analizuje i ocenia stosowanie strategicznych limitów ryzyka określonych w Strategii zarządzania ryzykiem bankowym w PKO Banku Polskim SA,
- wspiera Zarząd w procesie zarządzania ryzykiem bankowym przez formułowanie zaleceń i podejmowanie decyzji w sprawie adekwatności kapitałowej i efektywności systemu kontroli ryzyka.

Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami („KZAP”):

- podejmuje decyzje w zakresie limitów i wartości progowych na poszczególne rodzaje ryzyka, kwestii związanych z ustalaniem cen transferowych oraz modeli i parametrów portfelowych wykorzystywanych do ustalania odpisów i rezerw, a także innych istotnych modeli ryzyka finansowego i biznesowego oraz ich parametrów,
- wydaje rekomendacje dla Zarządu m. in. w zakresie kształtowania struktury aktywów i pasywów Banku zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka, kapitałem oraz polityki cenowej.

Komitet Kredytowy Banku („KKB”):

- podejmuje decyzje kredytowe w odniesieniu do pojedynczych znaczących wartościowo zaangażowań kredytowych oraz modeli ryzyka kredytowego,
- wydaje rekomendacje w wyżej wymienionym zakresie dla Zarządu,
- podejmuje decyzje dotyczące zatwierdzenia modeli ryzyka kredytowego oraz wyników walidacji tych modeli w składzie uwzględniającym przedstawicieli Obszaru Finansów i Rachunkowości.

Komitet Ryzyka Operacyjnego („KRO”)

- podejmuje decyzje, wydaje rekomendacje, zalecenia i opinie m.in. w zakresie strategicznych limitów tolerancji i limitów strat na ryzyko operacyjne, metryk kluczowych wskaźników ryzyka (KRI), założeń testów warunków skrajnych, wyników walidacji modeli pomiaru ryzyka operacyjnego, rozszerzeń i zmian w podejściu AMA oraz w zakresie podejmowania działań mających na celu obniżenie poziomu ryzyka operacyjnego we wszystkich obszarach działalności Grupy Kapitałowej,

- formułuje rekomendacje w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym w spółkach Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA, które są przekazywane spółkom Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA w ramach sprawowanego przez Bank nadzoru właścicielskiego nad tymi podmiotami.

KZAP, KR, KRO, KKB, Zarząd i Rada Nadzorcza są odbiorcami cyklicznych raportów dotyczących poszczególnych rodzajów ryzyka.

Trzecia linia obrony realizowana jest w ramach audytu wewnętrznego, w tym dotyczącego skuteczności systemu zarządzania ryzykiem.

55.4. Działania w zakresie zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej

Bank sprawuje nadzór nad funkcjonowaniem poszczególnych spółek zależnych Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA. W ramach tego nadzoru Bank, nadzoruje systemy zarządzania ryzykiem w spółkach oraz wspiera ich rozwój, jak również uwzględnia poziom ryzyka działalności poszczególnych spółek w ramach systemu monitorowania i raportowania ryzyka na poziomie Grupy Kapitałowej.

Przepisy wewnętrzne dotyczące zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka w spółkach Grupy Kapitałowej Banku określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez te spółki po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji formułowanych przez Bank. Przepisy wewnętrzne spółek dotyczące zarządzania ryzykiem są wprowadzane w oparciu o zasadę spójności i porównywalności oceny poszczególnych rodzajów ryzyka w Banku i spółkach Grupy Kapitałowej Banku przy uwzględnieniu zakresu i rodzaju powiązań podmiotów wchodzących w skład Grupy Kapitałowej, specyfiki i skali działalności spółki oraz rynku, na którym ona prowadzi działalność.

Zarządzanie ryzykiem w spółkach Grupy Kapitałowej jest realizowane w szczególności poprzez:

- zaangażowanie jednostek z Obszaru Zarządzania Ryzykiem w Banku lub właściwych komitetów Banku w opiniowanie dużych transakcji spółek Grupy Kapitałowej,
- opiniowanie i przeglądy przepisów wewnętrznych dotyczących zarządzania ryzykiem w poszczególnych spółkach Grupy Kapitałowej realizowane przez jednostki z Obszaru Zarządzania Ryzykiem w Banku,
- raportowanie na temat ryzyka spółek Grupy Kapitałowej do właściwych komitetów Banku lub Zarządu,
- monitorowanie strategicznych limitów tolerancji na ryzyko dla Grupy Kapitałowej.

Priorytetem Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA jest utrzymanie silnej pozycji kapitałowej oraz przyrost stabilnych źródeł finansowania, które stanowią podstawę stabilnego rozwoju działalności biznesowej, przy równoczesnym utrzymaniu priorytetów w zakresie efektywności działania i skutecznej kontroli kosztów oraz odpowiedniej oceny ryzyka.

W tym celu Bank w 2015 roku podejmował następujące działania:

- w lutym, maju oraz listopadzie 2015 roku zamienił zapadające własne obligacje krótkoterminowe na obligacje o terminie wymagalności od trzech do sześciu miesięcy w kwotach od 800 milionów PLN do 1 miliarda PLN,
- pozyskał w październiku 2015 roku finansowanie z tytułu emisji na rynku krajowym obligacji krótkoterminowych o terminie wymagalności sześciu miesięcy - w kwocie 200 milionów EUR,
- ograniczył poziom aktywów ważonych ryzykiem. Najistotniejszym źródłem przeprowadzonej optymalizacji była poprawa jakości danych (m.in. uwzględnienie w kategorii ekspozycji detalicznych wszystkich klientów MŚP spełniających kryteria segmentacji) oraz przegląd zobowiązań pozabilansowych, w tym weryfikacja przypisywanych wag ryzyka produktu,
- zaliczył do funduszy własnych zysk Banku za rok obrotowy 2015 w kwocie 3 079 milionów PLN oraz niepodzielony zysk z lat ubiegłych w wysokości 132 milionów PLN, przeznaczając je, zgodnie z rekomendacją Zarządu Banku, na kapitały zapasowy i rezerwowy oraz pozostawiając kwotę niepodzielną w wysokości 1 250 milionów PLN, bez przeznaczania kwot na wypłatę dywidendy.

W 2015 roku w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym Bank prowadził prace przygotowawcze do rozpoczęcia działalności nowego oddziału Banku w Republice Federalnej Niemiec, którego otwarcie nastąpiło w grudniu 2015 roku. W ramach tych prac w lipcu 2015 roku Bank uzyskał zgodę Komisji Nadzoru Finansowego na łączne stosowanie podejścia zaawansowanego (AMA) i wskaźnika bazowego (BIA) do wyliczenia wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego. Podejście BIA będzie wykorzystywane do wyliczenia wymogu w zakresie ryzyka operacyjnego w odniesieniu do działalności Oddziału w Niemczech.

Z dniem 1 kwietnia 2015 roku rozpoczął działalność operacyjną PKO Bank Hipoteczny SA., który jest spółką w 100% zależną od PKO Banku Polskiego SA. Specjalizuje się w udzielaniu kredytów zabezpieczonych hipoteką dla klientów indywidualnych. Rozszerzenie Grupy Kapitałowej o PKO Bank Hipoteczny SA nie wpłynęło w 2015 roku na zmianę rodzaju ryzyk identyfikowanych w ramach jej działalności.

W ramach Grupy Kapitałowej, do PKO Banku Hipotecznego przeniesione będą portfele kredytów hipotecznych udzielonych wcześniej przez PKO Bank Polski SA. Wartość portfela przeniesionego w 2015 roku (przeniesienie nastąpiło w grudniu) wyniosła 429,5 miliona PLN.

W 2015 roku PKO Bank Hipoteczny SA należący do Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA dokonał pierwszej emisji listów zastawnych - w kwocie 30 milionów PLN na okres 5 lat.

Przejęcie w II półroczu 2015 roku Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo Kredytowej „Wesoła” w Mysłowicach nie wpłynęło na zmianę rodzaju ryzyk identyfikowanych w działalności Banku.

W II półroczu 2015 roku Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA kontynuowała integrowanie podejścia do zarządzania ryzykiem z PKO Bankiem Polskim SA, w zakresie dostosowania regulacji wewnętrznych. Ponadto podjęto działania ujednolicenia procesów i zarządzania PKO Leasing SA z PKO BP Faktoring SA. Grupa PKO Leasing SA wykorzystuje wyniki analizy zdolności kredytowej klientów wynikających z modelu ratingowego Banku do oceny klientów w procedurach pełnych, wdraża model antyfraudowy i usprawnia model impairmentowy.

W 2015 roku KREDOBANK SA dokonywał zmian w celu optymalizacji i podwyższeniu efektywności procesu kredytowego.

55.5. Polityka Banku w zakresie kursu CHF

W wyniku zaprzestania obrony minimalnego kursu EUR/CHF przez bank centralny Szwajcarii w styczniu 2015 roku doszło do istotnej aprecjacji franka szwajcarskiego do walut obcych, w tym polskiego złotego. Bank na bieżąco analizuje wpływ tych zdarzeń na wyniki finansowe w tym na ryzyko pogorszenia jakości portfela kredytów mieszkaniowych denominowanych w CHF. Ryzyko to jest częściowo neutralizowane poprzez spadek referencyjnych stóp procentowych LIBOR CHF.

W związku z faktem, że istotny wzrost kursu CHF wobec złotówki stanowi zagrożenie powstania nadmiernego obciążenia gospodarstw domowych zadłużonych z tytułu kredytów mieszkaniowych indeksowanych do CHF, a tym samym terminowej obsługi zadłużenia, od początku 2015 roku w przestrzeni publicznej trwa debata na temat sposobów ograniczenia ryzyka niewypłacalności tychże kredytobiorców. Pojawiające się propozycje rozwiązań systemowych, zgłaszane w formie obywatelskich lub poselskich projektów ustaw, jak również przedstawiane przez organy państwowe i nadzorcze, mogą skutkować poniesieniem przez Bank strat na tym portfolio w przyszłych okresach.

Grupa Kapitałowa podjęła szereg działań mających na celu pomoc klientom i jednocześnie ograniczenie wzrostu ryzyka kredytowego związanego ze wzrostem kursu CHF – między innymi obniżenie transakcyjnych kursów wymiany CHF/PLN, po którym następuje przeliczenie kwoty CHF do spłaty (tzw. spread walutowy) i uwzględnienie ujemnej stopy LIBOR dla wszystkich klientów.

W ocenie Grupy Kapitałowej działania te pozwalają na utrzymanie zdolności kredytowej do bieżącej obsługi zadłużenia wynikającego z kredytów mieszkaniowych w CHF na poziomie nie niższym niż w grudniu 2014 roku. Grupa Kapitałowa na bieżąco monitoruje zmienność kursu CHF, wartość portfela kredytów mieszkaniowych denominowanych w CHF oraz wpływ zmian kursu walutowego na poziom miar adekwatności kapitałowej.

Poniższe tabele prezentują analizę jakościową kredytów w CHF

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według metod kalkulacji odpisów w CHF (w przeliczeniu na PLN)	31.12.2015			
	Instytucje finansowe	Przedsiębiorstwa	Gospodarstwa domowe	Razem
Wyceniane według metody zindywidualizowanej, w tym:	-	170 986	223 586	394 572
ze stwierdzoną utratą wartości	-	134 743	208 089	342 832
Wyceniane według metody portfelowej, ze stwierdzoną utratą wartości	-	32 034	1 126 528	1 158 562
Wyceniane według metody grupowej (IBNR)	6 098	372 332	30 309 066	30 687 496
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto	6 098	575 352	31 659 180	32 240 630
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody zindywidualizowanej, w tym:	-	(45 601)	(95 867)	(141 468)
ze stwierdzoną utratą wartości	-	(45 185)	(93 751)	(138 936)
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody portfelowej	-	(18 199)	(699 206)	(717 405)
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody grupowej (IBNR)	(171)	(2 711)	(100 384)	(103 266)
Odpisy - razem	(171)	(66 511)	(895 457)	(962 139)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto	5 927	508 841	30 763 723	31 278 491

Kurs CHF na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 3,9394 PLN.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według metod kalkulacji odpisów w CHF (w przeliczeniu na PLN)	31.12.2014			
	Instytucje finansowe	Przedsiębiorstwa	Gospodarstwa domowe	Razem
Wyceniane według metody zindywidualizowanej, w tym:	2 912	169 951	188 969	361 832
ze stwierdzoną utratą wartości	2 912	169 951	188 969	361 832
Wyceniane według metody portfelowej, ze stwierdzoną utratą wartości	-	29 737	1 042 503	1 072 240
Wyceniane według metody grupowej (IBNR)	3 837	309 293	29 252 287	29 565 417
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto	6 749	508 981	30 483 759	30 999 489
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody zindywidualizowanej, w tym:	(15)	(43 789)	(75 402)	(119 206)
ze stwierdzoną utratą wartości	(15)	(43 789)	(75 402)	(119 206)
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody portfelowej	-	(14 034)	(601 131)	(615 165)
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody grupowej (IBNR)	(23)	(4 401)	(96 252)	(100 676)
Odpisy - razem	(38)	(62 224)	(772 785)	(835 047)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto	6 711	446 757	29 710 974	30 164 442

Kurs CHF na dzień 31 grudnia 2014 roku wynosił 3,5447 PLN.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane według metody grupowej (IBNR)	31.12.2015		
	PLN	CHF	Pozostałe waluty
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto	137 032 884	30 687 496	14 360 233
przeterminowane	1 856 370	719 752	74 127
nieprzeterminowane	135 176 514	29 967 744	14 286 106
Odpis na ekspozycje wyceniane według metody grupowej (IBNR)	(403 833)	(103 266)	(39 614)
przeterminowane	(146 169)	(49 835)	(4 822)
nieprzeterminowane	(257 664)	(53 431)	(34 792)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto	136 629 051	30 584 230	14 320 619

Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane według metody grupowej (IBNR) podlegające forbearance według walut	31.12.2015		
	PLN	CHF	Pozostałe waluty
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto forbearance	1 709 390	776 522	65 185
Odpis na ekspozycje wyceniane według metody grupowej (IBNR) forbearance	(51 304)	(35 930)	(2 088)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto forbearance	1 658 086	740 592	63 097

Na dzień 31 grudnia 2015 roku średnie LTV dla portfela kredytów w CHF wyniosło 88,5% - w porównaniu do średniego LTV dla całego portfela wynoszącego 74,2%.

55.6. Identyfikacja istotnych rodzajów ryzyka

Istotność poszczególnych rodzajów ryzyka ustalana jest na poziomie Banku oraz poszczególnych spółek Grupy Kapitałowej. Przy określaniu kryteriów uznawania danego rodzaju ryzyka za istotne uwzględniany jest wpływ danego rodzaju ryzyka zarówno na działalność Banku, danej spółki Grupy Kapitałowej, jak również całej Grupy Kapitałowej, przy czym rozróżniane są trzy typy rodzajów ryzyka:

- z góry uznawane za istotne – podlegające aktywnemu zarządzaniu,
- potencjalnie istotne – dla nich przeprowadza się okresowo monitoring istotności,
- inne niezdefiniowane lub niewystępujące w Banku lub Grupie Kapitałowej rodzaje ryzyka (nieistotne i niemonitorowane).

W oparciu o informacje ilościowe i jakościowe, cyklicznie dokonywana jest w Banku ocena istotności potencjalnie istotnych rodzajów ryzyka. Wynikiem oceny jest przypisanie danemu rodzajowi ryzyka poziomu istotne/nieistotne. Podobnej oceny dokonuje się cyklicznie w odniesieniu do podmiotów Grupy Kapitałowej. Monitoring dokonywany jest w szczególności w przypadku istotnej zmiany zakresu lub profilu działalności Banku albo pozostałych podmiotów Grupy Kapitałowej.

56. Zarządzanie ryzykiem kredytowym

Ryzyko kredytowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia straty w wyniku niewywiązania się klienta z zobowiązań wobec Banku lub jako ryzyko spadku wartości ekonomicznej wierzycielności Banku w wyniku pogorszenia się zdolności klienta do obsługi zobowiązań.

Celem zarządzania ryzykiem kredytowym jest ograniczenie strat na portfelu kredytowym oraz minimalizacja ryzyka wystąpienia ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości, przy zachowaniu oczekiwanego poziomu dochodowości i wartości portfela kredytowego.

Bank oraz jednostki zależne Grupy Kapitałowej kierują się przede wszystkim następującymi zasadami zarządzania ryzykiem kredytowym:

- transakcja kredytowa wymaga wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem jest rating wewnętrzny lub ocena scoringowa,
- pomiar ryzyka kredytowego transakcji kredytowych dokonywany jest na etapie rozpatrywania wniosku o udzielenie kredytu i cyklicznie w ramach monitorowania z uwzględnieniem zmieniających się warunków zewnętrznych oraz zmian sytuacji finansowej kredytobiorców,
- ocena ryzyka kredytowego ekspozycji istotnych ze względu na poziom ryzyka lub jej wartość jest poddawana dodatkowej weryfikacji przez służby oceny ryzyka kredytowego, niezależne od służb biznesowych,
- oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależą od oceny poziomu ryzyka kredytowego generowanego przez tę transakcję,
- decyzje kredytowe mogą być podejmowane jedynie przez osoby do tego uprawnione,
- ryzyko kredytowe jest zdyspersyfikowane w szczególności pod względem obszarów geograficznych, sektorów gospodarki, produktów oraz klientów,
- oczekiwany poziom ryzyka kredytowego jest zabezpieczany poprzez przyjmowane przez Bank zabezpieczenia, marże na ryzyko pobierane od klientów oraz odpisy (rezerwy) z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych.

Realizację wyżej wymienionych zasad zapewnia stosowanie przez Bank zaawansowanych metod zarządzania ryzykiem kredytowym, zarówno na poziomie pojedynczych ekspozycji kredytowych, jak i na poziomie całego portfela kredytowego Banku. Metody te są weryfikowane i rozwijane w kierunku zgodności z wymaganiami metody ratingów wewnętrznych (IRB), tzn. zaawansowanej metody pomiaru ryzyka kredytowego, która może być wykorzystywana do wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego po uzyskaniu przez Bank zgody Komisji Nadzoru Finansowego.

Spółki Grupy Kapitałowej, w których występuje istotny poziom ryzyka kredytowego (Grupa Kapitałowa KREDO BANK SA, Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, PKO Bank Hipoteczny SA i spółka zależna: Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o.) zarządzają ryzykiem kredytowym indywidualnie, przy czym stosowane metody oceny i pomiaru ryzyka kredytowego dostosowane są do metod stosowanych w PKO Banku Polskim SA, przy uwzględnieniu specyfiki działalności.

Zmiana rozwiązań stosowanych przez spółki zależne Grupy Kapitałowej jest każdorazowo uzgadniana z jednostkami odpowiedzialnymi za zarządzanie ryzykiem w Banku.

Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, Grupa Kapitałowa KREDO BANK SA oraz spółka zależna: Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o. i PKO Bank Hipoteczny SA cyklicznie dokonują pomiaru ryzyka kredytowego, a wyniki tego pomiaru przekazują do Banku.

W strukturach organizacyjnych Grupy Kapitałowej KREDO BANK SA i Grupy Kapitałowej PKO Leasing SA funkcjonują komórki organizacyjne w obszarze ryzyka, które odpowiadają w szczególności za:

- opracowywanie metod oceny ryzyka kredytowego, tworzenia rezerw i odpisów,
- kontrolę i monitorowanie ryzyka kredytowego w procesie kredytowym,
- jakość oraz efektywność restrukturyzacji i procesu windykacji wierzycielności klientów.

Limity podejmowania decyzji kredytowych uzależnione są w tych spółkach w szczególności od: kwoty zaangażowania kredytowego wobec klienta, kwoty jednostkowej transakcji kredytowej oraz okresu transakcji kredytowej.

Proces podejmowania decyzji kredytowych w Grupie Kapitałowej KREDO BANK SA, Grupie Kapitałowej PKO Leasing SA wspierają komitety kredytowe, które są aktywne w przypadku transakcji kredytowych generujących podwyższony poziom ryzyka kredytowego.

Właściwe komórki organizacyjne Obszaru Zarządzania Ryzykiem uczestniczą w zarządzaniu ryzykiem kredytowym w spółkach Grupy Kapitałowej przez opiniowanie projektów i okresowy przegląd przepisów wewnętrznych tych spółek odnoszących się do oceny ryzyka kredytowego oraz przygotowanie rekomendacji dotyczących zmian w projektach przepisów. Bank wspiera wdrożenie w spółkach Grupy Kapitałowej rekomendowanych zmian w zasadach oceny ryzyka kredytowego.

W 2015 roku w Banku wdrożono rozwiązania aplikacyjne i proceduralne usprawniające proces pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych i przychodu odsetkowego. Rozwijano wykorzystywane metody kalkulacji odpisów i rezerw, w tym metodykę szacowania parametrów portfelowych, z odpowiednim uwzględnieniem portfela przejętego w wyniku fuzji z Nordea Bank Polska SA i przejętego portfela SKOK Wesola.

56.1. Pomiar i ocena ryzyka kredytowego

Metody pomiaru i oceny ryzyka kredytowego

W celu określenia poziomu ryzyka kredytowego oraz opłacalności portfeli kredytowych Bank wykorzystuje różne metody pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- prawdopodobieństwo niewypłacalności (PD),
- oczekiwana strata kredytowa (EL),
- nieoczekiwana strata kredytowa (UL),
- strata w przypadku niewypłacalności (LGD),
- wartość zagrożona ryzykiem kredytowym (CVaR),
- udział i struktura ekspozycji kredytowych z rozpoznana utratą wartości,
- wskaźnik pokrycia (CR),
- koszt ryzyka kredytowego.

Bank systematycznie rozwija zakres wykorzystywanych mierników ryzyka kredytowego z uwzględnieniem wymagań metody wewnętrznych ratingów (IRB), jak również rozszerza zakres stosowania miar ryzyka w celu pełnego pokrycia portfela kredytowego Banku tymi metodami.

Metody pomiaru portfelowego ryzyka kredytowego pozwalają m.in. na uwzględnienie ryzyka kredytowego w cenie produktów, ustalanie optymalnych warunków dostępności finansowania oraz wyznaczanie stawek odpisów z tytułu utraty wartości.

Bank przeprowadza analizy oraz testy warunków skrajnych dotyczące wpływu potencjalnych zmian w otoczeniu makroekonomicznym na jakość portfela kredytowego Banku a wyniki prezentuje w raportach dla organów Banku. Powyższe informacje umożliwiają identyfikowanie i podejmowanie działań ograniczających negatywne skutki wpływu niekorzystnych sytuacji rynkowych na wynik Banku.

Ocena ryzyka pojedynczych transakcji kredytowych jest dokonywana w Banku z wykorzystaniem metod scoringowych i ratingowych, które są tworzone, rozwijane i nadzorowane przez Pion Ryzyka Bankowego. Funkcjonowanie tych metod wspierają specjalistyczne aplikacje informatyczne. Sposób dokonywania oceny określony został w przepisach wewnętrznych Banku, których głównym celem jest zapewnienie jednolitej i obiektywnej oceny ryzyka kredytowego w procesie kredytowania.

Modele ratingowe dla klientów instytucjonalnych

Ocena ryzyka kredytowego związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych dokonywana jest w dwóch wymiarach: klienta oraz transakcji. Miarami tej oceny jest ocena wiarygodności klienta czyli rating oraz ocena transakcji tj. zdolności do spłaty zobowiązania w określonej wysokości i terminach.

Modele ratingowe dla klientów instytucjonalnych opracowane są z wykorzystaniem wewnętrznych danych Banku co zapewnia, że są dostosowane do profilu ryzyka klientów Banku. Modele opierają się na statystycznej analizie zależności między niewykonaniem zobowiązania a punktową oceną ryzyka klienta. Ocena punktowa obejmuje ocenę wskaźników finansowych, czynników jakościowych oraz ocenę czynników behawioralnych. Ocena ryzyka klienta jest uzależniona od wielkości przedsiębiorstwa, dla którego dokonywana jest analiza. Dodatkowo Bank stosuje model oceny przedsiębiorców kredytowanych w formule finansowania specjalistycznego pozwalający na adekwatną ocenę ryzyka kredytowego dużych przedsiębiorstw polegających na finansowaniu nieruchomości (np. lokale biurowe, powierzchnie sklepowe, powierzchnie przemysłowe) oraz projektów infrastrukturalnych (np. infrastruktura telekomunikacyjna, przemysłowa, użyteczności publicznej).

Modele ratingowe są zaimplementowane w narzędziu informatycznym wspierającym ocenę ryzyka kredytowego Banku związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych.

W celu zbadania poprawności funkcjonowania metod stosowanych w Banku, metodyki oceny ryzyka kredytowego, związanego z jednostkowymi ekspozycjami kredytowymi podlegają okresowym przeglądom.

Ocena ryzyka kredytowego klientów indywidualnych

Bank ocenia ryzyko kredytowe klientów indywidualnych w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej oraz wiarygodności kredytowej klienta. Ocena zdolności kredytowej polega na zbadaniu sytuacji finansowej klienta, zaś ocena wiarygodności kredytowej klienta obejmuje ocenę scoringową oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych kartotek Banku oraz zewnętrznych baz danych.

Proces oceny ryzyka kredytowego w Banku uwzględnia wymagania Komisji Nadzoru Finansowego określone w Rekomendacji S dotyczącej dobrych praktyk w zakresie zarządzania ekspozycjami kredytowymi zabezpieczonymi hipotecznie oraz Rekomendacji T dotyczącej dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych.

Ocena ryzyka kredytowego związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych

W przypadku klientów instytucjonalnych z segmentu małych i średnich przedsiębiorstw, spełniających określone kryteria, Bank ocenia ryzyko kredytowe z wykorzystaniem metody scoringowej. Ocena ta dotyczy niskokwotowych, nieskomplikowanych transakcji kredytowych i odbywa się w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej oraz wiarygodności kredytowej klienta. Ocena zdolności kredytowej polega na zbadaniu sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta, zaś ocena wiarygodności kredytowej klienta obejmuje ocenę scoringową oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych kartotek Banku oraz zewnętrznych baz danych. W pozostałych przypadkach szeroko jest stosowana metoda ratingowa.

Informacja o ocenach ratingowych i scoringowych jest szeroko wykorzystywana w Banku w zarządzaniu ryzykiem kredytowym, w systemie kompetencji do podejmowania decyzji kredytowych, przy ustalaniu warunków aktywacji służb oceny ryzyka kredytowego oraz w systemie pomiaru i raportowania ryzyka kredytowego.

W przypadku klientów instytucjonalnych z segmentu klienta korporacyjnego Bank wprowadził usprawnienia w zakresie funkcjonującego procesu kredytowego. Wskazane zmiany dotyczą zmian w segmentacji portfela, zmian organizacyjnych, które zdecydowanie lepiej odpowiadają zapotrzebowaniu klientów a z drugiej strony pozwalają na kompleksową ocenę ryzyka kredytowego niezależnie od oferowanego produktu z zakresu bankowości korporacyjnej i transakcyjnej.

56.2. Prognozowanie i monitorowanie ryzyka kredytowego

Ekspozycja Grupy Kapitałowej na ryzyko kredytowe w podziale na z rozpoznaną utratą wartości i bez oraz w podziale na nieprzeterminowane i przeterminowane

Należności od banków	Zaangażowanie	
	31.12.2015	31.12.2014
Należności z rozpoznaną utratą wartości, w tym:	520	362
oceniane metodą zindywidualizowaną	145	-
Należności bez rozpoznannej utraty wartości, w tym:	4 552 857	2 486 435
nieprzeterminowane	4 552 857	2 486 435
Razem brutto	4 553 377	2 486 797
Odpisy z tytułu utraty wartości	(405)	(111)
Razem według wartości bilansowej netto	4 552 972	2 486 686

Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Zaangażowanie	
	31.12.2015	31.12.2014
Kredyty i pożyczki z rozpoznaną utratą wartości	13 100 910	12 977 310
w tym oceniane metodą zindywidualizowaną	5 412 768	5 615 878
Kredyty i pożyczki bez rozpoznannej utraty wartości, w tym:	185 600 007	174 542 551
z rozpoznaną przesłanką indywidualną	2 043 049	1 651 097
nieprzeterminowane	1 605 408	1 050 428
przeterminowane	437 641	600 669
bez rozpoznannej przesłanki indywidualnej	183 556 958	172 891 454
nieprzeterminowane	180 382 118	168 900 373
przeterminowane	3 174 840	3 991 081
Razem brutto	198 700 917	187 519 861
Odpisy z tytułu utraty wartości	(8 287 209)	(8 022 477)
na ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	(7 704 535)	(7 374 894)
na ekspozycje bez rozpoznannej utraty wartości	(582 674)	(647 583)
z rozpoznaną przesłanką utraty wartości	(13 479)	(12 551)
bez rozpoznannej przesłanki utraty wartości	(569 195)	(635 032)
Razem według wartości bilansowej (netto)	190 413 708	179 497 384

Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży - dłużne papiery wartościowe	Zaangażowanie	
	31.12.2015	31.12.2014
Dłużne papiery wartościowe z rozpoznaną utratą wartości, w tym:	397 434	-
oceniane metodą zindywidualizowaną	397 434	-
Dłużne papiery wartościowe bez rozpoznannej utraty wartości, w tym:	27 264 404	21 961 102
nieprzeterminowane	27 264 404	21 961 102
z ratingiem zewnętrznym	21 725 977	14 054 512
z ratingiem wewnętrznym	5 538 427	7 906 590
Razem brutto	27 661 838	21 961 102
Odpisy z tytułu utraty wartości	(56 925)	-
Razem według wartości bilansowej netto	27 604 913	21 961 102

Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności - dłużne papiery wartościowe	Zaangażowanie	
	31.12.2015	31.12.2014
Dłużne papiery wartościowe bez rozpoznannej utraty wartości, w tym:	210 330	233 358
nieprzeterminowane	210 330	233 358
z ratingiem zewnętrznym	210 330	233 358
Razem brutto	210 330	233 358
Odpisy z tytułu utraty wartości	-	-
Razem według wartości bilansowej netto	210 330	233 358

Inne aktywa - inne aktywa finansowe	Zaangażowanie	
	31.12.2015	31.12.2014
Inne aktywa z rozpoznaną utratą wartości	108 317	62 081
Inne aktywa bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	874 960	707 741
nieprzeterminowane	868 137	698 688
przeterminowane	6 823	9 053
Razem brutto	983 277	769 822
Odpisy z tytułu utraty wartości	(108 082)	(59 473)
Razem według wartości bilansowej (netto)	875 195	710 349

Maksymalne narażenie na ryzyko kredytowe

Pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej	31.12.2015	31.12.2014
Rachunek bieżący w Banku Centralnym	9 854 137	7 772 859
Należności od banków	4 552 972	2 486 686
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu - dłużne papiery wartościowe	766 641	1 915 120
emitowane przez Skarb Państwa	648 695	1 825 454
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	48 596	50 563
emitowane przez podmioty niefinansowe	46 122	22 146
emitowane przez podmioty finansowe	5 344	2 326
emitowane przez banki	17 884	14 631
Pochodne instrumenty finansowe	4 347 269	5 494 822
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat - dłużne papiery wartościowe	13 337 373	13 804 860
emitowane przez banki centralne	10 036 898	10 998 812
emitowane przez Skarb Państwa	3 052 701	2 478 708
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	247 263	253 817
emitowane przez banki	-	73 012
emitowane przez podmioty niefinansowe	511	511
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	190 413 708	179 497 384
sektor finansowy (z wyłączeniem banków)	4 826 553	1 620 708
kredyty gospodarcze	383 662	1 309 856
międzynarodowe organizacje finansowe	10 652	-
transakcje z przyrzeczeniem odkupu	4 432 239	310 852
sektor niefinansowy	175 619 057	167 791 997
kredyty mieszkaniowe	100 668 588	95 797 964
kredyty gospodarcze	50 398 753	49 656 279
kredyty konsumpcyjne	21 959 827	20 321 718
dłużne papiery wartościowe	2 591 889	2 016 036
sektor budżetowy	9 968 098	10 084 679
kredyty gospodarcze	7 275 422	7 265 003
dłużne papiery wartościowe	2 692 676	2 819 676
transakcje z przyrzeczeniem odkupu	-	-
Inwestycyjne papiery wartościowe - dłużne papiery wartościowe	27 604 913	21 961 102
emitowane przez Skarb Państwa	18 358 006	12 781 051
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	4 613 726	4 480 325
emitowane przez podmioty niefinansowe	3 117 859	3 475 594
emitowane przez banki	1 515 322	1 224 132
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	210 330	233 358
emitowane przez Skarb Państwa	210 330	233 358
emitowane przez banki	-	-
Inne aktywa - inne aktywa finansowe	875 195	710 349
Razem	251 962 538	233 876 540

Pozycje pozabilansowe	31.12.2015	31.12.2014
Udzielone zobowiązania nieodwołalne	30 513 878	27 730 846
Udzielone gwarancje	7 699 483	9 265 599
Gwarancje emisji	5 489 969	4 571 158
Udzielone akredytywy	1 838 101	702 768
Razem	45 541 431	42 270 371

Jakość kredytowa aktywów finansowych - nieprzeterminowane, bez utraty wartości

Aktywa finansowe nieprzeterminowane bez utraty wartości	31.12.2015	31.12.2014
Należności od banków	4 552 857	2 486 435
w tym:		
z ratingiem zewnętrznym	2 168 193	2 204 355
bez ratingu	2 384 664	282 080
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	181 987 526	169 950 801
z ratingiem	164 667 976	147 203 666
bez ratingu	17 319 550	22 747 135
PKO Bank Polski SA	176 422 023	165 049 744
z wewnętrznym ratingiem - klienci sektora finansowego, niefinansowego i budżetowego (kredyty gospodarcze)	47 556 624	41 359 649
A (pierwszorzędna)	989 788	1 059 550
B (bardzo dobra)	1 408 816	1 455 548
C (dobra)	5 283 130	2 721 287
D (zadowalająca)	7 160 577	5 663 335
E (przeciętna)	13 291 549	12 096 148
F (akceptowalna)	16 546 668	14 628 386
G (słaba)	2 876 096	3 735 395
z wewnętrznym ratingiem - klienci sektora niefinansowego (kredyty konsumpcyjne i mieszkaniowe)	114 282 687	103 891 292
A (pierwszorzędna)	93 971 113	74 155 239
B (bardzo dobra)	8 101 614	10 614 538
C (dobra)	5 344 515	11 313 955
D (przeciętna)	4 093 884	5 802 187
E (akceptowalna)	2 771 561	2 005 373
bez wewnętrznego ratingu - klienci sektora finansowego, niefinansowego i budżetowego (kredyty konsumpcyjne, mieszkaniowe i pozostałe)	14 582 712	19 798 803
Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA	4 976 628	4 383 999
z wewnętrznym ratingiem	2 828 665	1 952 725
A (dobry)	2 407 842	1 558 837
B (przeciętny)	329 049	336 196
C (ryzykowny)	91 774	57 692
bez wewnętrznego ratingu	2 147 963	2 431 274
bez ratingu - klienci sektora niefinansowego i finansowego pozostałych spółek Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA	588 875	517 058
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży - z wewnętrznym ratingiem	5 538 427	7 906 590
A (pierwszorzędna)	86 527	-
B (bardzo dobra)	209 520	37 815
C (dobra)	685 010	1 381 794
D (zadowalająca)	1 532 633	2 000 235
E (przeciętna)	1 270 219	1 769 303
F (akceptowalna)	1 030 807	2 239 109
G (słaba)	628 366	478 334
H (zła)	95 345	-
Inne aktywa - inne aktywa finansowe	868 137	698 688
Razem	187 408 520	173 135 924

Wewnętrzne klasy ratingowe

Biorąc pod uwagę charakter działalności Grupy Kapitałowej oraz wolumen należności kredytowych i leasingowych, najistotniejsze portfele są w zarządzaniu Banku oraz PKO Leasing SA. Poniżej przedstawiono informację na temat jakości kredytowej należności i pożyczek udzielonych przez Bank oraz Grupę Kapitałową PKO Leasing SA.

Ekspozycje wobec klientów instytucjonalnych niespełniające przesłanek indywidualnej utraty wartości klasyfikowane są ze względu na rating klienta, w ramach wewnętrznych klas ratingowych od A do G (w zakresie podmiotów finansowych A-F).

Systemem ratingowym objęte są następujące portfele:

- klienci Obszaru Bankowości Korporacyjnej i Inwestycyjnej,
- małe i średnie przedsiębiorstwa (z wyłączeniem pewnych grup produktów ocenianych w sposób uproszczony).

Kredyty i pożyczki niespełniające przesłanek indywidualnej utraty wartości niepodlegające ocenie ratingowej charakteryzują się satysfakcjonującym poziomem ryzyka kredytowego. Dotyczy to w szczególności kredytów detalicznych (w tym kredytów mieszkaniowych), wśród których brak jest indywidualnie istotnych zaangażowań, których istnienie skutkowałoby powstaniem istotnego ryzyka kredytowego.

Zewnętrzne klasy ratingowe

Poniżej przedstawiono strukturę dłużnych papierów wartościowych oraz należności od banków, nieprzeterminowanych, bez utraty wartości, w podziale na zewnętrzne klasy ratingowe:

31 grudnia 2015 roku

Portfel/Rating	AAA	AA- do AA+	A- do A+	BBB -do BBB+	BB- do BB+	B- do B+	CCC-do CCC+	CC	Caa2*	Caa3*	bez ratingu	31.12.2015
Należności od banków	45 073	718 174	746 935	515 777	14 383	-	127 851	-	-	-	2 384 664	4 552 857
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	-	-	650 015	25 373	22 869	-	-	-	-	-	68 384	766 641
w tym:												
emitowane przez Skarb Państwa	-	-	648 695	-	-	-	-	-	-	-	-	648 695
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	-	-	1 134	-	-	-	-	-	-	-	47 462	48 596
emitowane przez banki	-	-	186	3 805	13 837	-	-	-	-	-	56	17 884
emitowane przez inne podmioty finansowe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5 344	5 344
emitowane przez podmioty niefinansowe	-	-	-	21 568	9 032	-	-	-	-	-	15 522	46 122
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-	-	13 172 886	-	-	-	-	-	-	32 635	131 852	13 337 373
w tym:												
emitowane przez Bank Centralny	-	-	10 036 898	-	-	-	-	-	-	-	-	10 036 898
emitowane przez Skarb Państwa	-	-	3 020 066	-	-	-	-	-	-	32 635	-	3 052 701
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	-	-	115 922	-	-	-	-	-	-	-	131 341	247 263
emitowane przez banki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
emitowane przez podmioty niefinansowe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	511	511
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	-	-	19 728 399	1 448 391	412 818	-	-	-	-	127 351	9 018	21 725 977
w tym:												
emitowane przez Skarb Państwa	-	-	18 230 655	-	-	-	-	-	-	127 351	-	18 358 006
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	-	-	31 053	102 166	43 475	-	-	-	-	-	-	176 694
emitowane przez banki	-	-	1 466 691	-	48 631	-	-	-	-	-	-	1 515 322
emitowane przez podmioty niefinansowe	-	-	-	1 346 225	320 712	-	-	-	-	-	9 018	1 675 955
Dłużne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	-	-	40 065	-	-	-	-	-	-	170 265	-	210 330
w tym:												
emitowane przez Skarb Państwa	-	-	40 065	-	-	-	-	-	-	170 265	-	210 330
Razem	45 073	718 174	34 338 300	1 989 541	450 070	-	127 851	-	-	330 251	2 593 918	40 593 178

*Dotyczy papierów wartościowych Grupy Kapitałowej KREDO BANKU SA - według ratingu Moody's

31 grudnia 2014 roku

Portfel/Rating	AAA	AA- do AA+	A- do A+	BBB -do BBB+	BB- do BB+	B- do B+	CCC-do CCC+	CC	Caa2*	Caa3*	bez ratingu	31.12.2014
Należności od banków	-	512 042	1 467 044	175 958	10 438	175	36 927	1 771	-	-	282 080	2 486 435
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	-	-	1 826 259	12 007	14 590	-	-	-	-	-	62 264	1 915 120
w tym:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
emitowane przez Skarb Państwa	-	-	1 825 454	-	-	-	-	-	-	-	-	1 825 454
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	-	-	805	-	-	-	-	-	-	-	49 758	50 563
emitowane przez banki	-	-	-	-	14 590	-	-	-	-	-	41	14 631
emitowane przez inne podmioty finansowe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 326	2 326
emitowane przez podmioty niefinansowe	-	-	-	12 007	-	-	-	-	-	-	10 139	22 146
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-	73 012	13 564 960	140 393	-	-	-	-	-	26 495	-	13 804 860
w tym:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
emitowane przez Bank Centralny	-	-	10 998 812	-	-	-	-	-	-	-	-	10 998 812
emitowane przez Skarb Państwa	-	-	2 452 213	-	-	-	-	-	-	26 495	-	2 478 708
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	-	-	113 935	139 882	-	-	-	-	-	-	-	253 817
emitowane przez banki	-	73 012	-	-	-	-	-	-	-	-	-	73 012
emitowane przez podmioty niefinansowe	-	-	-	511	-	-	-	-	-	-	-	511
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	-	-	13 795 752	-	49 773	-	-	-	8 921	179 815	20 251	14 054 512
w tym:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
emitowane przez Skarb Państwa	-	-	12 601 236	-	-	-	-	-	-	179 815	-	12 781 051
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	-	-	40 717	-	-	-	-	-	-	-	-	40 717
emitowane przez banki	-	-	1 153 799	-	49 773	-	-	-	8 921	-	11 639	1 224 132
emitowane przez podmioty niefinansowe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8 612	8 612
Dłużne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	-	-	40 337	-	-	-	-	-	-	193 021	-	233 358
w tym:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
emitowane przez Skarb Państwa	-	-	40 337	-	-	-	-	-	-	193 021	-	233 358
emitowane przez banki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Razem	-	585 054	30 694 352	328 358	74 801	175	36 927	1 771	8 921	399 331	364 595	32 494 285

*Dotyczy papierów wartościowych Grupy Kapitałowej KREDO BANKU SA – według ratingu Moody's

56.3. Koncentracja ryzyka kredytowego w Grupie Kapitałowej

Grupa Kapitałowa definiuje ryzyko koncentracji kredytowej jako ryzyko wynikające z istotnego zaangażowania wobec pojedynczych podmiotów lub grup podmiotów, których zdolność spłaty zadłużenia zależna jest od wspólnego czynnika ryzyka. Grupa Kapitałowa analizuje ryzyko koncentracji wobec:

- największych podmiotów,
- największych grup kapitałowych,
- branż,
- regionów geograficznych,
- walut,
- ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie.

Koncentracja wobec największych podmiotów

Ustawa Prawo bankowe określa limity maksymalnego zaangażowania Banku, mające przełożenie na Grupę Kapitałową. Suma wierzytelności Banku, udzielonych przez Bank zobowiązań pozabilansowych oraz posiadanych przez Bank bezpośrednio lub pośrednio akcji lub udziałów w innym podmiocie, wniesionych dopłat w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością lub też wkładów albo sum komandytowych – w zależności od tego, która z tych kwot jest większa – w spółce komandytowej lub komandytowo akcyjnej, obciążonych ryzykiem jednego podmiotu lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie nie może przekroczyć limitu dużych ekspozycji (limitu koncentracji zaangażowań), który zgodnie z art. 395 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych (rozporządzenia CRR) wynosi 25% uznanego kapitału skonsolidowanego.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku limity koncentracji nie były przekroczone. Na dzień 31 grudnia 2015 największe zaangażowanie wobec pojedynczego podmiotu wyniosło 15,2% uznanego kapitału skonsolidowanego. Wśród 20 największych kredytobiorców Grupy Kapitałowej występują wyłącznie klienci PKO Banku Polskiego SA.

Zaangażowanie Grupy Kapitałowej wobec 20 największych klientów niebankowych:

31.12.2015			31.12.2014		
Lp.	Zaangażowanie kredytowe obejmuje kredyty, pożyczki, skupione wierzytelności, dyskonto weksli, zrealizowane gwarancje oraz należne odsetki oraz zaangażowanie pozabilansowe i kapitałowe*	Udział w portfelu kredytowym, który obejmuje zaangażowania pozabilansowe oraz kapitałowe	Lp.	Zaangażowanie kredytowe obejmuje kredyty, pożyczki, skupione wierzytelności, dyskonto weksli, zrealizowane gwarancje oraz należne odsetki oraz zaangażowanie pozabilansowe i kapitałowe*	Udział w portfelu kredytowym, który obejmuje zaangażowania pozabilansowe oraz kapitałowe
1.	4 107 315	1,55%	1.	3 193 998	1,27%
2.	2 721 659	1,03%	2.	2 474 087	0,99%
3.	2 080 000	0,79%	3.	2 266 960	0,90%
4.	1 910 368	0,72%	4.	2 172 936	0,87%
5.	1 841 906	0,70%	5.	2 080 000	0,83%
6.	1 668 558	0,63%	6.	1 643 091	0,66%
7.	1 593 902	0,60%	7.	1 266 301	0,51%
8.	1 216 633	0,46%	8.	1 177 916	0,47%
9.	1 212 610	0,46%	9.	1 130 843	0,45%
10.	1 007 768	0,38%	10.	1 007 768	0,40%
11.	965 100	0,37%	11.	957 362	0,38%
12.	964 006	0,36%	12.	911 026	0,36%
13.	894 795	0,34%	13.	904 016	0,36%
14.	870 879	0,33%	14.	890 858	0,36%
15.	852 887	0,32%	15.	834 655	0,33%
16.	811 417	0,31%	16.	794 693	0,32%
17.	790 594	0,30%	17.	793 137	0,32%
18.	771 158	0,29%	18.	746 933	0,30%
19.	748 695	0,28%	19.	714 037	0,29%
20.	704 189	0,27%	20.	712 771	0,28%
Razem	27 734 440	10,49%	Razem	26 673 388	10,65%

zaangażowanie pozabilansowe uwzględnia zobowiązanie wynikające z transakcji pochodnych w kwocie równej ich ekwiwalentowi bilansowemu (zgodnie z postanowieniami art. 274 ust. 2 rozporządzenia CRR).

Koncentracja wobec największych grup kapitałowych

Największa koncentracja zaangażowania Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego w grupę kapitałową kredytobiorców wynosi 1,61% portfela kredytowego Grupy Kapitałowej. Wśród 5 największych grup kapitałowych występują wyłącznie klienci PKO Banku Polskiego SA.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 31 grudnia 2014 roku największa koncentracja zaangażowania Grupy Kapitałowej wyniosła 15,7% i 12,1% uznanego kapitału Grupy Kapitałowej.

Zaangażowanie Grupy Kapitałowej wobec 5 największych grup kapitałowych:

31.12.2015			31.12.2014		
Lp.	Zaangażowanie kredytowe obejmuje kredyty, pożyczki, skupione wierzytelności, dyskonto weksli, zrealizowane gwarancje oraz należne odsetki oraz zaangażowanie pozabilansowe i kapitałowe*	Udział w portfelu kredytowym, który obejmuje zaangażowania pozabilansowe oraz kapitałowe	Lp.	Zaangażowanie kredytowe obejmuje kredyty, pożyczki, skupione wierzytelności, dyskonto weksli, zrealizowane gwarancje oraz należne odsetki oraz zaangażowanie pozabilansowe i kapitałowe*	Udział w portfelu kredytowym, który obejmuje zaangażowania pozabilansowe oraz kapitałowe
1	4 247 737	1,61%	1	3 498 120	1,39%
2	3 288 893	1,24%	2	3 194 479	1,27%
3	2 925 720	1,11%	3	2 972 486	1,19%
4	2 746 047	1,04%	4	2 315 214	0,92%
5	2 045 718	0,77%	5	2 189 608	0,87%
Razem	15 254 114	5,77%	Razem	14 169 907	5,64%

* zaangażowanie pozabilansowe uwzględnia zobowiązanie wynikające z transakcji pochodnych w kwocie równej ich ekwiwalentowi bilansowemu (zgodnie z postanowieniami art. 274 ust. 2 rozporządzenia CRR).

Koncentracja wobec sekcji branżowych

W stosunku do 31 grudnia 2014 roku wzrosło zaangażowanie Grupy Kapitałowej w sekcje branżowe o około 0,8 miliarda PLN. Łączne zaangażowanie w cztery największe grupy branż „Przetwórstwo przemysłowe”, „Działalność związana z obsługą nieruchomości”, „Handel hurtowy i detaliczny (...)” oraz „Administracja publiczna i obrona narodowa” wyniosło ok. 58% wartości portfela kredytów objętych analizą branżową.

Strukturę zaangażowania według sekcji branżowych według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku prezentuje poniższa tabela:

Sekcja	Nazwa sekcji	31.12.2015		31.12.2014	
		Zaangażowanie	Liczba podmiotów	Zaangażowanie	Liczba podmiotów
C	Przetwórstwo przemysłowe	17,73%	11,34%	16,63%	10,37%
L	Działalność związana z obsługą nieruchomości	16,62%	19,94%	16,57%	15,95%
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów	15,14%	24,13%	14,88%	21,50%
F	Budownictwo	8,17%	10,93%	8,91%	10,10%
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	9,08%	0,49%	9,09%	0,46%
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2,01%	0,18%	1,78%	0,18%
Pozostałe zaangażowanie		31,25%	32,99%	32,14%	41,44%
Razem		100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Powyższa struktura branżowa nie uwzględnia zaangażowania wynikającego z tytułu dłużnych papierów wartościowych przekwalifikowanych z kategorii „dostępne do sprzedaży” do kategorii „pożyczki i należności”.

Koncentracja wobec regionów geograficznych

Portfel kredytowy Grupy Kapitałowej jest zdywersyfikowany pod względem koncentracji geograficznej.

Struktura portfela kredytowego według regionów geograficznych różni się w Grupie Kapitałowej ze względu na obszar klienta Banku – odrębna jest dla Obszaru Rynku Detalicznego (ORD), odrębna dla Obszaru Bankowości Korporacyjnej i Inwestycyjnej (OKI).

Na dzień 31 grudnia 2015 roku największa koncentracja portfela kredytowego ORD występuje w regionie warszawskim i katowickim (regiony te koncentrują około 25% portfela ORD).

Koncentracja geograficzna ryzyka kredytowego w Obszarze Klienta Detalicznego	31.12.2015	31.12.2014
Polska		
warszawski	14,02%	11,41%
katowicki	10,78%	10,25%
poznański	9,82%	10,55%
krakowski	9,09%	8,32%
łódzki	8,90%	8,27%
wrocławski	8,87%	8,80%
gdański	8,60%	8,89%
bydgoski	7,56%	9,09%
lubelski	7,05%	8,41%
białostocki	6,51%	7,47%
szczeciński	6,17%	5,71%
centrala	0,97%	1,37%
pozostałe	0,99%	0,70%
Ukraina	0,67%	0,77%
Szwecja	0,00%	0,00%
Suma końcowa	100,00%	100,00%

W ramach OKI Bank wyróżnia 7 makroregionów i centralę. Na dzień 31 grudnia 2015 roku największa koncentracja portfela kredytowego OKI występuje w centrali Banku i w makroregionie centralnym (odpowiednio 20% i 17% portfela OKI).

Koncentracja geograficzna ryzyka kredytowego w Obszarze Klienta Instytucjonalnego	31.12.2015	31.12.2014
Polska		
centrala	19,64%	26,44%
makroregion centralny	17,08%	16,30%
makroregion północny	13,04%	9,06%
makroregion zachodni	10,60%	10,08%
makroregion południowy	9,96%	9,72%
makroregion południowo-wschodni	7,18%	6,73%
makroregion północno-wschodni	6,68%	6,76%
makroregion południowo-zachodni	6,46%	6,06%
pozostałe	9,16%	8,64%
Szwecja	0,20%	0,21%
Suma końcowa	100,00%	100,00%

Koncentracja walutowa ryzyka kredytowego

Na dzień 31 grudnia 2015 roku udział ekspozycji w walutach wymienialnych, innych niż PLN, w całym portfelu Grupy Kapitałowej wyniósł 25,3%, co oznacza spadek w relacji do 31 grudnia 2014 roku o około 1,0 p.p.

Największą część zaangażowania walutowego Grupy Kapitałowej stanowią ekspozycje w CHF i dotyczą one portfela kredytowego Banku. Udział kredytów w CHF stanowił na koniec 2015 roku około 64% portfela walutowego Grupy Kapitałowej. W przypadku spółek Grupy Kapitałowej sytuacja kształtuje się inaczej, tj. w portfelu walutowym Grupy Kapitałowej PKO Leasing SA dominują ekspozycje w EUR, natomiast w Grupie Kapitałowej KREDOBANK SA i w spółce Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o. (tj. podmiotach działających na Ukrainie) dominują kredyty udzielane w USD.

Koncentracja walutowa ryzyka kredytowego	31.12.2015	31.12.2014
PLN	74,73%	73,79%
Waluty obce, w tym:	25,27%	26,21%
CHF	16,12%	16,60%
EUR	7,39%	7,89%
USD	1,32%	1,36%
UAH	0,35%	0,35%
GBP	0,03%	0,01%
Razem	100,00%	100,00%

Inne rodzaje koncentracji

Grupa analizuje strukturę portfela kredytów mieszkaniowych względem poziomów LTV. Na koniec 2015 roku, tak jak w 2014 roku, największa koncentracja występuje w przedziale LTV 71% - 90%. W związku z fuzją prawną wzrósł udział kredytów w najwyższych poziomach LTV tj. powyżej 100%.

Struktura portfela kredytów mieszkaniowych Grupy wg LTV	31.12.2015	31.12.2014
0% - 50%	23,18%	24,90%
51%-70%	19,38%	19,68%
71% - 90%	27,73%	25,26%
91% - 100%	13,54%	14,96%
powyżej 100%	16,17%	15,20%
Razem	100,00%	100,00%

Zgodnie z rekomendacją S i T Komisji Nadzoru Finansowego Bank stosuje wewnętrzne limity związane z ekspozycjami kredytowymi klientów Banku określające apetyt na ryzyko kredytowe.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku limity te nie zostały przekroczone.

56.4. Praktyki forbearance

Grupa Kapitałowa jako forbearance przyjmuje działania mające na celu dokonanie uzgodnionych z dłużnikiem lub emitentem zmian warunków umowy, wymuszonych jego trudną sytuacją finansową (działania restrukturyzacyjne wprowadzające udogodnienia które w innym przypadku nie byłyby przyznane). Celem działań forbearance jest przywrócenie dłużnikowi lub emitentowi zdolności wywiązywania się ze zobowiązań wobec Grupy Kapitałowej oraz maksymalizacja efektywności zarządzania wierzytelnościami trudnymi, tj. uzyskanie możliwie najwyższych odzysków, przy jednoczesnym ograniczaniu do minimum ponoszonych w związku z tym kosztów.

Działalność forbearance polega na zmianie warunków spłaty wierzytelności, które są indywidualnie ustalane wobec każdego kontraktu. Zmiany mogą dotyczyć:

- rozłożenie zadłużenia wymagalnego na raty,
- zmiana formuły spłaty (raty annuitetowe, raty malejące),
- wydłużenie okresu kredytowania,
- zmiana oprocentowania,
- zmiana wysokości marży,
- redukcja wierzytelności.

W wyniku zawarcia i terminowej obsługi umowy *forbearance*, wierzytelność staje się wierzytelnością niewymagalną. Elementem procesu *forbearance* jest ocena możliwości wywiązania się przez dłużnika z warunków umowy ugody (spłaty zadłużenia w ustalonych terminach). Umowy *forbearance* są na bieżąco monitorowane. Jeśli w odniesieniu do wynikających z nich ekspozycji kredytowych rozpoznaje się utratę wartości, tworzone są na nie odpisy aktualizujące – równoważące identyfikowaną stratę.

Kredyty i pożyczki przestają podlegać raportowaniu ze statusem *forbearance* gdy spełnione są łącznie warunki:

- nastąpiła terminowa spłata przynajmniej 12 rat kolejnych rat (przez terminową spłatę na potrzeby forborne rozumie się sytuację, gdy spłata każdej z rat nastąpiła nie później, niż 30 dni po terminie spłaty określonym w harmonogramie),
- upłynęło przynajmniej 24 miesiące od zawarcia umowy *forbearance*,
- nie identyfikuje się utraty wartości ekspozycji.

	Wartość bilansowa	
	31.12.2015	31.12.2014
Kredyty i pożyczki udzielone klientom według wartości brutto	198 700 917	187 519 861
w tym forbearance:	5 534 689	6 362 627
sektor finansowy	3 269	395
kredyty gospodarcze	3 269	395
sektor niefinansowy	5 530 247	6 361 873
kredyty gospodarcze	2 856 594	3 532 698
kredyty mieszkaniowe	2 143 330	2 165 214
kredyty konsumpcyjne	530 323	663 961
sektor budżetowy	1 173	359
kredyty gospodarcze	1 173	359
Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom forbearance	(986 300)	(874 529)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto forbearance	4 548 389	5 488 098

Kredyty i pożyczki udzielone klientom podlegające forbearance według regionu geograficznego (brutto)	31.12.2015	31.12.2014
Polska	5 423 877	6 247 687
mazowiecki	1 133 131	1 105 817
wielkopolski	499 092	567 210
śląsko-opolski	731 583	810 421
małopolsko-świętokrzyski	434 362	591 786
pomorski	333 966	329 279
podlaski	426 711	510 572
łódzki	474 476	702 648
dolnośląski	380 847	413 129
kujawsko-pomorski	302 146	353 423
zachodnio-pomorski	444 233	559 192
lubelsko-podkarpacki	236 208	276 533
warmińsko-mazurski	27 122	27 677
Ukraina	110 812	114 940
Razem	5 534 689	6 362 627

Kredyty i pożyczki udzielone klientom podlegające forbearance	Zaangażowanie według wartości bilansowej brutto	
	31.12.2015	31.12.2014
Kredyty i pożyczki z rozpoznaną utratą wartości	2 418 018	2 404 248
Kredyty i pożyczki bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	3 116 671	3 958 379
nieprzeterminowane	2 477 548	3 123 966
przeterminowane	639 123	834 413
Razem brutto	5 534 689	6 362 627

Zmiana wartości bilansowych kredytów i pożyczek udzielonych klientom podlegających forbearance na początek i na koniec okresu

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku	Ogółem
Wartość bilansowa netto na początek okresu	5 488 098
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	(111 771)
Wartość brutto kredytów i pożyczek wyłączonych w okresie	(2 427 209)
Wartość brutto kredytów i pożyczek nowo ujętych w okresie	1 964 654
Inne zmiany/splaty	(331 736)
Różnice kursowe	(33 647)
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	4 548 389

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2014 roku	Ogółem
Wartość bilansowa netto na początek okresu	3 326 784
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	172 721
Wartość brutto kredytów i pożyczek wyłączonych w okresie	(1 319 020)
Wartość brutto kredytów i pożyczek nowo ujętych w okresie	3 934 519
Inne zmiany/splaty	(587 527)
Różnice kursowe	(39 379)
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	5 488 098

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według wartości brutto według stosowanych zmian warunków spłaty dla forbearance	Wartość bilansowa brutto	
	31.12.2015	31.12.2014
Rozłożenie zadłużenia wymagalnego na raty	3 861 507	4 027 497
Zmiana formuły spłaty (raty annuitetowe, raty malejące)	2 729 930	4 071 355
Wydłużenie okresu kredytowania	1 663 338	1 751 213
Zmiana oprocentowania	721 237	863 319
Zmiana wysokości marży	187 748	164 790
Redukcja wierzytelności	158 968	257 591
Inne warunki	69 984	95 646

Dla danej ekspozycji kredytowej podlegającej forbearance może być zastosowana więcej niż jedna zmiana warunków spłaty.

Kwota ujętych przychodów z tytułu odsetek związanych z kredytami i pożyczkami udzielonymi klientom, które podlegały forbearance na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 414 124 tysiące PLN (na dzień 31 grudnia 2014 wynosiła odpowiednio 404 782 tysiące PLN).

56.5. Przeterminowanie aktywów finansowych

Aktywa finansowe, które są zaległe, lecz w przypadku, których nie nastąpiła utrata wartości obejmują następujące aktywa finansowe:

Aktywa finansowe	31.12.2015			
	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy	Razem
Kredyty, pożyczki udzielone klientom	2 308 445	1 068 555	235 481	3 612 481
sektora finansowego	-	-	6	6
sektora niefinansowego	2 289 241	1 068 555	215 589	3 573 385
sektora budżetowego	19 204	-	19 886	39 090
Inne aktywa - inne aktywa finansowe	187	59	6 577	6 823
Razem	2 308 632	1 068 614	242 058	3 619 304

Aktywa finansowe	31.12.2014			
	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy	Razem
Kredyty, pożyczki udzielone klientom	3 504 077	837 553	250 120	4 591 750
sektora finansowego	-	-	2	2
sektora niefinansowego	3 403 093	822 429	217 787	4 443 309
sektora budżetowego	100 984	15 124	32 331	148 439
Inne aktywa - inne aktywa finansowe	4 369	726	3 958	9 053
Razem	3 508 446	838 279	254 078	4 600 803

Zabezpieczeniami powyższych należności są: hipoteka, zastaw rejestrowy, przeniesienie prawa własności, blokada rachunku lokaty, ubezpieczenie ekspozycji kredytowej oraz gwarancje i poręczenia.

W ramach przeprowadzonej oceny stwierdzono, że dla powyższych aktywów finansowych przewidywane przepływy pieniężne w pełni pokrywają wartość bilansową tych ekspozycji.

56.6. Aktywa finansowe wyceniane metodą zindywidualizowaną, wobec których wykazano indywidualną utratę wartości według wartości bilansowej brutto

	31.12.2015	31.12.2014
Należności od banków	145	-
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	5 412 768	5 615 878
Sektor finansowy	4 557	5 609
kredyty gospodarcze	4 557	5 609
Sektor niefinansowy	5 391 741	5 593 388
kredyty gospodarcze	3 875 074	4 134 858
kredyty mieszkaniowe	1 104 228	1 248 389
kredyty konsumpcyjne	304 476	99 297
dłużne papiery wartościowe	107 963	110 844
Sektor budżetowy	16 470	16 881
kredyty gospodarcze	16 470	16 881
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	397 479	60
emitowane przez podmioty finansowe	3 777	5
emitowane przez podmioty niefinansowe	393 702	55
Razem	5 810 392	5 615 938

W odniesieniu do aktywów, wobec których stwierdzono utratę wartości metodą zindywidualizowaną, ustanowione były na rzecz Grupy Kapitałowej następujące zabezpieczenia:

- dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom: hipoteka kaucyjna oraz zwykła, zastaw rejestrowy, weksel własny dłużnika, przelew wierzytelności oraz prawo majątkowe na środki pieniężne. Wpływ finansowy zabezpieczeń na kwotę, która najlepiej odzwierciedla maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosi 2 992 422 tysiące PLN (na dzień 31 grudnia 2014 roku wynosił odpowiednio 3 593 245 tysięcy PLN),
- dla inwestycyjnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży: weksle in blanco, poręczenie, zastaw rejestrowy na rachunku bankowym oraz na udziałach dłużnika.

Grupa Kapitałowa, ustalając odpisy z tytułu utraty wartości na powyższe aktywa wzięła pod uwagę następujące czynniki:

- opóźnienie w spłacie należności,
- postawienie wierzytelności w stan wymagalności,
- postępowanie egzekucyjne wobec dłużnika,
- ogłoszenie upadłości dłużnika lub złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości,
- kwestionowanie należności przez dłużnika,
- wszczęcie postępowania naprawczego wobec dłużnika,
- ustanowienie zarządu komisarycznego nad działalnością dłużnika lub zawieszenie jego działalności,
- pogorszenie się oceny ratingowej dłużnika do poziomu wskazującego na istotne zagrożenie dla spłaty zadłużenia,
- podjęte działania restrukturyzacyjne i zastosowane ulgi w spłacie,
- dodatkowe przesłanki, rozpoznawane w odniesieniu do ekspozycji wobec spółdzielni mieszkaniowych z tytułu kredytów mieszkaniowych „starego portfela” objętych poręczeniami Skarbu Państwa,
- przewidywane przepływy pieniężne z ekspozycji oraz przyjętych zabezpieczeń,
- kształtowanie się przyszłej sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta,
- stopień realizacji przez klienta prognoz.

56.7. Utrata wartości ekspozycji kredytowych

Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA dokonuje miesięcznego przeglądu ekspozycji kredytowych w celu zidentyfikowania ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości, pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych oraz utworzenia odpisów lub rezerw.

Na proces ustalania odpisów i rezerw składają się następujące etapy:

- rozpoznanie przesłanek utraty wartości i zdarzeń istotnych z punktu widzenia rozpoznania tych przesłanek,
- rejestrowanie w systemach informatycznych Grupy Kapitałowej zdarzeń istotnych z punktu widzenia rozpoznania przesłanek utraty wartości ekspozycji kredytowych,
- ustalenie metody pomiaru utraty wartości,
- dokonanie pomiaru utraty wartości i ustalenie odpisu lub rezerwy,
- weryfikacja i agregacja wyników pomiaru utraty wartości,
- ewidencja wyników pomiaru utraty wartości.

Metoda ustalania wysokości odpisów uzależniona jest od rodzaju rozpoznanych przesłanek utraty wartości oraz indywidualnego znaczenia ekspozycji kredytowej. Zdarzeniami uznawanymi za przesłanki indywidualnej utraty wartości są w szczególności:

- opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek dłuższe niż 90 dni,
- znaczące pogorszenie ratingu wewnętrznego klienta,
- zawarcie umowy restrukturyzacyjnej lub zastosowanie ulgi w spłacie wierzytelności (przesłanka rozpoznawana jest, gdy udzielone klientowi udogodnienia wymuszone są względami ekonomicznymi lub prawnymi wynikającymi z jego trudności finansowych).

Przy określaniu okresu przeterminowania kredytu uwzględniane są kwoty niespłaconych w terminie odsetek lub rat kapitałowych przekraczające ustalone wartości progowe.

56.8. Metody oszacowania utraty wartości

W Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA stosowane są trzy metody oszacowania utraty wartości:

- metoda zindywidualizowana, stosowana dla kredytów indywidualnie znaczących, spełniających przesłankę indywidualnej utraty wartości lub wymagających indywidualnej oceny ze względu na specyfikę transakcji, z której wynikają oraz zdarzeń warunkujących spłatę ekspozycji,
- metoda portfelowa, stosowana dla kredytów nieznaczących indywidualnie, dla których stwierdzono przesłankę indywidualnej utraty wartości,
- metoda grupowa (IBNR), stosowana dla kredytów, w odniesieniu do których nie zidentyfikowano przesłanek indywidualnej utraty wartości, ale stwierdzono możliwość wystąpienia poniesionych ale nie rozpoznanych strat.

Odpis z tytułu utraty wartości bilansowej ekspozycji kredytowej jest różnicą pomiędzy wartością bilansową ekspozycji, a wartością bieżącą oczekiwanych, przyszłych przepływów pieniężnych z tej ekspozycji:

- przy ustalaniu odpisu metodą zindywidualizowaną oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne szacuje się dla każdej ekspozycji kredytowej indywidualnie, z uwzględnieniem możliwych scenariuszy dotyczących realizacji umowy, ważonych prawdopodobieństwem ich realizacji,
- odpis z tytułu utraty wartości dla ekspozycji kredytowych objętych metodą portfelową lub metodą grupową równy jest różnicy pomiędzy wartością bilansową tych ekspozycji, a wartością bieżącą oczekiwanych, przyszłych przepływów pieniężnych, oszacowaną z wykorzystaniem metod statystycznych, na podstawie historycznych obserwacji ekspozycji z homogenicznych portfeli.

56.9. Rezerwy na ekspozycje pozabilansowe

Rezerwę na pozabilansowe ekspozycje kredytowe tworzy się w wysokości równoważącej wynikającą z nich przewidywaną (możliwą do oszacowania) utratę korzyści ekonomicznych.

Przy ustalaniu rezerwy na pozabilansowe ekspozycje kredytowe PKO Banku Polskiego SA:

- w odniesieniu do ekspozycji kredytowych indywidualnie znaczących z tytułu zobowiązań bezwarunkowych spełniających przesłanki indywidualnej utraty wartości lub dotyczących dłużników, których inne ekspozycje takie przesłanki spełniają oraz ekspozycji indywidualnie znaczących niespełniających przesłanek indywidualnej utraty wartości, w przypadku których ustalenie rezerwy z zastosowaniem parametrów portfelowych byłoby nieuzasadnione – wykorzystuje metodę zindywidualizowaną,
- w odniesieniu do pozostałych pozabilansowych ekspozycji kredytowych – metodą portfelową (jeśli ekspozycja spełnia przesłanki indywidualnej utraty wartości) lub grupową (jeśli ekspozycja spełnia wyłącznie przesłanki grupowej utraty wartości).

Rezerwę ustala się jako różnicę pomiędzy oczekiwaną wartością ekspozycji bilansowej, która powstanie z udzielonego zobowiązania pozabilansowego (od daty, na którą dokonywana jest ocena, do daty wystąpienia zadłużenia przeterminowanego uznawanego za przesłankę indywidualnej utraty wartości), a wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uzyskanych z ekspozycji bilansowej powstałej z udzielonego zobowiązania.

Przy ustalaniu rezerwy metodą zindywidualizowaną oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne szacuje się dla każdej ekspozycji kredytowej indywidualnie.

Przy ustalaniu rezerwy metodą portfelową lub metodą grupową wykorzystuje się parametry portfelowe oszacowane z wykorzystaniem metod statystycznych, na bazie historycznych obserwacji ekspozycji o takiej samej charakterystyce.

56.10. Ryzyko kredytowe instytucji finansowych na rynku hurtowym

Na dzień 31 grudnia 2015 roku największe zaangażowania Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA kształtowały się w następujący sposób:

Zaangażowanie na rynku międzybankowym*				
Kontrahent	Rodzaj instrumentu			Razem
	Lokata	Instrumenty pochodne	Papiery wartościowe	
Kontrahent 1	800 000	1 162	942 615	1 743 777
Kontrahent 2	319 613	15 369	-	334 982
Kontrahent 3	-	139 838	-	139 838
Kontrahent 4	-	98 236	-	98 236
Kontrahent 5	-	95 138	-	95 138
Kontrahent 6	-	69 933	-	69 933
Kontrahent 7	-	55 471	-	55 471
Kontrahent 8	-	52 403	-	52 403
Kontrahent 9	-	48 921	-	48 921
Kontrahent 10	-	35 787	-	35 787
Kontrahent 11	-	31 396	-	31 396
Kontrahent 12	-	20 848	-	20 848
Kontrahent 13	-	19 572	-	19 572
Kontrahent 14	-	19 442	-	19 442
Kontrahent 15	-	18 869	-	18 869
Kontrahent 16	16 000	-	-	16 000
Kontrahent 17	-	14 028	-	14 028
Kontrahent 18	14 000	(925)	-	14 000
Kontrahent 19	-	13 790	-	13 790
Kontrahent 20	-	12 629	-	12 629

* Bez uwzględniania zaangażowania wobec Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego.

Dla porównania największe zaangażowania Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA na rynku międzybankowym na dzień 31 grudnia 2014 roku prezentuje poniższa tabela:

Zaangażowanie na rynku międzybankowym*				
Kontrahent	Rodzaj instrumentu			Razem
	Lokata	Instrumenty pochodne	Papiery wartościowe	
Kontrahent 1	-	9 031	585 246	594 277
Kontrahent 26	384 162	-	-	384 162
Kontrahent 4	-	169 566	-	169 566
Kontrahent 27	51 175	75 202	-	126 377
Kontrahent 5	-	93 074	-	93 074
Kontrahent 9	-	31 165	50 000	81 165
Kontrahent 8	-	73 060	-	73 060
Kontrahent 7	-	62 516	-	62 516
Kontrahent 3	-	59 435	-	59 435
Kontrahent 10	-	37 743	-	37 743
Kontrahent 28	-	29 418	-	29 418
Kontrahent 11	-	24 333	-	24 333
Kontrahent 14	-	23 420	-	23 420
Kontrahent 2	-	22 583	-	22 583
Kontrahent 15	-	16 465	-	16 465
Kontrahent 29	-	15 887	-	15 887
Kontrahent 30	-	12 912	-	12 912
Kontrahent 31	10 000	(3 789)	-	10 000
Kontrahent 32	10 000	(7 178)	-	10 000
Kontrahent 20	-	9 195	-	9 195

* Bez uwzględniania zaangażowania wobec Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego.

Przy określaniu zaangażowania: lokaty oraz papiery wartościowe emitowane przez kontrahentów zostały podane w wartości nominalnej, natomiast instrumenty pochodne w wartości rynkowej bez uwzględnienia wniesionego przez kontrahenta zabezpieczenia. Zaangażowanie całkowite (kolumna „Razem”) w przypadku każdego kontrahenta stanowi sumę zaangażowania z tytułu lokat i papierów wartościowych powiększonego o zaangażowanie z tytułu instrumentów pochodnych, jeżeli jest ono dodatnie (w przeciwnym wypadku zaangażowanie z tytułu instrumentów pochodnych nie jest uwzględniane przy zaangażowaniu całkowitym). Ekspozycja z tytułu wszystkich instrumentów liczona jest od daty zawarcia transakcji.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank posiadał dostęp do dwóch izb rozliczeniowych (w jednej jako uczestnik pośredni, w drugiej bezpośredni), za pośrednictwem których rozliczał określone w rozporządzeniu EMIR (rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 z dnia 4 lipca 2012 roku w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji wraz z powiązanymi rozporządzeniami delegowanymi i wykonawczymi) transakcje pochodne na stopę procentową z wybranymi kontrahentami krajowymi i zagranicznymi. W ujęciu nominalnym udział transakcji centralnie rozliczanych w przypadku FRA wyniósł 8,2% całego portfela transakcji FRA, w przypadku IRS 0,5% całego portfela transakcji IRS.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank posiadał podpisane umowy ramowe na standardzie ISDA/ZBP z 23 bankami krajowymi oraz 60 bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi, umowy zabezpieczające CSA/ZBP z 20 bankami krajowymi oraz 50 bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi. Dodatkowo Bank był stroną 13 umów na transakcje repo (na standardzie ISMA/GMRA).

Geograficzna lokalizacja kontrahentów

Kontrahenci generujący 20 największych zaangażowań według stanów na dzień 31 grudnia 2015 roku pochodzą z krajów wyszczególnionych w poniższej tabeli (przyjmuje się kraj, na obszarze którego ulokowana jest centrala danego kontrahenta):

Lp.	Kraj	Kontrahent
1	Belgia	Kontrahent 14
2	Dania	Kontrahent 17
3	Francja	Kontrahent 6, Kontrahent 8
4	Kanada	Kontrahent 13
5	Niemcy	Kontrahent 4, Kontrahent 10, Kontrahent 20
6	Polska	Kontrahent 1, Kontrahent 2, Kontrahent 7, Kontrahent 9, Kontrahent 15, Kontrahent 18
7	USA	Kontrahent 3
8	Szwajcaria	Kontrahent 11, Kontrahent 16
9	Wielka Brytania	Kontrahent 5, Kontrahent 12, Kontrahent 19

Struktura ratingowa kontrahentów

Struktura zaangażowania z punktu widzenia przyznanych kontrahentom ratingów została zaprezentowana w poniższej tabeli. Przy wyznaczaniu ratingu oparto się na ratingach zewnętrznych przyznanych przez agencje Moody's, Standard&Poor's i Fitch (przy czym w przypadku, gdy rating nadały dwie agencje przyjęto rating niższy, a w przypadku trzech ratingów, rating środkowy). Rating dla kontrahentów od 1 do 20 przyjęto według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku.

Rating	Kontrahent
AA	Kontrahent 3, Kontrahent 12, Kontrahent 13, Kontrahent 16
A	Kontrahent 1, Kontrahent 4, Kontrahent 5, Kontrahent 6, Kontrahent 8, Kontrahent 11, Kontrahent 14, Kontrahent 17, Kontrahent 20
BBB	Kontrahent 2, Kontrahent 7, Kontrahent 10, Kontrahent 19
BB	Kontrahent 9, Kontrahent 15
brak ratingu	Kontrahent 18

56.11. Ryzyko kredytowe instytucji finansowych na rynku pozahurtowym

Poza zaangażowaniem na rynku międzybankowym, o którym mowa powyżej, Grupa Kapitałowa na dzień 31 grudnia 2015 roku posiadała ekspozycje wobec instytucji finansowych na rynku pozahurtowym (zaangażowanie wygenerowane przez Jednostki inne niż Departament Skarbu, w tym np. udzielone kredyty, obligacje zakupione poza rynkiem międzybankowym).

Struktura ekspozycji powyżej 10 milionów PLN została zaprezentowana w poniższej tabeli:

2015	Nominalna kwota zaangażowania		Kraj siedziby kontrahenta
	Bilansowego	Pozabilansowego	
Kontrahent 1	500 000	-	Polska
Kontrahent 3	511	59 489	USA
Kontrahent 21	50 000	-	Polska
Kontrahent 22	18 540	10 955	Szwecja
Kontrahent 23	2 670	17 830	Dania
Kontrahent 24	89 140	-	Polska

Dla porównania struktura ekspozycji powyżej 10 milionów PLN na dzień 31 grudnia 2014 roku prezentuje tabela poniżej

2014	Nominalna kwota zaangażowania		Kraj siedziby kontrahenta
	Bilansowego	Pozabilansowego	
Kontrahent 1	500 000	-	Polska
Kontrahent 25	50 000	-	Polska
Kontrahent 21	53 978	6 021	Polska
Kontrahent 24	101 808	-	Polska

56.12 Zarządzanie majątkiem przejętym za wierzytelności

Przejęty w toku działań restrukturyzacyjnych lub windykacyjnych majątek przeznaczany jest do sprzedaży lub na potrzeby Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA. Informacja o przejętych składnikach majątkowych analizowana jest pod kątem możliwości wykorzystania majątku na wewnętrzne potrzeby Grupy Kapitałowej. W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2015 roku oraz dnia 31 grudnia 2014 roku majątek przejęty w toku działań restrukturyzacyjnych i windykacyjnych w całości przeznaczony został do sprzedaży.

Podejmowane przez Grupę Kapitałową działania mają na celu sprzedaż aktywów w możliwie najkrótszym czasie. Podstawowym trybem postępowania w sprawie sprzedaży majątku jest przetarg nieograniczony, w uzasadnionych przypadkach sprzedaż następuje w innym trybie uzależnionym od specyfiki sprzedawanego majątku.

Wartość bilansowa aktywów niefinansowych posiadanych przez Grupę Kapitałową, uzyskanych w wyniku realizacji zabezpieczenia na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosła 178 146 tysięcy PLN (na dzień 31 grudnia 2014 roku wyniosła 170 194 tysiące PLN). Powyższe kwoty uwzględnione są w notce 32 „Inne aktywa” w pozycji „Aktywa do zbycia”.

56.13 Raportowanie ryzyka kredytowego

W Banku sporządzane są miesięczne i kwartalne raporty na temat ryzyka kredytowego. Raportowanie ryzyka kredytowego obejmuje cykliczne informowanie o skali narażenia na ryzyko portfela kredytowego. Poza informacją dla Banku, raporty zawierają również informację o poziomie ryzyka kredytowego spółek zależnych Grupy Kapitałowej, w których zidentyfikowano istotny poziom ryzyka kredytowego (m.in. Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA i Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA).

56.14 Działania zarządcze dotyczące ryzyka kredytowego

Do podstawowych narzędzi zarządzania ryzykiem kredytowym stosowanych w Banku należą:

- minimalne warunki transakcji (parametry ryzyka) określone dla danego typu transakcji (np. minimalna wartość LTV, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenie),
- reguły określania dostępności do kredytowania, w tym punkty odcięcia – minimalna liczba punktów przyznawanych w wyniku oceny wiarygodności z wykorzystaniem systemu scoringowego (dla klienta indywidualnego i MSP), bądź klasa ratingu klienta (dla klienta instytucjonalnego), od których można dokonać z klientem transakcji kredytowej,
- limity koncentracji – limity określone w art. 395 ust. 1 rozporządzenia CRR,
- limity branżowe – limity ograniczające poziom ryzyka związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych prowadzących działalność w branżach charakteryzujących się wysokim poziomem ryzyka kredytowego,
- limity związane z ekspozycjami kredytowymi klientów Banku – limity określające apetyt na ryzyko kredytowe wynikające między innymi z rekomendacji S i T,
- limity kredytowe określające maksymalne zaangażowanie Banku wobec określonego kontrahenta bądź kraju z tytułu operacji rynku hurtowego oraz limity rozliczeniowe i limity na okres zaangażowania,
- limity kompetencyjne – określają maksymalny poziom uprawnień do podejmowania decyzji kredytowych wobec klientów Banku, limity zależą przede wszystkim od kwoty zaangażowania kredytowego Banku w stosunku do klienta (lub grupy klientów powiązanych) i okresu transakcji kredytowej; wysokość limitów kompetencyjnych zależy od poziomu podejmowania decyzji kredytowej (w strukturze organizacyjnej Banku),
- minimalne marże kredytowe – marże na ryzyko kredytowe związane z dokonaniem przez Bank określonej transakcji kredytowej z danym klientem instytucjonalnym, przy czym oferowane klientowi oprocentowanie nie może być niższe od stawki referencyjnej powiększonej o marżę na ryzyko kredytowe.

Szczególną rolę w ustanawianiu minimalnych warunków transakcji stanowi polityka zabezpieczeń w zakresie ryzyka kredytowego. Prowadzona przez Bank i spółki Grupy Kapitałowej polityka zabezpieczeń ma na celu należyte zabezpieczenie ryzyka kredytowego, na jakie narażona jest Grupa Kapitałowa, w tym przede wszystkim ustanowienie zabezpieczeń dających możliwie najwyższy poziom odzysku w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych wierzytelności.

Przy przyjmowaniu zabezpieczeń ekspozycji kredytowych Bank stosuje następujące zasady:

- w przypadku znacznych kwotowo kredytów ustanawianych jest kilka rodzajów zabezpieczeń, z uwzględnieniem, jeśli jest to możliwe, łączenia zabezpieczeń osobistych z rzeczowymi,
- preferowane jest przyjmowanie zabezpieczeń płynnych, tj. zabezpieczeń rzeczowych, których zbycie jest możliwe bez istotnego obniżenia ich ceny w czasie, który nie naraża Banku na zmianę wartości zabezpieczenia ze względu na właściwą danemu zabezpieczeniu fluktuację cen,
- w przypadku przyjęcia zabezpieczenia rzeczowego, jako dodatkowe zabezpieczenie przyjmowany jest przelew wierzytelności pieniężnej z umowy ubezpieczenia przedmiotu tego zabezpieczenia lub umowa ubezpieczenia zawarta na rzecz Banku,
- zabezpieczenie oceniane jest pod kątem faktycznej możliwości jego wykorzystania jako ewentualne źródło dochodzenia roszczeń Banku. Podstawą oceny wartości przedmiotów zabezpieczeń rzeczowych jest wartość rynkowa,
- skuteczne ustanowienie zabezpieczeń zgodnie z treścią umowy jest warunkiem uruchomienia środków pieniężnych.

Polityka w zakresie zabezpieczeń określona została w przepisach wewnętrznych spółek zależnych Grupy Kapitałowej.

Ustanawianie określonych typów zabezpieczeń uzależnione jest od produktu oraz segmentu klienta. Przy udzielaniu kredytów hipotecznych obligatoryjnym zabezpieczeniem są hipoteki na nieruchomości. Do czasu skutecznego ustanowienia zabezpieczenia (w zależności od rodzaju kredytu oraz jego kwoty) Bank może stosować podwyższoną marżę kredytową lub przyjąć zabezpieczenie przejściowe w innej formie.

Przy udzielaniu kredytów konsumpcyjnych przyjmuje się najczęściej zabezpieczenie osobiste (poręczenie cywilne, poręczenie wekslowe) albo ustanawia się zabezpieczenia na rachunku bankowym klienta, na samochodzie lub papierach wartościowych.

Przy zawieraniu umów leasingowych Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, jako właściciel oddawanych w leasing przedmiotów, traktuje je jako zabezpieczenie transakcji.

57. Zarządzanie ryzykiem stopy procentowej

Ryzyko stopy procentowej to ryzyko poniesienia straty na pozycjach bilansowych i pozabilansowych Grupy wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w wyniku zmian stóp procentowych na rynku.

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej jest ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian rynkowych stóp procentowych do akceptowalnego poziomu poprzez odpowiednie kształtowanie struktury pozycji bilansowych i pozabilansowych.

57.1. Pomiar ryzyka stopy procentowej

W procesie zarządzania ryzykiem stopy procentowej Grupa Kapitałowa w szczególności wykorzystuje miarę wartości zagrożonej (VaR), miarę wrażliwości dochodu odsetkowego, testy warunków skrajnych oraz luki przeszacowań.

Wartość zagrożona (VaR) definiowana jest jako potencjalna wartość straty wynikająca z utrzymywanej struktury pozycji bilansowych i pozabilansowych oraz zmienności stóp procentowych, przy założonym poziomie prawdopodobieństwa i z uwzględnieniem korelacji między czynnikami ryzyka. W 2015 roku w PKO Banku Polskim SA wprowadzono metodę historyczną wyznaczania VaR z tytułu ryzyka stopy procentowej.

Wrażliwość dochodu odsetkowego jest miarą określającą zmianę dochodu odsetkowego wynikającą ze skokowej zmiany stóp procentowych. Miara ta uwzględnia różnicowanie terminów przeszacowań poszczególnych pozycji odsetkowych w każdym z wybranych horyzontów czasowych.

Testy warunków skrajnych (*stress-testy*) służą do oszacowania potencjalnych strat wynikających z utrzymywanej struktury bilansu i pozycji pozabilansowych w przypadku wystąpienia sytuacji na rynku, która nie jest standardowo opisana za pomocą miar statystycznych.

W Banku stosowane są dwa rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze hipotetyczne – w których arbitralnie przyjmowane są zmiany stóp procentowych: równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych w poszczególnych walutach o ± 50 p.b., ± 100 p.b., ± 200 p.b. oraz scenariusze wygięcia (nierównoległego przesunięcia typu „peak” oraz „twist”) krzywych dochodowości,
- 2) scenariusze historyczne – w których zmiany stóp procentowych są przyjmowane na podstawie zachowań stóp procentowych w przeszłości, obejmujące: największą historyczną zmianę, wygięcie krzywej dochodowości z uwzględnieniem pozycji na portfelach, największe historyczne nierównoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych dla papierów wartościowych oraz instrumentów pochodnych je zabezpieczających.

Luka przeszacowań prezentuje różnicę między wartością bieżącą pozycji aktywnych oraz pasywnych narażonych na ryzyko stopy procentowej, podlegających przeszacowaniu w danym przedziale czasowym, przy czym pozycje te ujmowane są w dacie transakcji.

Luka przeszacowań	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	>5 lat	Razem
PLN (tys. PLN)								31.12.2015
Grupa Kapitałowa - Luka okresowa	42 011 928	47 479 378	(20 914 640)	(22 134 357)	(9 126 214)	(17 943 543)	3 141 723	22 514 275
Grupa Kapitałowa - Luka skumulowana	42 011 928	89 491 306	68 576 666	46 442 309	37 316 095	19 372 552	22 514 275	-
PLN (tys. PLN)								31.12.2014
Grupa Kapitałowa - Luka okresowa	50 185 503	36 717 323	(11 111 259)	(24 529 132)	(16 252 478)	(17 300 614)	619	17 709 962
Grupa Kapitałowa - Luka skumulowana	50 185 503	86 902 826	75 791 567	51 262 435	35 009 957	17 709 343	17 709 962	-
USD (tys. USD)								31.12.2015
Grupa Kapitałowa - Luka okresowa	300 091	(376 089)	(51 869)	137 341	15 002	(17 782)	(127 429)	(120 735)
Grupa Kapitałowa - Luka skumulowana	300 091	(75 998)	(127 867)	9 474	24 476	6 694	(120 735)	-
USD (tys. USD)								31.12.2014
Grupa Kapitałowa - Luka okresowa	(90 058)	49 219	(223 141)	97 697	199 222	17 406	(111 872)	(61 527)
Grupa Kapitałowa - Luka skumulowana	(90 058)	(40 839)	(263 980)	(166 283)	32 939	50 345	(61 527)	-

Luka przeszacowań	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	>5 lat	Razem
EUR (tys. EUR)								31.12.2015
Grupa Kapitałowa - Luka okresowa	(21 267)	416 142	214 541	(191 606)	(381 799)	(825 819)	212 354	(577 454)
Grupa Kapitałowa - Luka skumulowana	(21 267)	394 875	609 416	417 810	36 011	(789 808)	(577 454)	-
CHF (tys. CHF)								31.12.2015
Grupa Kapitałowa - Luka okresowa	(613 307)	1 224 543	164 471	(290 902)	57 181	(610 838)	57 900	(10 952)
Grupa Kapitałowa - Luka skumulowana	(613 307)	611 236	775 707	484 805	541 986	(68 852)	(10 952)	-
CHF (tys. CHF)								31.12.2014
Grupa Kapitałowa - Luka okresowa	(370 124)	3 651 333	124 194	(1 808 428)	(74 730)	(416 697)	(715 894)	389 654
Grupa Kapitałowa - Luka skumulowana	(370 124)	3 281 209	3 405 403	1 596 975	1 522 245	1 105 548	389 654	-
CHF (tys. CHF)								31.12.2014
Grupa Kapitałowa - Luka okresowa	(2 265 607)	2 942 060	264 700	(504 100)	(11 100)	(4 300)	(7 000)	414 653
Grupa Kapitałowa - Luka skumulowana	(2 265 607)	676 453	941 153	437 053	425 953	421 653	414 653	-

Na koniec 2015 roku i 2014 roku Grupa Kapitałowa posiadała złotową skumulowaną lukę dodatnią w PLN we wszystkich horyzontach czasowych.

57.2. Prognozowanie i monitorowanie ryzyka stopy procentowej

Ekspozycja Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA na ryzyko stopy procentowej na 31 grudnia 2015 roku oraz 31 grudnia 2014 roku składała się głównie z ekspozycji Banku. Ryzyko stopy procentowej dla walut PLN, EUR oraz CHF, generowane przez spółki Grupy Kapitałowej nie wpływało w istotny sposób na ryzyko stopy procentowej całej Grupy Kapitałowej i tym samym nie zmieniało istotnie jej profilu ryzyka. Ryzyko stopy procentowej dla USD było w istotny sposób zmieniane przez ekspozycję spółek Grupy Kapitałowej, w której największą rolę odgrywała ekspozycja KREDOBANK SA.

VaR Banku oraz analizę *stress-testową* narażenia Grupy Kapitałowej na ryzyko stopy procentowej przedstawia poniższa tabela:

Nazwa miary wrażliwości	31.12.2015	31.12.2014
VaR 10 - dniowy przy poziomie ufności 99% (tys. PLN)*	271 674	282 268
Równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych o 200 pb. (tys. PLN) (test warunków skrajnych)**	2 013 781	2 380 354

* Biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności pozostałych Spółek Grupy Kapitałowej generujących istotne ryzyko stopy procentowej oraz specyfikę rynku, na którym działają, Grupa Kapitałowa nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości VaR. Spółki te wykorzystują własne miary ryzyka do zarządzania ryzykiem stopy procentowej. Miare VaR 10-dniowy dla stopy procentowej dla głównych walut stosuje KREDOBANK SA, jej wartość na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosła ok. 11 460 tysięcy PLN, a na dzień 31 grudnia 2014 roku 9 480 tysięcy PLN.

** W tabeli zaprezentowano wartość najbardziej niekorzystnego testu warunków skrajnych spośród scenariuszy: przesunięcie krzywych stóp w poszczególnych walutach o 200 p.b. w górę oraz o 200 p.b. w dół.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość zagrożona na stopie procentowej Banku w horyzoncie 10-dniowym (VaR 10-dniowy) wyniosła 271 674 tysięcy PLN, co stanowiło ok. 1.00% funduszy własnych Banku. Na dzień 31 grudnia 2014 roku miara VaR dla Banku wyniosła 282 268 tysięcy PLN, co stanowiło ok. 1,13% funduszy własnych Banku. Wielkość funduszy wyliczana zgodnie z przepisami dotyczącymi wyliczania łącznego współczynnika kapitałowego.

57.3. Raportowanie ryzyka stopy procentowej

W Banku opracowywane są raporty dotyczące ryzyka stopy procentowej w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko stopy procentowej oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko.

57.4. Działania zarządcze dotyczące ryzyka stopy procentowej

Do głównych narzędzi zarządzania ryzykiem stopy procentowej w Grupie Kapitałowej należą:

- procedury dotyczące zarządzania ryzykiem stopy procentowej,
- limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej,
- określenie dopuszczalnych typów transakcji opartych na stopie procentowej.

W Grupie Kapitałowej zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej, m.in. na: wrażliwość cenową, wrażliwość dochodu odsetkowego, limity oraz wartości progowe strat, a także limity instrumentów wrażliwych na zmiany stóp procentowych.

Metody zarządzania ryzykiem stopy procentowej w spółkach zależnych Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, dla których miary ryzyka stopy procentowej osiągają znaczącą wartość. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

58. Zarządzanie ryzykiem walutowym

Ryzyko walutowe to ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian kursów walutowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji walutowych w poszczególnych walutach.

Celem zarządzania ryzykiem walutowym jest ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian kursów walut do akceptowalnego poziomu poprzez odpowiednie kształtowanie struktury walutowej pozycji bilansowych oraz pozabilansowych.

58.1. Pomiar ryzyka walutowego

Do pomiaru ryzyka walutowego stosowany jest w Banku model wartości zagrożonej (VaR) oraz testy warunków skrajnych.

Wartość zagrożona (VaR) definiowana jest jako potencjalna wartość straty wynikająca z utrzymywanych pozycji walutowych oraz zmienności kursów walut, przy założonym poziomie prawdopodobieństwa i z uwzględnieniem korelacji między czynnikami ryzyka. W 2015 roku w PKO Banku Polskim SA wprowadzono metodę historyczną wyznaczania VaR z tytułu ryzyka walutowego.

Testy warunków skrajnych (*stress-testing* i *crash-testing*) służą do oszacowania potencjalnej straty z zajętych pozycji walutowych w przypadku wystąpienia nadzwyczajnej sytuacji na rynku walutowym, która nie jest standardowo opisana za pomocą miar statystycznych. W Banku stosowane są dwa rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze hipotetyczne – w których przyjmuje się hipotetyczną aprecjację lub deprecjację kursów walutowych (20-procentową oraz 50-procentową),
- 2) scenariusze historyczne – scenariusze zachowań kursów walutowych zaobserwowane w przeszłości.

58.2. Prognozowanie i monitorowanie ryzyka walutowego

VaR Banku oraz analizę *stress-testową* narażenia Grupy Kapitałowej na ryzyko walutowe, łącznie dla wszystkich walut przedstawia poniższa tabela:

Nazwa miary wrażliwości	31.12.2015	31.12.2014
VaR 10 – dniowy przy poziomie ufności 99% (tys. PLN)*	25 384	6 230
Zmiana kursów WAL/PLN o 20% (tys. PLN) (test warunków skrajnych)**	1 941	28 609

* Biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności pozostałych Spółek Grupy Kapitałowej generujących istotne ryzyko walutowe oraz specyfikę rynku, na którym działają, Bank nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości VaR. Spółki te wykorzystują własne miary ryzyka do zarządzania ryzykiem walutowym. Miare VaR 10-dniowy stosuje KREDOBANK SA, jej wartość na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosła ok. 4 836 tysięcy PLN, a na dzień 31 grudnia 2014 roku ok. 3 663 tysięcy PLN.

** W tabeli zaprezentowano wartość najbardziej niekorzystnego testu warunków skrajnych spośród scenariuszy: aprecjacja PLN o 20% oraz deprecjacja PLN o 20%.

Wielkość pozycji walutowych w Grupie Kapitałowej prezentuje poniższa tabela:

Pozycja walutowa	31.12.2015	31.12.2014
EUR	94 134	(216 994)
USD	(87 336)	(113 960)
CHF	(72 465)	(36 566)
GBP	(1 798)	5 009
Pozostałe (Globalna Netto)	171 137	214 752

Wielkość pozycji walutowych jest kluczowym (poza zmiennościami kursów walutowych) czynnikiem determinującym poziom ryzyka walutowego, na jakie narażona jest Grupa Kapitałowa. Na poziom pozycji walutowych wpływają wszystkie transakcje walutowe, jakie zostają zawarte, bilansowe i pozabilansowe. Narażenie Banku na ryzyko walutowe jest niskie (w odniesieniu do funduszy własnych VaR 10-dniowy dla pozycji walutowej Banku na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił ok. 0,09%).

58.3. Struktura walutowa

Poniższe tabele przedstawiają zaangażowanie walutowe w podziale na poszczególne rodzaje aktywów, zobowiązań i zobowiązań pozabilansowych:

	Waluta w przeliczeniu na PLN – 31.12.2015				
	PLN	EUR	CHF	Inne	Razem
Kasa, środki w Banku Centralnym	12 562 515	727 336	61 838	392 175	13 743 864
Należności od banków	1 949 983	1 677 024	113 138	813 232	4 553 377
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	149 855 311	13 527 617	32 243 774	3 074 215	198 700 917
Papiery wartościowe	41 330 148	1 674 781	993 615	591 090	44 589 634
Aktywa trwałe	12 072 869	79	-	127 083	12 200 031
Inne aktywa i pochodne instrumenty finansowe	7 287 317	216 376	41 783	84 208	7 629 684
Suma aktywów (brutto)	225 058 143	17 823 213	33 454 148	5 082 003	281 417 507
Umorzenie/Odpisy z tytułu utraty wartości	(12 024 404)	(276 200)	(963 701)	(1 213 283)	(14 477 588)
Suma aktywów (netto)	213 033 739	17 547 013	32 490 447	3 868 720	266 939 919
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	4 219	-	-	-	4 219
Zobowiązania wobec banków	1 068 064	2 522 928	14 372 305	325 500	18 288 797
Zobowiązania wobec klientów	175 739 475	10 993 307	2 453 140	6 572 539	195 758 461
Zobowiązania z tytułu działalności ubezpieczeniowej	2 396 515	3 848	-	130	2 400 493
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	1 251 186	3 240 722	1 000 027	3 941 038	9 432 973
Zobowiązania podporządkowane	1 616 619	-	882 544	-	2 499 163
Rezerwy	242 884	5 396	1 037	2 777	252 094
Inne zobowiązania i pochodne instrumenty oraz rezerwa na podatek odroczone	7 424 363	459 055	24 659	130 729	8 038 806
Kapitały własne	30 264 913	-	-	-	30 264 913
Suma zobowiązań i kapitałów własnych	220 008 238	17 225 256	18 733 712	10 972 713	266 939 919
Udzielone zobowiązania pozabilansowe	48 906 838	3 970 891	187 858	4 506 378	57 571 965

	Waluta w przeliczeniu na PLN – 31.12.2014				
	PLN	EUR	CHF	Inne	Razem
Kasa, środki w Banku Centralnym	10 724 759	492 047	70 260	451 305	11 738 371
Należności od banków	294 737	1 255 349	62 229	874 482	2 486 797
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	140 063 419	13 660 027	30 954 027	2 842 388	187 519 861
Papiery wartościowe	38 635 005	933 402	-	721 119	40 289 526
Aktywa trwałe	11 712 203	-	-	-	11 712 203
Inne aktywa i pochodne instrumenty finansowe	7 727 158	397 235	64 329	551 218	8 739 940
Suma aktywów (brutto)	209 157 281	16 738 060	31 150 845	5 440 512	262 486 698
Umorzenie/Odpisy z tytułu utraty wartości	(12 228 945)	(223 357)	(836 056)	(497 751)	(13 786 109)
Suma aktywów (netto)	196 928 336	16 514 703	30 314 789	4 942 761	248 700 589
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	4 427	-	-	-	4 427
Zobowiązania wobec banków	2 241 032	2 774 653	14 348 416	30 381	19 394 482
Zobowiązania wobec klientów	158 613 283	8 318 970	2 258 841	5 195 672	174 386 766
Zobowiązania z tytułu działalności ubezpieczeniowej	2 675 833	3 785	-	104	2 679 722
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	1 268 242	5 818 661	2 671 536	3 542 171	13 300 610
Zobowiązania podporządkowane	1 619 833	-	794 152	-	2 413 985
Rezerwy	308 453	9 371	818	5 196	323 838
Inne zobowiązania i pochodne instrumenty oraz rezerwa na podatek odroczone	7 404 604	486 278	532 569	157 757	8 581 208
Kapitały własne	27 615 551	-	-	-	27 615 551
Suma zobowiązań i kapitałów własnych	201 751 258	17 411 718	20 606 332	8 931 281	248 700 589
Udzielone zobowiązania pozabilansowe	44 498 418	4 434 096	119 891	3 820 227	52 872 632

58.4. Raportowanie ryzyka walutowego

W Banku opracowywane są raporty dotyczące ryzyka walutowego w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko walutowe oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko.

58.5. Działania zarządcze dotyczące ryzyka walutowego

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem walutowym w Grupie Kapitałowej są:

- procedury dotyczące zarządzania ryzykiem walutowym,
- limity i wartości progowe na ryzyko walutowe,
- określenie dopuszczalnych typów transakcji walutowych oraz stosowanych w tych transakcjach kursów walutowych.

W Grupie Kapitałowej zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko walutowe m.in. na: pozycje walutowe, wartość zagrożoną obliczaną w horyzoncie 10-dniowym oraz stratę dzienną na rynku walutowym.

Metody zarządzania ryzykiem walutowym w spółkach zależnych Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, dla których miary ryzyka walutowego osiągają znaczącą wartość. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

59. Zarządzanie ryzykiem płynności

Ryzyko płynności to ryzyko braku możliwości terminowego wywiązania się ze zobowiązań w wyniku braku płynnych środków. Sytuacja braku płynności może wynikać z niewłaściwej struktury bilansu, niedopasowania przepływów pieniężnych, nieotrzymania płatności od kontrahentów, nagłego wycofania środków przez klientów lub innych wydarzeń na rynku.

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest zapewnienie niezbędnej wysokości środków finansowych koniecznych do wywiązywania się z bieżących i przyszłych (również potencjalnych) zobowiązań z uwzględnieniem charakteru prowadzonej działalności oraz potrzeb mogących się pojawić w wyniku zmian otoczenia rynkowego poprzez odpowiednie kształtowanie struktury bilansu oraz zobowiązań pozabilansowych.

W ramach zarządzania ryzykiem płynności Bank zarządza również ryzykiem finansowania, które uwzględnia ryzyko utraty posiadanych środków finansowania oraz braku możliwości odnowienia wymagalnych źródeł finansowania lub utraty dostępu do nowych źródeł finansowania.

Podstawą polityki Grupy Kapitałowej w zakresie płynności jest utrzymywanie odpowiedniego poziomu nadwyżki płynności poprzez wzrost portfela płynnych papierów wartościowych oraz stabilnych źródeł finansowania (w szczególności stabilnej bazy depozytowej). W ramach zarządzania ryzykiem płynności wykorzystuje się również instrumenty rynku pieniężnego, w tym operacje otwartego rynku NBP.

59.1. Pomiar ryzyka płynności

W Grupie Kapitałowej wykorzystywane są następujące miary ryzyka płynności:

- kontraktowa i urealniona luka płynności,
- rezerwa płynności,
- nadwyżka płynności,
- wskaźnik relacji stabilnych środków finansowania do aktywów niepłynnych, wskaźnik pokrycia płynności (LCR),
- krajowe nadzorcze miary płynności (M1-M4),
- miary stabilności portfela depozytów i kredytów,
- testy warunków skrajnych (stress-testy płynności).

59.2. Prognozowanie i monitorowanie ryzyka płynności

Poniżej prezentowane luki płynności stanowią sumę urealnionej luki płynności Banku (urealnienia w zakresie między innymi pozycji bilansowych Banku dotyczą osadu depozytów podmiotów niefinansowych i ich wymagalności, osadu kredytów w rachunku bieżącym podmiotów niefinansowych i ich zapadalności oraz płynnych papierów wartościowych i ich terminu zapadalności) oraz kontraktowej luki płynności pozostałych spółek Grupy Kapitałowej.

	a'vista	0 - 1 miesiąc	1 - 3 miesiące	3 - 6 miesiące	6 - 12 miesiące	12 - 24 miesiące	24 - 60 miesiące	pow. 60 miesiące
31.12.2015								
Grupa Kapitałowa - urealniona luka okresowa	13 974 617	19 405 644	(346 858)	3 590 950	7 972 011	8 034 672	12 600 252	(65 231 288)
Grupa Kapitałowa - urealniona skumulowana luka okresowa	13 974 617	33 380 261	33 033 403	36 624 353	44 596 364	52 631 036	65 231 288	-
31.12.2014								
Grupa Kapitałowa - urealniona luka okresowa	12 733 729	13 357 476	536 836	1 309 410	1 088 394	11 977 076	13 281 695	(54 284 616)
Grupa Kapitałowa - urealniona skumulowana luka okresowa	12 733 729	26 091 205	26 628 041	27 937 451	29 025 845	41 002 921	54 284 616	-

We wszystkich przedziałach urealniona skumulowana luka płynności Grupy Kapitałowej, która wyznaczona została jako suma urealnionej luki płynności Banku i kontraktowych luk płynności pozostałych spółek Grupy Kapitałowej wykazywała wartości dodatnie na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku. Oznacza to nadwyżkę zapadających aktywów nad wymagalnymi zobowiązaniami.

Poniższa tabela przedstawia rezerwę płynności Banku na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku.

Nazwa miar wrażliwości	31.12.2015	31.12.2014
Rezerwa płynności do 1 miesiąca * (mln PLN)	30 186	21 075

* Rezerwa płynności jest to różnica między najbardziej płynnymi aktywami a oczekiwanymi i potencjalnymi zobowiązaniami, które stoją się wymagalne w danym horyzoncie czasowym.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku minimalny poziom nadwyżki płynności w horyzoncie do 30 dni wynosił 14 411 milionów PLN. Miara nadwyżki płynności określa zdolność do pokrycia przez Bank potrzeb płynnościowych w zadanym okresie przetrwania w sytuacji realizacji zdefiniowanych scenariuszy warunków skrajnych.

Poniższa tabela przedstawia nadzorcze miary płynności Grupy Kapitałowej na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku:

Miara	31.12.2015	31.12.2014
M1	18 907	15 859
M2	1,65	1,65
M3	9,87	7,01
M4	1,15	1,16
LCR	131,5%	125%

W okresie od 31 grudnia 2014 roku do 31 grudnia 2015 roku wartości wskaźników miar nadzorczych utrzymywały się powyżej limitów nadzorczych. Wskazany w tabeli wskaźnik LCR przedstawia wartości dla Grupy Kapitałowej.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku poziom osadu depozytów stanowił ok. 93,6% wszystkich depozytów zdeponowanych w Banku (z wyłączeniem rynku międzybankowego), co oznacza spadek o ok. 1,1 p. p. w porównaniu do końca 2014 roku.

Poniższa tabela przedstawia strukturę źródeł finansowania Banku na 31 grudnia 2015 roku oraz na 31 grudnia 2014 roku.

	31.12.2015	31.12.2014
Depozyty ogółem (z wył. rynku międzybankowego)	75,96%	75,04%
Depozyty rynku międzybankowego	0,67%	0,20%
Kapitały własne	11,99%	10,57%
Finansowanie z rynku	11,38%	14,19%
Razem	100,00%	100,00%

59.3. Przepływy kontraktowe zobowiązań Grupy Kapitałowej z wyłączeniem pochodnych instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2015 roku i na dzień 31 grudnia 2014 roku odpowiednio według terminów wymagalności

Poniższe tabele przedstawiają analizę wymagalności kontraktowej, prezentując pozostałe umowne terminy wymagalności w podziale na poszczególne kategorie zobowiązań bilansowych i pozabilansowych, z wyłączeniem pochodnych instrumentów finansowych odpowiednio na dzień 31 grudnia 2015 roku i na dzień 31 grudnia 2014 roku.

Kwoty denominowane w walutach obcych zostały przeliczone według średniego kursu NBP z dnia 31 grudnia 2015 roku i 31 grudnia 2014 roku. Kwoty ujawnione obejmują niezdyktowane przyszłe przepływy zarówno z tytułu nominalu, jak i odsetek (jeśli dotyczą), zgodnie z umową za cały okres do momentu wymagalności zobowiązania. W przypadku gdy strona, wobec której Grupa Kapitałowa ma zobowiązanie może dokonać wyboru terminu zapłaty, przyjęto założenie, że pod uwagę brany jest najwcześniejszy termin, wedle którego Grupa Kapitałowa zobowiązana jest do zapłaty zobowiązania. Dla przypadków, gdy Grupa Kapitałowa zobowiązana jest do płatności zobowiązań w ratach, każda rata przypisywana jest do najwcześniejszego okresu, w którym Grupa Kapitałowa może zostać zobowiązana do zapłaty. W przypadku zobowiązań, gdzie rata płatności nie jest stała, przyjęto warunki obowiązujące na dzień sprawozdawczy.

Przepływy kontraktowe zobowiązań Grupy Kapitałowej na dzień 31 grudnia 2015 roku według terminów wymagalności.

	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa	Wartość bilansowa
Zobowiązania:							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	4 219	-	-	-	-	4 219	4 219
Zobowiązania wobec banków	1 907 773	84	37 391	240 666	16 385 062	18 570 976	18 288 797
Zobowiązania wobec klientów	126 532 268	21 867 506	34 840 333	10 564 580	6 191 736	199 996 423	195 758 461
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	50 604	152 260	2 771 573	3 058 729	4 492 463	10 525 629	9 432 973
Zobowiązania podporządkowane	-	32 982	44 239	319 264	2 650 337	3 046 822	2 499 163
Pozostałe zobowiązania	2 697 791	7 504	302 176	147 397	201 302	3 356 170	3 356 170
Zobowiązania pozabilansowe - udzielone finansowe	28 675 009	814 785	3 898 211	3 102 454	6 269 702	42 760 161	-
Zobowiązania pozabilansowe - udzielone gwarancyjne	1 415 342	1 604 025	2 456 421	9 783 593	1 294 716	16 554 097	-

Przepływy kontraktowe zobowiązań Grupy Kapitałowej na dzień 31 grudnia 2014 roku według terminów wymagalności.

	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa	Wartość bilansowa
Zobowiązania:							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	4 427	-	-	-	-	4 427	4 427
Zobowiązania wobec banków	2 044 255	178 596	1 847 485	1 208 177	15 113 128	20 391 641	19 394 482
Zobowiązania wobec klientów	109 773 316	12 560 306	35 033 627	16 953 648	2 099 152	176 420 049	174 386 766
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	50 613	832 749	5 523 147	3 993 876	4 233 507	14 633 892	13 300 610
Zobowiązania podporządkowane	-	39 123	48 666	327 788	2 648 527	3 064 104	2 413 985
Pozostałe zobowiązania	2 228 619	86 910	475 902	98 546	64 626	2 954 603	2 954 603
Zobowiązania pozabilansowe - udzielone finansowe	23 514 918	968 602	4 820 338	3 946 353	5 129 776	38 379 987	-
Zobowiązania pozabilansowe - udzielone gwarancyjne	225 396	1 336 294	2 557 886	9 124 116	2 074 309	15 318 001	-

59.4. Przepływy kontraktowe z tytułu pochodnych instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2015 roku i na dzień 31 grudnia 2014 roku odpowiednio według terminów wymagalności

Pochodne instrumenty finansowe rozliczane w kwotach netto.

Do pochodnych instrumentów finansowych rozliczanych przez Grupę na bazie netto należą:

- transakcje swap na stopę procentową (IRS),
- transakcje Forward Rate Agreement (FRA),
- transakcje Non Deliverable Forward (NDF),
- opcje.

Poniższe tabele przedstawiają analizę wymagalności kontraktowej, prezentując pozostałe umowne terminy wymagalności w podziale na poszczególne kategorie pochodnych instrumentów finansowych, dla których wycena na dzień sprawozdawczy była ujemna (zobowiązanie), odpowiednio na dzień 31 grudnia 2015 roku i na dzień 31 grudnia 2014 roku.

Kwoty denominowane w walutach obcych zostały przeliczone według średniego kursu NBP z dnia 31 grudnia 2015 roku i z dnia 31 grudnia 2014 roku. W przypadku transakcji IRS zaprezentowano niezdyktowane przyszłe przepływy netto z tytułu odsetek, dla pozostałych zaś instrumentów pochodnych rozliczanych na bazie netto jako wartość przepływu przyjęta została wartość wyceny odpowiednio na dzień 31 grudnia 2015 roku i na dzień 31 grudnia 2014 roku.

Dodatkowo, w tabeli wyodrębniono przepływy z tytułu transakcji IRS stanowiących zabezpieczenie przepływów pieniężnych z tytułu kredytów o zmiennym oprocentowaniu.

31 grudnia 2015 roku	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa
Pochodne instrumenty finansowe - zobowiązania:						
- transakcje swap na stopę procentową (IRS), w tym z tytułu:	(208 295)	(263 283)	(602 581)	(1 625 707)	(363 137)	(3 063 003)
- zabezpieczających instrumentów pochodnych	-	-	-	-	-	-
- pozostałe instrumenty pochodne: opcje, FRA, NDF	(153 840)	(122 865)	(507 263)	(886 046)	(378)	(1 670 392)

31 grudnia 2014 roku	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa
Pochodne instrumenty finansowe - zobowiązania:						
- transakcje swap na stopę procentową (IRS), w tym z tytułu:	(4 881)	5 559	732 845	(2 446 745)	(547 072)	(2 260 294)
- zabezpieczających instrumentów pochodnych	-	-	-	-	-	-
- pozostałe instrumenty pochodne: opcje, FRA, NDF	(179 655)	(464 273)	(425 585)	(291 679)	-	(1 361 192)

Pochodne instrumenty finansowe rozliczane w kwotach brutto.

Do pochodnych instrumentów finansowych rozliczanych przez Grupę Kapitałową na bazie brutto należą:

- transakcje swap walutowy,
- transakcje forward walutowy,
- transakcje Cross Currency IRS (CIRS).

Poniższe tabele przedstawiają analizę wymagalności kontraktowej, prezentując pozostałe umowne terminy wymagalności w podziale na poszczególne kategorie pochodnych instrumentów finansowych (wpływy i wypływy), dla których wycena na dzień sprawozdawczy była ujemna (zobowiązanie) odpowiednio na dzień 31 grudnia 2015 i na dzień 31 grudnia 2014 roku. Kwoty denominowane w walutach obcych zostały przeliczone według średniego kursu NBP z dnia 31 grudnia 2015 roku i 31 grudnia 2014 roku. Kwoty ujawnione obejmują niezdyktowane przyszłe przepływy zarówno z tytułu nominalu, jak i odsetek (jeśli dotyczy).

W tabeli wyodrębniono przepływy z tytułu transakcji CIRS stanowiących zabezpieczenie przepływów pieniężnych z tytułu kredytów hipotecznych denominowanych w CHF, lokat negocjowanych w PLN oraz zobowiązania o stałym oprocentowaniu w USD.

31 grudnia 2015 roku	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa
Pochodne instrumenty finansowe:						
- wypływy, w tym z tytułu:	(6 078 096)	(1 991 900)	(2 657 157)	(3 522 829)	(507 563)	(14 757 545)
- zabezpieczających instrumentów pochodnych	(150 112)	(1 223)	(103 682)	(1 457 241)	(300 000)	(2 012 258)
- wpływy, w tym z tytułu:	6 027 821	1 676 483	2 983 153	9 679 829	1 336 019	21 703 305
- zabezpieczających instrumentów pochodnych	488 385	18 211	426 621	5 554 128	1 074 968	7 562 313

31 grudnia 2014 roku	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa
Pochodne instrumenty finansowe:						
- wypływy, w tym z tytułu:	(5 566 617)	(4 810 958)	(6 306 363)	(3 288 097)	(793 347)	(20 765 382)
- zabezpieczających instrumentów pochodnych	(350 815)	(274 035)	(3 427 633)	(1 260 840)	(777 279)	(6 090 602)
- wpływy, w tym z tytułu:	5 811 258	1 627 944	7 801 094	7 415 672	2 796 292	25 452 260
- zabezpieczających instrumentów pochodnych	552 181	18 010	4 792 330	4 623 608	2 738 845	12 724 974

59.5. Aktywa i zobowiązania obrotowe i trwałe

Grupa Kapitałowa klasyfikuje aktywa jako obrotowe (krótkoterminowe), kiedy:

- oczekuje, że zrealizuje składnik aktywów lub zamierza go sprzedać lub zużyć w toku normalnego cyklu operacyjnego jednostki,
- jest w posiadaniu składnika aktywów przede wszystkim z przeznaczeniem do obrotu,
- oczekuje, że składnik aktywów zostanie zrealizowany w ciągu dwunastu miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego, lub
- składnik aktywów stanowi środki pieniężne lub ich ekwiwalenty (zgodnie z definicją w MSR 7) chyba że występują ograniczenia dotyczące jego wymiany, czy wykorzystania do zaspokojenia zobowiązania w przeciagu przynajmniej dwunastu miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego.

Wszystkie inne aktywa jednostka klasyfikuje jako aktywa trwałe (długoterminowe).

Grupa Kapitałowa klasyfikuje zobowiązanie jako krótkoterminowe, kiedy:

- oczekuje, że zostanie ono uregulowane w toku jej normalnego cyklu operacyjnego,
- jest w posiadaniu zobowiązania przede wszystkim z przeznaczeniem do obrotu,
- jest ono wymagalne w ciągu dwunastu miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego, lub
- jednostka nie posiada bezwarunkowego prawa do odroczenia daty wymagalności zobowiązania, co najmniej o okres dwunastu miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego.

Wszystkie pozostałe zobowiązania zalicza się do zobowiązań długoterminowych.

31 grudnia 2015 roku

	Krótkoterminowe	Długoterminowe	Odpisy z tytułu utraty wartości	Razem wartość bilansowa
Kasa, środki w Banku Centralnym	13 743 864	-	-	13 743 864
Należności od banków	4 553 377	-	(405)	4 552 972
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	783 199	-	-	783 199
Pochodne instrumenty finansowe	1 400 127	2 947 142	-	4 347 269
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	12 268 151	2 885 949	-	15 154 100
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	49 020 379	149 680 538	(8 287 209)	190 413 708
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	1 154 566	27 287 439	(132 490)	28 309 515
Papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	185 331	24 999	-	210 330
Zapasy	172 632	265 568	(37 252)	400 948
Pozostałe aktywa	3 866 869	5 760 556	(603 411)	9 024 014
Suma aktywów	87 148 495	188 852 191	(9 060 767)	266 939 919
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	4 219	-	-	4 219
Zobowiązania wobec banków	4 062 803	14 225 994	-	18 288 797
Pochodne instrumenty finansowe	1 185 033	3 439 734	-	4 624 767
Zobowiązania wobec klientów	182 754 339	13 004 122	-	195 758 461
Zobowiązania z tytułu działalności ubezpieczeniowej	120 433	2 280 060	-	2 400 493
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	3 107 121	6 325 852	-	9 432 973
Zobowiązania podporządkowane	-	2 499 163	-	2 499 163
Pozostałe zobowiązania	3 254 968	411 165	-	3 666 133
Suma zobowiązań	194 488 916	42 186 090	-	236 675 006
Kapitał własny	-	30 264 913	-	30 264 913
Suma zobowiązań i kapitału własnego	194 488 916	72 451 003	-	266 939 919

31 grudnia 2014 roku

	Krótkoterminowe	Długoterminowe	Odpisy z tytułu utraty wartości	Razem wartość bilansowa
Kasa, środki w Banku Centralnym	11 738 371	-	-	11 738 371
Należności od banków	2 280 467	206 330	(111)	2 486 686
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	1 924 426	-	-	1 924 426
Pochodne instrumenty finansowe	1 139 752	4 355 070	-	5 494 822
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	13 540 447	2 182 701	-	15 723 148
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	40 440 580	147 079 281	(8 022 477)	179 497 384
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	2 124 032	20 284 562	(129 369)	22 279 225
Papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	141 157	92 201	-	233 358
Zapasy	167 880	-	(29 164)	138 716
Pozostałe aktywa	3 568 896	6 122 405	(506 848)	9 184 453
Suma aktywów	77 066 008	180 322 550	(8 687 969)	248 700 589
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	4 427	-	-	4 427
Zobowiązania wobec banków	4 831 387	14 563 095	-	19 394 482
Pochodne instrumenty finansowe	1 307 642	4 237 499	-	5 545 141
Zobowiązania wobec klientów	161 167 443	13 219 323	-	174 386 766
Zobowiązania z tytułu działalności ubezpieczeniowej	175 936	2 503 786	-	2 679 722
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	6 506 131	6 794 479	-	13 300 610
Zobowiązania podporządkowane	-	2 413 985	-	2 413 985
Pozostałe zobowiązania	3 162 267	197 638	-	3 359 905
Suma zobowiązań	177 155 233	43 929 805	-	221 085 038
Kapitał własny	-	27 615 551	-	27 615 551
Suma zobowiązań i kapitału własnego	177 155 233	71 545 356	-	248 700 589

59.6. Raportowanie ryzyka płynności

W Banku opracowywane są raporty dotyczące ryzyka płynności w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko płynności oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko.

59.7. Działania zarządcze dotyczące ryzyka płynności

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem płynności w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA są:

- procedury dotyczące zarządzania ryzykiem płynności, w tym w szczególności plany awaryjne,
- limity i wartości progowe ograniczające ryzyko płynności,
- transakcje depozytowe, lokacyjne, pochodne, w tym walutowe transakcje strukturalne, oraz transakcje kupna i sprzedaży papierów wartościowych,
- transakcje zapewniające długoterminowe finansowanie działalności kredytowej.

Dla zapewnienia właściwego poziomu płynności w Banku oraz w spółkach zależnych Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA przyjęte zostały limity i wartości progowe na ryzyko płynności krótko-, średnio- i długoterminowej.

Metody zarządzania ryzykiem płynności w spółkach zależnych Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, dla których miary ryzyka płynności osiągają znaczącą wartość.

Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

60. Zarządzanie ryzykiem cen towarów

Ryzyko cen towarów jest to ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen towarów, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w poszczególnych towarach.

Celem zarządzania ryzykiem cen towarów jest ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian cen towarów do akceptowalnego poziomu poprzez odpowiednie kształtowanie struktury bilansowych oraz pozabilansowych pozycji towarowych.

Zarządzanie ryzykiem cen towarów odbywa się poprzez nakładanie limitów na instrumenty generujące ryzyko cen towarów, monitorowanie ich wykorzystania oraz raportowanie poziomu ryzyka.

Wpływ ryzyka cen towarów na sytuację finansową Grupy Kapitałowej jest nieistotny.

61. Zarządzanie ryzykiem cen kapitałowych papierów wartościowych

Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych jest to ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen kapitałowych papierów wartościowych na rynku publicznym lub indeksów giełdowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w instrumentach wrażliwych na zmiany tych parametrów rynkowych.

Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych powstaje w wyniku operacji przeprowadzanych w ramach działalności handlowej (Dom Maklerski PKO Banku Polskiego SA), działalności inwestycyjnej oraz w wyniku pozostałych operacji w ramach działalności bankowej generujących pozycję w kapitałowych papierach wartościowych.

Celem zarządzania ryzykiem cen kapitałowych papierów wartościowych jest ograniczenie ewentualnych strat z tytułu zmian cen kapitałowych papierów wartościowych na rynku publicznym lub indeksów giełdowych do poziomu akceptowalnego przez Bank, poprzez optymalizowanie zajmowanych pozycji w instrumentach wrażliwych na zmiany tych parametrów rynkowych.

Zarządzanie ryzykiem odbywa się poprzez nakładanie limitów na działalność Domu Maklerskiego PKO Banku Polskiego SA oraz monitorowanie ich wykorzystania.

Wpływ ryzyka cen kapitałowych papierów wartościowych na sytuację finansową Banku został określony jako nieistotny. Pozycje zajęte w kapitałowych papierach wartościowych oraz instrumentach indeksowych są ograniczane i nie przewiduje się ich istotnego zwiększenia.

W Banku opracowywane są raporty uwzględniające ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych w trybie miesięcznym oraz kwartalnym. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko.

62. Inne ryzyka cenowe

Biorąc pod uwagę inne ryzyka cenowe Bank na koniec 2015 roku był narażony na ryzyko cen jednostek uczestnictwa w funduszach zbiorowego inwestowania.

Wpływ tego ryzyka na sytuację finansową Banku jest nieistotny. Wymóg w zakresie funduszy własnych, wyznaczony zgodnie z rozporządzeniem CRR, na pokrycie wyżej wymienionego ryzyka wyniósł na dzień 31 grudnia 2015 roku ok. 2 miliony PLN. Wzrost w stosunku do wymogu wg stanu na 31 grudnia 2014 roku wynika z zakupionych jednostek funduszy zbiorowego inwestowania.

63. Zarządzanie ryzykiem instrumentów pochodnych

Ryzyko instrumentów pochodnych jest to ryzyko wynikające z zajęcia pozycji w instrumentach finansowych, które spełniają łącznie następujące warunki:

- 1) wartość instrumentu zmienia się wraz ze zmianą instrumentu bazowego,
- 2) nie wymaga żadnej inwestycji początkowej netto lub wymaga tylko niewielkiej inwestycji początkowej netto w porównaniu z innymi rodzajami umów, które w podobny sposób reagują na zmiany warunków rynkowych,
- 3) jego rozliczenie ma nastąpić w przyszłości.

Proces zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych jest zintegrowany z zarządzaniem ryzykami: stopy procentowej, walutowym, płynności oraz kredytowym, przy czym, ze względu na specyfikę instrumentów pochodnych, jest on poddany szczególnej kontroli określonej w przepisach wewnętrznych Banku.

63.1. Pomiar ryzyka instrumentów pochodnych

Do pomiaru ryzyka instrumentów pochodnych wykorzystywany jest m.in. model wartości zagrożonej (VaR), o którym mowa w rozdziale dotyczącym ryzyka stopy procentowej lub w rozdziale dotyczącym ryzyka walutowego w zależności od czynnika ryzyka, od którego zależy wartość instrumentu.

W zakresie pomiaru ryzyka instrumentów pochodnych w pozostałych spółkach Grupy Kapitałowej wykorzystuje się informacje o pozycjach zajmowanych przez spółki w określonych instrumentach pochodnych, wyznaczonych przez Bank.

63.2. Prognozowanie i monitorowanie ryzyka instrumentów pochodnych

Monitorowanie ryzyka instrumentów pochodnych odbywa się w ramach monitorowania pozostałych rodzajów ryzyka finansowego oraz ryzyka kredytowego. Bank przykładą szczególną wagę do monitorowania ryzyka finansowego związanego z utrzymywanym portfelem opcji walutowych oraz ryzyka kredytowego klienta, wynikającego z jego należności wobec Banku z tytułu zawartych instrumentów pochodnych.

63.3. Raportowanie ryzyka instrumentów pochodnych

W Banku opracowywane są raporty dotyczące ryzyka instrumentów pochodnych w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko instrumentów pochodnych oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko.

63.4. Działania zarządcze dotyczące ryzyka instrumentów pochodnych

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych są:

- procedury dotyczące zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych,
- limity i wartości progowe na ryzyko instrumentów pochodnych,
- umowy ramowe określające m.in. mechanizmy rozliczeniowe.

Zarządzanie ryzykiem odbywa się poprzez nakładanie limitów na instrumenty pochodne, monitorowanie ich wykorzystania oraz raportowanie poziomu ryzyka.

Szczególne znaczenie dla ograniczenia ryzyka związanego z instrumentami pochodnymi mają umowy ramowe zawierane przez Bank z głównymi kontrahentami na bazie standardu opracowanego przez Związek Banków Polskich (banki krajowe) oraz ISDA (banki zagraniczne i instytucje kredytowe), które umożliwiają kompensację zarówno wymagalnych (redukcja ryzyka rozliczeniowego), jak i niewymagalnych zobowiązań stron (redukcja ryzyka przedrocznicowego). Dodatkowym zabezpieczeniem ekspozycji wynikającej z instrumentów pochodnych są depozyty zabezpieczające składane przez kontrahentów w ramach realizacji umów CSA (Credit Support Annex).

Metody zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych w spółkach zależnych Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, które zajmują pozycje w instrumentach pochodnych lub przewidują zajmowanie pozycji w takich instrumentach. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

Pozycje zajmowane przez pozostałe spółki Grupy Kapitałowej w określonych instrumentach pochodnych wyznacza się w sposób analogiczny, jak pozycje zajmowane przez Bank w tych instrumentach pochodnych, z uwzględnieniem specyfiki działalności gospodarczej spółek.

64. Zarządzanie ryzykiem operacyjnym

Ryzyko operacyjne jest rozumiane jako ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych. Ryzyko operacyjne uwzględnia ryzyko prawne, a nie obejmuje ryzyka utraty reputacji i ryzyka biznesowego.

Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zwiększenie bezpieczeństwa prowadzonej przez Bank działalności operacyjnej przez udoskonalanie efektywnych, dostosowanych do profilu i skali działalności mechanizmów identyfikacji, oceny, pomiaru, kontroli, monitorowania, ograniczania i raportowania ryzyka operacyjnego.

Spółki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej zarządzają ryzykiem operacyjnym zgodnie z zasadami zarządzania tym ryzykiem w PKO Banku Polskim SA, z uwzględnieniem zakresu i rodzaju powiązań podmiotów wchodzących w skład Grupy Kapitałowej, specyfiki i skali działalności poszczególnych spółek.

64.1. Pomiar i ocena ryzyka operacyjnego

Pomiar ryzyka operacyjnego w Banku ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka operacyjnego przy wykorzystaniu ustalonych miar ryzyka. Pomiar ryzyka operacyjnego obejmuje:

- obliczanie kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI),
- obliczanie wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z podejściem BIA w zakresie działalności oddziału Banku w Republice Federalnej Niemiec oraz AMA w zakresie pozostałej działalności prowadzonej przez Bank,
- testy warunków skrajnych,
- obliczanie kapitału wewnętrznego dla Grupy Kapitałowej.

Samoocena ryzyka operacyjnego obejmuje identyfikację i ocenę ryzyka operacyjnego dla produktów, procesów i aplikacji Banku oraz zmian organizacyjnych jest przeprowadzana cyklicznie oraz przed wprowadzaniem nowych lub zmienianych produktów, procesów i aplikacji Banku z wykorzystaniem:

- zgromadzonych danych o zdarzeniach operacyjnych,
- informacji pozyskiwanych w trakcie pomiaru, monitorowania, współpracy ze spółkami Grupy Kapitałowej oraz raportowania ryzyka operacyjnego, w tym audytów wewnętrznych oraz audytów bezpieczeństwa.

64.2. Kontrola ryzyka operacyjnego

Celem kontroli ryzyka operacyjnego jest dążenie do utrzymania poziomu ryzyka operacyjnego Banku i Grupy Kapitałowej na ustalonym poziomie.

Kontrola ryzyka operacyjnego obejmuje ustalanie dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku mechanizmów kontroli ryzyka w postaci limitów dotyczących ryzyka operacyjnego, w szczególności strategicznych limitów tolerancji na ryzyko operacyjne, limitów strat, KRI wraz z wartościami progowymi i krytycznymi.

64.3. Prognozowanie i monitorowanie ryzyka operacyjnego

Monitorowanie ryzyka operacyjnego ma na celu diagnozowanie obszarów wymagających działań zarządczych.

Bank regularnie monitoruje w szczególności:

- stopień wykorzystania strategicznych limitów tolerancji dla Grupy Kapitałowej oraz limitów strat na ryzyko operacyjne dla Banku,
- zdarzenia operacyjne i ich skutki,
- wyniki samooceny ryzyka operacyjnego,
- wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z podejściem BIA w zakresie działalności oddziału Banku w Republice Federalnej Niemiec oraz zgodnie z podejściem AMA w zakresie pozostałej działalności prowadzonej przez Bank, a dla spółek Grupy Kapitałowej objętych konsolidacją ostrożnościową zgodnie z podejściem BIA,
- wyniki testów warunków skrajnych,
- wartości KRI w relacji do wartości progowych i krytycznych,
- poziom ryzyka dla Banku, obszarów i narzędzi zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- skuteczność i terminowość podejmowanych działań w ramach redukcji lub transferu ryzyka operacyjnego,
- działania zarządcze związane z występowaniem podwyższonego lub wysokiego poziomu ryzyka operacyjnego oraz ich skuteczności w zakresie obniżenia poziomu ryzyka operacyjnego.

W 2015 roku decydujący wpływ na profil ryzyka operacyjnego Grupy Kapitałowej miały: PKO Bank Polski, Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA oraz Grupa Kapitałowa KREDO BANK SA. Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej ze względu na ich znacznie mniejszą skalę oraz rodzaj działalności, generują jedynie ograniczone ryzyka operacyjne.

64.4. Raportowanie ryzyka operacyjnego

Raportowanie informacji dotyczących ryzyka operacyjnego prowadzi się na potrzeby:

- wewnętrzne Banku, w szczególności: wyższej kadry kierowniczej, KRO, KR, Zarządu oraz Rady Nadzorczej,
- zewnętrznych organów nadzoru i kontroli,

Raportowanie na potrzeby wewnętrzne Banku informacji dotyczących ryzyka operacyjnego Banku i spółek zależnych Grupy Kapitałowej prowadzone jest w cyklach kwartalnych. Odbiorcami raportów kwartalnych są KRO, KR, Zarząd, Komitet Audytu Rady Nadzorczej oraz Rada Nadzorcza. Raporty kwartalne zawierają w szczególności informacje na temat:

- profilu ryzyka operacyjnego Banku wynikającego z procesu identyfikacji i oceny zagrożeń dla produktów, procesów i aplikacji Banku oraz pomiaru LDA,
- poziomu ryzyka operacyjnego dla Banku, obszarów i narzędzi zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- wyników pomiaru i monitorowania ryzyka operacyjnego,
- działań podjętych celem ograniczenia ryzyka operacyjnego oraz oceny skuteczności podejmowanych działań w celu obniżenia poziomu ryzyka operacyjnego,
- rekomendacji, decyzji i zaleceń KRO lub Zarządu.

W cyklach miesięcznych sporządzane są informacje dotyczące ryzyka operacyjnego kierowane do członków Zarządu, komórek organizacyjnych Centrali i specjalistycznych jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym. Zakres informacji jest zróżnicowany i dostosowany do zakresu odpowiedzialności poszczególnych odbiorców informacji.

64.5. Działania zarządcze dotyczące ryzyka operacyjnego

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym realizowany jest na poziomie całego Banku oraz na poziomach poszczególnych obszarów systemowego zarządzania ryzykiem operacyjnym. Systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na tworzeniu rozwiązań służących sprawowaniu przez Bank kontroli nad poziomem ryzyka operacyjnego umożliwiającym realizację celów Banku. Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym realizowane jest przez każdego pracownika Grupy Kapitałowej w zakresie swoich zadań i obowiązków i polega na zapobieganiu materializacji zdarzeń operacyjnych powstających przy obsłudze produktów, realizacji procesów i eksploatacji aplikacji oraz na reagowaniu na występujące zdarzenia operacyjne.

Dla potrzeb związanych z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym Bank gromadzi dane wewnętrzne i zewnętrzne o zdarzeniach operacyjnych, oraz przyczynach i skutkach ich powstania, dane o czynnikach otoczenia biznesowego, wyniki samooceny ryzyka operacyjnego, dane dotyczące wartości KRI oraz dane dotyczące jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej.

W celu ograniczenia ekspozycji na ryzyko operacyjne w Banku stosowane są różnego rodzaju rozwiązania, takie jak:

- 1) instrumenty kontrolne (autoryzacja, kontrola wewnętrzna, rozdzielenie funkcji),
- 2) instrumenty zarządzania zasobami ludzkimi (dobór kadr, podnoszenie kwalifikacji pracowników, systemy motywacyjne),
- 3) ustalenie albo weryfikacja wartości progowych i krytycznych KRI,
- 4) ustalenie albo weryfikacja strategicznych limitów tolerancji dla Grupy Kapitałowej i limitów strat na ryzyko operacyjne dla Banku,
- 5) plany awaryjne,
- 6) ubezpieczenia,
- 7) outsourcing.

Działania zarządcze podejmuje się, w szczególności w następujących przypadkach:

- z inicjatywy KRO,
- z inicjatywy jednostek i komórek organizacyjnych Banku zarządzających ryzykiem operacyjnym,
- gdy ryzyko operacyjne przekroczyło poziomy określone przez Zarząd lub KRO.

W szczególności, w przypadku, gdy poziom ryzyka osiągnął stan podwyższony lub wysoki, Bank stosuje następujące podejścia:

- redukcja ryzyka – łagodzenie wpływu czynników ryzyka lub skutków jego materializacji,
- transfer ryzyka – przeniesienie odpowiedzialności za pokrycie ewentualnych strat na podmiot zewnętrzny,
- unikanie ryzyka – rezygnacja z działalności generującej ryzyko lub wyeliminowanie prawdopodobieństwa wystąpienia czynnika ryzyka.

Prawidłowość realizacji procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym weryfikowana jest w ramach:

- przeglądu strategii i procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- samooceny utrzymania zgodności z wymogami dotyczącymi podejścia AMA,
- walidacji podejścia AMA,
- audytu wewnętrznego.

65. Zarządzanie ryzykiem braku zgodności

Ryzyko braku zgodności rozumiane jest jako ryzyko poniesienia sankcji prawnych, powstania strat finansowych bądź utraty reputacji lub wiarygodności wskutek niezastosowania się Grupy Kapitałowej, pracowników Grupy Kapitałowej lub podmiotów działających w jego imieniu do przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych przez Grupę Kapitałową standardów rynkowych.

Celem zarządzania ryzykiem braku zgodności jest zapewnienie przestrzegania przez Grupę Kapitałową prawa, przyjętych standardów rynkowych oraz funkcjonowania banku jako instytucji godnej zaufania, uczciwej i rzetelnej, poprzez eliminowanie ryzyka braku zgodności, przeciwdziałanie możliwości wystąpienia utraty reputacji lub wiarygodności Grupy Kapitałowej oraz przeciwdziałanie ryzyku wystąpienia strat finansowych lub sankcji prawnych mogących być rezultatem naruszenia przepisów i norm postępowania.

Za tworzenie systemowych rozwiązań w zakresie zapewnienia zgodności funkcjonowania poszczególnych podmiotów Grupy Kapitałowej z obowiązującym prawem i standardami rynkowymi odpowiadają odpowiednie komórki organizacyjne, bądź wyznaczeni pracownicy tych podmiotów. W Banku za tworzenie tych rozwiązań oraz rozwój metod oceny, monitorowania i raportowania ryzyka braku zgodności odpowiada Departament Zgodności, któremu zapewniono niezależność, podporządkowując w zakresie spraw związanych z zarządzaniem ryzykiem braku zgodności bezpośrednio Prezesowi Zarządu Banku.

We wszystkich podmiotach Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA funkcjonują spójne zasady zarządzania ryzykiem braku zgodności.

Zarządzanie ryzykiem braku zgodności obejmuje w szczególności następujące zagadnienia:

- zapobiegania angażowaniu Grupy Kapitałowej w działalność niezgodną z prawem,
- zapewnienia ochrony informacji,
- propagowania standardów etycznych i monitorowania ich funkcjonowania,
- zarządzania konfliktami interesów,
- zapobiegania sytuacjom, w których postępowanie pracowników Grupy Kapitałowej w sprawach służbowych sprawiałoby wrażenie interesowności,
- profesjonalnego, rzetelnego i przejrzystego formułowania oferty produktowej oraz przekazów reklamowych i marketingowych,
- niezwłocznego, uczciwego i profesjonalnego rozpatrywania skarg, wniosków i reklamacji klientów.

Do identyfikacji ryzyka braku zgodności wykorzystuje się informacje o przypadkach braku zgodności i przyczynach ich wystąpienia, w tym informacje będące wynikiem przeprowadzenia audytu wewnętrznego, kontroli wewnętrznej funkcjonalnej oraz kontroli zewnętrznych.

Identyfikacja i ocena ryzyka braku zgodności opiera się przede wszystkim na:

- oszacowaniu dotkliwości ewentualnych przypadków braku zgodności,
- ocenie występowania dodatkowych czynników ryzyka braku zgodności z przepisami prawa.

Dokonując oceny określa się charakter i potencjalną skalę strat oraz wskazuje w jaki sposób można ograniczyć lub wyeliminować ryzyko braku zgodności. Ocena przeprowadzana jest w formie warsztatów.

65.1. Monitorowanie ryzyka braku zgodności

Monitorowanie ryzyka braku zgodności dokonywane jest z wykorzystaniem informacji przekazywanych przez Spółki i polega na:

- analizie przypadków braku zgodności w Grupie Kapitałowej i w sektorze bankowym, przyczyn ich wystąpienia i wywołanych skutków,
- ocenie zmian kluczowych przepisów prawa wpływających na działalność Banku i Grupy Kapitałowej,
- ocenie działań podejmowanych przez Grupę Kapitałową w ramach zarządzania ryzykiem braku zgodności.

Raportowanie informacji dotyczących ryzyka braku zgodności obejmuje zarówno Bank, jak i Spółki Grupy Kapitałowej. Opracowywane w cyklach kwartalnych raporty zawierają informacje przekazywane przez Spółki Grupy Kapitałowej, w tym dotyczące przypadków braku zgodności.

Odbiorcami raportów są Zarząd, Rada Nadzorcza oraz Komitet Ryzyka Rady Nadzorczej. Raporty zawierają między innymi informacje na temat:

- wyników identyfikacji i oceny ryzyka braku zgodności,
- zaobserwowanych przypadków braku zgodności,
- najistotniejszych zmian w otoczeniu regulacyjnym Banku,
- najważniejszych działań podejmowanych w ramach systemowego zarządzania ryzykiem braku zgodności.

W ramach Grupy Kapitałowej przyjęta została zerowa tolerancja na ryzyko braku zgodności, co oznacza, iż Grupa Kapitałowa koncentruje swoje działania na wyeliminowaniu tego ryzyka.

66. Zarządzanie ryzykiem biznesowym

Ryzyko biznesowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia strat wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zachodzące w otoczeniu biznesowym zmiany; obejmuje ono w szczególności ryzyko strategiczne.

Celem zarządzania ryzykiem biznesowym jest utrzymywanie na akceptowalnym poziomie potencjalnych negatywnych konsekwencji finansowych wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, z podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zmiany zachodzące w otoczeniu biznesowym.

66.1. Identyfikacja i pomiar ryzyka biznesowego

Identyfikacja ryzyka biznesowego polega na rozpoznaniu i określeniu czynników zarówno aktualnych, jak i potencjalnych, które wynikają z bieżącej i planowanej działalności Grupy Kapitałowej i które mogą znacznie wpływać na sytuację finansową Grupy Kapitałowej, powstanie lub zmianę wysokości przychodów i kosztów Grupy Kapitałowej. Identyfikacja dokonywana jest:

- 1) poprzez analizę wyników ankiety rocznej, kierowanej do wyższej kadry kierowniczej Banku oraz wybranych Spółek Grupy Kapitałowej,
- 2) poprzez analizę wybranych pozycji z rachunku wyników dotyczących przychodów oraz kosztów Banku. Do analizy wybierane są tylko przychody i koszty wynikające z działalności biznesowej Banku, z wyłączeniem pozycji uwzględnianych w pomiarze innych rodzajów ryzyka.

Identyfikacja ryzyka biznesowego odbywa się poprzez identyfikację i analizę czynników, które miały wpływ na znaczne odchylenia realizacji przychodów oraz kosztów od ich prognozowanych wartości. Pomiar ryzyka biznesowego ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka biznesowego przy wykorzystaniu ustalonych miar ryzyka. Pomiar ryzyka biznesowego obejmuje:

- wyliczenie kapitału wewnętrznego,
- przeprowadzenie testów warunków skrajnych (stress testów).

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka biznesowego Banku wyznacza się na podstawie analizy historycznej zmienności odchylen zrealizowanych przychodów biznesowych netto od ich wartości prognozowanych, zgodnie z koncepcją „Zysku narażonego na ryzyko” (*Earnings at Risk*).

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka biznesowego Spółek Grupy Kapitałowej Banku ustala się jako iloczyn:

- współczynnika naliczenia kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka biznesowego oraz
- łącznego kapitału wewnętrznego, bez kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka biznesowego, poszczególnych Spółek Grupy Kapitałowej.

Współczynnik naliczenia kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka biznesowego dla Spółek Grupy Kapitałowej Banku wyznacza się jako relację kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka biznesowego Banku do łącznego kapitału wewnętrznego Banku, (z pominięciem kapitału wewnętrznego na ryzyko biznesowe Banku).

66.2. Prognozowanie i monitorowanie ryzyka biznesowego

Prognozowanie ryzyka biznesowego w Grupie Kapitałowej odbywa się raz na kwartał w horyzoncie rocznym i obejmuje prognozę poziomu ryzyka biznesowego oraz kapitału wewnętrznego. Raz na kwartał wykonywana jest także weryfikacja prognozy ryzyka biznesowego (tzw. *backtesting*). *Backtesting* polega na porównaniu wysokości kapitału wewnętrznego, oszacowanego za dany kwartał (wykonanie), z prognozą tego kapitału, oszacowaną w poprzednim kwartale (prognoza).

Monitorowanie ryzyka biznesowego ma na celu diagnozowanie obszarów wymagających działań zarządczych i obejmuje, w szczególności:

- strategiczne limity tolerancji na ryzyko biznesowe – z częstotliwością kwartalną,
- wyniki testów warunków skrajnych – z częstotliwością roczną,
- poziom kapitału wewnętrznego – z częstotliwością kwartalną,
- odchylenia realizacji ryzyka biznesowego od prognozy – z częstotliwością kwartalną,
- wyniki ankiety przeprowadzanej wśród wyższej kadry kierowniczej Banku oraz wybranych Spółek Grupy Kapitałowej – z częstotliwością roczną.

66.3. Kontrola ryzyka biznesowego

Celem kontroli ryzyka biznesowego jest dążenie do utrzymania poziomu ryzyka biznesowego w Grupie Kapitałowej na akceptowalnym poziomie.

Kontrola ryzyka biznesowego obejmuje ustalanie i cykliczny przegląd mechanizmów kontroli ryzyka w postaci limitów tolerancji na ryzyko biznesowe, wraz z jego wartościami progowymi i krytycznymi, adekwatnymi do skali i złożoności działalności Grupy Kapitałowej.

66.4. Raportowanie ryzyka biznesowego

Raportowanie ryzyka biznesowego Grupy Kapitałowej prowadzone jest w okresach kwartalnych. Odbiorcami raportów o poziomie ryzyka biznesowego są KZAP, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza. Raporty zawierają w szczególności:

- wyniki pomiaru ryzyka biznesowego, w szczególności kapitał wewnętrzny, wyniki testów warunków skrajnych, wyniki ankiety przeprowadzonej wśród wyższej kadry kierowniczej Banku oraz wybranych Spółek Grupy Kapitałowej,
- stopień wykorzystania strategicznych limitów tolerancji na ryzyko biznesowe,
- prognozę ryzyka biznesowego oraz *backtesting* prognozy,
- poziom ryzyka biznesowego,
- informacje na temat ryzyka biznesowego w podmiotach Grupy Kapitałowej.

66.5. Działania zarządcze dotyczące ryzyka biznesowego

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem biznesowym są:

- aktualizacja kwartalnych prognoz kapitału wewnętrznego na ryzyko biznesowe, wyznaczanie i monitorowanie odchyleń realizacji kapitału wewnętrznego na ryzyko biznesowe od ich prognoz,
- monitorowanie poziomu strategicznego limitu tolerancji,
- przeprowadzanie ankiety wśród wyższej kadry kierowniczej Banku oraz wybranych Spółek Grupy Kapitałowej.

67. Zarządzanie ryzykiem utraty reputacji

Ryzyko utraty reputacji rozumiane jest jako ryzyko pogorszenia reputacji wśród klientów, kontrahentów, inwestorów, organów nadzoru i kontroli oraz opinii publicznej, na skutek decyzji biznesowych, zdarzeń operacyjnych, przypadków braku zgodności lub innych zdarzeń.

Celem zarządzania ryzykiem utraty reputacji jest ochrona reputacji Grupy Kapitałowej poprzez przeciwdziałanie występowaniu strat reputacyjnych oraz ograniczanie negatywnego wpływu zdarzeń wizerunkowych na reputację Grupy Kapitałowej. Zarządzanie ryzykiem utraty reputacji odbywa się w spółkach, których wpływ na reputację Grupy został określony jako istotny.

Zarządzanie ryzykiem utraty reputacji w Grupie obejmuje w szczególności:

- 1) monitorowanie informacji o zdarzeniach wizerunkowych, uwzględniających każdy zidentyfikowany, negatywny przekaz informacyjny dotyczący Grupy, m. in. w postaci informacji rozpowszechnianych w środkach masowego przekazu,
- 2) rejestrowanie zaistniałych zdarzeń wizerunkowych oraz ich skutków w postaci strat reputacyjnych,
- 3) analizowanie i ocenę strat reputacyjnych oraz określanie poziomu ryzyka utraty reputacji,
- 4) realizowanie komunikacyjnych działań ostonowych,
- 5) identyfikowanie potencjalnych zagrożeń reputacyjnych.

Działania dotyczące ryzyka utraty reputacji podejmowane są na podstawie cyklicznych raportów zarządczych. Dotyczą one w szczególności unikania lub zaniechania działalności generującej ryzyko utraty reputacji oraz działań komunikacyjnych, podejmowanych przez Grupę w celach ostonowych.

68. Zarządzanie ryzykiem modeli

Ryzyko modeli jest to ryzyko poniesienia negatywnych skutków finansowych lub reputacyjnych w wyniku podejmowania błędnych decyzji biznesowych na podstawie funkcjonujących modeli. W ramach Grupy Kapitałowej ryzyko modeli zarządzane jest zarówno na poziomie danego podmiotu Grupy Kapitałowej (właściciela modelu), jak i na poziomie Banku jako podmiotu dominującego Grupy Kapitałowej.

Celem zarządzania ryzykiem modeli jest ograniczanie ryzyka poniesienia strat w wyniku podejmowania błędnych decyzji biznesowych na podstawie modeli funkcjonujących w Grupie Kapitałowej poprzez odpowiednio zdefiniowany i realizowany proces zarządzania modelami. W Grupie Kapitałowej wykorzystywane są rozwiązania funkcjonujące w Banku z możliwością ich indywidualnego dostosowania do specyfiki poszczególnych Spółek.

Wszystkie modele istotne w Banku oraz modele Spółek istotne dla Grupy Kapitałowej objęte są procesem regularnej, niezależnej walidacji przeprowadzanej przez jednostkę walidacyjną PKO Banku Polskiego SA.

W II półroczu 2015 roku Bank oraz PKO Bank Hipoteczny SA prowadziły prace związane z dostosowaniem do wymagań Rekomendacji W dotyczącej zarządzania ryzykiem modeli w bankach wydanej przez Komisję Nadzoru Finansowego w lipcu 2015 roku.

68.1. Identyfikacja i ocena ryzyka modeli

Identyfikacja ryzyka modeli polega w szczególności na:

- gromadzeniu informacji o istniejących, budowanych, a także planowanych do budowy modelach,
- cyklicznym określaniu istotności modeli,
- określaniu potencjalnych zagrożeń jakie mogą wystąpić w trakcie cyklu życia modelu.

Ocena ryzyka modeli ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka modeli i obejmuje oszacowanie poziomu ryzyka poszczególnych modeli oraz zagregowanego poziomu ryzyka modeli. Oceny agregowane mogą być w szczególności na poziomie Banku lub Spółki, poszczególnych rodzajów ryzyka lub klas modeli, poszczególnych procesów cyklu życia modeli. Ocena ryzyka modeli dokonywana jest nie rzadziej niż raz do roku oraz w momencie pojawienia się nowych modeli, zmiany skali lub profilu działalności Banku lub Spółki. Oceny poziomu ryzyka dla poszczególnych modeli dokonuje się nie rzadziej niż raz w roku.

68.2. Monitorowanie i raportowanie ryzyka modeli

Celem monitorowania ryzyka modeli jest kontrola ryzyka modeli oraz diagnozowanie obszarów wymagających działań zarządczych. Monitorowanie ryzyka modeli, obejmuje w szczególności: aktualizację poziomu ryzyka modeli, weryfikację statusu wykonania oraz ocenę skuteczności realizacji działań w ramach ograniczania ryzyka modeli. Wyniki monitorowania ryzyka modeli na poziomie Banku i Grupy Kapitałowej są cyklicznie prezentowane w raportach skierowanych do KR, Zarządu, Rady Nadzorczej. Raporty zawierają kompleksową ocenę ryzyka modeli, a w szczególności

- informacje o poziomie ryzyka modeli (w ujęciu jednostkowym i skonsolidowanym),
- mapę ryzyka modeli,
- informacje na temat procesu walidacji oraz statusu realizacji zaleceń powalidacyjnych,
- ocenę skuteczności zaleceń podejmowanych w celu obniżenia poziomu ryzyka modeli,
- ewentualne propozycje nowych działań zarządczych ograniczających ryzyko modeli.

68.3. Działania zarządcze obejmujące ryzyko modeli

Celem podejmowania działań zarządczych jest kształtowanie procesu zarządzania ryzykiem modeli oraz poziomu tego ryzyka w Banku i w Grupie Kapitałowej.

Działania zarządcze polegają w szczególności na:

- wydawaniu przepisów wewnętrznych,
- ustalaniu akceptowalnych poziomów ryzyka,
- wydawaniu zaleceń,
- podejmowaniu decyzji o zastosowaniu narzędzi wspierających zarządzanie ryzykiem modeli.

69. Zarządzanie ryzykiem zmian makroekonomicznych

Ryzyko zmian makroekonomicznych jest to ryzyko pogorszenia sytuacji finansowej Banku w wyniku niekorzystnego wpływu zmiany warunków makroekonomicznych.

Celem zarządzania ryzykiem zmian makroekonomicznych jest identyfikacja czynników makroekonomicznych mających znaczący wpływ na działalność Grupy Kapitałowej oraz podejmowanie działań mających na celu ograniczenie niekorzystnego wpływu potencjalnych zmian sytuacji makroekonomicznej na sytuację finansową Grupy Kapitałowej.

69.1. Identyfikacja i pomiar ryzyka zmian makroekonomicznych

Identyfikacja ryzyka zmian makroekonomicznych polega na określeniu scenariuszy potencjalnych zmian makroekonomicznych oraz określeniu czynników ryzyka mających największy wpływ na sytuację finansową Grupy Kapitałowej. Ryzyko zmian makroekonomicznych powstaje w wyniku oddziaływania czynników zależnych i niezależnych od działań Grupy Kapitałowej. Grupa Kapitałowa identyfikuje czynniki wpływające na poziom ryzyka zmian makroekonomicznych w trakcie przeprowadzania kompleksowych testów warunków skrajnych.

Ryzyko zmian makroekonomicznych materializuje się pośrednio w ramach innych ryzyk wpływających na działalność Grupy Kapitałowej poprzez:

- straty kredytowe,
- straty powstałe na skutek niekorzystnych zmian sytuacji rynkowej (zmiany kursów walut, zmiany poziomu stóp procentowych),
- spadek poziomu płynności Banku,
- straty powstałe w wyniku realizacji ryzyka operacyjnego,
- pozostałe straty.

Dla celów pomiaru ryzyka zmian makroekonomicznych Grupa Kapitałowa wykorzystuje miary ryzyka bazujące na wynikach kompleksowych testów warunków skrajnych, w szczególności dotyczące:

- wyniku finansowego oraz jego składowych,
- miar adekwatności kapitałowej oraz ich składowych,
- wybranych miar płynności.

69.2. Monitorowanie ryzyka zmian makroekonomicznych

Proces monitorowania ryzyka zmian makroekonomicznych obejmuje monitorowanie:

- zmian sytuacji makroekonomicznej,
- czynników makroekonomicznych, na które Bank jest wrażliwy,
- wyników testów warunków skrajnych,
- poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych.

69.3. Raportowanie ryzyka zmian makroekonomicznych

Raportowanie ryzyka zmian makroekonomicznych realizowane jest w postaci raportów podsumowujących wyniki każdorazowego przeprowadzenia testów warunków skrajnych. Odbiorcami raportów są KZAP, KR i Zarząd. Raporty zawierają m.in. informacje takie jak:

- podsumowanie wyników testów warunków skrajnych,
- w przypadku wystąpienia podwyższonego lub wysokiego poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych: analizę przyczyn, które doprowadziły do wzrostu poziomu ryzyka, ocenę potencjalnych skutków zaistniałej sytuacji dla Banku, przewidywania rozwoju sytuacji, propozycję działań mających na celu obniżenie poziomu ryzyka, wstępną ocenę ich skuteczności.

69.4. Działania zarządcze obejmujące ryzyko zmian makroekonomicznych

Działania zarządcze polegają w szczególności na:

- wydawaniu przepisów wewnętrznych Banku,
- ustalaniu akceptowalnych poziomów ryzyka,
- propozycji działań mających na celu obniżenie poziomu ryzyka w przypadku wystąpienia podwyższonego lub wysokiego poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych.

70. Zarządzanie ryzykiem kapitałowym

Ryzyko kapitałowe definiowane jest jako ryzyko niezapewnienia odpowiedniego poziomu i struktury funduszy własnych, w odniesieniu do skali prowadzonej przez PKO Bank Polski SA i jego Grupę Kapitałową działalności i ekspozycji na ryzyko, a tym samym niewystarczających do absorpcji strat nieoczekiwanych z uwzględnieniem planów rozwoju i sytuacji skrajnych.

Celem zarządzania ryzykiem kapitałowym jest więc zapewnienie odpowiedniego poziomu i struktury funduszy własnych, w odniesieniu do skali prowadzonej przez Bank oraz Grupę Kapitałową działalności i ekspozycji na ryzyko, z uwzględnieniem założeń polityki dywidendy Banku oraz zaleceń i rekomendacji nadzorczych w zakresie adekwatności kapitałowej.

Poziom ryzyka kapitałowego dla Banku oraz Grupy Kapitałowej określany jest na podstawie wartości minimalnych, progowych i maksymalnych miar adekwatności kapitałowej m.in.: łącznego współczynnika kapitałowego oraz współczynnika kapitału podstawowego Tier 1. Dodatkowo dla miar adekwatności kapitałowej ustalone są wartości progowe i maksymalne jako nadwyżka ponad wartości minimalne stanowiące strategiczne limity tolerancji dla miar adekwatności kapitałowej.

Bank regularnie monitoruje poziom miar adekwatności kapitałowej w celu określenia stopnia spełniania norm nadzorczych, wewnętrznych limitów strategicznych oraz identyfikacji przypadków wymagających uruchomienia kapitałowych działań awaryjnych.

W przypadku zidentyfikowania wysokiego poziomu ryzyka kapitałowego Bank podejmuje działania w celu doprowadzenia miar adekwatności kapitałowej do poziomu obniżonego z uwzględnieniem założeń polityki dywidendy oraz zaleceń i rekomendacji nadzorczych w zakresie adekwatności kapitałowej.

Poziom miar adekwatności kapitałowej oraz poziom i struktura funduszy własnych Grupy są zaprezentowane w nocie 74 „Adekwatność kapitałowa”.

71. Zarządzanie ryzykiem ubezpieczeniowym

Ryzyko ubezpieczeniowe oznacza ryzyko straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych w związku z niewłaściwymi założeniami dotyczącymi wyceny i tworzenia rezerw (w szczególności rezerw techniczno-ubezpieczeniowych).

Celem zarządzania ryzykiem ubezpieczeniowym jest utrzymanie ryzyka na akceptowalnym poziomie i ograniczenie potencjalnej straty z tytułu niekorzystnych zmian wartości zobowiązań ubezpieczeniowych.

71.1. Identyfikacja i pomiar ryzyka ubezpieczeniowego

Ekspozycja na ryzyko ubezpieczeniowe występuje w spółce PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. (PKO Życie) i dotyczy następujących podtypów ryzyka:

- śmiertelności,
- zachorowalności,
- rezygnacji z umów,
- wzrostu kosztów,
- katastroficznego.

Ocena ekspozycji na ryzyko ubezpieczeniowe w PKO Życie wygląda następująco:

- ryzyko śmiertelności i zachorowalności (w obecnym systemie wypłacalności ryzyko szkodowości) oceniane jest na niskim poziomie ze względu na niewielki udział polis na tym ryzyku w całym portfelu ubezpieczeń spółki oraz stosowaną reasekurację,
- ryzyko rezygnacji z umów dotyczy przede wszystkim produktów ubezpieczeniowych z Ubezpieczeniowymi Funduszami Kapitałowymi. W konsekwencji postępowania UOKiK oraz porozumień będących jego wynikiem, spółka dokonała oszacowania zmian w rozkładach przyszłych rezygnacji. Skorygowano również wysokości przyszłych opłat likwidacyjnych zgodnie z powyższym porozumieniem. Do dnia sporządzenia niniejszego sprawozdania nie zaobserwowano wzrostu rezygnacji z umów. Na podstawie danych z 2015 roku oraz w świetle decyzji UOKiK poziom rezygnacji z umów oceniany jest jako stabilny, jednak ich ryzyko jest na poziomie podwyższonym.

Pomiar ryzyka ubezpieczeniowego w PKO Życie realizowany jest w ramach analizy rezygnacji z umów, analizy szkodowości, analizy wielkości aktywów na pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych (APR) oraz corocznej analizy scenariuszy szokowych – testów stresu, na podstawie metodyki wymaganej przez UKNF. W ramach przygotowań do wdrożenia nowego systemu Wypłacalność II obowiązującego od 1 stycznia 2016, PKO Życie wyliczyło minimalny wymóg kapitałowy (MCR) oraz standardowy wymóg kapitałowy (SCR) na koniec trzeciego kwartału 2015 oraz przygotowało raport nt. prospektywnej oceny ryzyk (forward looking assessment of own risk – FLAOR) w 2015 roku. Zgodnie z niniejszymi analizami Towarzystwo prognozuje współczynniki wypłacalności zgodnie z systemem Wypłacalność II na adekwatnym poziomie.

71.2. Monitorowanie ryzyka ubezpieczeniowego

Aktywa na pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych (APR) kształtowały się na wystarczającym poziomie (powyżej 100%), jak również miały odpowiednią strukturę (zgodną z wymogami regulacyjnymi). Wysokość wskaźnika łącznego na pokrycie rezerw na koniec 2015 roku wyniosła 103%. Dla produktów ubezpieczeniowych z Ubezpieczeniowymi Funduszami Kapitałowymi i produktów strukturyzowanych, które stanowią przeważającą część portfela PKO Życie, nadwyżka aktywów nie jest wymagana, stąd łączny poziom wskaźników utrzymuje się na poziomie ponad 100%.

71.3. Raportowanie ryzyka ubezpieczeniowego

W PKO Życie raportowanie ryzyka ubezpieczeniowego realizowane jest w postaci miesięcznego raportu dla Zarządu oraz kwartalnego raportu dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami, Lokalnego Komitetu Ryzyka oraz Komitetu Ryzyka przy Radzie Nadzorczej.

71.4. Działania zarządcze obejmujące ryzyko ubezpieczeniowe

PKO Życie w celu ograniczenia ekspozycji na ryzyko ubezpieczeniowe stosuje między innymi:

- reasekurację ryzyk (śmiertelności, zachorowalności),
- okresy karencji,
- wyłączenia,
- działania retencyjne.

Reasekuracja bierna spółki PKO Życie realizowana jest w oparciu o:

- obligatoryjno-fakultatywne, kwotowo - ekscedentowe umowy reasekuracyjne, na bazie ryzyka - składki,
- fakultatywne umowy reasekuracyjne, na bazie ryzyka - składki,
- obligatoryjne, proporcjonalne umowy reasekuracyjne, na bazie ryzyka - składki.

Reasekuracja na zasadach fakultatywnych stosowana jest do wszystkich umów ubezpieczenia i ryzyk nie objętych umowami reasekuracji obligatoryjnie - fakultatywnymi, w których suma na ryzyku brutto przekracza ustaloną kwotę.

W przypadku nowych produktów i ryzyk PKO Życie dokonuje wyboru reasekuratora, zakresu ochrony, warunków reasekuracji, zmiany zawartych umów reasekuracji oraz zawierania nowych umów reasekuracji w stosunku do nowo wprowadzonych do oferty lub modyfikowanych produktów ubezpieczeniowych i nowych ryzyk.

72. Kompleksowe testy warunków skrajnych

Kompleksowe testy warunków skrajnych stanowią integralny element zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA oraz uzupełnienie testów warunków skrajnych specyficznych dla poszczególnych rodzajów ryzyka.

Kompleksowe testy warunków skrajnych uwzględniają zbiorczo następujące rodzaje ryzyka uznane przez Grupę Kapitałową PKO Banku Polskiego SA za istotne, w tym:

- ryzyko kredytowe,
- ryzyko rynkowe,
- ryzyko płynności,
- ryzyko operacyjne,
- ryzyko biznesowe.

Kompleksowe testy warunków skrajnych obejmują analizę wpływu zmian w otoczeniu i funkcjonowaniu Grupy Kapitałowej na sytuację finansową Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA, w szczególności:

- rachunek zysków i strat,
- sprawozdanie z sytuacji finansowej,
- fundusze własne,
- adekwatność kapitałową, w tym wymogi w zakresie funduszy własnych, kapitał wewnętrzny, miary adekwatności kapitałowej,
- wybrane miary płynności.

Kompleksowe testy warunków skrajnych na własne potrzeby Grupy Kapitałowej przeprowadzane są nie rzadziej niż raz w roku w horyzoncie trzyletnim przy uwzględnieniu zmian wartości i struktury pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej oraz rachunku zysków i strat (testy dynamiczne). Testy nadzorcze przeprowadzane są na żądanie organów nadzorczych zgodnie z założeniami dostarczonymi przez organy nadzorcze.

73. Zarządzanie ryzykiem nadmiernej dźwigni finansowej

Ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej definiowane jest jako ryzyko wynikające z podatności na zagrożenia z powodu dźwigni finansowej lub warunkowej dźwigni finansowej, które może wymagać podjęcia niezamierzonych działań korygujących plany biznesowe, w tym awaryjnej sprzedaży aktywów mogącej przynieść straty lub spowodować konieczność korekty wyceny pozostałych aktywów.

Ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej materializuje się poprzez niedopasowanie skali działalności i struktury źródeł finansowania oraz niedostateczne wyposażenie Grupy Kapitałowej w fundusze własne.

Celem zarządzania ryzykiem nadmiernej dźwigni finansowej jest zapewnienie właściwej relacji pomiędzy wielkością kapitału podstawowego (Tier 1) i sumą aktywów bilansowych oraz udzielonych zobowiązań pozabilansowych Banku i Grupy Kapitałowej.

Dla celów pomiaru ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej, Bank kalkuluje wskaźnik dźwigni zgodnie z artykułem 429 rozporządzenia CRR, tj. jako miarę kapitału Tier I podzieloną przez miarę ekspozycji całkowitej i wyraża wskaźnik jako wartość procentową.

Monitorowaniu ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej podlegają w szczególności:

- wysokość wskaźnika dźwigni finansowej,
- wartość progowa ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej,
- odchylenia wysokości wskaźnika dźwigni od prognozy.

Wartości te monitorowane są z częstotliwością kwartalną.

Ryzyko nadmiernej dźwigni Grupy Kapitałowej jest raportowane w okresach kwartalnych. Odbiorcami raportów o poziomie ryzyka nadmiernej dźwigni są KR, Zarząd, Komitet ds. Ryzyka Rady Nadzorczej oraz Rada Nadzorcza. Raporty zawierają m.in. informację dotyczącą wysokości wskaźnika dźwigni, stopnia wartości progowych na ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej oraz prognozę ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej.

74. Adekwatność kapitałowa

Adekwatność kapitałowa to proces mający na celu zapewnienie, przy określonym poziomie tolerancji na ryzyko, iż poziom ryzyka podejmowanego przez Grupę Kapitałową związanego z rozwojem działalności biznesowej może zostać pokryty posiadanym kapitałem w określonym horyzoncie czasowym.

Proces zarządzania adekwatnością kapitałową obejmuje w szczególności przestrzeganie obowiązujących norm nadzorczych i określonego w Grupie Kapitałowej poziomu tolerancji na ryzyko, proces planowania kapitałowego, w tym polityki dotyczącej źródeł pozyskiwania kapitału.

Celem zarządzania adekwatnością kapitałową jest utrzymywanie, w sposób ciągły, funduszy własnych na poziomie adekwatnym do skali oraz profilu ryzyka działalności Grupy Kapitałowej.

Proces zarządzania adekwatnością kapitałową Grupy Kapitałowej obejmuje:

- identyfikację i monitorowanie istotnych rodzajów ryzyka,
- szacowanie kapitału wewnętrznego na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka oraz łącznego kapitału wewnętrznego,
- monitorowanie, raportowanie, prognozowanie i limitowanie adekwatności kapitałowej,
- dokonywanie alokacji kapitału wewnętrznego na obszary biznesowe, segmenty klienta oraz spółki Grupy Kapitałowej dla celów analiz rentowności,
- wykorzystywanie narzędzi wpływających na poziom adekwatności kapitałowej (w tym: narzędzi wpływających na poziom funduszy własnych, skalę pomniejszeń funduszy własnych oraz wysokość portfela kredytowego).

Podstawowe regulacje obowiązujące w procesie oceny adekwatności kapitałowej wg stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku to:

- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012, zwane dalej „rozporządzenie CRR”. Rozporządzenie CRR stanowi część tzw. pakietu CRD IV/CRR, w skład którego obok rozporządzenia wchodzi Dyrektywa CRD IV – Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi zmieniająca Dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywę 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (dalej „Dyrektywa CRD IV”),
- ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe (Dz. U. z 2015 roku poz. 128 z późn. zm.) (dalej jako „ustawa Prawo bankowe”),
- ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym (Dz. U. z 2015 roku, poz. 1513) (dalej „ustawa o nadzorze makroostrożnościowym”).

Zgodnie z rozporządzeniem CRR, Grupę Kapitałową na potrzeby konsolidacji ostrożnościowej stanowią: PKO Bank Polski SA, Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, PKO BP BANKOWY PTE SA, PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA, Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA, PKO Finance AB, Finansowa Kompania "Prywatne Inwestycje" Sp. z o.o., PKO BP Finat Sp. z o.o. oraz PKO Bank Hipoteczny SA.

Pierwszeństwo w przypadku konfliktu pomiędzy przepisami rozporządzenia CRR a przepisami krajowymi mają przepisy rozporządzenia CRR.

Poziom adekwatności kapitałowej Grupy w 2015 roku utrzymywał się na bezpiecznym poziomie, istotnie powyżej limitów nadzorczych.

74.1. Fundusze własne dla potrzeb adekwatności kapitałowej

Fundusze własne Grupy Kapitałowej na potrzeby adekwatności kapitałowej na dzień 31 grudnia 2015 roku zostały wyliczone w oparciu o postanowienia rozporządzenia CRR i ustawy Prawo bankowe.

Fundusze własne Grupy Kapitałowej składają się z kapitału podstawowego Tier 1 oraz kapitału Tier 2. W Grupie nie są identyfikowane elementy dodatkowego kapitału Tier 1.

W skład kapitału podstawowego Tier 1 (tzw. Common Equity Tier 1 lub CET1) wchodzi:

- 1) fundusze zasadnicze obejmujące: kapitał zakładowy, pozostałe kapitały rezerwowe (kapitał zapasowy, kapitał rezerwowy),
- 2) inne skumulowane dochody całkowite (z wyłączeniem zysków i strat dotyczących zabezpieczenia przepływów pieniężnych; w zakresie niezrealizowanych zysków i strat na instrumentach zaliczonych do portfela instrumentów dostępnych do sprzedaży straty ujmowane są w pełnej wysokości, a zyski ujmowane są w wysokości 40% ich wartości bilansowej),
- 3) fundusz ogólnego ryzyka,
- 4) zyski zatrzymane (niepodzielony wynik z lat ubiegłych),
- 5) wynik finansowy netto w trakcie zatwierdzania oraz wynik netto bieżącego okresu sprawozdawczego, obliczony zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości, pomniejszony o wszelkie przewidywane obciążenia i dywidendy, w kwotach nie większych niż kwoty zysku zweryfikowane przez biegłego rewidenta, przy czym warunkiem zaliczenia ww. wyniku do funduszy własnych Banku jest jego zatwierdzenie przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy, lub przed zatwierdzeniem przez WZA, uzyskanie zgody KNF na jego zaliczenie do funduszy własnych.

Kapitał podstawowy Tier 1 pomniejszany jest o:

- 1) straty za bieżący rok obrachunkowy,
- 2) wartości niematerialne wycenione według wartości bilansowej po pomniejszeniu o kwotę powiązanej rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego (odliczana kwota zawiera wartość firmy uwzględnioną w wycenie znacznych inwestycji Banku),
- 3) dodatkowe korekty wartości aktywów wycenianych według wartości godziwej (AVA),
- 4) dodatkowe korekty wyceny instrumentów pochodnych odzwierciedlające własne ryzyko kredytowe Banku (DVA),
- 5) aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oparte na przyszłej rentowności i nie wynikające z różnic przejściowych,
- 6) aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oparte na przyszłej rentowności i wynikające z różnic przejściowych, które przekraczają 10% kapitału podstawowego Tier 1 (bez uwzględniania pomniejszeń z tytułu zaangażowań kapitałowych i aktywów z tytułu podatku odroczonego),

- 7) zaangażowania kapitałowe Grupy, bezpośrednie i pośrednie, w podmioty sektora finansowego, jeżeli Grupa nie dokonała znacznej inwestycji w te podmioty, wyrażone w postaci posiadanych akcji lub udziałów, lub innych instrumentów kapitału podstawowego Tier 1 lub instrumentów Tier 2 tych podmiotów, o ile ich suma przekracza 10% kapitału podstawowego Tier 1 Grupy (bez uwzględniania pomniejszych z tytułu zaangażowań kapitałowych i aktywów z tytułu podatku odroczonego),
- 8) zaangażowania kapitałowe Grupy, bezpośrednie i pośrednie, w podmioty sektora finansowego, jeżeli Grupa dokonała znacznej inwestycji w te podmioty, wyrażone w postaci posiadanych akcji lub udziałów, lub innych instrumentów kapitału podstawowego Tier 1, których suma przekracza 10% kapitału podstawowego Tier 1 Grupy (bez uwzględniania pomniejszych z tytułu zaangażowań kapitałowych i aktywów z tytułu podatku odroczonego)
- 9) kwotę, o jaką suma:
 - a) aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego opartych na przyszłej rentowności i wynikających z różnic przejściowych, do wysokości 10% kapitału podstawowego Tier 1 (bez uwzględniania pomniejszych z tytułu zaangażowań kapitałowych i aktywów z tytułu podatku odroczonego) oraz
 - b) zaangażowań kapitałowych Grupy, bezpośrednich i pośrednich, w podmioty sektora finansowego, jeżeli Grupa dokonała znacznej inwestycji w te podmioty, wyrażonych w postaci posiadanych akcji lub udziałów lub instrumentów kapitału podstawowego Tier 1 tych podmiotów, do wysokości 10% kapitału podstawowego Tier 1 Grupy (bez uwzględniania pomniejszych z tytułu zaangażowań kapitałowych i aktywów z tytułu podatku odroczonego)
 przekracza równowartość 17,65% kapitału podstawowego Tier 1 (z uwzględnieniem pomniejszych o pozycje wymienione w punktach 1-5 oraz pełną wartość sumy pozycji wskazanych w pkt 9 lit. a-b, bez stosowania przedmiotowego progu). Kwota poniżej przedmiotowego progu nie pomniejsza funduszy własnych i jest uwzględniana w aktywach ważonych ryzykiem.

W skład kapitału Tier 2 wchodzi zobowiązania podporządkowane, które spełniają wymogi rozporządzenia CRR i w przypadku których Bank uzyskał zgodę KNF na zaliczenie ich do funduszy własnych.

Kapitał Tier 2 pomniejszany jest o zaangażowania kapitałowe Grupy w instytucje finansowe, instytucje kredytowe, banki krajowe, banki zagraniczne i zakłady ubezpieczeń w postaci instrumentów kapitału Tier 2 tych podmiotów, przy czym, zgodnie z art. 472 rozporządzenia CRR, wartość rezydualna tej pozycji odejmowana jest w połowie od kapitału Tier 1 i w połowie od kapitału Tier 2.

W przypadku, gdyby wartość pomniejszych obniżyła wartość kapitału Tier 2 poniżej zera, wartość nadwyżki tych pomniejszych ponad wartość kapitału Tier 2 odejmuje się od kapitału podstawowego Tier 1.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku w funduszach własnych Grupy wyliczanych na potrzeby adekwatności kapitałowej został ujęty zysk netto Banku za rok 2014 w kwocie 3 079 471 tysięcy PLN oraz niepodzielony zysk z lat ubiegłych w wysokości 132 793 tysiące PLN. Zysk został zaliczony do kapitału podstawowego Tier 1 Grupy, przy czym kwota 1 962 264 tysiące PLN powiększyła pozostałe kapitały rezerwowe Grupy (kapitał zapasowy i rezerwy) a kwota 1 250 000 tysięcy PLN pozostała niepodzielona.

Informacja o strukturze funduszy własnych Grupy w ujęciu konsolidacji ostrożnościowej, wyznaczanych dla potrzeb adekwatności kapitałowej według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku, zgodnie z rozporządzeniem CRR, została zawarta w poniższej tabeli:

FUNDUSZE WŁASNE GRUPY KAPITAŁOWEJ	31.12.2015	31.12.2014
Fundusze podstawowe (Tier 1)	24 608 318	22 348 472
Kapitał zakładowy	1 250 000	1 250 000
Pozostałe kapitały rezerwowe	24 118 542	22 126 506
Inne dochody całkowite	(371 130)	(290 466)
Fundusz ogólnego ryzyka	1 070 000	1 070 000
Zyski zatrzymane	1 390 135	1 175 718
Aktywa z tytułu podatku odroczonego, które są uzależnione od przyszłej rentowności, ale nie pochodzą z różnic przejściowych	(807)	(11 576)
Wartość firmy	(1 102 497)	(1 102 497)
Inne wartości niematerialne	(1 690 794)	(1 833 506)
Dodatkowe korekty aktywów wycenianych do wartości godziwej	(55 131)	(35 707)
Fundusze uzupełniające (Tier 2)	2 483 126	2 394 713
Zobowiązania podporządkowane zaliczone do funduszy uzupełniających	2 483 126	2 394 713
RAZEM FUNDUSZE WŁASNE	27 091 444	24 743 185

74.2. Wymogi w zakresie funduszy własnych (Filar I)

Zgodnie z obowiązującym od dnia 1 stycznia 2014 roku rozporządzeniem CRR Grupa Kapitałowa wylicza wymogi w zakresie funduszy własnych dla następujących rodzajów ryzyka:

- z tytułu ryzyka kredytowego – metodą standardową,
- z tytułu ryzyka operacyjnego dla Banku – zgodnie z podejściem wskaźnika bazowego (BIA) w zakresie działalności oddziału Banku w Republice Federalnej Niemiec oraz zgodnie z podejściem zaawansowanym (AMA) w zakresie pozostałej działalności prowadzonej przez Bank, a dla spółek Grupy Kapitałowej objętych konsolidacją ostrożnościową – zgodnie z podejściem BIA,
- z tytułu ryzyka rynkowego – metodami podstawowymi.

Grupa Kapitałowa wylicza wymogi w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego stosując następujące formuły:

- w zakresie ekspozycji bilansowych – iloczyn wartości bilansowej (uwzględniającej wartość korekt z tytułu szczególnego ryzyka kredytowego), wagi ryzyka przypisanej ekspozycji zgodnie z metodą standardową wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego oraz 8% (przy uwzględnieniu uznawalnych zabezpieczeń),
- w zakresie udzielonych zobowiązań pozabilansowych – iloczyn wartości zobowiązania (uwzględniającej wartość korekt z tytułu szczególnego ryzyka kredytowego), wagi ryzyka produktu, wagi ryzyka przypisanej ekspozycji pozabilansowej zgodnie z metodą standardową wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego oraz 8% (przy uwzględnieniu uznawalnych zabezpieczeń),
- w zakresie transakcji pozabilansowych (instrumentów pochodnych) – iloczyn wagi ryzyka przypisanej transakcji pozabilansowej zgodnie z metodą standardową wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego, ekwiwalentu bilansowego transakcji pozabilansowych oraz 8% (wartość ekwiwalentu bilansowego wyliczana jest zgodnie z metodą wyceny rynkowej).

Łączny wymóg w zakresie funduszy własnych Grupy Kapitałowej składa się z sumy wymogów w zakresie funduszy własnych z tytułu:

- 1) ryzyka kredytowego, w tym ryzyka kredytowego kontrahenta oraz ryzyka w odniesieniu do ekspozycji wobec kontrahenta centralnego (CCP),
- 2) ryzyka rynkowego, w tym ryzyka walutowego i cen towarów,
- 3) ryzyka związanego z korektą wyceny kredytowej (CVA),
- 4) ryzyka rozliczenia i dostawy,
- 5) ryzyka operacyjnego,

Poniższa tabela prezentuje wymogi w zakresie funduszy własnych Grupy Kapitałowej z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka. Dane według stanu na 31 grudnia 2015 roku i 31 grudnia 2014 roku zostały wyliczone zgodnie z rozporządzeniem CRR.

Wymogi kapitałowe	31.12.2015	31.12.2014
Ryzyko kredytowe	13 658 288	13 882 607
Ryzyko rynkowe	484 532	585 337
Ryzyko korekty wyceny kredytowej	31 460	42 375
Ryzyko rozliczenia/dostawy	-	68
Ryzyko operacyjne	662 547	759 212
Łączny wymóg kapitałowy	14 836 827	15 269 599
Łączny współczynnik kapitałowy	14,61%	12,96%
współczynnik Tier 1	13,27%	11,71%

Spadek wymogu kapitałowego w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego w 2015 roku o 224 miliony PLN, wynikał głównie z podjęcia przez Bank działań wpływających na zmniejszenie aktywów ważonych ryzykiem (AWR). Najistotniejszym źródłem przeprowadzonej optymalizacji była poprawa jakości danych, głównie poprzez uwzględnienie w kategorii ekspozycji detalicznych klientów MSP spełniających kryteria segmentacji oraz przegląd zobowiązań pozabilansowych, w tym weryfikację przypisywanych wag ryzyka produktu.

Spadek wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego dla Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA z kwoty 759 milionów PLN (według stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku) do ok. 663 milionów PLN (według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku) wynika głównie z zakończenia procesu połączenia Banku z Nordea Bank Polska SA.

74.3. Wymogi kapitałowe dla zakładów ubezpieczeń

W skład Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego wchodzi spółka ubezpieczeniowa PKO Życie TU S.A., która jest wyłączona z konsolidacji ostrożnościowej, jako podmiot finansowy objęty odrębnym nadzorem UKNF, obejmującym również ocenę spełnienia wymogów kapitałowych.

Zgodnie z Ustawą o działalności ubezpieczeniowej z dnia 22 maja 2003 roku (z późn. zmianami), spółka ubezpieczeniowa zobowiązana była w 2015 roku posiadać środki własne w wysokości nie niższej niż margines wypłacalności i nie niższej niż kapitał gwarancyjny. Kapitał gwarancyjny zaś jest równy większej z wartości:

- 1) jednej trzeciej marginesu wypłacalności,
- 2) minimalnej wysokości kapitału gwarancyjnego.

Zasady wyliczenia marginesu wypłacalności oraz minimalnej wysokości kapitału gwarancyjnego określa rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 listopada 2003 roku w sprawie sposobu wyliczania wysokości marginesu wypłacalności oraz minimalnej wysokości kapitału gwarancyjnego dla działów i grup ubezpieczeń (z późn. zmianami).

ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA SPÓŁKI PKO ŻYCIE TU	31.12.2015	31.12.2014
Środki własne	122 992	73 962
Margines wypłacalności	48 868	51 479
Kapitał gwarancyjny	16 289	17 160
Minimalna wysokość kapitału gwarancyjnego	15 939	15 403
Jedna trzecia marginesu wypłacalności	16 289	17 160
Nadwyżka/niedobór środków własnych na pokrycie marginesu wypłacalności	74 125	22 483
Nadwyżka/niedobór środków własnych na pokrycie kapitału gwarancyjnego	106 703	56 802

74.4. Kapitał wewnętrzny (Filar II)

Grupa Kapitałowa wyznacza kapitał wewnętrzny zgodnie z:

- rozporządzeniem CRR i Dyrektywą CRD IV,
- ustawą Prawo bankowe,
- uchwałą nr 258/2011 KNF z dnia 4 października 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku,
- ustawą o nadzorze makroostrożnościowym.

Kapitał wewnętrzny to szacowana kwota kapitału, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Grupy Kapitałowej oraz wpływu zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka.

Kapitał wewnętrzny w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA jest obliczany na pokrycie każdego z istotnych rodzajów ryzyka:

- ryzyka kredytowego (w zakresie ryzyka niewypłacalności i ryzyka koncentracji),
- ryzyka walutowego,
- ryzyka stopy procentowej,
- ryzyka płynności,
- ryzyka operacyjnego,
- ryzyka biznesowego (uwzględniającego ryzyko strategiczne).

Materializacja ryzyka zmian makroekonomicznych, ryzyka modeli, ryzyka braku zgodności oraz ryzyka utraty reputacji znajduje odzwierciedlenie w oszacowaniach kapitału wewnętrznego na pokrycie rodzajów ryzyka: kredytowego, stopy procentowej, walutowego, operacyjnego i biznesowego.

Bank cyklicznie monitoruje istotność poszczególnych rodzajów ryzyka odnoszących się do działalności Banku i pozostałych spółek Grupy Kapitałowej.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka jest ustalany zgodnie z metodami określonymi w przepisach wewnętrznych. W przypadku dokonywania szacunków kapitału wewnętrznego na podstawie modeli statystycznych, stosowany jest roczny horyzont prognozy oraz poziom ufności 99,9%. Łączny kapitał wewnętrzny każdej spółki Grupy Kapitałowej stanowi sumę wysokości kapitału wewnętrznego, niezbędnego do pokrycia wszystkich istotnych dla danej spółki rodzajów ryzyka. Łączny kapitał wewnętrzny Grupy Kapitałowej stanowi sumę łącznego kapitału wewnętrznego Banku oraz wszystkich spółek Grupy Kapitałowej. Przyjmowany do kalkulacji kapitału wewnętrznego współczynnik korelacji pomiędzy poszczególnymi rodzajami ryzyka oraz poszczególnymi spółkami Grupy Kapitałowej wynosi 1.

W 2015 roku wysokość relacji funduszy własnych do kapitału wewnętrznego Grupy Kapitałowej utrzymywała się na poziomie, powyżej zarówno limitu ustawowego, jak i wewnętrznego Grupy Kapitałowej.

74.5. Ujawnienia (Filar III)

Grupa Kapitałowa ogłasza w cyklu rocznym informacje dotyczące w szczególności zarządzania ryzykiem oraz adekwatności kapitałowej zgodnie z:

- rozporządzeniem CRR,
- aktami wykonawczymi do rozporządzenia CRR,
- ustawą Prawo bankowe,
- ustawą o nadzorze makroostrożnościowym,
- Rekomendacją M dotyczącą zarządzania ryzykiem operacyjnym w bankach wydaną przez Komisję Nadzoru Finansowego.

Szczegółowe informacje o zakresie ujawnianych informacji, sposobie ich weryfikacji oraz publikacji zawierają Zasady polityki informacyjnej PKO Banku Polskiego SA w zakresie adekwatności kapitałowej oraz innych informacji podlegających ogłaszaniu udostępnione na stronie internetowej Banku (www.pkobp.pl).

75. Informacje o pakietowej sprzedaży wierzytelności

Bank nie dokonywał sekurytyzacji aktywów, niemniej jednak w 2015 roku przeprowadził pakietowe sprzedaże (wierzytelności bilansowych i pozabilansowych):

- w I kwartale 2015 - ponad 11,3 tysiąca wierzytelności detalicznych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”, powstałych w stosunku do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (w tym wierzytelności z tytułu kart kredytowych) o zadłużeniu ogółem 163,7 miliona PLN i 1,7 miliona CHF oraz 346 wierzytelności detalicznych zabezpieczonych hipotecznie, zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”, powstałych w stosunku do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej o zadłużeniu ogółem 132 miliony PLN, 49,7 tysięcy EUR, 441 tysięcy USD i 37,7 miliona CHF.
- w II kwartale 2015 - ponad 10,7 tysiąca wierzytelności detalicznych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”, powstałych w stosunku do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (w tym wierzytelności z tytułu kart kredytowych) o zadłużeniu ogółem 178,7 miliona PLN, 304,2 tysiąca EUR i 3,7 miliona CHF; 851 sztuk wierzytelności gospodarczych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone” o zadłużeniu ogółem 102 miliony PLN, 0,3 tysiąca EUR, 283 tysiące CHF i 214,6 tysiąca USD oraz 30 wierzytelności wobec klientów instytucjonalnych zakwalifikowanych do kategorii ryzyka „stracone” o zadłużeniu ogółem ponad 100,3 miliona PLN.
- w III kwartale 2015 - ponad 10,6 tysiąca wierzytelności detalicznych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”, powstałych w stosunku do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (w tym wierzytelności z tytułu kart kredytowych) o zadłużeniu ogółem 168,5 miliona PLN, 5,8 tysiąca EUR, 129,8 tysiąca USD i 9,5 miliona CHF; ponad 1,2 tysiąca sztuk wierzytelności gospodarczych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone” o zadłużeniu ogółem 114,7 milionów PLN, 28,6 tysiąca EUR i 860,8 tysiąca CHF.
- w IV kwartale 2015 - ponad 10 tysięcy wierzytelności detalicznych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”, powstałych w stosunku do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (w tym wierzytelności z tytułu kart kredytowych) o zadłużeniu ogółem 175,3 miliona PLN, 6,5 miliona CHF, 99,5 tysiąca EUR oraz 17,3 tysiąca USD, 1 tysiąc sztuk wierzytelności gospodarczych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone” o zadłużeniu ogółem 103,2 miliona PLN, 38,2 tysiąca EUR i 1 milion CHF, 478 wierzytelności detalicznych zabezpieczonych hipotecznie, zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”, powstałych w stosunku do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej o zadłużeniu ogółem 120,7 milionów PLN, 82 tysiące EUR, 20,8 tysiąca USD i 19,1 miliona CHF, 185 wierzytelności gospodarczych zabezpieczonych hipotecznie, zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone” o zadłużeniu ogółem 88,3 miliona PLN i 2,9 miliona CHF, 16 wierzytelności wobec klientów instytucjonalnych zakwalifikowanych do kategorii ryzyka „stracone” o zadłużeniu ogółem ponad 116,1 miliona PLN.

Łączna wartość bilansowa rezerw na potencjalne roszczenia z tytułu sprzedaży wierzytelności na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 2 068 tysięcy PLN (na dzień 31 grudnia 2014 roku wynosiła 1 785 tysięcy PLN). W wyniku sprzedaży wierzytelności zostały przeniesione wszystkie ryzyka i korzyści, w związku z powyższym Bank zaprzestał ujmowania tych aktywów.

INFORMACJE DOTYCZĄCE PODMIOTU UPRAWNIONEGO DO BADANIA SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH ORAZ ZDARZENIA NASTĘPUJĄCE PO DNIU KOŃCZĄCYM OKRES SPRAWOZDAWCZY

76. Informacje dotyczące podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych

W dniu 11 marca 2015 roku Rada Nadzorcza PKO Banku Polskiego SA dokonała wyboru KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa jako podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych PKO Banku Polskiego SA oraz skonsolidowanych sprawozdań finansowych Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA. KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa z siedzibą w Warszawie, ul. Inflancka 4A jest wpisana na listę podmiotów uprawnionych do badania sprawozdań finansowych, prowadzoną przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów pod numerem 3546. Wybór podmiotu uprawnionego do badania i przeglądu sprawozdań finansowych dokonany został przez Radę Nadzorczą Banku zgodnie z obowiązującymi przepisami i normami zawodowymi, na podstawie § 15 ust. 1 pkt 3 statutu Banku.

W dniu 10 kwietnia 2015 roku pomiędzy PKO Bankiem Polskim SA i podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych firmą KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa została zawarta umowa na przeprowadzenie badania i przeglądu sprawozdań finansowych Banku i Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za lata 2015 - 2016.

Łączna wysokość należnego wynagrodzenia netto KPMG Audyt Sp. z o.o. Sp.k. z tytułu badania sprawozdania finansowego i skonsolidowanego sprawozdania finansowego PKO Banku Polskiego SA wyniosła w 2015 roku 1 250 tysięcy PLN oraz z tytułu usług poświadczających, w tym przeglądu sprawozdań finansowych wyniosła w 2015 roku 974 tysiące PLN. z tytułu pozostałych usług wypłacono wynagrodzenie netto w 2015 roku 34 tysiące PLN.

Ponadto, w 2015 roku firmie PricewaterhouseCoopers Sp. z o.o., poprzedniemu audytorowi PKO Banku Polskiego SA, wypłacono wynagrodzenie netto z tytułu usług poświadczających, w tym przeglądu sprawozdań finansowych 1 045 tysięcy PLN.

W 2014 roku podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych PKO Banku Polskiego SA była firma PricewaterhouseCoopers Sp. z o.o. a łączna wysokość należnego wynagrodzenia netto PricewaterhouseCoopers Sp. z o.o. z tytułu badania sprawozdania finansowego i skonsolidowanego sprawozdania finansowego PKO Banku Polskiego SA wyniosła 1 540 tysięcy PLN, z tytułu usług poświadczających, w tym przeglądu sprawozdań finansowych wyniosła 2 568 tysięcy PLN. Wysokość pozostałego wynagrodzenia netto wypłaconego PricewaterhouseCoopers Sp. z o.o. z tytułu świadczenia usług doradztwa podatkowego 1 787 tysięcy PLN a z tytułu pozostałych usług 810 tysięcy PLN.

77. Zdarzenia następujące po dniu kończącym okres sprawozdawczy

1. W dniu 9 stycznia 2016 roku spółka PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA uruchomiła pierwszą ofertę ubezpieczeń majątkowych dla klientów indywidualnych PKO Banku Polskiego SA, którzy są posiadaczami kart kredytowych. Proponowane ubezpieczenie zapewnia ochronę w przypadku utraty źródła dochodu albo leczenia szpitalnego ubezpieczonego będącego następstwem nieszczęśliwego wypadku. W dniu 13 lutego 2016 roku Spółka rozpoczęła sprzedaż ubezpieczeń od utraty dochodu dla pożyczkobiorców pożyczek gotówkowych w PKO Banku Polskim SA, a w dniu 15 lutego 2016 roku sprzedaż ubezpieczeń nieruchomości, ruchomości, OC w życiu prywatnym, Assistance oraz utraty dochodu dla klientów PKO Banku Polskiego SA i PKO Banku Hipotecznego SA zaciągających kredyty hipoteczne.
2. W dniu 18 stycznia 2016 roku PKO Bank Polski SA przejął w ramach działań windykacyjnych (przejęcie na własność przedmiotu zabezpieczenia) kolejną partię akcji spółki FERRUM SA, zwiększając swój udział w kapitale i w głosach na walnym zgromadzeniu Spółki z 20,97% do 22,14%.
3. W dniu 20 stycznia 2016 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie spółki PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA podjęło uchwałę w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego Spółki poprzez objęcie przez PKO Bank Polski SA 5 000 akcji o wartości nominalnej 1 000 PLN każda i cenie emisyjnej równej 4 400 PLN każda, tj. za łączną kwotę równą 22 000 tysięcy PLN. Wyżej wymienione podwyższenie wymaga zgody Komisji Nadzoru Finansowego (zmiana statutu) oraz rejestracji w Krajowym Rejestrze Sądowym.
4. W dniach 26 stycznia i 25 lutego 2016 roku PKO Bank Hipoteczny SA sfinalizował kolejne transfery kredytów hipotecznych z PKO Banku Polskiego SA na łączną kwotę 756 744 tysiące PLN.
5. W dniu 29 stycznia 2016 roku Zarząd przyjął warunki udziału Banku w transakcji przejścia Visa Europe Limited przez Visa Inc. („Transakcja”) przedstawione Bankowi przez Visa Europe Limited, zgodnie z którymi łączny wstępnie oszacowany udział Banku w przychodach z Transakcji (bez uwzględnienia potencjalnej odroczonej płatności typu „earn out”) ma wynieść 88 875 079 EUR co stanowi równowartość 394 649 788 PLN (według kursu średniego NBP z 29 stycznia 2016 roku), w tym: 66 167 319 EUR w gotówce co stanowi równowartość 293 815 980 PLN (według kursu średniego NBP z 29 stycznia 2016 roku), oraz 22 707 761 EUR w akcjach Visa Inc., co stanowi równowartość 100 833 813 PLN (według kursu średniego NBP z 29 stycznia 2016 roku) (kwoty po zaokrągleniach), z zastrzeżeniem, że powyższe kwoty nie są ostateczne i mogą ulec zmianie w związku ze złożonym przez Bank zastrzeżeniem co do zaproponowanego sposobu ustalania udziału Banku w rozliczeniu Transakcji lub ewentualnymi zastrzeżeniami pozostałych członków Visa Europe Limited, kosztami Transakcji, a także w przypadkach wskazanych w dokumentacji dotyczącej Transakcji (tzw. „leakage”). Ostateczne rozliczenie kwot należnych Bankowi nastąpi w terminie do dnia 30 czerwca 2016 roku.

Zgodnie z ramowymi zasadami Transakcji, przewiduje się ewentualnie dodatkową odroczoną płatność typu „earn-out” płatną w gotówce po szesnastu kwartałach od dnia rozliczenia Transakcji, ale jej faktyczna wartość nie jest aktualnie jeszcze możliwa do określenia.

Przeprowadzenie Transakcji uzależnione jest od otrzymania stosownych zgód regulacyjnych, a jej sfinalizowanie planowane jest w drugim kwartale 2016 roku.

6. W dniu 29 stycznia 2016 roku Bank zawarł z kontrahentem („Gwarant”) umowę gwarancji zapewniającą rzeczywistą ochronę kredytową w odniesieniu do portfela wyselekcjonowanych korporacyjnych wierzytelności kredytowych Banku, zgodnie z rozporządzeniem CRR (odpowiednio „Gwarancja” i „Umowa Gwarancji”). Wartość portfela wierzytelności Banku pokrytych Gwarancją (kwota Gwarancji) wynosi 5 034 581 tysięcy PLN. Maksymalny okres obowiązywania Gwarancji wynosi 36 miesięcy, przy czym Bank uprawniony jest do wypowiedzenia Gwarancji przed upływem okresu jej obowiązywania. Umowa Gwarancji przewiduje kary umowne, jakie mogą być należne Gwarantowi od PKO Banku Polskiego w razie naruszenia określonych zobowiązań PKO Banku Polskiego wynikających z Umowy Gwarancji. Łączna maksymalna wysokość tych kar umownych nie może przekroczyć kwoty 24 000 tysięcy PLN. Umowa nie wyłącza możliwości dochodzenia odszkodowania przewyższającego sumę kar umownych.

W dniu 29 lutego 2016 roku Bank zawarł z kontrahentem („Gwarant”) umowę gwarancji zapewniającą rzeczywistą ochronę kredytową w odniesieniu do portfela wyselekcjonowanych korporacyjnych wierzytelności kredytowych Banku, zgodnie z rozporządzeniem CRR (odpowiednio „Gwarancja” i „Umowa Gwarancji”). Wartość portfela wierzytelności Banku pokrytych Gwarancją wynosi łącznie 1 203 771 tysięcy PLN. Maksymalny okres obowiązywania Gwarancji wynosi 36 miesięcy, przy czym Bank uprawniony jest do wypowiedzenia Gwarancji przed upływem okresu jej obowiązywania. Umowa Gwarancji przewiduje kary umowne, jakie mogą być należne Gwarantowi od PKO Banku Polskiego SA w razie naruszenia określonych zobowiązań PKO Banku Polskiego SA wynikających z Umowy Gwarancji. Łączna maksymalna wysokość tych kar umownych nie może przekroczyć kwoty 26 000 tysięcy PLN. Umowa nie wyłącza możliwości dochodzenia odszkodowania przewyższającego sumę kar umownych.

Łączna wartość zaangażowania Banku z tytułu umów zawartych przez Bank z Gwarantem i jego spółkami zależnymi w ciągu ostatnich 12 miesięcy wynosi 6 238 352 tysiące PLN. Umowy Gwarancji stanowią największą z umów zawartych przez Bank z Gwarantem lub podmiotami zależnymi od Gwaranta w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

7. W dniu 29 stycznia 2016 roku Zarząd Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej na podstawie art. 399 § 1 oraz w związku ze zgłoszonym przez akcjonariusza w trybie art. 400 § 1 Kodeksu spółek handlowych żądaniem zwołania Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia PKO Banku Polskiego SA, ogłosił zwołanie Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia PKO Banku Polskiego SA na dzień 25 lutego 2016 roku, na godzinę 10:00, w Warszawie przy ul. Puławskiej 15.

W dniu 25 lutego 2016 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Banku na podstawie art. 385 § 1 Kodeksu spółek handlowych odwołało ze składu Rady Nadzorczej Banku: Jerzego Górę, Mirosława Czekaja, Piotra Marcza, Marka Mroczkowskiego, Krzysztofa Kiliana oraz Zofię Dzik. Ponadto Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Banku na podstawie art. 385 § 1 Kodeksu spółek handlowych, powołało w skład Rady Nadzorczej Banku: Mirosława Barszcza, Adama Budnikowskiego, Wojciecha Jasińskiego, Andrzeja Kisielewicz, Janusza Ostaszewskiego, Piotra Sadownika oraz Agnieszkę Winnik – Kalembę. Skarb Państwa, jako uprawniony Akcjonariusz na podstawie § 12 ust. 1 Statutu Banku wyznaczył Piotra Sadownika na Przewodniczącą Rady Nadzorczej Banku oraz Agnieszkę Winnik – Kalembę na Wiceprzewodniczącą Rady Nadzorczej Banku. Dodatkowo przyjęto proponowane zmiany do Statutu Banku (szczegóły w Raporcie bieżącym nr 11/2016).

8. W dniu 29 stycznia 2016 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym zostało zarejestrowane obniżenie kapitału zakładowego spółki PKO BP Finat Sp. z o.o. z kwoty 107 302 500 PLN do kwoty 32 302 500 PLN poprzez umorzenie 750 000 udziałów o wartości nominalnej 100 PLN każdy, należących do jednego wspólnika – PKO Banku Polskiego SA.

9. 1 lutego 2016 roku weszła w życie ustawa z dnia 15 stycznia 2016 roku o podatku od niektórych instytucji finansowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 68). Opodatkowaniem objęte są banki krajowe, oddziały banków zagranicznych, oddziały instytucji kredytowych, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (SKOK), krajowe zakłady ubezpieczeń, krajowe zakłady reasekuracji, oddziały zagranicznych zakładów ubezpieczeń i zagranicznych zakładów reasekuracji, główne oddziały zagranicznych zakładów ubezpieczeń i zagranicznych zakładów reasekuracji, a także instytucje pożyczkowe. Podstawę opodatkowania stanowi nadwyżka sumy aktywów podmiotu (ponad 4 miliardy PLN w przypadku banków, ponad 2 miliardy PLN w przypadku zakładów ubezpieczeń) wynikająca z zestawienia obrotów i sald na koniec każdego miesiąca. Banki i SKOK-i są uprawnione do pomniejszenia podstawy opodatkowania m.in. o wartość funduszy własnych, a także wartość skarbowych papierów wartościowych. Dodatkowo banki obniżą podstawę opodatkowania o wartość aktywów nabytych od NBP, stanowiących zabezpieczenie kredytu refinansowego udzielonego przez NBP. Stawka podatku dla wszystkich podatników wynosi 0,0366%, a podatek jest płacony miesięcznie do 25 dnia miesiąca następującego po miesiącu, którego dotyczy. Podatek po raz pierwszy zostanie zapłacony za luty 2016r. Prognozowane obciążenie podatkowe Grupy z tytułu tego podatku za rok 2016 wyniesie miesięcznie około 77-82 milionów PLN. Zapłacony podatek nie będzie stanowił kosztu uzyskania przychodu w podatku CIT.
10. W dniu 3 lutego 2016 roku Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników spółki Qualia Hotel Management Sp. z o.o. i spółki Qualia - Rezydencja Flotylla Sp. z o.o. oraz wspólnicy spółki Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Pomeranka Sp. k. podjęli uchwały dotyczące połączenia wyżej wymienionych Spółek. Połączenie zostanie dokonane poprzez przeniesienie całego majątku spółki Qualia - Rezydencja Flotylla Sp. z o.o. oraz spółki Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Pomeranka Sp. k. (jako spółek przejmowanych) na spółkę Qualia Hotel Management Sp. z o.o. (jako spółkę przejmującą). Wyżej wymienione połączenie zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 29 lutego 2016 roku.

Podpisy wszystkich Członków Zarządu Banku

01.03.2016	Zbigniew Jagiełło	Prezes Zarządu	 (podpis)
01.03.2016	Piotr Alicki	Wiceprezes Zarządu	 (podpis)
01.03.2016	Bartosz Drabikowski	Wiceprezes Zarządu	 (podpis)
01.03.2016	Piotr Mazur	Wiceprezes Zarządu	 (podpis)
01.03.2016	Jarosław Myjak	Wiceprezes Zarządu	 (podpis)
01.03.2016	Jacek Obłękowski	Wiceprezes Zarządu	 (podpis)
01.03.2016	Jakub Papierski	Wiceprezes Zarządu	 (podpis)

Podpis osoby, której powierzono
prowadzenie ksiąg rachunkowych

01.03.2016

Danuta Szymańska
Dyrektor Pionu Rachunkowości

.....
(podpis)